

گزارش اقتصادی استان لرستان در سال ۱۴۰۳

معاونت اقتصادی

اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان لرستان

وزارت امور اقتصادی و دارایی
سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران

جمهوری اسلامی ایران

وزارت امور اقتصادی و دارایی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۲	فصل اول اقتصاد ملی
۳	خلاصه فصل
۳-۱	۱-۱. بررسی اجمالی سیاستهای اقتصادی کشور در سال ۱۴۰۳
۱۰-۱-۱	۲-۱-۱. شاخص های کلان اقتصادی کشور در سال ۱۴۰۳
۱۱-۱-۱	۳-۱-۱. سیاستهای پولی کشور در سال ۱۴۰۳
۱۱-۱-۱	۴-۱-۱. سیاستهای مالی کشور در سال ۱۴۰۳
۱۴-۱-۲	۲-۱. بررسی متغیرهای کلان اقتصاد ایران
۱۴-۱-۲-۱	۱-۲-۱. بخش واقعی اقتصاد ایران
۱۶-۲-۲-۱	۲-۲-۱. اشتغال
۱۷-۳-۲-۱	۳-۲-۱. تورم
۱۷-۴-۲-۱	۴-۲-۱. بودجه دولت
۱۸-۵-۲-۱	۵-۲-۱. وضعیت بورس
۱۸-۶-۲-۱	۶-۲-۱. سرمایه گذاری خارجی
۱۹-۷-۲-۱	۷-۲-۱. صادرات و واردات
۱۹-۳-۱	۳-۱. جمع بندی و ارائه توصیه های سیاستی
۲۵	فصل دوم: تولید ناخالص داخلی استان
۲۶	خلاصه فصل
۲۶-۱-۲	۱-۲. سیاستهای اقتصادی تولید و جهت گیریهای استان
۲۷-۲-۲	۲-۲. بررسی و تحلیل وضعیت محصول ناخالص داخلی استان
۲۹-۱-۲-۲	۱-۲-۲. محصول ناخالص تولیدی و سرانه استان به قیمت ثابت
۳۰-۳-۲	۳-۲. بررسی و تحلیل اجزاء محصول ناخالص داخلی
۳۰-۲-۳-۱	۲-۳-۱. ارزش افزوده بخشهای مختلف اقتصادی به قیمت ثابت
۳۲-۲-۳-۲	۲-۳-۲. مصرف واسطه بخشهای مختلف اقتصادی
۳۵-۳-۳-۲	۳-۳-۲. ستانده بخشهای مختلف اقتصادی
۳۶-۴-۲	۴-۲. نسبت مصرف واسطه به ستانده بخش های مختلف اقتصادی
۳۷-۵-۲	۵-۲. نتیجه گیری و ارائه توصیه های سیاستی
۳۹	فصل سوم: بخش کشاورزی استان
۴۰	خلاصه فصل
۴۰-۱-۳	۱-۳. سیاستهای اقتصادی بخش کشاورزی و جهت گیریهای استان
۴۲-۲-۳	۲-۳. بررسی وضعیت تحولات بخش کشاورزی استان
۴۳-۳-۳	۳-۳. بررسی وضعیت شاخصهای بخش کشاورزی
۴۳-۱-۳-۳	۱-۳-۳. تولید محصولات اساسی بخش کشاورزی استان
۴۸-۲-۳-۳	۲-۳-۳. صادرات محصولات بخش کشاورزی استان
۴۹-۳-۳-۳	۳-۳-۳. حمایتهای صورت گرفته از بخش کشاورزی استان

۴-۳.	موانع و چالشهای عمده بخش کشاورزی استان	۵۱
۵-۳.	جمع بندی و ارائه توصیه های سیاستی برای استان	۵۱
۵۴.	فصل چهارم: صنعت و معدن استان	
۵۵.	خلاصه فصل	
۴-۱.	سیاستهای اقتصادی بخش صنعت و معدن و جهت گیری های استان	۵۵
۴-۲.	بررسی وضعیت تحولات بخش صنعت و معدن	۵۶
۴-۳.	بررسی و تحلیل شاخص ها و متغیرهای بخش صنعت و معدن استان	۵۶
۴-۱-۳.	بررسی وضعیت تولیدات بخش صنعت و معدن استان	۵۶
۴-۳-۲.	بررسی وضعیت کارگاه های صنعتی استان	۶۳
۴-۳-۳.	بررسی وضعیت زیر بخش معدن استان	۶۴
۴-۴.	صادرات و واردات محصولات بخش صنعت و معدن استان	۶۵
۴-۵.	حمایت های دولت از بخش صنعت و معدن استان	۶۶
۴-۴.	جمع بندی و ارائه توصیههای سیاستی برای استان	۶۶
۴-۵.	چالش ها و راهکارها و پیشنهادات بخش صنعت و معدن	۶۷
۶۹.	فصل پنجم: ساختمان و مسکن استان	
۷۰.	خلاصه فصل	
۵-۱.	سیاستهای اقتصادی بخش ساختمان و مسکن و جهت گیری استان	۷۰
۵-۲.	بررسی وضعیت تحولات بخش ساختمان و مسکن استان	۷۰
۵-۳.	بررسی و تحلیل شاخصها و متغیرهای بخش ساختمان و مسکن	۷۲
۵-۱-۳.	ارزش افزوده بخش ساختمان	۷۲
۵-۳-۲.	پروانه های ساختمانی صادره	۷۳
۵-۳-۳.	وضعیت تحولات قیمتی بخش ساختمان و مسکن	۷۴
۵-۳-۴.	تغییرات اجاره بهای مسکن	۷۵
۵-۴.	جمع بندی و ارائه توصیه های سیاستی در بخش ساختمان و مسکن استان	۷۸
۷۸.	تقویت نظام تأمین مالی مسکن	
۷۸.	توسعه الگوهای مشارکتی و شهرسازی نوین	
۷۸.	سیاستهای حمایتی و تنظیم بازار	
۷۹.	اصلاح ساختاری و قانونی	
۷۹.	توسعه اجتماعی - جمعیتی پایدار	
۷۹.	ارتقای نقش دولت و نهادهای محلی	
۸۰.	فصل ششم : خدمات استان	
۸۱.	خلاصه فصل	
۶-۱.	سیاست های اقتصادی بخش خدمات و جهت گیری استان	۸۱
۶-۲.	بررسی وضعیت تحولات بخش خدمات	۸۲
۶-۳.	بررسی و تحلیل شاخصها و متغیرهای بخش خدمات	۸۳
۶-۱-۳.	بررسی وضعیت ارزش افزوده بخش خدمات	۸۳
۶-۳-۲.	بررسی وضعیت زیر بخش میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۸۶
۶-۴.	جمع بندی و ارائه توصیه های سیاستی	۸۸
۹۰.	فصل هفتم: حمل و نقل استان	

۹۱	خلاصه فصل
۹۱-۷	۱-۷. سیاست‌های اقتصادی بخش حمل و نقل و جهت‌گیری‌های استان
۹۲-۷	۲-۷. بررسی وضعیت تحولات بخش حمل و نقل استان
۹۴-۷	۳-۷. بررسی و تحلیل شاخص‌های عملکردی بخش حمل و نقل استان
۹۴-۷-۱	۱-۳-۷. ارزش افزوده بخش حمل و نقل استان
۹۴-۷-۲	۲-۳-۷. سهم هریک از زیر بخش‌های حمل و نقل از میزان بار و مسافر جابه‌جا شده
۹۶-۷	۴-۷. جمع‌بندی و ارائه توصیه‌های سیاستی
۹۷-۷	۵-۷. توصیه‌های سیاستی
۹۸	فصل هشتم: انرژی استان
۹۹	خلاصه فصل
۱۰۰-۸	۱-۸. سیاست‌های اقتصادی بخش انرژی و جهت‌گیری‌های استان
۱۰۱-۸	۲-۸. بررسی وضعیت بخش انرژی استان
۱۰۲-۸	۳-۸. بررسی و تحلیل وضعیت حامل‌های انرژی
۱۰۲-۸-۱	۱-۳-۸. بررسی وضعیت بخش انرژی
۱۰۳-۸	۲-۳-۸. برق
۱۰۵-۸	۴-۸. جمع‌بندی و ارائه توصیه‌های سیاستی
۱۰۷	فصل نهم: سرمایه‌گذاری خارجی
۱۰۸	خلاصه فصل
۱۰۸-۹	۱-۹. سیاست‌های اقتصادی سرمایه‌گذاری خارجی و جهت‌گیری‌های استان
۱۰۹-۹	۲-۹. بررسی و تحلیل عملکرد سرمایه‌گذاری خارجی استان
۱۱۰-۹	۳-۹. فعالیت‌های مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان
۱۱۰-۹-۴	۴-۹. جمع‌بندی و ارائه توصیه‌های سیاستی
۱۱۲	فصل دهم: تجارت خارجی استان
۱۱۳	خلاصه فصل
۱۱۴-۱۰	۱-۱۰. سیاست‌های اقتصادی تجارت خارجی و جهت‌گیری‌های استان
۱۱۴-۱۰-۲	۲-۱۰. بررسی وضعیت تحولات تجارت خارجی
۱۱۷-۱۰	۳-۱۰. بررسی و تحلیل وضعیت شاخص‌ها و متغیرهای کلان تجارت خارجی استان
۱۱۷-۱۰-۱	۱-۳-۱۰. صادرات استان
۱۲۰-۱۰	۲-۳-۱۰. واردات استان
۱۲۳-۱۰	۳-۱۰. متوسط قیمت کالاهای صادراتی و وارداتی
۱۲۳-۱۰-۴	۴-۳-۱۰. تراز تجاری استان
۱۲۴-۱۰	۴-۱۰. جمع‌بندی و ارائه توصیه‌های سیاستی
۱۲۶	فصل یازدهم: بازار سرمایه
۱۲۷	خلاصه فصل
۱۲۷-۱۱	۱-۱۱. سیاست‌های اقتصادی بازار سرمایه و جهت‌گیری‌های استان
۱۲۸-۱۱	۲-۱۱. بررسی وضعیت تحولات بازار سرمایه
۱۳۰-۱۱	۳-۱۱. وضعیت شاخص‌های بازار سرمایه
۱۳۲-۱۱	۴-۱۱. جمع‌بندی و ارائه توصیه‌های سیاستی
۱۳۴	فصل دوازدهم: بیمه استان

خلاصه فصل	۱۳۵
12-1 سیاست های اقتصادی صنعت بیمه و جهت گیری استان	۱۳۵
12-2 بررسی وضعیت تحولات صنعت بیمه استان	۱۳۷
12-3 بررسی و تحلیل شاخصهای کلان صنعت بیمه استان	۱۳۸
12-3-1 حق بیمه تولیدی و خسارت پرداختی صنعت بیمه کشور و استان	۱۳۸
12-3-2 حق بیمه سرانه	۱۴۲
12-3-3 ضریب نفوذ بیمه	۱۴۴
12-4 بررسی و تحلیل شاخصهای عملکردی شرکتهای بیمه	۱۴۵
12-4-1 بررسی وضعیت بیمه های دولتی استان	۱۴۵
12-4-2 مقایسه عملکرد بیمه های دولتی و خصوصی استان	۱۴۸
12-4-3 بررسی وضعیت شبکه فروش و مراکز بیمه ای استان	۱۴۹
12-5 جمع بندی و ارائه توصیه های سیاستی	۱۵۱
فصل سیزدهم: بازار پول و اعتبار استان	۱۵۳
خلاصه فصل	۱۵۴
13-1 سیاستهای اقتصادی بازار پول و اعتبار و جهت گیری های استان	۱۵۴
13-1-1 سیاستهای اقتصادی بازار پول	۱۵۴
13-2 بررسی وضعیت تحولات بازار پول و اعتبار استان	۱۵۵
13-3 بررسی و تحلیل وضعیت منابع و مصارف شبکه بانکی استان	۱۵۶
13-3-1 تجهیز منابع پولی شبکه بانکی استان	۱۵۶
13-3-2 مصارف پولی شبکه بانکی استان	۱۵۸
13-4 تحلیل وضعیت اجرای عقود اسلامی در شبکه بانکی استان	۱۵۹
13-5 بررسی و تحلیل مطالبات غیر جاری شبکه بانکی استان	۱۶۱
13-6 بررسی کارایی شبکه بانکی استان	۱۶۲
13-7 جمع بندی، نتیجه گیری و ارائه توصیه های سیاستی	۱۶۳
فصل چهاردهم: نرخ تورم و شاخص های قیمتی استان	۱۶۴
خلاصه فصل	۱۶۵
14-1 سیاست های اقتصادی تورم و جهت گیری های استان	۱۶۵
14-2 بررسی وضعیت تحولات نرخ تورم و شاخص های قیمتی استان	۱۶۶
14-3 بررسی و تحلیل اجزاء شاخص های قیمتی	۱۷۰
14-4 جمع بندی و توصیه های سیاستی در راستای مقابله با تورم	۱۷۲
فصل پانزدهم: وضعیت مالی و بودجه ای	۱۷۴
خلاصه فصل	۱۷۵
15-1 سیاست های اقتصادی مالی و بودجه ای و جهت گیرهای استان	۱۷۶
15-2 بررسی وضعیت تحولات مالی و بودجه ای استان	۱۷۶
15-3 بررسی و تحلیل کلی وضع مالی استان	۱۷۷
15-3-1 نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی	۱۷۷
15-3-2 ضریب برداشت	۱۷۷
15-4 بررسی و تحلیل وضعیت منابع و مصارف عمومی بودجه استان	۱۷۷
15-4-1 منابع عمومی دولت	۱۷۷

۱۷۹.....	۱۵-۲. مصارف عمومی دولت.....
۱۸۱.....	۱۵-۵. نتیجه گیری و توصیه های سیاستی.....
۱۸۳.....	فصل شانزدهم: مالیاتی استان.....
۱۸۴.....	خلاصه فصل.....
۱۸۴.....	۱۶-۱. سیاستهای مالیاتی و جهت گیریهای استان.....
۱۸۶.....	۱۶-۲. بررسی وضعیت تحولات مالیاتی استان.....
۱۹۰.....	۱۶-۳. درآمدهای مالیاتی استان.....
۱۹۲.....	۱۶-۴. بررسی و تحلیل عملکرد وصولی انواع درآمدهای مالیاتی استان.....
۱۹۴.....	۱۶-۴-۱. مالیاتها و اجزاء آن.....
۱۹۶.....	۱۶-۴-۲. مالیاتهای غیرمستقیم و اجزاء آن.....
۱۹۷.....	۱۶-۵. جمعبندی و ارائه توصیههای سیاستی.....
۲۰۳.....	فصل هفدهم: بازار کار استان.....
۲۰۴.....	خلاصه فصل.....
۲۰۵.....	۱۷-۱. سیاستهای ایجاد اشتغال و جهت گیری های استان.....
۲۰۵.....	۱۷-۲. بررسی وضعیت تحولات بازار کار استان.....
۲۰۶.....	۱۷-۳. مهمترین برنامه های دولت برای تولید و اشتغال در سال ۱۴۰۳.....
۲۰۶.....	۱۷-۳-۱. نگاهی به انواع سیاست های بازار کار.....
۲۰۶.....	۱۷-۳-۲. انواع سیاستهای بازار کار.....
۲۰۷.....	۱۷-۴. بررسی و تحلیل وضعیت شاخص ها و متغیرهای مرتبط با نیروی کار.....
۲۰۷.....	۱۷-۴-۱. نرخ مشارکت اقتصادی.....
۲۰۹.....	۱۷-۴-۲. نرخ بیکاری.....
۲۱۱.....	۱۷-۴-۳. نسبت اشتغال.....
۲۱۲.....	۱۷-۴-۴. توزیع شاغلان در بخش های اقتصادی.....
۲۱۵.....	۱۷-۵. مقایسه استان لرستان با استانهای همجوار.....
۲۱۹.....	۱۷-۶. جمع بندی و ارائه توصیه های سیاستی.....
۲۲۲.....	فصل هجدهم: بهبود وضعیت فضای کسب و کار استان.....
۲۲۳.....	خلاصه فصل.....
۲۲۳.....	۱۸-۱. سیاست های مربوط به بهبود فضای کسب و کار و جهت گیری های استان.....
۲۲۴.....	۱۸-۲. بررسی وضعیت تحولات فضای کسب و کار استان.....
۲۲۶.....	۱۸-۳. بررسی و تحلیل وضعیت زیرشاخص های بهبود فضای کسب و کار استان.....
۲۲۹.....	۱۸-۴. مقایسه محیط کسب کار استان لرستان با استانهای همجوار.....
۲۳۰.....	۱۸-۵. جمعبندی و ارائه توصیه های سیاستی.....
۲۳۲.....	فصل نوزدهم: درآمد هزینه خانوار و توزیع درآمد استان.....
۲۳۳.....	خلاصه فصل.....
۲۳۳.....	۱۹-۱. سیاستهای اقتصادی در زمینه درآمد هزینه خانوار و توزیع درآمد استان.....
۲۳۴.....	۱۹-۲. بررسی وضعیت تحولات مرتبط با درآمد هزینه خانوار.....
۲۳۴.....	۱۹-۲-۱. تحلیل هزینه بودجه خانوار.....
۲۳۹.....	۱۹-۲-۲. تحلیل درآمد خانوارهای استان.....
۲۴۲.....	۱۹-۳. بررسی و تحلیل وضعیت توزیع درآمد بین خانوارهای شهری و روستایی استان.....

- ۱۹-۳-۱. ضریب جینی مناطق شهری استان ۲۴۲
- ۱۹-۴. مزاد یا کسری بودجه خانوار شهری و روستایی استان ۲۴۴
- ۱۹-۵. جمع بندی و ارائه توصیه های سیاستی ۲۴۵
- منابع و مآخذ ۲۴۷

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۰	جدول ۱-۱. شاخصهای کلان اقتصاد ایران در طی سالهای ۱۳۹۹-۱۴۰۰
۱۰	جدول ۱-۲. شاخص‌های کلان اقتصاد ایران در طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳
۱۵	جدول ۱-۳. محصول ناخالص داخلی و ارزش افزوده بخش‌های عمده اقتصادی به قیمت ثابت ۱۳۹۵ - هزار میلیارد ریال
۱۶	جدول ۱-۴. نرخ مشارکت در اقتصاد سال ۱۴۰۳
۱۶	جدول ۱-۵. نرخ بیکاری کشور در سال ۱۴۰۲ (درصد)
۱۷	جدول ۱-۶. سهم اشتغال بخش‌های اقتصادی کشور در سال ۱۴۰۳ (درصد)
۱۷	جدول ۱-۷. نرخ تورم کشور - درصد
۱۸	جدول ۱-۸. عملکرد بورس اوراق بهادار کشور
۱۸	جدول ۱-۹. وضعیت سرمایه‌گذاری خارجی کشور - میلیون دلار
۱۹	جدول ۱-۱۰. میزان صادرات و واردات کشور طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ - میلیون دلار
۲۷	جدول ۲-۱. محصول ناخالص داخلی استان لرستان به قیمت ثابت طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰
۲۹	جدول ۲-۲. محصول ناخالص داخلی استان لرستان به قیمت ثابت طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۸
۳۰	جدول ۲-۳. ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی استان لرستان به قیمت ثابت طی سالهای ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (میلیارد ریال)
۳۳	جدول ۲-۴. مصرف واسطه بخش‌های مختلف اقتصادی استان لرستان به قیمت ثابت طی سالهای ۱۳۹۷-۱۳۹۸ (میلیارد ریال)
۳۵	جدول ۲-۵. ستانده بخش‌های مختلف اقتصادی استان لرستان طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۸ (ارقام به میلیارد ریال)
۳۷	جدول ۲-۶. نسبت مصرف واسطه به ستانده بخش‌های مختلف اقتصادی استان لرستان طی سالهای ۱۳۹۷-۱۳۹۸ (درصد)
۴۳	جدول ۳-۱. ارزش افزوده بخش کشاورزی (به قیمت ثابت) در استان لرستان طی سالهای ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (ارقام به میلیارد ریال)
۴۳	جدول ۳-۲. ارزش افزوده، مصرف واسطه و ستانده بخش کشاورزی کشور و استان به قیمت ثابت طی سالهای ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (ارقام به میلیارد ریال)
۴۴	جدول ۳-۳. ستانده زیر بخش‌های بخش کشاورزی استان طی سالهای ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (ارقام به میلیارد ریال)
۴۴	جدول ۳-۴. مصرف واسطه زیر بخش‌های بخش کشاورزی استان طی سالهای ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (ارقام به میلیارد ریال)
۴۵	جدول ۳-۵. ارزش افزوده بخش کشاورزی به قیمت ثابت کشور و استان طی سالهای ۱۴۰۱-۱۳۹۲ (ارقام به میلیارد ریال)
۴۶	جدول ۳-۶. سطح زیر کشت محصولات عمده بخش کشاورزی استان لرستان طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳
۴۷	جدول ۳-۷. محصولات اساسی بخش کشاورزی استان لرستان طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳
۴۷	جدول ۳-۸. میزان تولید محصولات عمده باغی استان طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳
۴۸	جدول ۳-۹. ارزش و وزن صادرات محصولات بخش کشاورزی استان لرستان طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳
۴۹	جدول ۳-۱۰. نسبت ارزش به وزن صادرات استان (متوسط قیمت هر واحد صادرات) طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳
۴۹	جدول ۳-۱۱. مانده کل تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بخش کشاورزی در استان لرستان در طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳
۵۰	جدول ۳-۱۲. اعتبارات بخش کشاورزی در استان لرستان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال)
۵۰	جدول ۳-۱۳. خرید تضمینی محصولات زراعی استان لرستان طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۱
۵۷	جدول ۴-۱. ارزش افزوده زیر بخش‌های گروه صنعت به قیمت ثابت طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (میلیارد ریال)
۵۷	جدول ۴-۲. مصرف واسطه و ستانده زیر بخش‌های گروه صنعت طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (ارقام به میلیارد ریال)

جدول ۳-۴. مصرف واسطه زیربخش‌های گروه صنعت در استان لرستان طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (میلیارد ریال).....	۵۹
جدول ۴-۴. ستانده زیربخش‌های گروه صنعت در استان لرستان طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (ارقام به میلیارد ریال).....	۶۰
جدول ۴-۵. نسبت مصرف واسطه به ارزش ستانده زیر بخش‌های صنعت و معدن استان طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰.....	۶۱
جدول ۴-۶. تولیدات عمده بخش صنعت در استان لرستان سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۶۲
جدول ۴-۷. وضعیت صنعت و معدن استان در طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۶۳
جدول ۴-۸. وضعیت جواز و پروانه‌های بهره‌برداری بخش صنعت استان در طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۶۴
جدول ۴-۹. وضعیت پروانه‌های صادر شده در بخش معدن در استان لرستان در طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۶۴
جدول ۴-۱۰. ارزش و وزن صادرات و واردات محصولات بخش صنعت و معدن طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۶۵
جدول ۴-۱۱. حمایت‌های صورت گرفته از بخش صنعت و معدن استان طی سال‌های ۱۴۰۱-۱۴۰۲ (ارقام به میلیارد ریال).....	۶۶
جدول ۵-۱. ارزش افزوده بخش ساختمان در استان و کشور به قیمت ثابت طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (میلیارد ریال).....	۷۳
جدول ۵-۲. تعداد پروانه‌های صادر شده احداث ساختمان در مناطق شهری استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۷۳
جدول ۵-۳. تعداد پروانه‌های صادر شده ساختمانی به تفکیک اسکلت طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۷۴
جدول ۵-۴. سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در مناطق شهری استان به تفکیک طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (میلیارد ریال).....	۷۴
جدول ۵-۵. هزینه یک متر مربع بنای ساختمان و زمین مناطق شهری استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (میلیون ریال).....	۷۵
جدول ۵-۶. تعداد پروانه صادره و تورم مسکن لرستان و استانهای همجوار در سال ۱۴۰۳.....	۷۶
جدول ۵-۷. تعداد پروانه‌های صادر شده ساختمانی به تفکیک اسکلت استانهای همجوار طی سال‌های ۱۴۰۳.....	۷۸
جدول ۶-۱. ارزش افزوده زیر بخش‌های خدمات استان به قیمت ثابت طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (ارقام به میلیارد ریال).....	۸۴
جدول ۶-۲. سهم ارزش افزوده بخش خدمات از ارزش افزوده کشور به قیمت ثابت طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰.....	۸۵
جدول ۶-۳. بازدیدکنندگان از مراکز گردشگری استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۸۶
جدول ۶-۴. تعداد هتل‌ها و اقامتگاههای استان در طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۸۷
جدول ۶-۵. تعداد اتاق و تخت هتل‌ها و اقامتگاههای استان در طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۸۷
جدول ۶-۶. متوسط میزان اشتغال و شب‌های اقامت هر مسافر در اقامتگاههای استان به تفکیک در طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۸۸
جدول ۷-۱. طول خطوط جاده‌ای استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۹۳
جدول ۷-۲. طول انواع خطوط و تعداد ایستگاه‌های راه آهن در استان و کشور در سال ۱۴۰۳.....	۹۳
جدول ۷-۳. ارزش افزوده بخش حمل و نقل به قیمت ثابت در سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰.....	۹۴
جدول ۷-۴. تعداد مسافر و میزان کالای حمل شده توسط زیربخش‌های حمل و نقل استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۹۴
جدول ۷-۵. سهم زیر بخش‌های حمل و نقل استان از مسافر و کالای حمل شده طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۹۶
جدول ۸-۱. مصرف گاز طبیعی استان به تفکیک طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۰۳
جدول ۸-۲. ظرفیت اسمی و تولید ناخالص برق در نیروگاههای استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۰۴
جدول ۸-۳. فروش برق به تفکیک بخش‌های استان (مگاوات ساعت) طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۰۴
جدول ۸-۴. تعداد مشترکین برق استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۰۵
جدول ۹-۱. وضعیت سرمایه‌گذاری خارجی استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۰۹
جدول ۹-۲. پروژه‌های سرمایه‌گذاری خارجی مصوب استان در سال ۱۴۰۳.....	۱۱۰
جدول ۱۰-۱. وضعیت صادرات استان لرستان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۱۸
جدول ۱۰-۲. وضعیت صادرات استان به تفکیک گروه کالایی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۱۸

جدول ۳-۱۰. سهم گروه‌های کالایی از میزان صادرات استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۱۹
جدول ۴-۱۰. اقلام عمده صادراتی استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۲۰
جدول ۵-۱۰. وضعیت واردات استان لرستان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۲۰
جدول ۶-۱۰. وضعیت واردات استان به تفکیک گروه کالایی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۲۱
جدول ۷-۱۰. درصد سهم کالاهای وارداتی به تفکیک گروه کالایی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۲۱
جدول ۸-۱۰. اقلام عمده وارداتی استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۲۲
جدول ۹-۱۰. متوسط قیمت کالاهای صادراتی و وارداتی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (دلار - تن).....	۱۲۳
جدول ۱۰-۱۰. وضعیت تراز بازرگانی استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۲۳
جدول ۱-۱۱. شاخص های بورس اوراق بهادار تهران در طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۳۰
جدول ۲-۱۱. ارزش و حجم سهام معامله شده در بازار بورس اوراق بهادار طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۳۱
جدول ۳-۱۱. ارزش بازار بدهی و سهام بورس اوراق بهادار طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۳۲
جدول ۴-۱۱. وضعیت فروش اوراق مالی اسلامی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۳۲
جدول ۱-۱۲. مقایسه شاخص های کلان صنعت بیمه استان و کشور طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۳۹
جدول ۲-۱۲. شاخص حق بیمه سرانه استان و کشور طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۴۳
جدول ۳-۱۲. شاخص ضریب نفوذ بیمه استان و کشور طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۴۴
جدول ۴-۱۲. عملکرد شرکت‌های بیمه دولتی استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۴۶
جدول ۵-۱۲. عملکرد شرکت‌های بیمه دولتی و خصوصی استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۴۸
جدول ۶-۱۲. متوسط تعداد مراکز بیمه برای هر نقطه شهری در طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۵۰
جدول ۱-۱۳. مانده انواع سپرده‌های بانکی استان به تفکیک نوع سپرده طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (میلیارد ریال).....	۱۵۶
جدول ۲-۱۳. مانده انواع تسهیلات پرداختی استان به تفکیک بخش‌های اقتصادی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (میلیارد ریال).....	۱۵۸
جدول ۳-۱۳. مانده انواع تسهیلات پرداختی استان به تفکیک عقود اسلامی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (میلیارد ریال).....	۱۶۰
جدول ۴-۱۳. مانده کل مطالبات غیرجاری بانک های استان به تفکیک طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (میلیارد ریال).....	۱۶۱
جدول ۵-۱۳. داده‌های مربوط به کارایی شبکه بانکی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۶۲
جدول ۱-۱۴. شاخص بهای کالا و خدمات و نرخ تورم استان و کشور طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۶۷
جدول ۲-۱۴. نرخ تورم کالاهای خوراکی و غیر خوراکی استان و کشور سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳.....	۱۶۸
جدول ۳-۱۴. مقایسه نرخ تورم سالانه و نقطه به نقطه لرستان با استانهای همجوار در سال ۱۴۰۳.....	۱۶۹
جدول ۴-۱۴. بررسی نرخ تورم گروه‌های کالایی اصلی استان در سال ۱۴۰۳.....	۱۷۱
جدول ۱-۱۵. وضعیت مالی استان در طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال).....	۱۷۷
جدول ۲-۱۵. ضریب برداشت استان در سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال).....	۱۷۷
جدول ۳-۱۵. منابع عمومی دولت در استان لرستان در سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال).....	۱۷۸
جدول ۴-۱۵. عملکرد اعتبارات استان در سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال).....	۱۷۹
جدول ۵-۱۵. عملکرد اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به تفکیک سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال).....	۱۸۱
جدول ۱-۱۶. درآمدهای مالیاتی استان طی سالهای ۱۳۹۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال).....	۱۹۰
جدول ۲-۱۶. عملکرد درآمدهای عمومی و مالیاتی استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال).....	۱۹۲
جدول ۳-۱۶. عملکرد درآمدهای عمومی و مالیاتی استان در طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال).....	۱۹۴
جدول ۴-۱۶. عملکرد اجزای درآمدهای مالیاتی مستقیم استان در طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال).....	۱۹۴

- جدول ۵-۱۶. عملکرد درآمدهای مالیاتی غیرمستقیم استان در طی سالهای ۱۴۰۱-۱۴۰۲ (ارقام به میلیارد ریال)..... ۱۹۶
- جدول ۱-۱۷. نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر کشور و استان طی سالهای ۱۴۰۳-۱۴۰۲..... ۲۰۷
- جدول ۲-۱۷. نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر کشور و استان طی سالهای ۱۴۰۳-۱۴۰۲..... ۲۰۹
- جدول ۳-۱۷. نرخ بیکاری کشور و استان لرستان طی سالهای ۱۴۰۳-۱۴۰۲ (واحد: درصد)..... ۲۱۰
- جدول ۴-۱۷. نرخ بیکاری نقاط شهری و روستایی استان و کشور طی سالهای ۱۴۰۳-۱۴۰۲ (واحد: درصد)..... ۲۱۱
- جدول ۵-۱۷. نسبت اشتغال جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر کشور و استان طی سالهای ۱۴۰۳-۱۴۰۲..... ۲۱۲
- جدول ۶-۱۷. سهم اشتغال در بخش‌های اقتصادی استان و کشور طی سالهای ۱۴۰۳-۱۴۰۲..... ۲۱۳
- جدول ۷-۱۷. وضعیت شاخص‌های نیروی کار استان در مقایسه با استانهای همجوار در سال ۱۴۰۳..... ۲۱۶
- جدول ۱-۱۸. وضعیت محیط کسب و کار استان در مقایسه با متوسط کشوری طی سالهای ۱۴۰۲-۱۳۹۶..... ۲۲۵
- جدول ۲-۱۸. روند فصلی رتبه و امتیاز استان لرستان در بهبود محیط کسب و کار..... ۲۲۶
- جدول ۳-۱۸. شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مولفه‌های پیمایشی زمستان ۱۴۰۲..... ۲۲۸
- جدول ۴-۱۸. نامساعدترین مولفه‌های فضای کسب و کار استان و کشور در زمستان ۱۴۰۳..... ۲۲۹
- جدول ۵-۱۸. وضعیت محیط کسب و کار استان در مقایسه با استانهای همجوار در سال ۱۴۰۳-۱۴۰۲..... ۲۳۰
- جدول ۱۹-۱-۱. متوسط کل هزینه یک خانوار شهری استان و کشور طی سالهای ۱۴۰۳-۱۴۰۲ (میلیون ریال)..... ۲۳۵
- جدول ۲-۱۹. متوسط هزینه سالانه یک خانوار روستایی استان و کشور طی سالهای ۱۴۰۳-۱۴۰۲ (میلیون ریال)..... ۲۳۷
- جدول ۳-۱۹. متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری استان بر حسب انواع منابع درآمدی طی سالهای ۱۴۰۳-۱۴۰۲ (میلیون ریال)..... ۲۴۰
- جدول ۴-۱۹. متوسط درآمد سالانه خانوار روستایی استان بر حسب انواع منابع درآمدی طی سالهای ۱۴۰۳-۱۴۰۲ (میلیون ریال)..... ۲۴۱
- جدول ۵-۱۹. ضریب جینی مناطق شهری و روستایی کشور و استان طی سالهای ۱۴۰۳-۱۳۹۵..... ۲۴۳
- جدول ۶-۱۹. متوسط هزینه-درآمد کل و مازاد یا کسری بودجه خانوار (میلیون ریال)..... ۲۴۴

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۲۸	نمودار ۲-۱. نرخ رشد تولید ناخالص داخلی استان و کشور به قیمت ثابت طی سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۱
۲۹	نمودار ۲-۲. تولید ناخالص داخلی استان‌های کشور به قیمت ثابت در سال ۱۴۰۰
۳۰	نمودار ۲-۳. محصول ناخالص داخلی استان به قیمت ثابت طی سال‌های ۱۳۹۸-۱۳۹۷
۳۱	نمودار ۲-۴. ارزش افزوده سال ۱۴۰۰ استان‌های کشور به قیمت ثابت
۳۲	نمودار ۲-۵. سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از ارزش افزوده استان به قیمت ثابت در سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۹
۳۳	نمودار ۲-۶. سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از مصرف واسطه استان به قیمت ثابت
۳۴	نمودار ۲-۷. مصرف واسطه استان‌های کشور به قیمت ثابت در سال ۱۳۹۸
۳۶	نمودار ۲-۸. سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از ستانده استان به قیمت ثابت
۳۶	نمودار ۲-۹. ستانده استان‌های کشور به قیمت ثابت در سال ۱۳۹۸
۴۶	نمودار ۳-۱. درصد رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی کشور و استان طی سال‌های ۱۴۰۱-۱۳۹۲
۷۳	نمودار ۵-۱. ارزش افزوده بخش ساختمان استان‌های کشور در سال ۱۴۰۰
۷۷	نمودار ۵-۲. تعداد پروانه صادره استان لرستان در مقایسه با استان‌های همجوار طی سال ۱۴۰۳
۷۷	نمودار ۵-۳. تورم بخش مسکن استان لرستان در مقایسه با استان‌های همجوار طی سال ۱۴۰۳
۸۴	نمودار ۶-۱. روند رشد ارزش افزوده بخش خدمات استان و کشور طی سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۱
۸۵	نمودار ۶-۲. درصد سهم ارزش افزوده زیر بخش‌های خدمات از ارزش افزوده بخش خدمات استان در سال ۱۳۹۹
۸۶	نمودار ۶-۳. درصد سهم ارزش افزوده زیربخش‌های خدمات از ارزش افزوده بخش خدمات استان در سال ۱۴۰۰
۹۵	نمودار ۷-۱. سهم استان‌های کشور از مسافر جابجا شده در سال ۱۴۰۳
۹۵	نمودار ۷-۲. سهم استان‌های کشور از میزان کالای جابجا شده در سال ۱۴۰۳
۱۰۳	نمودار ۸-۱. ترکیب مصرف گاز طبیعی استان به تفکیک بخش‌های اقتصادی استان در سال ۱۴۰۳
۱۰۵	نمودار ۸-۲. ترکیب مصرف برق بخش مختلف استان در سال ۱۴۰۳
۱۱۶	نمودار ۱۰-۱. وضعیت صادرات و واردات استان در طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۲
۱۱۷	نمودار ۱۰-۲. وضعیت روند رشد صادرات استان در طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۲
۱۱۷	نمودار ۱۰-۳. وضعیت روند رشد واردات استان در طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۲
۱۲۲	نمودار ۱۰-۴. سهم گروه‌های کالایی از واردات استان طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲
۱۲۹	نمودار ۱۱-۱. روند رشد شاخص بورس اوراق بهادار طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۰
۱۳۰	نمودار ۱۱-۲. روند رشد شاخص فرابورس طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۰
۱۳۱	نمودار ۱۱-۳. شاخص بورس اوراق بهادار طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳
۱۳۹	نمودار ۱۲-۱. میزان حق بیمه تولیدی استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳
۱۴۰	نمودار ۱۲-۲. سهم استان‌ها از حق بیمه تولیدی کشور در سال ۱۴۰۳
۱۴۱	نمودار ۱۲-۳. میزان خسارت پرداختی استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳
۱۴۱	نمودار ۱۲-۴. سهم استان‌ها از خسارت پرداختی کشور در سال ۱۴۰۳
۱۴۲	نمودار ۱۲-۵. ضریب خسارت استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳
۱۴۳	نمودار ۱۲-۶. حق بیمه سرانه کشور و استان طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲
۱۴۴	نمودار ۱۲-۷. حق بیمه سرانه استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳

نمودار ۸-۱۲. ضریب نفوذ بیمه کشور و استان طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲.....	۱۴۵
نمودار ۹-۱۲. ضریب نفوذ بیمه استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳.....	۱۴۵
نمودار ۱۰-۱۲. سهم بیمه‌های دولتی از حق بیمه تولیدی استان طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲.....	۱۴۷
نمودار ۱۱-۱۲. سهم بیمه‌های دولتی از خسارت پرداختی استان طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲.....	۱۴۷
نمودار ۱۲-۱۲. سهم بیمه‌های دولتی و خصوصی از حق بیمه تولیدی استان طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲.....	۱۴۹
نمودار ۱۳-۱۲. سهم بیمه‌های دولتی و خصوصی از خسارت پرداختی استان طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲.....	۱۴۹
نمودار ۱۴-۱۲. تعداد نمایندگی‌های فعال بیمه استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳.....	۱۵۰
نمودار ۱-۱۳. سپرده‌های بانکی استان به تفکیک دیداری و غیردیداری طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲.....	۱۵۷
نمودار ۲-۱۳. سهم سپرده‌های بانکی استان به تفکیک نوع سپرده طی سال ۱۴۰۳.....	۱۵۷
نمودار ۳-۱۳. تسهیلات پرداختی استان به تفکیک بخش‌های اقتصادی طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲ (میلیارد ریال).....	۱۵۸
نمودار ۴-۱۳. سهم بخش‌های اقتصادی استان از تسهیلات پرداختی طی سال ۱۴۰۳.....	۱۵۹
نمودار ۵-۱۳. سهم مانده تسهیلات اعطایی استان به تفکیک عقود اسلامی طی سال ۱۴۰۳ (میلیارد ریال).....	۱۶۰
نمودار ۶-۱۳. سهم مطالبات غیرجاری استان به تفکیک سال ۱۴۰۳.....	۱۶۲
نمودار ۱-۱۴. نرخ تورم سالانه استان و کشور در طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۳.....	۱۶۶
نمودار ۲-۱۴. نرخ تورم نقطه به نقطه استان و کشور در طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۳.....	۱۶۷
نمودار ۳-۱۴. نرخ تورم نقطه به نقطه استان و کشور در سال ۱۴۰۳.....	۱۶۸
نمودار ۴-۱۴. نرخ تورم کالاهای خوراکی و غیر خوراکی در سال ۱۴۰۳.....	۱۶۹
نمودار ۵-۱۴. نرخ تورم سالانه استان‌های همجوار لرستان در سال ۱۴۰۳.....	۱۷۰
نمودار ۶-۱۴. نرخ تورم نقطه به نقطه استان‌های همجوار لرستان در سال ۱۴۰۳.....	۱۷۰
نمودار ۷-۱۴. نرخ تورم سالانه گروه‌های کالایی استان در سال ۱۴۰۳.....	۱۷۱
نمودار ۸-۱۴. نرخ تورم نقطه به نقطه گروه‌های کالایی استان در سال ۱۴۰۳.....	۱۷۲
نمودار ۱-۱۵. رشد عملکرد منابع عمومی دولت در سال ۱۴۰۳.....	۱۷۹
نمودار ۲-۱۵. سهم اعتبارات هزینه‌ای و سرمایه‌ای از مجموع اعتبارات استان در سال ۱۴۰۳.....	۱۸۰
نمودار ۱-۱۶. درآمدهای مالیاتی استان طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۴۰۳.....	۱۹۱
نمودار ۲-۱۶. روند رشد درآمدهای مالیاتی استان طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۴۰۳.....	۱۹۲
نمودار ۳-۱۶. سهم درآمدهای مالیاتی مستقیم و غیر مستقیم از کل درآمدهای مالیاتی استان طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲.....	۱۹۴
نمودار ۱-۱۷. نرخ مشارکت اقتصادی استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳.....	۲۰۸
نمودار ۲-۱۷. نرخ مشارکت مناطق شهری و روستایی طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲.....	۲۰۹
نمودار ۳-۱۷. نرخ بیکاری استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳.....	۲۱۰
نمودار ۴-۱۷. نرخ بیکاری مناطق شهری و روستایی طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲.....	۲۱۱
نمودار ۵-۱۷. نسبت اشتغال استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳.....	۲۱۲
نمودار ۶-۱۷. سهم اشتغال در بخش‌های مختلف اقتصادی استان در سال ۱۴۰۳.....	۲۱۳
نمودار ۷-۱۷. سهم بخش کشاورزی از اشتغال در استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳.....	۲۱۴
نمودار ۸-۱۷. سهم بخش صنعت از اشتغال در استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳.....	۲۱۴
نمودار ۹-۱۷. سهم بخش خدمات از اشتغال در استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳.....	۲۱۵
نمودار ۱۰-۱۷. نرخ مشارکت اقتصادی استان‌های همجوار لرستان در سال ۱۴۰۳.....	۲۱۶

نمودار ۱۱-۱۷. نرخ بیکاری استانهای همجوار لرستان در سال ۱۴۰۳.....	۲۱۶
نمودار ۱۲-۱۷. سهم اشتغال بخش کشاورزی استانهای همجوار لرستان در سال ۱۴۰۳.....	۲۱۷
نمودار ۱۳-۱۷. سهم اشتغال بخش صنعت استانهای همجوار لرستان در سال ۱۴۰۳.....	۲۱۸
نمودار ۱۴-۱۷. سهم اشتغال بخش خدمات استانهای همجوار لرستان در سال ۱۴۰۳.....	۲۱۸
نمودار ۱-۱۸. وضعیت محیط کسب و کار استان در مقایسه با متوسط کشوری سال ۱۴۰۳-۱۳۹۷.....	۲۲۵
نمودار ۲-۱۸. وضعیت محیط کسب و کار استانهای کشور در سال ۱۴۰۳.....	۲۲۵
نمودار ۳-۱۸. روند فصلی رتبه و امتیاز استان لرستان در بهبود محیط کسب و کار ۱۴۰۳-۱۴۰۲.....	۲۲۶
نمودار ۴-۱۸. وضعیت محیط کسب و کار استانهای همجوار لرستان در سال ۱۴۰۳.....	۲۳۰
نمودار ۱-۱۹. متوسط کل هزینه خانوار شهری استانهای کشور در سال ۱۴۰۳.....	۲۳۶
نمودار ۲-۱۹. متوسط کل هزینه خوراک و دخانی خانوار شهری استانهای کشور در سال ۱۴۰۳.....	۲۳۶
نمودار ۳-۱۹. متوسط کل هزینه غیر خوراک خانوار شهری استانهای کشور در سال ۱۴۰۳.....	۲۳۶
نمودار ۴-۱۹. متوسط کل هزینه خانوارهای روستایی استانهای کشور در سال ۱۴۰۳.....	۲۳۸
نمودار ۵-۱۹. متوسط کل هزینه خوراک و دخانی خانوارهای روستایی استانهای کشور در سال ۱۴۰۲.....	۲۳۸
نمودار ۶-۱۹. متوسط کل هزینه های غیر خوراک خانوارهای روستایی استانهای کشور در سال ۱۴۰۲.....	۲۳۹
نمودار ۷-۱۹. ترکیب منابع تامین درآمد خانوارهای شهری در استان لرستان سال ۱۴۰۳.....	۲۴۰
نمودار ۸-۱۹. ترکیب منابع تامین درآمد خانوارهای روستایی استان لرستان در سال ۱۴۰۳.....	۲۴۲
نمودار ۹-۱۹. ضریب جینی در مناطق شهری استان و کشور طی سالهای ۱۴۰۳-۱۳۹۵.....	۲۴۳
نمودار ۱۰-۱۹. ضریب جینی در مناطق روستایی استان و کشور طی سالهای ۱۴۰۳-۱۳۹۵.....	۲۴۴
نمودار ۱۱-۱۹. متوسط هزینه و درآمد خانوارهای شهری طی سالهای ۱۴۰۳-۱۴۰۲.....	۲۴۵
نمودار ۱۲-۱۹. متوسط هزینه و درآمد خانوارهای روستایی طی سالهای ۱۴۰۳-۱۴۰۲.....	۲۴۵

پیشگفتار

در دنیای کنونی اهمیت برنامه‌ریزی به منظور پیشبرد سیاست‌های اقتصادی و حرکت در مسیر رسیدن به اهداف مورد نظر بر کسی پوشیده نیست. در این راستا یکی از مهم‌ترین ابزارها جهت تصمیم‌گیری سیاست‌گذاران داشتن اطلاعات و داده‌های آماری می‌باشد. دسترسی به اطلاعات آماری بخش‌های مختلف اقتصادی به سیاست‌گذاران و مقامات تصمیم‌ساز در سطح کشوری و منطقه‌ای این امکان را می‌دهند که تصمیم‌گیری و اعمال سیاست‌ها بر اساس اطلاعات علمی فاصله بین وضعیت مطلوب و موجود در هر بخش را به حداقل ممکن برساند بطوریکه اتلاف منابع در کمترین مقدار خود باشد.

در این راستا اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان اقدام به تهیه گزارشی حاوی تحلیل مقایسه‌ای وضعیت کشور و استان در بخش‌های مختلف اقتصادی نموده است بطوریکه گزارش مذکور شمایی کلی از وضعیت اقتصادی استان در اختیار سیاست‌گذاران و مقامات ملی و محلی می‌گذارد تا بر اساس اطلاعات موجود در هر بخش اقدام به اتخاذ بهینه‌ترین تصمیم نمایند.

گزارش حاضر با عنوان "گزارش اقتصادی استان لرستان در سال ۱۴۰۳" شامل ۱۹ فصل می‌باشد. که در هر فصل اول نمای کلی از وضعیت متغیرها و شاخص‌های کلان اقتصادی ارائه شده است بطوریکه به صورت یکجا به خواننده وضعیت کلی فضای حاکم بر اقتصاد کشور و استان در سال ۱۴۰۳ را منتقل می‌کند. در فصل دوم، وضعیت تولید ناخالص داخلی استان به تفکیک بخش‌های اصلی اقتصادی ارائه شده است که این خود تصویر روشنی از بخش‌های اصلی اقتصاد و سهم آنها در تولید ناخالص داخلی استان را در اختیار سیاست‌گذاران و مقامات تصمیم‌گذار قرار می‌دهد. در فصول سوم تا پنجم وضعیت بخش کشاورزی صنعت و معدن، ساختمان و مسکن و در فصول ششم تا هشتم وضعیت بخش خدمات حمل و نقل و انرژی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. فصول نهم تا یازدهم نمای کلی از وضعیت بازار سرمایه و بخش خارجی مبادلات استان مورد بررسی قرار می‌گیرد. در فصول دوازدهم تا پانزدهم وضعیت مالی و بیمه‌ای استان تجزیه و تحلیل گردیده است. در نهایت چهار فصل آخر گزارش به تحلیل وضعیت فضای کسب و کار، ساختار نظام مالیاتی و نحوه توزیع درآمد در استان پرداخته شده است.

امید است این گزارش بتواند مأموریت و رسالت خود را از طریق ارائه تصویری روشن از وضعیت فضای اقتصادی استان به سرانجام برساند. بدیهی است که گزارش تهیه شده مانند هر گزارش و کار پژوهشی دیگر حاوی نقص، کاستی‌ها و خلاءهایی است که بدون یاری صاحب نظران، پژوهشگران و مقامات دستگاه‌هایی اجرایی رفع این خلاءها بسی دشوار است. لذا از تمام صاحب نظران و پژوهشگران و خوانندگان محترم تقاضا میشود با ارائه نظرات و پیشنهادات سازنده و ارزشمند خود ما را در بهبود کیفیت و قوت هر چه بیشتر این مجموعه یاری رسانند.

علی محمدی

مدیر کل امور اقتصادی و دارایی استان لرستان

فصل اول

اقتصاد ملی

خلاصه فصل

در فصل اول «اقتصاد ملی» با محوریت «جهش تولید با مشارکت مردم» بررسی شده است. با وجود این جهت‌گیری، اقتصاد ایران همچنان درگیر پیامدهای تورم بالا (ششمین سال تورم شدید پس از تحریم‌ها) بود و دولت تلاش کرد با تمرکز بر انضباط بخشی شبکه بانکی، روند ایجاد نقدینگی را کنترل کند؛ در نتیجه رشد نقدینگی از ۳۸ درصد به ۲۵ درصد و تورم نقطه‌ای از ۵۰ درصد به ۳۶ درصد کاهش یافت. در کنار آن، تلاش‌هایی برای بهبود وضعیت سیاست خارجی اقتصادی نیز مطرح شده؛ از جمله فعال‌سازی ظرفیت‌هایی مانند پیمان‌های بریکس و شانگهای و همچنین آزادسازی منابع ارزی. با این حال، متن تأکید می‌کند که فعالان اقتصادی همچنان با موانعی مثل غیرقابل پیش‌بینی بودن تغییرات قیمت‌ها، دشواری تأمین مالی و بی‌ثباتی قوانین و مقررات مواجه بوده‌اند؛ یعنی حتی اگر برخی شاخص‌ها بهبود یافته باشند، عدم قطعیت و ریسک سیاستی می‌تواند برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری را کند کند.

از منظر شاخص‌های کلان، نرخ تورم در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال ۱۴۰۲ کاهش یافته و از ۴۰٫۷ درصد به ۳۲٫۵ درصد رسیده است و نرخ تورم نقطه به نقطه در اسفند ۱۴۰۳ نیز ۳۷٫۱ درصد گزارش شده که روند کاهشی را نشان می‌دهد. در بخش بودجه، مجموع منابع و مصارف بودجه کل کشور در سال ۱۴۰۲ حدود ۶۵'۵۸۷'۱۲۳'۹۹۷'۰۰۰'۰۰۰ ریال ذکر شده و سهم بودجه عمومی دولت و همچنین بودجه مربوط به شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی نیز تفکیک شده است. وضعیت بازار سرمایه هم مثبت ارزیابی شده و شاخص کل بورس در پایان سال ۱۴۰۳ به ۲'۷۱۰'۰۸۸ واحد رسیده که نسبت به سال قبل رشد ۲۳٫۴ درصدی دارد. از طرف دیگر، سرمایه‌گذاری خارجی مصوب در ۱۴۰۳ حدود ۹ میلیون دلار بوده و نسبت به سال قبل ۳۸٫۴ درصد افزایش نشان می‌دهد. در حوزه تجارت خارجی، ارزش صادرات حدود ۱۱۵'۴۲۱ میلیون دلار و واردات حدود ۸۸'۵۹۱ میلیون دلار گزارش شده که به ترتیب رشدهای ۱۳۳٫۹ درصد و ۳۳٫۶ درصد را نسبت به سال قبل نشان می‌دهد؛ با این همه، جمع‌بندی فایل می‌گوید مشکلات ریشه‌ای اقتصاد ایران—به‌ویژه بهبود محیط کسب‌وکار و تسهیل صادرات—به‌طور کامل حل نشده و تورم بالا همچنان یک چالش جدی است. در نهایت، توصیه‌های سیاستی عمدتاً حول بهبود محیط کسب‌وکار (اصلاح قوانین محل، تدوین نقشه راه سرمایه‌گذاری و اشتغال، ایجاد نظام جامع اطلاعات بازار کار و هماهنگ‌سازی سیاست‌ها) و کاهش بیکاری (آموزش‌های مهارتی، توسعه اشتغال از مسیرهایی مثل مسکن، گردشگری و فناوری اطلاعات، مقابله با قاچاق، حمایت از کارآفرینان و سرمایه‌گذاران، و همچنین توجه به تنظیم نرخ بهره بانکی) ارائه می‌شود.

۱-۱. بررسی اجمالی سیاست‌های اقتصادی کشور در سال ۱۴۰۳

سال ۱۴۰۳، که تحت عنوان "مهار تورم، رشد تولید" نامگذاری شد، ادامه مسیر ششمین سال تورم بالا از زمان آغاز دور دوم تحریم‌ها در سال ۱۳۹۷ بود. با توجه به اینکه میانگین تورم بلندمدت ۵۰ ساله ایران حدود ۲۰ درصد است و در شش سال اخیر این رقم به دو برابر (حدود ۴۰ درصد) رسیده بود، تمرکز اصلی دولت بر کنترل این روند بود. در این راستا، راهبرد مهار رشد نقدینگی از طریق انضباط بخشی شدید شبکه بانکی به اجرا درآمد، که منجر به کاهش

رشد نقدینگی از حدود ۳۸ درصد در ابتدای سال به ۲۵ درصد در پایان سال گردید. این انضباط پولی، تأثیر مثبتی بر تورم نقطه ای داشت و آن را از حدود ۵۰ درصد به ۳۶ درصد (تا بهمن ماه) رساند.

همزمان با سیاست‌های انقباضی داخلی، در حوزه دیپلماسی اقتصادی، تلاش شد تا با فعال‌سازی پیمان‌هایی نظیر بریکس و نهایی‌سازی الحاق به شانگهای، و همچنین تلاش برای آزادسازی منابع ارزی در کشورهایی مانند عراق و کره جنوبی، فضای بین‌المللی مساعدتری فراهم شود. اگرچه مذاکرات برجام به نتیجه نرسید، اما سیاست تنش‌زدایی منطقه‌ای با عربستان پیگیری شد. در بخش تجارت خارجی، صادرات نفت ایران به اوج خود رسید و رکوردشکنی کرده و به ۱,۵ میلیون بشکه در روز افزایش یافت که بالاترین میزان در شش سال اخیر بود.

با این حال، فعالان اقتصادی با چالش‌های ساختاری مهمی در طول سال ۱۴۰۳ مواجه بودند. شاخص مدیران خرید (PMI) در چندین مقطع به مرز هشدار رسید، به ویژه در مؤلفه‌هایی مانند قیمت مواد اولیه و میزان سفارش‌های جدید. دغدغه‌های اصلی فعالان اقتصادی، که در پایش محیط کسب و کار پاییز ۱۴۰۲ نیز برجسته شده بود، شامل غیرقابل پیش‌بینی بودن تغییرات قیمت‌ها، دشواری تأمین مالی و بی‌ثباتی قوانین و مقررات بود. از طرفی، به دلیل اولویت تأمین انرژی بخش خانگی، صنایع انرژی‌بر با مشکلاتی نظیر خاموشی‌های برنامه‌ریزی شده دست و پنجه نرم کردند که این امر مستقیماً بر افزایش هزینه تمام‌شده محصول و کاهش حاشیه سود آن‌ها اثرگذار بود. علاوه بر این، با توجه به افزایش ۵۰ درصدی برآورد درآمدهای مالیاتی دولت در بودجه ۱۴۰۳، نگرانی‌ها نسبت به فشارهای مالیاتی بر کسب‌وکارهای کوچک در سال جدید تشدید شد. در مجموع، سال ۱۴۰۳ تلاشی موفق برای تثبیت متغیرهای کلان (مانند تورم و نقدینگی) بود، اما چالش‌های محیط کسب‌وکار و زیرساختی همچنان مانعی برای تحقق کامل "رشد تولید" باقی ماندند.

بورس

بازار سرمایه ایران در سال ۱۴۰۳، پس از اصلاح عمیقی که از اواسط مرداد ۱۳۹۹ آغاز شده بود و تلاش‌های ناموفق برای بازگشت به روند صعودی در سال ۱۴۰۳، همچنان در سایه عدم قطعیت‌ها باقی ماند. آخرین تلاش قدرتمند بازار برای بازیابی قله‌های تاریخی، که در آبان ۱۴۰۲ با جهش شاخص از ۱,۳ میلیون واحد آغاز شده بود و تا اردیبهشت ۱۴۰۳ به بیش از ۲,۵ میلیون واحد رسیده بود، با ریزش ناگهانی و شدید اردیبهشت ۱۴۰۳ عقیم ماند و بخش قابل توجهی از سود سهامداران را از بین برد. این شوک، فضای روانی بازار را برای ورود به سال ۱۴۰۳ به شدت تحت تأثیر قرار داد.

در کنار تبعات روانی ریزش قبلی، چندین عامل ساختاری در سال ۱۴۰۳ به تشدید رکود دامن زدند. نخست، کاهش حدنصاب قانونی سرمایه‌گذاری صندوق‌های درآمد ثابت در سهام از ۱۵ درصد به ۱۰ درصد، موجب کاهش تقاضای ساختاری از سوی این نهادها شد. دوم، افزایش چندباره نرخ بهره سیاستی و همچنین تثبیت نرخ ارز نیمادر محدوده‌ای

نسبتاً بالا (مثلاً ۳۸ تا ۴۰ هزار تومان) برای مدت طولانی، جذابیت بازارهای موازی (مانند بازار ارز و سپرده‌های بانکی با نرخ بهره بالا) را به طور چشمگیری افزایش داد و امیدهای ضعیف باقی‌مانده در بازار سهام را از بین برد. در نتیجه این چالش‌های بزرگ که هر کدام به‌تنهایی برای اقتصادهای توسعه‌یافته نیز مخرب است، بورس تهران وارد دوره کم‌عمقی شد. ارزش معاملات روزانه به‌طور مداوم در محدوده‌های پایینی قرار گرفت و به طور میانگین به حدود ۳ هزار میلیارد تومان کاهش یافت. این رکود قیمتی و معاملاتی با شروع تنش‌های ژئوپلیتیک ناشی از جنگ غزه در نیمه دوم سال، با افزایش ریسک و هراس سیاسی همراه شد، که تردید موجود در بازار را عمیق‌تر ساخت. نهایتاً، تغییر در فرمول تعیین قیمت خوراک پالایشگاه‌ها در دی‌ماه، ضربه قابل توجه دیگری به سودآوری گروه‌های اصلی وارد کرد و منجر به افت تخمینی حدود ۲۰ هزار میلیارد تومانی در سود قابل تحقق این شرکت‌ها شد. همچنین، ابزارهای مالی جدید مانند فروش اوراق گواهی سپرده با نرخ سود جذاب ۳۰ درصد، به طور موثری نقدینگی سرگردان را از بازار سهام خارج کرده و احتمالات رشد قیمتی در بورس را بیش‌ازپیش کمرنگ ساخت. در مجموع، علی‌رغم رشد قیمتی در بازارهای موازی (به عنوان مثال، رشد حدود ۲۴,۸ درصدی در بازار مسکن)، شاخص کل بورس تهران در سال ۱۴۰۳ تنها توانست رشدی محدود به میزان تقریبی ۱۱,۷ درصد را ثبت کند که این رقم، به سختی توانست تورم عمومی کشور را پوشش دهد.

مسکن

بازار مسکن در سال ۱۴۰۳، برخلاف رکود عمیقی که عمدتاً بر نیمه اول سال ۱۴۰۲ حاکم بود و منجر به تخلیه بخشی از حباب قیمتی (حدود ۱۵ درصد) شد، فاز صعودی قوی‌تری را تجربه کرد. این تغییر فاز، عمدتاً تحت تأثیر نوسانات و انتظارات ناشی از متغیرهای اقتصاد سیاسی و نرخ ارز کلان کشور بود. در حالی که در اواخر سال ۱۴۰۲، قیمت میانگین در تهران با عبور از مرز ۸۱ میلیون تومان به کار خود پایان داده بود، این روند در سال ۱۴۰۳ شدت گرفت. فاز رکودی که بازار پس از رشد هیجانی زمستان ۱۴۰۱ و بهار ۱۴۰۲ تجربه کرده بود، با وجود تلاش فروشندگان نیازمند نقدینگی برای ارائه تخفیف‌های جذاب، نتوانست ادامه‌دار باشد. این رکود تا اواسط زمستان ۱۴۰۲ دوام آورد؛ اما به محض تغییر روند نرخ ارز و افزایش انتظارات تورمی، بازار مسکن مجدداً وارد مدار صعودی شد. در سال ۱۴۰۳، با تداوم چالش‌های مهار تورم و عدم موفقیت کامل در تثبیت نرخ ارز در سطوح پایین‌تر، این بازار به عنوان یک پناهگاه سرمایه در برابر تورم، مورد توجه قرار گرفت.

افزایش ریسک‌های ژئوپلیتیک که در گزارش بورس نیز اشاره شد، به عنوان یک عامل تشدیدکننده بر بازار مسکن اثر گذاشت، زیرا سرمایه‌گذاران به دنبال دارایی‌های با ارزش ذاتی بالا رفتند. در نتیجه، در طول سال ۱۴۰۳، برخلاف بازدهی محدود بازار سرمایه (حدود ۱۱,۷ درصد)، بازار مسکن رشد قیمتی قابل توجهی را ثبت کرد و میانگین قیمت‌ها مجدداً با نرخ بالاتری نسبت به سال قبل افزایش یافت، هرچند که این رشد مستقیماً تحت تأثیر نرخ ارز و تورم عمومی قرار داشت و نه صرفاً عوامل بنیادین عرضه و تقاضای واقعی مسکن.

صادرات

سال ۱۴۰۳، در ادامه روند سال پیشین، برای بخش صادرات کشور سالی مملو از چالش‌های ساختاری و عملکردی باقی ماند. با توجه به آمار ۱۰ ماهه، تراز تجاری کشور تحت فشار شدید قرار داشت و با ثبت کسری تجاری تقریبی ۱۸ میلیارد دلاری مواجه شدیم، که نشان‌دهنده فاصله بیشتر بین ارزش صادرات و واردات در مقایسه با سال ۱۴۰۲ بود. عملکرد صادراتی نیز در این دوره با رشد منفی و نزولی مواجه شد و صادرات در مقایسه با مدت مشابه سال قبل حدود ۱۳ درصد کاهش یافت، که این امر نشان‌دهنده عدم دستیابی به اهداف تعیین‌شده در برنامه‌های میان‌مدت بود. علاوه بر کاهش کمی حجم و ارزش صادرات، کیفیت سبد صادراتی نیز تحت تأثیر قرار گرفت. بررسی‌ها نشان داد که میانگین قیمت کالاهای صادر شده در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال ۱۴۰۲ با افت قابل توجهی، حدود ۲۲ درصد کاهش داشته است. این کاهش قیمت که می‌تواند ناشی از کاهش ارزش نسبی کالاها در بازارهای جهانی یا اتکای بیشتر به صادرات کالاهای با ارزش افزوده پایین باشد، فشار مضاعفی بر درآمد ارزی کشور وارد کرد. در نقطه مقابل این وضعیت نامساعد صادرات، تخصیص ارز برای واردات در سال ۱۴۰۳ همچنان روندی افزایشی داشت و سیاست‌های ارزی در عمل مجدداً به سمت تسهیل واردات متمایل شد. این انحراف در توازن بین صادرات و واردات، میراثی از سیاست‌های ارزی مشاهده‌شده در سال‌های گذشته بود که در دولت سیزدهم نیز تداوم یافت. در نتیجه، این روند باعث شد که فاصله بین صادرات و واردات، روزبه‌روز بیشتر شده و ارزیابی کلی کشور، به‌ویژه در بخش واردات نهاده‌ها و کالاهای واسطه‌ای، افزایش یابد و چالش‌های تأمین ارز برای اقتصاد تشدید گردد.

دستاوردهای بانک مرکزی در سال ۱۴۰۳

دیپلماسی ارزی فعال

یکی از محورهای اصلی سیاست‌گذاری اقتصادی بانک مرکزی در سال ۱۴۰۳، تداوم و تعمیق دیپلماسی فعال ارزی بود. این استراتژی که پایه‌های آن در سال ۱۴۰۲ با آغاز مذاکرات برای آزادسازی منابع ارزی مسدود شده بنا نهاده شده بود، در سال ۱۴۰۳ به ثمر نشست. در طول سال، پیشرفت‌های ملموسی در مذاکرات دوجانبه با شرکای تجاری اصلی برای تسهیل تبادلات پولی و ارزی صورت گرفت؛ به‌طوری که سهم تجارت تهاتری و استفاده از ارزهای ملی در مبادلات با کشورهایی مانند چین، روسیه، و کشورهای منطقه به‌طور معناداری افزایش یافت. این تلاش‌ها به نتایج عینی منجر شد؛ در سال ۱۴۰۳، ایران توانست به منابع قابل توجهی از دارایی‌های بلوکه شده خود در چندین کشور دسترسی پیدا کند. به‌طور مشخص، علاوه بر تداوم دسترسی به منابع در عراق و ترکیه، دسترسی به منابع مسدود شده در کره جنوبی و برخی کشورهای آسیای میانه نیز به شکل مطلوبی محقق گردید. این افزایش نقدینگی کنترل‌شده در خارج از کشور، نقش حیاتی در تقویت ابزارهای بانک مرکزی برای مدیریت بازار ارز ایفا کرد. برآیند این دستاوردها، افزایش قابل توجه توان بانک مرکزی در اجرای سیاست تثبیت اقتصادی بود. با اتکا به منابع جدید و مدیریت انتظارات تورمی از طریق دیپلماسی فعال، دامنه نوسانات نرخ ارز در طول سال ۱۴۰۳ به‌طور چشمگیری نسبت به سال‌های

پرتلاطم ماقبل آن کاهش یافت. در نتیجه، نرخ ارز مرجع در اکثر ماه‌های سال در محدوده‌ای نسبتاً فشرده‌تر، حدود ۱۵ درصد نوسان را تجربه کرد و مدیریت بازار با دخالت مستقیم و سنگین‌تر نسبت به سال ۱۴۰۲، با موفقیت نسبی همراه بود.

پیش‌بینی پذیر کردن اقتصاد

هدف اصلی بانک مرکزی ایران در سال ۱۴۰۳، همانند برنامه سال گذشته، حفظ و تعمیق پیش‌بینی‌پذیر کردن اقتصاد از طریق اجرای دقیق سیاست تثبیت اقتصادی بود. این امر با هماهنگی و هم‌افزایی مستمر میان تیم اقتصادی دولت و بانک مرکزی در تمام طول سال به دست آمد و منجر به شکل‌گیری یک مسیر نسبتاً باثبات برای متغیرهای کلیدی شد. موفقیت در این حوزه به میزان قابل توجهی به اجرای برنامه‌های انضباطی داخلی علاوه بر اقدامات برون‌مرزی که پیش‌تر ذکر شد، وابسته بود. در جبهه داخلی، بانک مرکزی در سال ۱۴۰۳ با قاطعیت بیشتری با کانال‌های نوسان‌ساز در بازار ارز برخورد کرد. یکی از مهم‌ترین و تازه‌ترین این اقدامات، برخورد مقتدرانه با صرافی‌های متخلف و در نهایت، انحلال کانون صرافان بود. کانون صرافان که قرار بود به عنوان یک بازوی نظارتی و اجرایی برای بانک مرکزی در ساماندهی بازار عمل کند، متأسفانه مأموریت اصلی خود را فراموش کرده و به عاملی در دامن زدن به نوسانات تبدیل شده بود. نهاد سیاست‌گذار پولی و مالی پس از ارسال هشدارهای مکرر، سرانجام با انحلال این نهاد و جایگزینی آن با «جامعه صرافان» ساختاری جدید را تعریف کرد. نکته حائز اهمیت این بود که این تغییر ساختاری در نظارت بر صرافی‌ها، نتایج فوری و ملموسی به همراه داشت. بلافاصله پس از انحلال کانون و شکل‌گیری نهاد جدید، نوسانات در بازار غیررسمی ارز به پایین‌ترین حد خود در سال‌های اخیر رسید. این امر نشان داد که کنترل و هدایت نهادهای واسطه‌ای، نقشی تعیین‌کننده در تحقق هدف پیش‌بینی‌پذیری اقتصادی در سال ۱۴۰۳ ایفا کرده است.

تقویت نقش مرکز مبادله در کنترل بازارهای ارز و طلا

در سال ۱۴۰۳، مرکز مبادله ارز و طلای ایران به عنوان یکی از ستون‌های اصلی سیاست تثبیت اقتصادی بانک مرکزی نقشی پررنگ‌تر و کارآمدتر ایفا کرد. این مرکز که در اواخر سال ۱۴۰۱ پایه‌گذاری شد، پس از گذر از دوره‌های اولیه تنظیم سازوکار و تجربه عملیاتی در سال ۱۴۰۲، در سال ۱۴۰۳ به مرحله بلوغ نهادی رسید و توانست به ابزار مؤثری برای مدیریت جریان تقاضای ارزی و حفظ تعادل در بازار تبدیل شود. تمرکز اصلی بانک مرکزی بر هدایت تقاضاهای واقعی مردم و فعالان اقتصادی به این مسیر رسمی، موجب شد بخش قابل توجهی از فشار بر بازار غیررسمی کاهش یابد و دامنه نوسانات ارزی محدودتر از سال قبل باقی بماند. لزوم اجرای سیاست‌های سخت‌گیرانه‌تری در کنترل بازار غیررسمی و انتقال تقاضا به مسیر شفاف، باعث شد مرکز مبادله در سال ۱۴۰۳ نه تنها در حوزه ارز بلکه در بخش طلا نیز نقش فعال‌تری بر عهده گیرد. بانک مرکزی با استمرار حضور در بازار طلا و سیاست حذف واسطه‌ها، عرضه شمش و سکه را از طریق همین مرکز به صورت مستقیم انجام داد. این اقدام به‌ویژه در نیمه نخست سال، منجر به کاهش

محسوس حباب قیمتی و تعدیل انتظارات تورمی در بخش فلزات گران بها شد. ضمن آنکه با افزایش سطح دادوستدهای بین‌المللی در چارچوب‌های رسمی، مرکز مبادله موفق شد بخشی از مبادلات مربوط به صادرات و واردات خرد را نیز پوشش دهد و از این طریق، به ابزار مکملی برای کنترل نقدینگی ارزی و حفظ ثبات بازار بدل شود. نتیجه مجموعه این اقدامات، شکل‌گیری ساختاری منعطف اما منضبط در مدیریت دو بازار حساس ارز و طلا بود؛ ساختاری که نقش تعیین‌کننده‌ای در ثبات نسبی اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۳ ایفا کرد.

گسترش نظام اعتبارسنجی و اصلاح فرآیند اعطای تسهیلات

در سال ۱۴۰۳، بانک مرکزی ایران مسیر توسعه‌یافته‌تری از نظام اعتبارسنجی جامع را در شبکه بانکی کشور پیاده‌سازی کرد تا نظام اعطای وام از حالت وثیقه‌محور به سمت اعتبارمحور تغییر یابد. این اقدام با هدف افزایش شفافیت مالی، کاهش انحراف منابع و تسهیل دسترسی اقشار مختلف جامعه به تسهیلات خرد انجام شد. پس از مرحله آزمایشی موفق در سال گذشته، نسخه جدید سامانه اعتبارسنجی با اتصال هم‌زمان به پایگاه‌های اطلاعاتی مالیاتی، بیمه‌ای و بانکی، امکان ارزیابی دقیق‌تر سطح ریسک و توان بازپرداخت متقاضیان را فراهم ساخت. بر اساس آمارهای اولیه، پرداخت وام‌های خرد از طریق سیستم اعتبارسنجی در سال ۱۴۰۳ افزایش محسوسی یافت و نسبت تسهیلات بدون وثیقه به کل وام‌های خرد رشد چشمگیری تجربه کرد. این تحول باعث کاهش زمان بررسی پرونده‌های تسهیلاتی و ارتقای اعتماد میان نظام بانکی و مشتریان شد. بانک مرکزی علاوه بر گسترش ابعاد فنی این نظام، در سال ۱۴۰۳ سیاست‌های کنترلی و نظارتی خود را نیز تقویت کرد تا از اعتبارسنجی غیرواقعی یا سوءاستفاده از داده‌های مشتریان جلوگیری شود. هدف نهایی، نهادینه‌سازی فرهنگ اعتبار مالی و رفتار پرداخت منضبط در میان مردم و بنگاه‌ها بود؛ رویکردی که در بلندمدت به کارآمدتر شدن تخصیص منابع و افزایش کارایی پولی اقتصاد منجر می‌شود.

کاهش رشد نقدینگی

در سال ۱۴۰۳، کنترل رشد نقدینگی همچنان در کانون سیاست‌های پولی بانک مرکزی قرار داشت و به‌عنوان مهم‌ترین ابزار مهار تورم دنبال شد. پس از موفقیت نسبی سیاست‌های انضباطی در سال ۱۴۰۲، تمرکز اصلی در سال جدید بر تداوم همان مسیر با رویکردی دقیق‌تر در مدیریت ترازنامه بانک‌ها و جلوگیری از خلق نقدینگی بی‌ضابطه بود. هدف‌گذاری بانک مرکزی برای رشد نقدینگی در محدوده ۲۳ درصد تعیین شد تا ضمن حفظ پایداری مالی، از ایجاد فشار تورمی جدید جلوگیری شود. گزارش‌های مقدماتی نشان می‌دهد در پایان سال ۱۴۰۳ نرخ رشد نقدینگی حدود ۲۲٫۵ درصد برآورد شد؛ رقمی پایین‌تر از هدف تعیین‌شده و بیانگر استمرار سیاست انقباضی بانک مرکزی است. این نتیجه حاصل مجموعه اقداماتی از جمله محدودسازی اضافه برداشت بانک‌ها از بانک مرکزی، اصلاح رابطه مالی دولت و شبکه بانکی، و هدایت منابع تسهیلاتی به سمت فعالیتهای مولد بود. افزون بر این، هم‌راستایی سیاست‌های پولی و ارزی در سال ۱۴۰۳ سبب شد تا اثرگذاری کنترل نقدینگی بر تورم تقویت شود؛ به‌ویژه با کاهش نوسانات ارزی و ثبات

بازار بین‌بانکی، انضباط پولی به صورت ملموس‌تری در متغیرهای کلان مشاهده شد. در مجموع، عملکرد بانک مرکزی در سال ۱۴۰۳ نشان داد که مهار پایدار رشد نقدینگی از طریق ابزارهای ساختاری و نظارت مستمر امکان‌پذیر بوده و می‌تواند پایه‌ای برای کاهش تدریجی تورم در سال‌های آتی فراهم سازد.

کاهش رشد پایه پولی

در سال ۱۴۰۳، بانک مرکزی با ادامه سیاست‌های انضباطی خود توانست روند کاهش رشد پایه پولی را تثبیت و به سطحی قابل قبول‌تر از سال قبل برساند. پس از اجرای موفق برنامه کنترل ترازنامه بانک‌ها در سال ۱۴۰۲، تمرکز اصلی در سال جدید بر جلوگیری از گسترش بدهی شبکه بانکی به بانک مرکزی و افزایش کارایی منابع نقدی بود. این سیاست‌ها با نظارت دقیق بر اضافه برداشت بانک‌ها و الزام مؤسسات مالی به اصلاح نسبت کفایت سرمایه همراه شد تا فشار خلق پول از مسیر پایه پولی مهار شود. در نتیجه این اقدامات، رشد پایه پولی در پایان سال ۱۴۰۳ به حدود ۲۵,۸ درصد کاهش یافت؛ رقمی پایین‌تر از سال گذشته که نشان‌دهنده عملکرد مؤثر در مهار یکی از منابع اصلی تورم است. بانک مرکزی در این سال با تقویت انضباط مالی و کنترل جریان تزریق نقدی به دولت و شبکه بانکی، زمینه‌ای برای هم‌راستایی بیشتر میان سیاست‌های پولی و مالی فراهم ساخت. این روند کاهشی بیانگر گذار تدریجی از مدل رشد مبتنی بر تزریق نقدینگی به سمت رشد مبتنی بر اعتبار و بهره‌وری است؛ مسیری که در صورت تداوم، می‌تواند پایه پولی را از محدوده اثرگذاری مستقیم بر تورم کوتاه‌مدت خارج کرده و آن را به ابزاری برای حفظ ثبات پولی و مالی در اقتصاد ایران تبدیل کند.

مهار سرعت تورم

در سال ۱۴۰۳، یکی از برجسته‌ترین موفقیت‌های بانک مرکزی، دستیابی به مهار پایدار نرخ تورم و همسوسازی آن با اهداف بلندمدت رشد اقتصادی بود. با تداوم رویکرد انضباطی در سیاست‌های پولی و همکاری قاطع با سایر نهادهای اقتصادی، مسیر کاهشی تورم که از سال گذشته آغاز شده بود، با قدرت ادامه یافت. بر اساس آخرین برآوردهای رسمی، نرخ تورم نقطه به نقطه شاخص بهای مصرف‌کننده در اسفند ماه سال ۱۴۰۳ نسبت به ابتدای سال، کاهشی معادل ۱۸,۵ درصد را تجربه کرد و موفق شد برای اولین بار از چند سال گذشته، نرخ تورم ماهانه را به محدوده تک‌رقمی برساند و تورم نقطه به نقطه را زیر ۲۵ درصد نگه دارد. این کاهش، عمده‌تأ ناشی از موفقیت در کنترل رشد نقدینگی و ثبات قیمت ارز بود. مرکز آمار ایران نیز تأیید کرد که شاخص تورم دوازده ماهه مصرف‌کننده از ۳۲,۳ درصد در ابتدای سال ۱۴۰۳، با کاهشی قابل توجه به حدود ۲۷,۱ درصد در پایان سال رسید. در بخش تولید نیز، نرخ تورم دوازده ماهه شاخص بهای تولیدکننده با کاهش بیش از ۷ درصدی نسبت به سال قبل، از ۳۲,۶ درصد به ۲۵,۴ درصد رسید که حاکی از کاهش هزینه‌های ورودی بنگاه‌های تولیدی است. تداوم استفاده از ابزارهای نوین مانند انتشار اوراق گواهی سپرده خاص با نرخ سود جذاب در طول سال ۱۴۰۳، به جذب حجم قابل توجهی از نقدینگی سرگردان منجر شد و فشار ناشی از تقاضای سفته‌بازانه را از بازارهای دارایی به سمت بازارهای سرمایه‌گذاری رسمی هدایت کرد. تحلیل‌ها

نشان می‌دهد که بانک مرکزی در استفاده از اختیارات قانونی خود، رویکردی حساب‌شده برای بازگرداندن ثبات قیمتی در پیش گرفت که تأثیر مستقیمی بر تسهیل برنامه‌ریزی اقتصادی بنگاه‌ها و بهبود انتظارات عمومی داشت.

۱-۲. شاخص‌های کلان اقتصادی کشور در سال ۱۴۰۳

جدول ۱-۱ عملکرد اقتصاد ایران را در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ طبق چند شاخص منتخب نشان می‌دهد.

جدول ۳-۱. شاخص‌های کلان اقتصاد ایران در طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰

نام شاخص	واحد	۱۳۹۹	۱۴۰۰	تغییر (درصد)
تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت ۱۳۹۵	هزار میلیارد ریال	۱۱۳۲۱	۱۴۵۷۱	۲۸,۷
تشکیل سرمایه ثابت ناخالص	هزار میلیارد ریال	۲۱۲۴	۲۴۹۸	۱۷,۶

منبع: نماگرهای اقتصادی بانک مرکزی

جدول ۳-۲. شاخص‌های کلان اقتصاد ایران در طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

نام شاخص	واحد	۱۴۰۲	۱۴۰۳	تغییر (درصد)
تورم مصرف کننده	درصد	۴۰,۷	۳۲,۸	-۱۹,۴
نرخ بیکاری	درصد	۸,۱	۷,۶	-۶,۱
نقدینگی	هزار میلیارد ریال	۷۸۷۵۲	۱۰۱۶۶۸	۲۹,۱
صادرات کالا	میلیون دلار	۵۰۱۲۲	۱۱۵۴۲۱	۱۳۰
واردات کالا	میلیون دلار	۶۶۲۰۴	۸۸۵۹۱	۳۳,۸

منبع: نماگرهای اقتصادی بانک مرکزی

جدول ۲-۱ نشان‌دهنده تغییرات برخی از شاخص‌های اقتصادی ایران برای سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ است. در این جدول، نرخ تورم مصرف‌کننده از ۴۰,۷ درصد در سال ۱۴۰۲ به ۳۲,۸ درصد در سال ۱۴۰۳ کاهش یافته و نرخ بیکاری نیز از ۸,۱ درصد به ۷,۶ درصد رسیده که نشان‌دهنده بهبود وضعیت بازار کار و کاهش فشارهای تورمی است. همچنین نقدینگی به میزان ۲۹,۱ درصد افزایش یافته و از ۷۸۷۵۲ هزار میلیارد ریال به ۱۰۱۶۶۸ هزار میلیارد ریال رسیده است. صادرات کالا با افزایش چشم‌گیر ۱۳۰ درصدی از ۵۰۱۲۲ میلیون دلار به ۱۱۵۴۲۱ میلیون دلار و واردات کالا با رشد ۳۳,۸ درصدی از ۶۶۲۰۴ میلیون دلار به ۸۸۵۹۱ میلیون دلار نشان می‌دهد که نیاز به واردات و تقاضا برای کالاهای ایرانی به‌طور قابل توجهی رشد داشته است. به‌طور کلی، این تحولات حاکی از بهبود نسبی شرایط اقتصادی در کشور است.

۱-۳. سیاست‌های پولی کشور در سال ۱۴۰۳

با تداوم اجرای سیاست تثبیت اقتصادی که از سال ۱۴۰۲ آغاز شده بود، سیاست‌های پولی در سال ۱۴۰۳ با هدف مهار کامل نوسانات تورمی و هدایت نقدینگی به سمت تولید استمرار یافت. در این سال، تمرکز اصلی بر کاهش بیشتر ضریب فزاینده‌های پولی و انضباط بخشی به ترازنامه بانک‌ها قرار گرفت.

در نتیجه این اقدامات، نرخ رشد پایه پولی در پایان سال ۱۴۰۳ به رقم ۲۳,۵ درصد کاهش یافت. این رقم نسبت به رشد پایه پولی سال ۱۴۰۲ (که ۲۷,۶ درصد بود) کاهشی حدود ۴,۱ واحد درصدی را نشان می‌دهد، که مؤید موفقیت نسبی در مهار کانال خلق پول از طریق ذخایر است. همچنین، رشد نقدینگی نیز از ۲۴,۳ درصد سال پیشین، به حدود ۱۹,۸ درصد در پایان ۱۴۰۳ رسید که نشان‌دهنده کاهش ۴,۵ واحد درصدی در رشد نقدینگی و نزدیک شدن به هدف بلندمدت تک‌رقمی شدن رشد نقدینگی در میان مدت است.

در ساختار رشد پایه پولی سال ۱۴۰۳، اثر تسعیر دارایی‌های خارجی به دلیل تثبیت نرخ ارز و بلوغ نهادی در مدیریت این حوزه، کاهش یافت و سهم آن در رشد پایه پولی به کمتر از ۱۰ درصد از کل رشد رسید. در مقابل، تمرکز بر اصلاح ساختاری بانک‌ها جدی‌تر دنبال شد؛ به‌طوری‌که مطالبات بانک مرکزی از بانک‌ها (عمدتاً ناشی از اضافه برداشت‌ها) همچنان سهم قابل توجهی، حدود ۵۵ درصد، در رشد پایه پولی داشت. این امر نشان می‌دهد که علی‌رغم تلاش‌ها، چالش‌های ساختاری ترازنامه بانک‌ها و نیاز آن‌ها به تأمین نقدینگی از منابع بانک مرکزی، همچنان اصلی‌ترین عامل فشار بر پایه پولی باقی مانده است.

عامل خالص بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی با اجرای دقیق قوانین بودجه و عدم استفاده از تنخواه گردان خزانه، سهم کاهنده‌ای در رشد پایه پولی ایفا کرد یا حداکثر سهمی ناچیز در حدود ۳ درصد داشت. همچنین، خالص سایر اقلام بانک مرکزی، با اثرگذاری مثبت ناشی از مدیریت ذخایر ارزی و اوراق بهادار، به عنوان یک عامل کاهنده در ترازنامه خالص بانک مرکزی عمل کرد.

در حوزه عملیات بازار باز، بانک مرکزی برای مدیریت ذخایر مازاد بانک‌ها، حجم اوراق بهادار عملیات بازار باز را با افزایش معقولی نسبت به سال ۱۴۰۲ به حدود ۲۴۰۰ هزار میلیارد ریال رساند. این افزایش، ابزاری برای جذب نقدینگی مازاد و مدیریت فعالانه نرخ سود کوتاه‌مدت در بازار پول بوده است. در مجموع، سیاست‌های ۱۴۰۳ نشان‌دهنده حرکت متعادل میان مهار تورم از طریق کنترل نقدینگی و تلاش برای اصلاح ساختارهای ناکارآمد در شبکه بانکی است.

۱-۴. سیاست‌های مالی کشور در سال ۱۴۰۳

عملکرد مالی دولت در سال ۱۴۰۳ همانند سنوات گذشته در اجرا با چالش‌هایی ناشی از عدم تحقق منابع مواجه شده و در نتیجه دولت ناگزیر از تمهید منابع درآمدی جدید عمدتاً از محل انتشار اوراق مالی مازاد بر سقف و برداشت از صندوق توسعه ملی شد تا بتواند علاوه بر پوشش تعهدات اجتناب‌ناپذیر، بخشی از اعتبارات مورد نیاز برای طرح‌های عمرانی را پوشش دهد. عملکرد کمتر درآمدهای مربوط به صادرات نفت و گاز نسبت به پیش‌بینی‌ها، عدم تحقق منابع

از محل مولدسازی و خصوصی‌سازی دارایی‌های دولت و نیز عدم تحقق برخی ردیف‌های خاص همچون حقوق ورودی خودرو از جمله مواردی بود که اجرای قانون بودجه در سال ۱۴۰۳ را با مشکلاتی مواجه کرد.

منابع عمومی بودجه شامل سه محور کلی درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و واگذاری دارایی‌های مالی است. نزدیک به ۵۵ درصد از منابع عمومی از محل درآمدهای جاری دولت شامل درآمدهای مالیاتی، درآمدهای گمرکی و بخش عمده‌ای از سایر درآمدها (شامل سود سهام شرکت‌های دولتی، جریم، کارمزد خدمات دولتی و ...) بوده که در مقایسه با چند سال اخیر سهم این ردیف‌ها افزایش یافته و نشان می‌دهد فرایند تأمین منابع مالی بودجه از محل درآمدها بهبود یافته است. با توجه به اینکه ماهیت استقراض از منابع صندوق توسعه ملی، استفاده از درآمدهای نفتی سهم صندوق توسعه ملی است، لذا می‌توان گفت سهم درآمدهای نفتی و گازی در منابع بودجه ۲۷ درصد است. میانگین سهم درآمدهای نفتی در بودجه طی ۱۰ سال اخیر در حدود ۳۲ درصد بوده که با وجود کاهش این سهم در سال ۱۴۰۳ نسبت به متوسط، اما همچنان نقش درآمدهای نفتی در بودجه قابل توجه است. سهم انتشار اوراق دولتی از مجموع منابع در این سال ۱۶ درصد است که در مقایسه با میانگین ۱۸٫۵ درصدی آن در ۱۰ سال اخیر، نشان می‌دهد تأمین منابع بودجه از محل اوراق در این سال در مسیر روند خود بوده است. همچنین مجموع سهم مولدسازی و خصوصی‌سازی کمتر از ۲ درصد بوده و نشان می‌دهد. با تداوم رویه‌های فعلی در حوزه مولدسازی و خصوصی‌سازی نمی‌توان منابع قابل توجهی را از این محل‌ها انتظار داشت. به طور کلی در سال ۱۴۰۳ نیمی از منابع دولت از محل درآمدهای پایدار تأمین شده و نیم دیگر آن از محل استقراض یا فروش ثروت‌های ملی تأمین شده است. اگرچه سهم منابع پایدار در بودجه سال ۱۴۰۳ نسبت به سال‌های گذشته بهبود یافته، اما همچنان وابستگی منابع بودجه به استقراض و درآمدهای نفتی قابل توجه است. اجرای بودجه سال ۱۴۰۳ همانند سال‌های گذشته دارای نقاط قوت و ضعف‌های مهمی بود. از جمله نقاط مثبت می‌توان به بهبود درآمدهای جاری در این سال اشاره کرد که نشان می‌دهد فعالیت‌های دولت در حوزه‌های مالیاتی نتایج مثبتی در پی داشته است، اما به عنوان نقاط منفی می‌توان به کسری قابل توجه بودجه به ویژه با لحاظ کسری بودجه هدفمندی اشاره داشت که ناشی از برآورد غیرواقع‌بینانه برخی از ردیف‌های درآمدی و هزینه‌ای بود. یکی از نکات مهم درخصوص قانون بودجه سال ۱۴۰۳ بی‌توجهی و قاعده‌گذاری برای برخی مفروضات مؤثر بر منابع و مصارف بودجه بود.

در سال ۱۴۰۳، بدشانس‌ترین بازار، بازار سهام بوده است و همه اتفاقاتی که رخ دادند و همه متغیرها، به ضرر این بازار بوده‌اند. در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال ۱۳۹۴ می‌بینیم که بازدهی دلاری بازار تنها ۶۷ درصد است و این اتفاق حتی اگر با تورم‌های دلار نیز سنجیده شود، می‌بینیم که اتفاق عجیبی در بورس رخ نداده است و بنابراین می‌توان گفت در حال حاضر که قیمت‌های بازار در سطوح حبابی قرار ندارند و اصطلاحاً بازار گران نیست. عملکرد منابع عمومی بودجه در سال ۱۴۰۳ به همراه سایر مجوزهای قانونی بالغ بر ۳۷۱۸۱ هزار میلیارد تومان بوده که ۱۷۱۶ هزار میلیارد تومان آن از محل‌های پیش‌بینی شده در قانون بودجه تأمین شده و ۲۷۵ هزار میلیارد تومان مازاد بر آن از محل استقراض و انتشار اوراق مازاد محقق شد. رشد عملکرد مخارج عمومی در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال قبل ۴۰ درصد بوده که با

توجه به تورم ۴۰ درصدی سال ۱۴۰۳ می‌توان گفت اندازه واقعی مخارج دولت نسبت به سال ۱۴۰۲ تغییری نداشته است.

در سال ۱۴۰۳ به منظور پوشش کسری بودجه و براساس مصوبه سران قوا، مجوز انتشار ۱۳۵ هزار میلیارد تومان انواع اوراق مالی اسلامی مازاد بر میزان مصوب قانون به دولت داده شد که از این میزان ۱۰۲ هزار میلیارد تومان در سقف منابع بودجه عمومی مورد استفاده قرار گرفت و ۳۳ هزار میلیارد تومان بابت کسری بودجه هدفمندی تخصیص یافت. دولت در سال ۱۴۰۳ براساس مجوزی که از مقام معظم رهبری گرفت، سهم ۲۰ واحد درصدی صندوق توسعه از محل صادرات نفت، گاز، میعانات گازی را در قالب استقراض ارزی برداشت کرد که معادل ۱۷۳ هزار میلیارد تومان به خزانه کل کشور واریز شد.

- کسری عملکرد مالی دولت در سال ۱۴۰۳ در حدود ۴۷ هزار میلیارد تومان بوده که معادل ۲۵ درصد عملکرد منابع بودجه عمومی است. با لحاظ بودجه هدفمندی یارانه‌ها (به عنوان بخشی از عملکرد فرابودجه دولت) میزان کسری معادل ۶۱۲ هزار میلیارد تومان و نسبت کسری به سرجمع عملکرد منابع کل بودجه معادل ۲۳,۵ درصد می‌باشد که در مقایسه با سال ۱۴۰۱، ۶,۵ درصد افزایش یافته است.

- مجموع مخارج دولت در سال ۱۴۰۳ با لحاظ اقلام ریالی فرابودجه معادل ۲۷۸۸ هزار میلیارد تومان بوده که با لحاظ تولید ناخالص داخلی معادل ۱۷,۸۳۷ میلیون میلیارد تومان، این نسبت مخارج دولت به تولید ناخالص داخلی معادل ۱۵,۶ درصد خواهد بود.

- عملکرد اعتبارات هزینه‌ای دولت در سال ۱۴۰۳ به میزان ۱۵۰۶ هزار میلیارد تومان بوده که نسبت به میزان مصوب خود تحقق کامل داشته و سهم ۷۶ درصدی از کل مخارج را به خود اختصاص داده است. عملکرد اعتبارات عمرانی در حدود ۳۰۴ هزار میلیارد تومان و ۸۰ درصد مصوب بوده و سهم ۱۵ درصدی از مجموع مخارج بودجه داشته است. همچنین اعتبارات تملک دارایی‌های مالی نیز ۱۸۱ هزار میلیارد تومان بوده که ۹۲ درصد مصوب محقق شده و سهم ۹ درصدی از مخارج بودجه را به خود اختصاص داده است. بررسی نحوه تأمین مالی طرح‌های عمرانی نشان می‌دهد که از مجموع ۳۰۴ هزار میلیارد تومان اعتبارات عمرانی در حدود ۱۲۲ هزار میلیارد تومان به صورت ریالی و مابقی از محل اوراق یا به صورت جمعی - خرجی یا درآمد هزینه‌ای تأمین مالی شده که این مسئله نشان می‌دهد ۷۰ درصد استقراض از منابع صندوق صرف طرح‌های عمرانی شده و مابقی در ردیف‌های جاری خرج شده است.

سقف مصوب بودجه هدفمندی در سال ۱۴۰۳ بالغ بر ۶۶۰ هزار میلیارد تومان بود که از محل منابع پیش‌بینی شده در قانون بودجه ۱۴۰۳، بالغ بر ۴۹۱ هزار میلیارد محقق شد. مصارف آن نیز در حدود ۶۱۴ هزار میلیارد تومان پرداخت گردید که نشان می‌دهد در مجموع بالغ بر ۱۲۳ هزار میلیارد تومان از سایر محل‌ها تأمین شده است. براساس گزارش مالی سازمان هدفمندی یارانه‌ها در سال ۱۴۰۳، دولت بالغ بر ۱۱۵ هزار میلیارد تومان به روش‌های مختلف تأمین اعتبار کرده که در واقع در حکم کسری بودجه هدفمندی است.

نسبت درآمد به هزینه

نسبت درآمد به هزینه دولت بیانگر آن است که چه درصدی از هزینه‌های جاری از محل درآمدهای پایدار دولت مانند درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای جاری (همچون سود سهام شرکت‌های دولتی) تأمین شده است. این نسبت شاخص مناسبی برای مقایسه بین سالی عملکرد مالی جاری دولت (همانند کسری تراز عملیاتی) است. این نسبت برای سال ۱۴۰۳ متناسب با روند چند سال اخیر خود در حدود ۷۰ درصد است. این بدین معناست که در حدود ۷۰ درصد از مخارج جاری از محل درآمدهای پایدار تأمین شده و لذا کسری ساختاری تراز عملیاتی به طور متوسط بالغ بر ۳۰ درصد برآورد می‌شود. همچنین می‌توان مشاهده کرد که این شاخص روند صعودی نسبی دارد و حرکت دولت‌ها در سال‌های اخیر به سمت کاهش کسری ساختار بودجه بوده است.

۲-۱. بررسی متغیرهای کلان اقتصاد ایران

در بخش پیش رو به طور اجمالی به تشریح وضعیت کشور از لحاظ مهم‌ترین متغیرهای کلان پرداخته می‌شود.

۱-۲-۱. بخش واقعی اقتصاد ایران

تحولات اقتصاد کلان

متغیرهای پولی

از ابتدای استقرار دولت سیزدهم مساله کنترل رشد نقدینگی و تورم با توجه به وضعیت حاد آن در سال‌های اخیر، به عنوان یکی از مهم‌ترین اولویت‌های اقتصادی کشور مورد توجه قرار گرفت. طی این دوره بانک مرکزی با تنظیم برنامه هدف‌گذاری رشد نقدینگی ۳۰ درصدی برای سال ۱۴۰۲ و تعیین هدف رشد نقدینگی به میزان ۲۵ درصدی برای سال ۱۴۰۳ توانسته است این متغیر را به طور قابل ملاحظه‌ای کنترل کند. آمارها حاکی از آن است که رشد نقدینگی که در ابتدای دولت سیزدهم (پایان شهریورماه ۱۴۰۰) به رقم ۴۰,۵ درصد رسیده بود، در دوران فعالیت دولت سیزدهم روند نزولی قابل توجهی را طی کرده است؛ به طوری که این متغیر در پایان سال ۱۴۰۲ به رقم ۳۱,۱ درصد و در پایان سال ۱۴۰۳ به رقم ۲۴,۳ درصد رسیده است. این امر حاکی از آن است که طی دوره دو سال و نیم تصدی دولت سیزدهم، رشد نقدینگی به میزان ۱۶,۲ واحد درصد کاهش یافته است که نشان‌دهنده بالاترین میزان کنترل نقدینگی در دولت‌های مختلف است. این در حالی است که در دوران فعالیت دولت دوازدهم رشد نقدینگی با افزایش ۱۶,۷ واحد درصدی از ۲۳,۸ درصد در شهریورماه ۱۳۹۶ به ۴۰,۵ درصد در شهریورماه ۱۴۰۰ رسیده بود.

نرخ تورم در پایان سال ۱۴۰۳ نسبت به نرخ تورم در آغاز سال و فروردین ۱۴۰۳ کاهش بیش از ۱۵ درصدی را ثبت کرده است، این اتفاق در کنار ثباتی که در بسیاری از بازارهای اقتصادی از جمله در قیمت مسکن وجود داشت، موجب شد که به جهت شاخص اقتصادی سال ۱۴۰۳ سالی همراه با ثبات در اقتصاد کلان کشور باشد. در خصوص تحولات پایه پولی در دولت سیزدهم نیز ملاحظه می‌شود که نرخ رشد پایه پولی از ۳۹,۵ درصد در ابتدای دولت در شهریورماه

۱۴۰۰ به ۲۸,۱ درصد در اسفندماه ۱۴۰۳ رسیده است که نشان دهنده کاهش ۱۱,۴ واحد درصدی این متغیر طی دوره مذکور است. لازم به ذکر است که طی دولت دوازدهم نرخ رشد پایه پولی با افزایش ۲۰,۸ واحد درصدی از ۱۸,۷ درصد در شهریورماه ۱۳۹۶ به ۳۹,۵ درصد در شهریورماه ۱۴۰۰ رسیده بود. کاهش نرخ بیکاری یکی دیگر از دستاوردهای اقتصادی دولت سیزدهم در سال ۱۴۰۳ بود. با توجه به اینکه در سال ۱۴۰۳ در هر سه فصل نرخ بیکاری کاهنده‌تری نسبت به فصل قبل از آن را شاهد بودیم نرخ بیکاری سال ۱۴۰۳ حوالی عدد ۷ تا ۸ درصد بوده است که یکی از رکوردهای قابل قبول در کاهش بیکاری در تمام سال‌های گذشته کشور محسوب می‌شود.

در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی در اقتصاد کشور براساس آخرین آمار ۵/۶ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری‌های خارجی مصوب و معتبر به معنای ورود منابع به داخل اقتصاد ایران، ثبت شده است که این عدد نیز در نسبت با چند سال اخیر بالاترین تجربه‌ای است که در ۶ یا ۷ سال گذشته در بخش سرمایه‌گذاری خارجی در اقتصاد کشور شاهد بودیم. در حوزه کسب و کار بیش از یک و نیم میلیون مجوز کسب و کار به شکل الکترونیکی از درگاه ملی مجوزها صادر شد که یکی دیگر از اتفاقات مثبتی است که در حوزه بهبود فضای کسب و کار انجام شد و پیش از این سابقه نداشت که چنین حجم از استقبال از درگاه ملی مجوزها صورت بگیرد.

محصول ناخالص داخلی به قیمت ثابت

در جدول ذیل اطلاعات مربوط به محصول ناخالص داخلی اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ آورده شده است.

جدول ۳-۳. محصول ناخالص داخلی و ارزش افزوده بخش‌های عمده اقتصادی به قیمت ثابت ۱۳۹۵ - هزار میلیارد ریال

سال / بخش	نفت	کشاورزی	صنایع و معادن	خدمات	تولید ناخالص داخلی
۱۳۹۹	۱۰۵۰	۱۶۰۳	۳۴۳۰	۷۸۷۸	۱۳۹۶۱
۱۴۰۰	۱۱۵۶	۱۵۶۱	۳۴۶۸	۸۳۸۶	۱۴۵۷۱
رشد(درصد)	۱۰/۱	-۲/۶	۱/۱	۶/۵	۴/۳۴

منبع: نماگرهای بانک مرکزی

همان گونه که ملاحظه می‌شود، سهم عمده‌ای از رشد اقتصادی در سال ۱۴۰۰، مربوط به بخش نفت است. این بخش در سال ۱۴۰۰، ۱۰ درصد رشد داشته است بخش صنایع و معادن رشد ناچیزی داشته و بخش خدمات که سهم قابل توجهی از اقتصاد ملی را به خود اختصاص داده است، ۶/۵ درصد رشد را تجربه کرده است. لازم به ذکر است که به جز بخش نفت، هیچ یک از بخش‌های اقتصادی رشد ۸ درصدی در نظر گرفته شده در برنامه ششم توسعه را اقتصاد ایران را نداشته اند.

۱-۲-۲. اشتغال

در سال ۱۴۰۳ نرخ مشارکت اقتصادی کشور برابر با ۴۱ درصد بوده است نرخ مشارکت اقتصادی مردان ۶۸,۱ و نرخ مشارکت زنان ۱۴,۱ درصد بوده است. نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر در کشور معادل ۷,۶ درصد بوده که نسبت به سال قبل ۰,۵ واحد کاهش یافته است و این نرخ در بین مردان ۶,۲ درصد و در بین زنان ۱۴,۳ درصد گزارش شده است. همچنین نرخ بیکاری در بازه سنی ۱۵-۲۴ سال حدود ۱۷,۷ درصد و در بازه سنی ۱۸-۳۵ سال ۱۲ درصد می‌باشد. در بازه‌های سنی مذکور نرخ بیکاری زنان بیشتر از مردان بوده است.

جدول ۳-۴. نرخ مشارکت در اقتصاد سال ۱۴۰۳

شرح	نرخ مشارکت اقتصادی	نسبت اشتغال
کل کشور	۴۱	۳۸
زن	۱۴,۱	۱۱,۸
مرد	۶۸,۴	۶۴,۱

منبع: مرکز آمار ایران

جدول ۳-۵. نرخ بیکاری کشور در سال ۱۴۰۲ (درصد)

شرح	۱۵ ساله و بیشتر	۱۵-۲۴ ساله	۱۸-۳۵ ساله
کل کشور	۷,۶	۲۰,۱	۱۴,۷
زن	۱۴,۳	۳۰,۴	۲۴,۹
مرد	۶,۲	۱۷,۷	۱۲

منبع: مرکز آمار ایران

بررسی سهم اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که سهم بخش کشاورزی از اشتغال برابر ۱۳,۹ درصد و سهم بخش صنعت ۳۳,۳ درصد همچنین سهم بخش خدمات ۵۲,۷ درصد بوده است. بررسی شاخص مذکور به تفکیک جنسیتی نیز نشان می‌دهد ۱۳,۲ درصد زنان در بخش کشاورزی، ۲۵,۷ درصد در بخش صنعت و ۶۱,۱ درصد در بخش خدمات شاغل هستند. مقایسه اشتغال مردان و زنان نشان می‌دهد که زنان بیشتری نسبت به مردان در بخش خدمات اشتغال دارند اما در بخش‌های کشاورزی و صنعت اشتغال مردان بیشتر است. نکته قابل توجه اینکه بیشترین میزان اشتغال مربوط به بخش خدمات بوده که این موضوع با ساختار اقتصاد ایران هماهنگی دارد.

جدول ۳-۶. سهم اشتغال بخش های اقتصادی کشور در سال ۱۴۰۳ (درصد)

شرح	کشاورزی	صنعت	خدمات
کل کشور	۱۳,۹	۳۳,۳	۵۲,۷
زن	۱۳,۲	۲۵,۷	۶۱,۱
مرد	۱۴,۶	۳۵,۲	۵۰,۱

منبع: مرکز آمار ایران

۱-۲-۳. تورم

جدول ذیل نرخ تورم کشور را در سال ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ بر پایه سال ۱۴۰۰ نشان می‌دهد. نرخ تورم کشور در سال ۱۴۰۳ نسبت به ۱۴۰۲ هم در نقاط شهری و هم در نقاط روستایی کاهشی بوده است بطوری که نرخ تورم سالانه کشور از ۴۰,۷ درصد در سال ۱۴۰۲ به عدد ۳۲,۵ درصد در سال ۱۴۰۳ رسیده است و نرخ تورم نقطه به نقطه اسفند ماه سال ۱۴۰۳ برابر با ۳۷,۱ درصد بوده که نسبت به سال قبل روندی کاهشی داشته است.

جدول ۳-۷. نرخ تورم کشور- درصد

شرح	۱۴۰۲	۱۴۰۳
نرخ تورم سالانه	۴۰,۷	۳۲,۵
نرخ تورم نقطه به نقطه	۳۲,۳	۳۷,۱
نرخ تورم سالانه نقاط شهری کشور	۴۰,۷	۳۲,۱
نرخ تورم نقطه به نقطه نقاط شهری کشور	۳۲,۸	۳۱,۵
نرخ تورم سالانه نقاط روستایی کشور	۴۰,۶	۳۹,۶
نرخ تورم نقطه به نقطه نقاط روستایی کشور	۲۹,۱	۲۸,۷

منبع: مرکز آمار ایران

۱-۲-۴. بودجه دولت

بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور از حیث منابع و مصارف بالغ بر چهل و نه میلیون و نهصد و چهل و هفت هزار و یکصد و چهل و چهار میلیارد و هشتاد و سه میلیون (۶۵,۵۸۷,۱۲۳,۹۹۷,۰۰۰,۰۰۰ ریال) به شرح زیر است:

الف- منابع بودجه عمومی دولت از لحاظ درآمدها و واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی و مصارف بودجه عمومی دولت از حیث هزینه‌ها و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی، بالغ بر بیست و هشت میلیون و سیصد و هفتاد و یک هزار و چهارصد میلیارد (۲۸,۳۷۱,۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال) شامل:

۱- منابع عمومی بالغ بر بیست و پنج میلیون و ششصد و بیست هزار و چهارصد میلیارد (۲۵,۶۲۰,۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال)

ریال

۲- درآمد اختصاصی وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی بالغ بر دو میلیون و هفتصد و پنجاه و یک هزار میلیارد (۲,۷۵۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال

ب- بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت از لحاظ درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار بالغ بر سی و هفت میلیون و چهارصد و پانزده هزار و هفتصد و بیست و سه میلیارد و نهصد و نود و هفت میلیون (۳۷,۴۱۵,۷۲۳,۹۹۷,۰۰۰,۰۰۰) ریال و از حیث هزینه‌ها و سایر پرداخت‌ها بالغ بر سی و هفت میلیون و چهارصد و پانزده هزار و هفتصد و بیست و سه میلیارد و نهصد و نود و هفت میلیون (۳۷,۴۱۵,۷۲۳,۹۹۷,۰۰۰,۰۰۰) ریال که مبلغ یک میلیون و دویست هزار میلیارد (۱,۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال مبالغ دو بار منظور شده از سر جمع بودجه کل کشور کسر می‌شود.

۵-۲-۱. وضعیت بورس

در پایان سال ۱۴۰۳ شاخص کل بورس به ۲۷۱۰۰۸۸ واحد رسید که نسبت به سال قبل ۲۳,۴ درصد افزایش داشت. همچنین در سال مذکور شاخص کل هم وزن با ۷,۱ درصد رشد به ۷۹۵۲۷۷ واحد رسیده و شاخص کل فرابورس با رشد ۳,۹ درصدی از ۲۵۳۶۷ واحد در سال ۱۴۰۲ به رقم ۲۶۳۶۵ واحد در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

جدول ۸-۳. عملکرد بورس اوراق بهادار کشور

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
شاخص کل	۲۱۹۵۰۹۲	۲۷۱۰۰۸۸	۲۳,۴
بورس اوراق بهادار	۷۴۲۵۷۵	۷۹۵۲۷۷	۷,۱
فرابورس	۲۵۳۶۷	۲۶۳۶۵	۳,۹

منبع: مرکز آمار ایران

۶-۲-۱. سرمایه‌گذاری خارجی

در سال ۱۴۰۳ حجم سرمایه‌گذاری خارجی مصوب کشور حدود ۹ میلیون دلار بوده که نسبت به سال قبل ۳۸,۴ درصد افزایش داشته است. تعداد طرح‌های مصوب در این سال نیز ۵ طرح بوده است.

جدول ۹-۳. وضعیت سرمایه‌گذاری خارجی کشور- میلیون دلار

شرح	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد تغییرات
سرمایه‌گذاری خارجی مصوب	۶,۵	۹	۳۸,۴
تعداد طرح‌های مصوب	۲	۵	۱۵۰

منبع: مرکز آمار ایران

۱-۲-۷. صادرات و واردات

در سال ۱۴۰۳ صادرات کشور معادل ۱۱۵۴۲۱ میلیون دلار بوده که نسبت به سال قبل معادل ۱۳۳٫۹ درصد افزایش یافته است. همچنین واردات سال ۱۴۰۳ نسبت به سال قبل معادل ۳۳٫۶ درصد رشد یافته است و از رقم ۶۶۲۸۰ میلیون دلار در سال ۱۴۰۲ به ۸۸۵۹۱ میلیون دلار در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته است.

جدول ۱۰-۳. میزان صادرات و واردات کشور طی سال های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ میلیون دلار

شرح	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد تغییرات
صادرات کالا	۴۹۳۳۰	۱۱۵۴۲۱	۱۳۳٫۹
واردات کالا	۶۶۲۸۰	۸۸۵۹۱	۳۳٫۶

منبع: مرکز آمار ایران

۱-۳. جمع‌بندی و ارائه توصیه‌های سیاستی

سال ۱۴۰۳ با همه فراز و نشیب به پایان رسید و بنگاه‌های اقتصادی یک سال دیگر را زیر سایه تحریم‌ها و محدودیت‌ها تاب آوردند. در این سال مشکلات ریشه‌ای اقتصادی ایران همچنان لاینحل باقی ماند و با وجود تمام تلاش‌ها و همکاری‌هایی که از سوی دولت، مجلس و بخش خصوصی انجام شد، موضوعاتی نظیر بهبود محیط کسب و کار، تسهیل صادرات، گره‌گشایی از سیاست‌های رفع تعهد ارزی و ... به نقطه مطلوب نرسید.

از سال ۹۷ با آغاز دور دوم تحریم‌ها، شرایط تورمی کشور آغاز شد و سال ۱۴۰۳ ششمین سال تورم‌های بالا در اقتصاد ایران بود. میانگین تورم بلندمدت ۵۰ ساله ایران حدود ۲۰ درصد است؛ در حالی که در ۶ سال اخیر میانگین تورم به دو برابر میانگین تورم بلندمدت رسیده و بر روی عدد ۴۰ درصد ایستاده است. در ۱۰۰ سال گذشته هیچ دوره‌ای مشابه دوره اخیر نبوده است. چرا که همیشه طول دوره‌های تورم در نهایت سه سال بود.

مقام معظم رهبری، مبتنی بر همین توصیفات، سال ۱۴۰۳ را سال جهش تولید با مشارکت مردم نامیدند. این نشان می‌دهد که تا چه اندازه موضوع تورم مهم است. دولت بر این اساس، فعال‌تر کردن دیپلماسی سیاسی و اقتصادی را در دستور کار خود قرار داد. دبیر وقت شورای عالی امنیت ملی به سراغ سیاست تنش‌زدایی با عربستان رفت و توانست تنش‌ها را تا حدودی کاهش را دهد. مرحله بعد مربوط به پیمان‌های بین‌المللی مثل عضویت در بریکس و نهایی شدن الحاق به پیمان شانگهای بود. همچنین دولت تلاش کرد ارزهای ایران در کره جنوبی و عراق را آزاد کند. دولت تلاش کرد به سراغ برجام برود اما شرایط مناسبی از هر دو طرف برای حل برجام نبود. لذا نتیجه اگرچه موفقیت‌آمیز نبود اما این پیام به جامعه مخابره شد که دولت در تلاش است سیاست‌های آشتی‌جویانه و تنش‌زدا را در دستور کار خود قرار دهد. در کنار این با وقوع جنگ اوکراین و روسیه و افزایش قیمت انرژی، آمریکا تلاش کرد از شدت تحریم‌های ایران

کم کند و صادرات نفت ما به یک و نیم بشکه در روز رسید که بالاترین میزان صادرات در ۶ سال اخیر بوده و به نوعی رکوردشکنی صورت گرفت. همچنین بانک مرکزی راهبرد مهار رشد نقدینگی از طریق انضباط بخشی شبکه بانکی را آغاز کرد و بر بانک‌های پریسک و ناسالم فشار سنگینی وارد کرد. این عوامل دست‌به‌دست هم داد تا رشد نقدینگی از حدود ۳۸ درصد در ابتدای سال به ۲۵ درصد کاهش یابد. تورم نقطه‌ای هم از حدود ۵۰ درصد به ۳۶ درصد در بهمن رسید. در حوزه محیط کسب کار در آخرین دوره از طرح پایش ملی محیط کسب و کار مربوط به پاییز ۱۴۰۳، فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در پایش، به ترتیب سه مؤلفه «غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات»، «دشواری تأمین مالی از بانک‌ها» و «بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار» را نامناسب‌ترین مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور نسبت به سایر مؤلفه‌ها ارزیابی کردند؛ مؤلفه‌هایی که پیش از آن نیز بارها مورد اعتراض فعالان اقتصادی قرار گرفته و در سال پیش رو نیز بخش بزرگی از دغدغه آن‌ها خواهد بود.

در سال ۱۴۰۳، با استمرار مشکلات حوزه آب و انرژی، برخی از فعالیت‌های اقتصادی قادر به حفظ مقیاس تولید خود نبودند و برخی نیز نتوانستند ظرفیت تولید خود را طبق برنامه‌ریزی‌ها افزایش دهند. در این سال و به‌ویژه با در اولویت ماندن تأمین انرژی بخش خانگی، بسیاری از صنایع انرژی‌بر با چالش‌هایی نظیر خاموشی برنامه‌ای و تأمین سوخت جایگزین مواجه بودند که عملاً روی هزینه تمام‌شده محصول و حاشیه سود آن‌ها اثرگذار بود. با توجه به تحلیل‌های صورت گرفته، پیشنهادهای زیر در جهت بهبود وضعیت اقتصادی ایران ارائه می‌گردد:

توصیه‌های سیاستی

۱. راهکارهای کاهش نرخ تورم

نقدینگی، منشا اصلی تورم است. لذا توجه به نکات ذیل به منظور مقابله با افزایش حجم نقدینگی ضروری است:

- برای جلوگیری از ورود نقدینگی به بازارهای دارایی‌ها و کالاهای بادوام، مدیریت نوسانات و همچنین کنترل سفته‌بازی در این بازارها به‌ویژه در بازار ارز ضروری است. کنترل تغییرات شدید نرخ ارز از طریق انتخاب صحیح قیمت و مداخله سازنده در بازار ارز، می‌تواند فرصت‌های سفته‌بازی را تا حد ممکن محدود سازد. بنابراین، در کنار مدیریت نوسانات ارز، وضع مالیات بر عایدی سرمایه و یا مقررات محدودکننده در مبادلات این بازارها با هدف افزایش هزینه‌های مبادلاتی نیز می‌تواند انگیزه ورود به این بازارها را محدود نماید.
- یکی از عوامل افزایش نقدینگی و تورم، کسری بودجه دولت است که از طریق افزایش بدهی‌های دولت به بانک مرکزی یا بانک‌ها یا فروش اوراق مالی تأمین می‌شود. راهبرد بهینه در این خصوص، کاهش کسری بودجه از طریق افزایش درآمدهای مالیاتی با تمرکز بر جلوگیری از فرار مالیاتی و گسترش پایه‌های مالیاتی (خصوصاً مالیات بر عایدی سرمایه) و همچنین مدیریت هزینه‌ها با تمرکز بر اصلاحات در فرآیندها و قوانین

است. چنانچه پس از اصلاحات به دلیل محدودیت‌های اعمال‌شده بر صادرات نفت، بودجه دولت کسری داشته باشد، فروش اوراق مشارکت بر استقراض مستقیم از بانک مرکزی و بانک‌ها، اولویت دارد.

- یکی از ملزومات مدیریت نقدینگی، هماهنگی نرخ‌های سود دارایی‌ها در بازارهای مختلف است. به‌عنوان نمونه، چنانچه در بازار سرمایه نرخ‌ها، بسیار بالاتر از سود سپرده‌ها تعیین شود، اختلالات جدی در بازار پول کشور شکل خواهد گرفت. در این شرایط تأسیس شورای هماهنگی ثبات مالی کشور (به‌منظور ایجاد هماهنگی در تعیین نرخ سود دارایی‌های منتشره در بازارهای پول) ضروری است.

۲- بهبود محیط کسب و کار

برای بهبود محیط کسب و کار توجه به نکات ذیل حائز اهمیت می‌باشد:

- شناسایی قوانین و مقررات مخل کسب و کار به منظور حذف یا اصلاح آن‌ها
- طراحی و تنظیم نقشه راه سرمایه‌گذاری و اشتغال
- ایجاد نظام جامع اطلاعات بازار کار به منظور پاسخگویی سریع و بر خط نیازمندی‌های اطلاعاتی ذینفعان
- الزام نهادهای حاکمیتی به هماهنگی سازی سیاست‌های پولی و مالی و بازار سرمایه

۳- کاهش نرخ بیکاری

به منظور کاهش نرخ بیکاری راهکارهای ذیل باید مورد توجه قرار گیرد:

• آموزش‌های مهارتی

ارائه آموزش‌های مهارتی به جوانان متناسب با نیاز جامعه و بازار کار زمینه‌ساز موفقیت زندگی فردی و اجتماعی و رافع مشکل بیکاری آنهاست و تا زمانی که به ارتباط جدی آموزش با اقتصاد و اشتغال دقت نشود، شاهد اقتصاد ناپایدار و انبوه کارشناس بیکار خواهیم بود.

• افزایش ساخت مسکن

ساخت مسکن سبب ایجاد مشاغل متنوع می‌شود. چنانچه این امر مورد توجه قرار بگیرد نه تنها نیاز اصلی اکثر جوانان که نیاز به مسکن است را تامین می‌کند از طرفی سبب ایجاد مشاغل متعدد گشته و همچنین کارگاه‌ها و کارخانه‌های کوچک و بزرگ هم می‌توانند از آن بهره گیرند.

• توسعه جهانگردی و گردشگری

با توجه به اینکه کشور ما و از جمله استان یزد از جاذبه‌های گردشگری (تاریخی و تفریحی) فراوان برخوردار است با توجه بیشتر به این بخش می‌توان از این طریق باعث ایجاد شغل‌های جدید در جامعه شد.

• توسعه فعالیت‌های تکنولوژی اطلاعات

توسعه فعالیت‌های آی تی سبب به کارگیری نیروهای جوان و با استعداد کشور می‌شود و سبب اشتغال‌زایی و همچنین موجب ارزآوری قابل ملاحظه‌ای می‌شود.

• جلوگیری از قاچاق کالاها

قاچاق کالا سبب می‌شود بسیاری از شرکت‌های تولیدی ورشکست شده و بسیاری از کارکنان آنها بیکار شوند. قاچاق کارا کمر تولید داخل را می‌شکند. جلوگیری از قاچاق و حمایت از کالای ایرانی سبب اشتغال‌زایی شده و از بیکاری جلوگیری می‌کند.

• حمایت از کارآفرینان و سرمایه‌گذاران

این راهکار می‌تواند در اشتغال‌زایی بسیار موثر باشد. در عین حال، حمایت از جوانان ایرانی و استعداد آنها در زمینه‌های مختلف اعم از علمی و هنری باعث می‌شود آنها به خود باوری رسیده و بخش عمده‌ای از نیروی جوان و فعال از بیکاری رهایی یابند.

• آموزش جامعه (خانواده) نسبت به فرهنگ صحیح کار، کارگر، کارفرما

انجام تمامی کارها بین کارگر و کارفرما طبق قانون کار مشخص می‌باشد پس نباید کارگر را آنچنان بزرگ و کارفرما را حقیر و بالعکس دانست. بنابراین باید برداشت‌های غلطی که در افکار بعضی از خانواده‌ها می‌باشد را با آموزش درست و صحیح بین روابط کارگر و کارفرما چه از نظر بالا بردن کارکرد مفید نیروی کار و چه از نظر شخصیتی فرهنگ‌سازی کنیم تا مانع از بیکاری افراد جامعه باشیم.

• تنظیم نرخ بهره بانکی متناسب با شرایط اقتصادی کشور

کاهش نرخ سود سپرده‌های بانکی و به تبع آن کاهش نرخ تسهیلات پرداختی به کارآفرینان و سرمایه‌گذاران با هدف کاهش هزینه‌های استقراض و تامین مالی بخش خصوصی صورت می‌پذیرد و انتظار می‌رود این امر منجر به رشد اقتصادی شود.

• تهیه داده‌های اقتصاد محلی (بانک اطلاعات بومی) و به کارگیری علم بازاریابی

استان‌ها باید بتوانند با بهره‌گیری از فعالیت‌های علمی بازاریابی برای استان خود جایگاه مناسبی تعریف کرده و فعالان و سرمایه‌گذاران را به سمت خود بکشانند. بازاریابی از طریق متمرکز شدن بر مزیت‌های رقابتی هر منطقه می‌تواند نقشی کلیدی در مقابله با بیکاری داشته باشد. فعالیت‌های اصلی بازاریابی محلی می‌تواند شامل فراهم‌آوری فعالیت‌های ترفیعی-تثویقی، ایجاد و راه‌اندازی وب سایت‌های چندزبانه و تبلیغات باشد.

• توسعه و حمایت از کسب و کارهای کوچک، استارت‌آپ‌ها، دانش بنیان‌ها

با استقرار مراکز شتاب‌دهنده در مناطق کم‌درآمد، می‌توان پوشش و حمایتی مناسب برای آنان در نظر گرفت. دولت‌ها می‌توانند از روش‌های مختلف از جمله کاهش یا حذف مالیات، تامین مالی و پرداخت یارانه این مراکز را حمایت کنند. با تقویت فضای شتاب‌دهنده‌ها و مراکز رشد از طریق ارائه خدمات مشترک تجاری (کارهای اداری- خدماتی، امنیت و...)، استفاده از تجهیزات (کامپیوتر، تلفن، دستگاه فکس و...) و سایر امکانات (ناهارخوری، اتاق جلسات و...) علاوه بر کاهش هزینه‌های این مراکز، شبکه‌های اطلاعاتی و تبادل ایده میان کارآفرینان تسهیل شده و همین امر منجر به افزایش اشتغال‌زایی پایدار خواهد شد.

• ایجاد مشاغل خانگی

امروزه مشاغل خانگی و خرد، نقش بسیار زیادی در رفع معضل بیکاری و ایجاد شغل‌های جدید ایفا می‌کنند و با دریافت تسهیلاتی اندک می‌توانند اشتغال گسترده‌ای را در جامعه ایجاد کنند. همچنین این مشاغل می‌توانند علاوه بر تاثیر در رشد و توسعه اقتصادی، در زمینه توسعه اجتماعی نیز تغییرات مثبت ایجاد کنند. به طوری که بسیاری از کارها در دنیای عصر دیجیتال، نیازی به حضور شما ندارد؛ از آموزش گرفته تا مشاوره. همه این‌ها، مشاغل خانگی هستند که مصداق‌های کسب‌وکار اینترنتی یا کارآفرینی دیجیتالی محسوب می‌شوند که درآمد دلاری دارند. از جمله آن‌ها: طراحی نقشه، آموزش زبان، ساخت صنایع دستی، طراحی پارچه و لباس، طراحی اپ، مشاوره فنی و مهندسی، مشاوره تغذیه، حسابداری، مدیریت پرتفو در بازار بورس، نظارت و بازرسی دوره‌ای و حوزه‌های مختلف دیگر را می‌توان نام برد.

• توسعه و حمایت از مشاغل روستایی

با اجرای طرح حمایت از مشاغل روستایی علاوه بر ایجاد اشتغال جدید، باعث حفظ اشتغال موجود در سراسر کشور شده است به طوری که یکی از اهداف اجرای این قانون، مهاجرت معکوس به روستاها بود که با پرداخت تسهیلات به طرح‌های اشتغال روستایی تا حدودی قابل اجراست. برای مثال مشاغلی چون کشاورزی، دامداری، صنایع دستی و ... نمونه هایی از آن است.

۴- افزایش جذب سرمایه‌گذاری خارجی

- کاهش موانع زائد محیط کسب و کار
- ارائه معافیت‌های مالیاتی و تشویقی به سرمایه‌گذاران
- بهبود زیرساخت‌های فنی و نهادی
- ارائه تصویری مطلوب از فضای سرمایه‌گذاری در سطح بین‌المللی
- بهبود فضای سیاسی و ایجاد ثبات بیشتر
- تضمین حقوق مالکیت

تسهیل مبادلات با کشورهای ترکیه، روسیه، چین و هند. این کشورها به دلیل نیاز وافر به نفت ایران کماکان، شریک تجاری خواهند بود و امکان ورود تکنولوژی و کالاهای واسطه‌ای از آن‌ها میسر می‌باشد.

۵- با توجه به کمبود سرمایه در اقتصاد ایران، به‌کارگیری استراتژی رشد نامتوازن از طریق شناسایی بخش‌های پیشرو ضروری است. نتایج پژوهش‌های اخیر نشان می‌دهد که بخش‌های پتروشیمی، فولاد، فرآورده‌های نفتی، ساختمان، در اقتصاد ایران دارای اولویت می‌باشند. لذا پیشنهاد می‌گردد اجرای برنامه‌های توسعه (که برنامه‌ریزی جامع و استراتژی رشد متوازن را مدنظر قرار دارند) مورد بازبینی مجدد قرار گیرد و سرمایه‌گذاری صرفاً در بخش‌های پیشرو انجام پذیرد.

۶. ظرفیت‌سنجی دقیق از توان تولید کالای داخلی در صنایع مختلف، تعیین سهمیه‌های وارداتی و برنامه‌ریزی برای تکمیل زنجیره‌های تولید در داخل به خصوص در حوزه کالاهای اساسی و استراتژیک، استفاده از ابزارهای تعرفه‌ای و

غیرتعرفه‌ای برای مدیریت واردات، مجهز کردن کامل گمرکات به تجهیزات کنترل خودکار واردات، شفاف‌سازی میزان واردات کالاها و بررسی تطابق آن با نیاز داخلی و افزایش هزینه قاچاق.

فصل دوم

تولید ناخالص داخلی استان

خلاصه فصل

تولید ناخالص داخلی و تولید ناخالص داخلی سرانه، از مهم‌ترین شاخص‌های بررسی عملکرد اقتصاد در سطح ملی و منطقه‌ای می‌باشند. این دو شاخص اندازه اقتصاد یک کشور یا منطقه و ظرفیت‌های تولیدی آن را نشان می‌دهند. تولید ناخالص داخلی، ارزش مجموع کالا و خدماتی است که طی یک سال مالی در یک کشور تولید می‌شود و سرانه تولید ناخالص داخلی ارزش تولید به ازای هر نفر جمعیت را نشان می‌دهد که از تقسیم تولید ناخالص داخلی بر جمعیت حاصل می‌شود. در ایران تولید ناخالص داخلی با دو شیوه بدون احتساب بخش نفت و با احتساب بخش نفت، محاسبه می‌شود و در گزارش حاضر هر دو شیوه مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

بر اساس آمار و اطلاعات برآوردی مرکز آمار ایران، تولید ناخالص داخلی (به قیمت ثابت) کشور در سال ۱۳۹۹ مبلغ ۷۲۵۴۴۹۷ میلیارد ریال بوده که با رشد ۴,۳ درصدی به مبلغ ۷۵۷۰۰۲۵ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ رسیده است. در این بازه تولید ناخالص داخلی استان از ۸۴۰۶۶ میلیارد ریال به ۸۷۴۱۸ میلیارد ریال افزایش یافته و رشد ۴ درصدی را تجربه نموده است. سهم استان از تولید ناخالص داخلی کشور طی سال‌های مورد بررسی، ۱,۱۵ درصد بوده و از این نظر استان لرستان رتبه ۲۳ام استان‌های کشور را به خود اختصاص داده است. آخرین آمار رسمی مربوط به تولید ناخالص داخلی استان و کشور مربوط به سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ است درآمد سرانه داخلی استان در سال ۱۳۹۷ مبلغ ۴۴,۴ میلیون ریال برآورد گردیده است. این مبلغ با رشد ۲,۵ درصدی به ۴۵,۵ میلیون ریال در سال ۱۳۹۸ رسیده و از این نظر استان لرستان در رتبه ۲۸ام استان‌های کشور قرار گرفته است.

در سال ۱۴۰۰ درآمد سرانه داخلی کشور و استان لرستان به ترتیب ۹۰,۱ و ۴۸,۸ میلیون ریال برآورد شده و استان لرستان از این نظر در رتبه ۲۸ام استان‌های کشور قرار دارد. به بیانی درآمد سرانه استان لرستان، نصف میانگین کشوری است که نشان‌دهنده محرومیت استان می‌باشد.

۱-۲. سیاست‌های اقتصادی تولید و جهت‌گیری‌های استان

برخی از سیاست‌های دولت برای حمایت از تولید داخلی عبارتند از: جلوگیری از ورود کالاهای که در داخل کشور قابلیت تولید دارند، حمایت از تولیدکنندگان با استفاده از ابزارهایی مانند پرداخت تسهیلات و اعمال معافیت‌های مالیاتی، اختصاص ارز نیمایی به تولیدکنندگان برای جلوگیری از آسیب‌های ناشی از افزایش نرخ ارز، حمایت از تکنولوژی‌های ساخت داخل، حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی. مهم‌ترین قوانین و اسناد بالا دستی در راستای حمایت از تولید:

- سیاست‌های اجرای اقتصاد مقاومتی
- قانون تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری
- سیاست‌های مندرج در برنامه هفتم توسعه کشور
- قانون رفع موانع تولید (تسهیلات تبصره ۱۶ و ۱۸)

سایر سیاست‌های اجرا شده در استان برای حمایت از تولید:

استان لرستان به علت ضعف زیرساخت‌های سرمایه‌گذاری متناسب با ظرفیت‌ها، مورد استقبال سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی قرار نگرفته است. لذا مسئولین بمنظور افزایش تولید ناخالص داخلی، توجه خود را معطوف به ایجاد زیرساخت‌ها برای بهبود فضای کسب و کار استان و جذب سرمایه داخلی و خارجی نموده‌اند. در همین راستا با عنایت به ظرفیت بالقوه بخش کشاورزی استان، وجود آب و خاک حاصلخیز، مکانیزاسیون این بخش و توسعه باغداری و دامپروری در دستور کار قرار گرفته است. از طرفی در سال‌های گذشته محصولات تولیدی در تمام بخش‌های اقتصادی استان، به صورت خام و فله‌ای و بدون سورتینگ و بسته‌بندی و برند خاصی به استان‌های همجوار و خارج از کشور صادر می‌شد و در واقع ارزش افزوده آن نصیب کشاورزان استان نمی‌شده است. لذا یکی از سیاست‌های دولت در این راستا، پرداخت تسهیلات تکلیفی به بخش کشاورزی و ایجاد صنایع تبدیلی و تکمیلی و برندسازی محصولات تولیدی استان است.

از دیگر سیاست‌های دولت برای افزایش تولید ناخالص داخلی، استمهال بدهی و پرداخت تسهیلات جدید به واحدهای تولیدی بوده است. در این راستا ستاد تسهیل و رفع موانع تولید استان با تصویب مصوباتی به نفع تولید کنندگان، پرداخت بدهی واحدهایی که مشکل اصلی‌شان فقدان بازار، فرسوده بودن تکنولوژی، ضعف مدیریت بود را استمهال و به تعویق می‌اندازد.

۲-۲. بررسی و تحلیل وضعیت محصول ناخالص داخلی استان

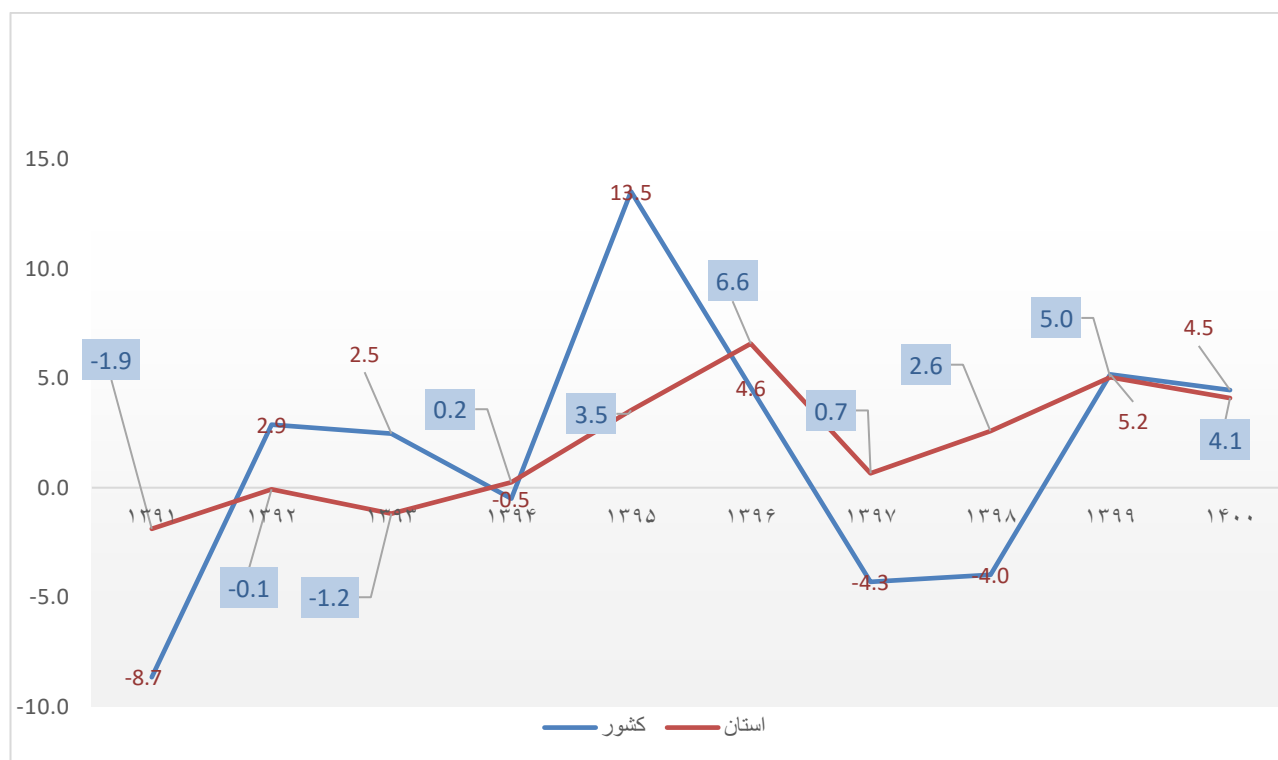
جدول ۱-۶. محصول ناخالص داخلی استان لرستان به قیمت ثابت طی سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۹

رتبه کشوری		سهم کشوری		درصد رشد	1400	1399	عنوان
۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹				
-	-	-	-	۴,۳	۷۵۷۰۰۲۵	۷۲۵۴۴۹۷	کشور
23	23	1.15	1.15	۴	۸۷۴۱۸	۸۴۰۶۶	استان
-	-	-	-	۴,۵	۷۸۵۴۵۳۶	۷۵۱۹۱۵۸	کشور
23	23	1.11	1.11	۴,۱	۸۷۲۲۴	۸۳۷۸۹	استان
-	-	-	-	4.3	90.1	86.3	کشور
28	27	-	-	3.9	48.8	46.9	استان

ماخذ: بر اساس آمار و اطلاعات برآوردی مرکز آمار ایران

میزان تولید ناخالص داخلی (به قیمت ثابت) کشور در سال ۱۳۹۹ مبلغ ۷۲۵۴۴۹۷ میلیارد ریال بوده که با رشد ۴,۳ درصدی به مبلغ ۷۵۷۰۰۲۵ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ رسیده است. در این بازه تولید ناخالص داخلی استان از ۸۴۰۶۶ میلیارد ریال به ۸۷۴۱۸ میلیارد ریال افزایش یافته و رشد ۴ درصدی را تجربه نموده است. سهم استان از

تولید ناخالص داخلی کشور طی سال‌های مورد بررسی، ۱،۱۵ درصد بوده و از این نظر رتبه ۲۳ ام در بین استان‌های کشور را به خود اختصاص داده است. مطابق اطلاعات تخمینی مرکز آمار ایران، میزان ارزش افزوده (به قیمت ثابت) کشور در سال ۱۳۹۹ مبلغ ۷۵۱۹۱۵۸ میلیارد ریال بوده که با رشد ۴،۵ درصدی به مبلغ ۷۸۵۴۵۳۶ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ رسیده است در این سال‌ها میزان ارزش افزوده استان با رشد ۴،۱ درصدی از مبلغ ۸۳۷۸۹ میلیارد ریال به ۸۷۲۲۴ میلیارد ریال افزایش یافته و سهم استان از ارزش افزوده کشور، ۱،۱۱ درصد و جایگاه آن رتبه ۲۳ ام کشور گزارش شده است. در سال ۱۴۰۰ درآمد سرانه داخلی کشور و استان لرستان به ترتیب ۹۰،۱ و ۴۸،۸ میلیون ریال برآورد شده و استان لرستان از این نظر در رتبه ۲۸ ام استان‌های کشور قرار دارد.

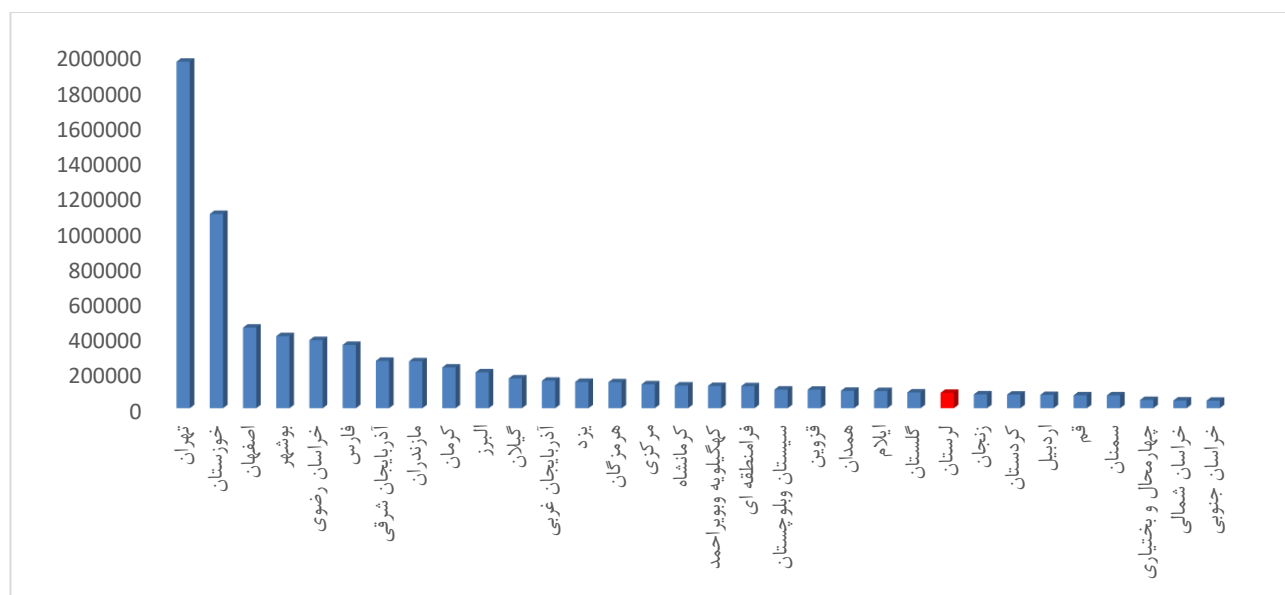
نمودار ۱-۶. نرخ رشد تولید ناخالص داخلی استان و کشور به قیمت ثابت طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۴۰۰

۲-۱-۲. محصول ناخالص تولیدی و سرانه استان به قیمت ثابت

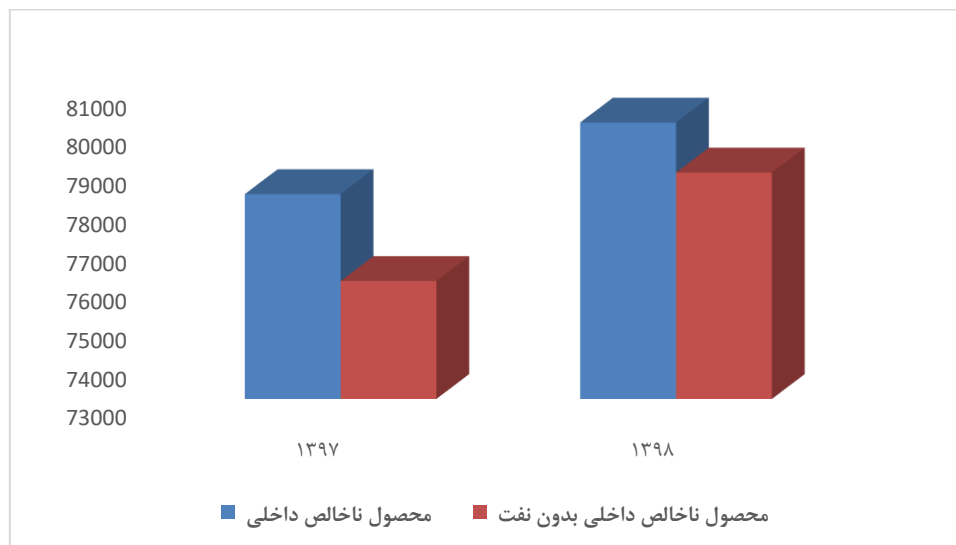
جدول ۲-۶ محصول ناخالص داخلی استان لرستان به قیمت ثابت طی سالهای ۱۳۹۸-۱۳۹۷

عنوان	۱۳۹۷	۱۳۹۸	درصد رشد	سهم کشوری		رتبه کشوری	
				۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۸
محصول ناخالص داخلی (میلیارد ریال)	کشور	۷۴۹۷۷۴۴	۷۱۸۳۷۰۳	-۴,۲	-	-	-
	استان	۷۸۲۷۷	۸۰۱۲۱	۲,۴	۲۲	۲۳	۱,۱۲
محصول ناخالص داخلی بدون نفت (میلیارد ریال)	کشور	۶۰۰۷۸۵۲	۶۱۸۰۳۷۹	۲,۲	-	-	-
	استان	۷۶۰۳۹	۷۸۸۳۲	۳,۷	۲۱	۲۱	۱,۲۸
درآمد سرانه داخلی (میلیون ریال)	کشور	۹۳,۸۱	۸۹,۸۸	-۴,۲	-	-	-
	استان	۴۴,۴	۴۵,۵۱	۲,۵	۲۷	۲۸	-
درآمد سرانه داخلی بدون نفت (میلیون ریال)	کشور	۷۵,۲	۷۷,۳	۲,۸	-	-	-
	استان	۴۳,۲	۴۴,۷	۳,۵	-	-	۲۹

ماخذ: مرکز آمار ایران و برآورد کارشناسی

نمودار ۲-۶. تولید ناخالص داخلی استانهای کشور به قیمت ثابت در سال ۱۴۰۰

نمودار ۳-۶. محصول ناخالص داخلی استان به قیمت ثابت طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۸

بر اساس آمار و اطلاعات رسمی منتشر شده از سوی مرکز آمار ایران، تولید ناخالص داخلی کشور در سال ۱۳۹۸ (به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵) مبلغ ۷۱۸۳۷۰۳ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۴,۲ درصد رشد منفی داشته است. در این سال تولید ناخالص داخلی استان مبلغ ۸۰۱۲۱ میلیارد ریال برآورد شده که نسبت به سال قبل ۲,۴ درصد رشد مثبت داشته و از این نظر در جایگاه ۲۳ ام استان‌های کشور قرار گرفته است. سهم استان از تولید ناخالص داخلی کشور در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به ترتیب ۱,۰۴ و ۱,۱۲ درصد گزارش شده است. رشد منفی تولید ناخالص داخلی کشور، بیانگر آنست که رشد اسمی تولید ناخالص داخلی به قیمت جاری به دلیل تورم و کاهش ارزش پول ملی بوده است.

درآمد سرانه داخلی کشور در سال ۱۳۹۸ برابر ۸۹,۸ میلیون ریال بوده که نسبت به سال قبل ۴,۲ درصد کاهش یافته است. درآمد سرانه داخلی استان در سال‌های مورد بررسی، با رشد ۲,۵ درصدی از مبلغ ۴۴,۴ میلیون ریال به مبلغ ۴۵,۵ میلیون ریال و لرستان در جایگاه ۱۲۸ ام استان‌های کشور قرار گرفته است.

درآمد سرانه داخلی کشور بدون احتساب نفت در سال ۱۳۹۸ مبلغ ۷۷,۳ میلیون ریال بوده که نسبت به سال قبل رشد ۲,۸ درصدی داشته است. در این سال‌ها درآمد داخلی سرانه بدون احتساب نفت استان با رشد ۳,۵ درصدی از مبلغ ۴۳,۲ میلیون ریال به ۴۴,۷ میلیون ریال افزایش یافته و از این نظر، لرستان رتبه ۲۹ ام استان‌های کشور را به خود اختصاص داده است.

۳-۲. بررسی و تحلیل اجزاء محصول ناخالص داخلی

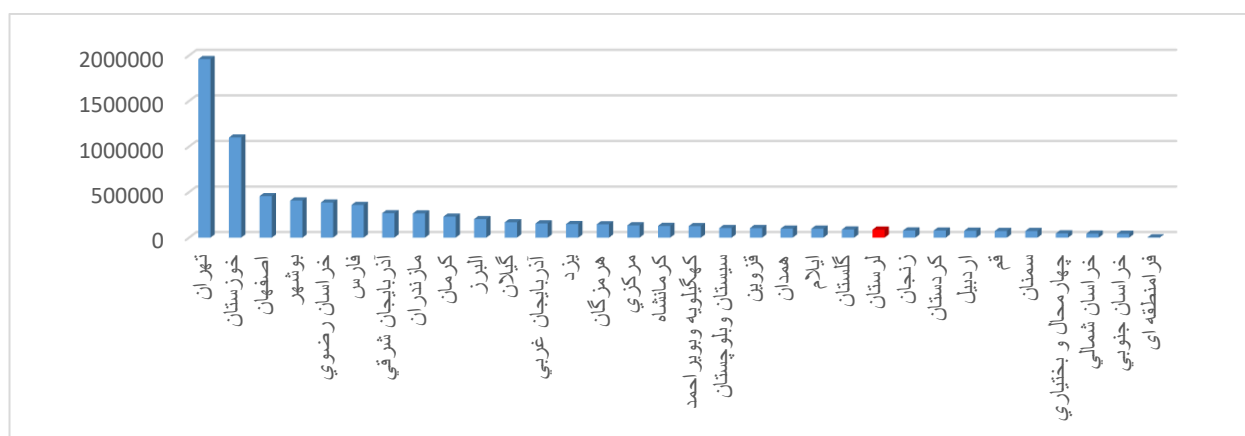
۳-۲-۱. ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی به قیمت ثابت

جدول ۳-۶ ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی استان لرستان به قیمت ثابت طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (میلیارد ریال)

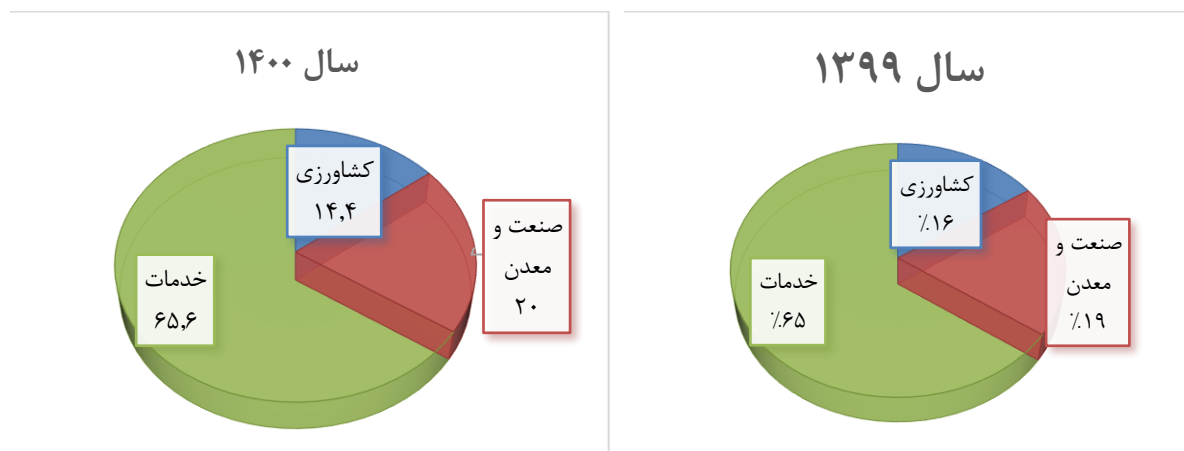
بخش	1399	1400	درصد رشد	سهام کشوری		رتبه کشوری	
				1399	1400	1399	1400
کشاورزی	کشور	527295	508288	-3.6	-	-	-
	استان	12924	12603	-2.5	2.45	2.47	16
صنعت و معدن	کشور	2836533	3006589	6	-	-	-
	استان	16219	17417	7.4	0.57	0.58	25
خدمات	کشور	4155329	4339657	4.4	-	-	-
	استان	54645	57204	4.7	1.3	1.32	20
جمع	کشور	7519158	7854536	4.5	-	-	-
	استان	83789	87224	4.1	1.11	1.11	23

ماخذ: مرکز آمار ایران و برآورد کارشناسی

مطابق اطلاعات تخمینی مرکز آمار ایران، از مجموع ۸۷۲۲۴ میلیارد ریال ارزش افزوده ایجاد شده در استان لرستان در سال ۱۴۰۰، بخش کشاورزی با مبلغ ۱۲۶۰۳ میلیارد ریال و سهم ۲،۴۷ درصدی از ارزش افزوده بخش کشاورزی کشور در رتبه شانزدهم، بخش صنعت و معدن با مبلغ ۱۷۴۱۷ میلیارد ریال و سهم ۰،۵۸ درصدی از ارزش افزوده بخش صنعت و معدن کشور در جایگاه بیست و پنجم و بخش خدمات با مبلغ ۵۷۲۰۴ میلیارد ریال و سهم ۱،۳ درصدی از مجموع ارزش افزوده بخش خدمات کشور در جایگاه بیستم استان‌های کشور قرار گرفته است.

نمودار ۴-۶. ارزش افزوده سال ۱۴۰۰ استان‌های کشور به قیمت ثابت

نمودار ۵-۶. سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از ارزش افزوده استان به قیمت ثابت در سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰

در سال ۱۴۰۰ سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی از کل ارزش افزوده تولید شده استان برابر با ۱۴,۴ درصد بوده که نسبت به سال قبل ۶ درصد کاهش داشته است. در این سال سهم ارزش افزوده بخش صنعت و معدن ۲۰ درصد برآورد شده که نسبت به دوره مشابه سال قبل ۳,۲ درصد رشد را تجربه نموده و سهم ارزش افزوده بخش خدمات ۶۵,۶ درصد بوده و نسبت به سال قبل ۰,۶ درصد رشد داشته است.

۲-۳-۲. مصرف واسطه بخش‌های مختلف اقتصادی

مجموع مصرف واسطه کشور در سال ۱۳۹۷ مبلغ ۱۸۰۳۹۳۰۴ میلیارد ریال بوده که با رشد ۴۹,۴ درصدی به مبلغ ۲۶۹۵۴۲۰۷ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ رسیده است. در این سال‌ها، مصرف واسطه استان از مبلغ ۱۹۱۵۲۷ به مبلغ ۲۸۹۴۵۸ میلیارد ریال رسیده و ۵۱,۱ درصد رشد داشته است. در سال ۱۳۹۸ سهم مصرف واسطه استان از مصرف واسطه کشور، ۱,۰۷ درصد بوده و رتبه بیست و سوم کشور به استان لرستان اختصاص دارد. در سال‌های مورد بررسی، مصرف واسطه بخش کشاورزی استان با رشد ۲۷,۲ درصدی از مبلغ ۵۲۲۶۶ میلیارد ریال به مبلغ ۶۶۵۰۴ میلیارد ریال رسیده و سهم این بخش از مصرف واسطه استان به ترتیب ۲۷ و ۲۳ درصد گزارش شده است.

همچنین میزان مصرف واسطه بخش صنعت و معدن استان با رشد ۷۰,۳ درصدی از مبلغ ۹۱۴۱۹ میلیارد ریال به مبلغ ۱۵۵۷۱۹ میلیارد ریال رسیده و سهم این بخش از مصرف واسطه استان به ترتیب ۵۲,۹ و ۵۲,۲ درصد بوده است.

در این سال‌ها، میزان مصرف واسطه بخش خدمات استان، با رشد ۴۰,۵ درصدی از مبلغ ۴۷۸۴۲ میلیارد ریال به مبلغ ۶۷۲۳۴ میلیارد ریال افزایش یافته است. سهم این بخش از مصرف واسطه خدمات استان، به ترتیب ۲۵ و ۲۳ درصد گزارش شده است.

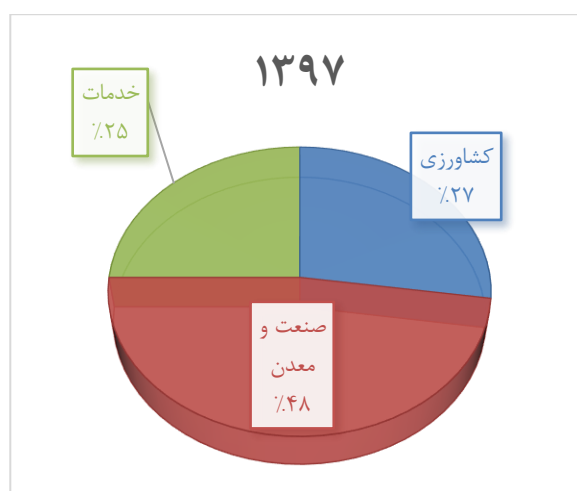
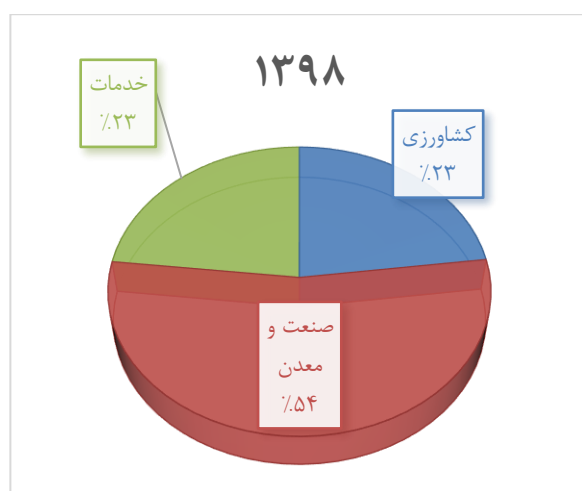
در سال ۱۳۹۸ بخش صنعت و معدن استان، یک درصد از کل مصرف واسطه بخش صنعت و معدن کشور را به خود اختصاص داده و در جایگاه بیست و دوم استان‌های کشور قرار گرفته و در این سال، بخش کشاورزی ۲,۴۵ درصد از

کل مصرف واسطه بخش کشاورزی کشور را به خود اختصاص داده و در جایگاه شانزدهم استان‌های کشور قرار گرفته و بخش خدمات استان، با اختصاص سهم ۱,۴۵ درصدی از کل مصرف واسطه بخش خدمات کشور به خود، در رتبه پانزدهم استان‌های کشور قرار گرفته است.

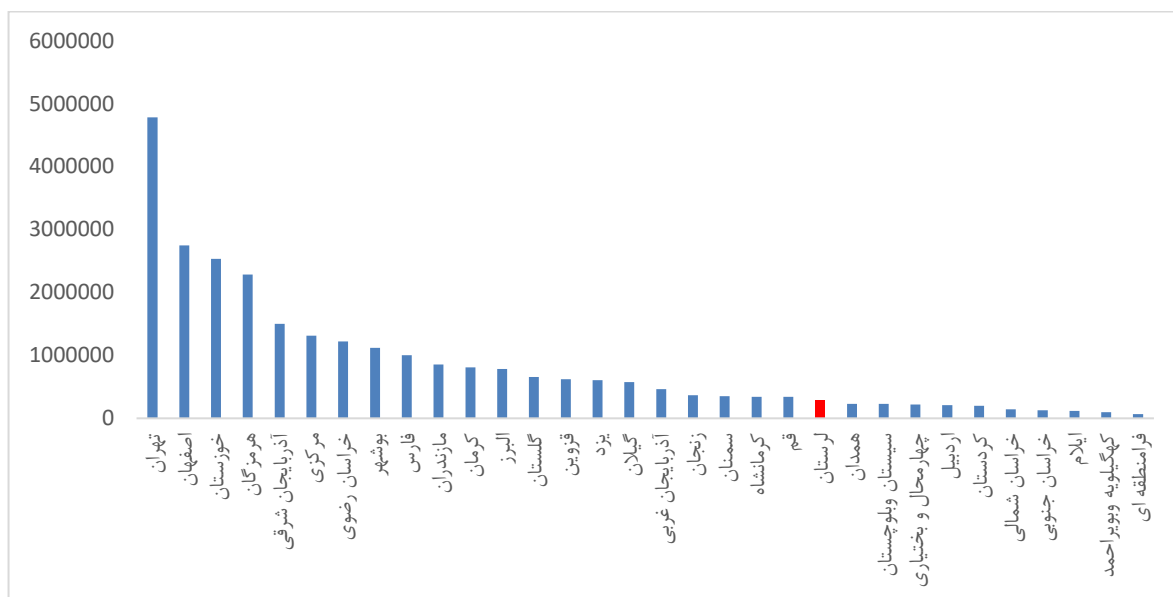
جدول ۴-۶ مصرف واسطه بخش‌های مختلف اقتصادی استان لرستان به قیمت ثابت طی سالهای ۱۳۹۸-۱۳۹۷ (میلیارد ریال)

بخش	۱۳۹۷	۱۳۹۸	درصد رشد	۱۳۹۷		۱۳۹۸	
				رتبه	سهم	رتبه	سهم
				کشوری	کشوری	کشوری	کشوری
کشاورزی	کشور	1860369	45.8	-	-	-	-
	استان	52266	27.2	15	2.81	16	2.45
صنعت و معدن	کشور	12793449	53.3	-	-	-	-
	استان	91419	70.3	23	۰,۷۲	22	0.79
خدمات	کشور	3385485	36.9	-	-	-	-
	استان	47842	40.5	17	1.41	15	1.45
مجموع مصرف واسطه	کشور	18039304	49.4	-	-	-	-
	استان	191527	51.1	22	1.06	23	1.07

ماخذ: مرکز آمار ایران و برآورد کارشناسی

نمودار ۶-۶ سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از مصرف واسطه استان به قیمت ثابت

نمودار ۶-۷. مصرف واسطه استان‌های کشور به قیمت ثابت در سال ۱۳۹۸

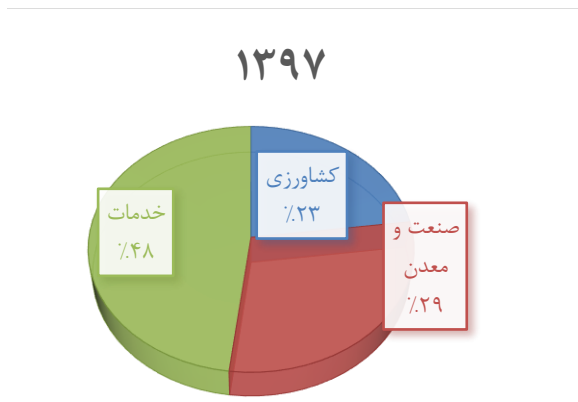
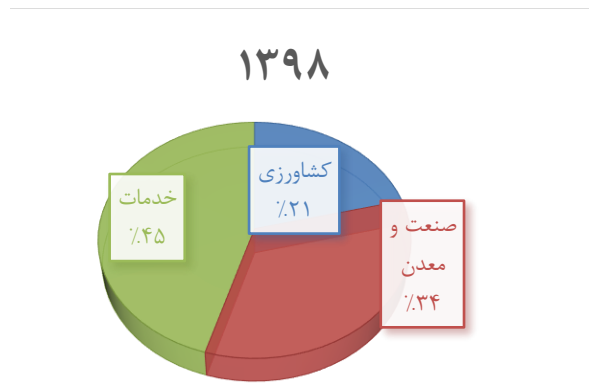
۳-۳-۲. ستانده بخش‌های مختلف اقتصادی

ستانده هر واحد تولیدی مجموع ارزش کالاها و خدماتی است که در آن واحد تولید می‌شود.

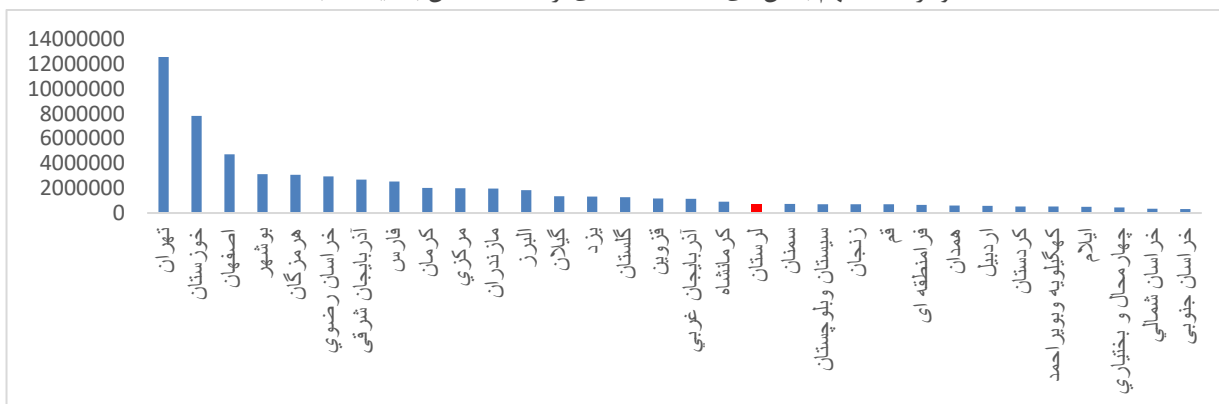
جدول ۵-۶ ستانده بخش‌های مختلف اقتصادی استان لرستان طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۸ (ارقام به میلیارد ریال)

بخش	۱۳۹۷	۱۳۹۸	درصد رشد	۱۳۹۷		۱۳۹۸	
				رتبه	سهم	رتبه	سهم
				کشوری	کشوری	کشوری	کشوری
کشاورزی	کشور	4054400	5998230	47.9	-	-	-
	استان	111425	152269	36.7	17	2.74	2.53
صنعت و معدن	کشور	24290727	34717356	49.2	-	-	-
	استان	140795	242731	72.4	27	0.58	0.7
خدمات	کشور	15499633	21522286	38.9	-	-	-
	استان	233283	328228	40.7	18	1.51	1.52
کل ستانده	کشور	43844760	62237872	42	-	-	-
	استان	485503	723228	49	22	1.11	1.16

مأخذ: مرکز آمار ایران و برآورد کارشناسی

نمودار ۸-۶. سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از ستانده استان به قیمت ثابت

نمودار ۹-۶. ستانده استان‌های کشور به قیمت ثابت در سال ۱۳۹۸

مجموع ستانده بخش‌های مختلف اقتصادی کشور در سال ۱۳۹۷ مبلغ ۴۳۸۴۴۷۶۰ میلیارد ریال بوده که با رشد ۴۲ درصدی به مبلغ ۶۲۲۳۷۸۷۲ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ رسیده است. در این سال‌ها، میزان ستانده استان از مبلغ ۴۸۵۵۰۳ به مبلغ ۷۲۳۲۲۸ میلیارد ریال رسیده است. در سال ۱۳۹۸ سهم ستانده استان از ستانده کل کشور، ۱,۱۶ درصد بوده و رتبه نوزدهم کشور به این استان اختصاص دارد. در سال ۱۳۹۸ میزان ستانده بخش کشاورزی استان معادل ۱۵۲۲۶۹ میلیارد ریال بوده است. استان لرستان با دارا بودن سهم ۲,۵۳ درصدی از مجموع ستانده بخش کشاورزی کشور، در جایگاه هیجدهم استان‌های کشور قرار گرفته است.

در سال مذکور میزان ستانده بخش صنعت و معدن استان، مبلغ ۲۴۲۷۳۱ میلیارد ریال گزارش شده است. بخش صنعت و معدن استان با دارا بودن سهم ۰,۷ درصدی از مجموع ستانده این بخش در کشور، رتبه بیست و پنجم در بین استان‌های کشور را بخود اختصاص داده است.

در سال مورد بررسی میزان ستانده بخش خدمات استان، مبلغ ۳۲۸۲۲۸ میلیارد ریال اعلام شده که نسبت به سال قبل رشد ۴۰,۷ درصدی داشته است. بخش خدمات استان با دارا بودن سهم ۱,۵۲ درصدی از مجموع ستانده این بخش در کشور، رتبه هفدهم در بین استان‌های کشور را بخود اختصاص داده است. در سال ۱۳۹۸، بیشترین میزان مصرف ستانده استان با مبلغ ۳۲۸۲۲۸ میلیارد ریال مربوط به بخش خدمات بوده است. لرستان از این نظر سهم ۱,۱۶ درصدی از ارزش افزوده بخش خدمات کشور بخود اختصاص داده و در جایگاه نوزدهم کشور قرار گرفته است.

۴-۲. نسبت مصرف واسطه به ستانده بخش‌های مختلف اقتصادی

نسبت مصرف واسطه به ارزش ستانده بیان می‌دارد که هزینه واسطه‌ای چه میزان از ارزش نهایی کالا را تشکیل می‌دهد. بررسی نسبت مصرف واسطه به ستانده استان نشان می‌دهد در سال ۱۳۹۸ در بخش کشاورزی این نسبت برای استان برابر با ۴۳,۷ درصد، در بخش صنعت و معدن ۶۴,۲ درصد و در بخش خدمات ۲۰,۵ درصد بوده است.

جدول ۶-۶: نسبت مصرف واسطه به ستانده بخش‌های مختلف اقتصادی استان لرستان طی سالهای ۱۳۹۷-۱۳۹۸ (درصد)

بخش	۱۳۹۷	۱۳۹۸	درصد رشد
کشاورزی	۴۶,۹	۴۳,۷	-۶,۹
صنعت و معدن	۶۴,۹	۶۴,۲	-۱,۲
خدمات	۲۰,۵	۲۰,۵	-۰,۱
جمع	۳۹,۴	۴۰	۱,۵

مأخذ: مرکز آمار ایران و برآورد کارشناسی

۲-۵. نتیجه گیری و ارائه توصیه‌های سیاستی

شاخص تولید ناخالص داخلی کارکردهای مختلفی دارد و یکی از اهداف و کاربردهای نظام حساب‌های ملی، شناخت وضعیت و بررسی عملکرد اقتصاد یک کشور است. با استفاده از این شاخص اولاً می‌توانیم رشد و توسعه کشور را محاسبه و با دیگر کشورها مقایسه نماییم. ثانیاً این شاخص معیاری برای محاسبه نرخ رشد اقتصادی و نیز سنجش رفاه جامعه می‌باشد. بر اساس آمار و اطلاعات رسمی منتشر شده از سوی مرکز آمار ایران، تولید ناخالص داخلی کشور در سال ۱۳۹۸ (به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵) مبلغ ۷۱۸۳۷۰۳ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۴,۲ درصد رشد منفی داشته است. در این سال تولید ناخالص داخلی استان مبلغ ۸۰۱۲۱ میلیارد ریال برآورد شده که نسبت به سال قبل ۲,۴ درصد رشد مثبت داشته و از این نظر در جایگاه بیست و سوم استان‌های کشور قرار گرفته است. سهم استان از تولید ناخالص داخلی کشور در سالهای ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به ترتیب ۱,۰۴ و ۱,۱۲ درصد گزارش شده است.

درآمد سرانه داخلی کشور در سال ۱۳۹۸ برابر ۸۹,۸ میلیون ریال بوده که نسبت به سال قبل ۴,۲ درصد کاهش یافته است. درآمد سرانه داخلی استان در سال‌های مورد بررسی، با رشد ۲,۵ درصدی از مبلغ ۴۴,۴ میلیون ریال به مبلغ ۴۵,۵ میلیون ریال و لرستان در جایگاه بیست و هشتم استان‌های کشور قرار گرفته است.

درآمد سرانه داخلی کشور بدون احتساب نفت در سال ۱۳۹۸ مبلغ ۷۷,۳ میلیون ریال بوده که نسبت به سال قبل رشد ۲,۸ درصدی داشته است. در این سالها درآمد داخلی سرانه بدون احتساب نفت استان با رشد ۳,۵ درصدی از مبلغ ۴۳,۲ میلیون ریال به ۴۴,۷ میلیون ریال افزایش یافته و از این نظر، لرستان رتبه بیست و نهم استان‌های کشور را به خود اختصاص داده است. به بیانی درآمد سرانه استان لرستان، نصف میانگین کشوری است.

مجموع مصرف واسطه کشور در سال ۱۳۹۷ مبلغ ۱۸۰۳۹۳۰۴ میلیارد ریال بوده که به مبلغ ۲۶۹۵۴۲۰۷ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ رسیده است. در این سالها، مصرف واسطه استان از مبلغ ۱۹۱۵۲۷ به مبلغ ۲۸۹۴۵۸ میلیارد ریال رسیده است. در سال ۱۳۹۸ سهم مصرف واسطه استان از مصرف واسطه کشور، ۱,۰۷ درصد بوده و رتبه بیست و سوم کشور به استان لرستان اختصاص دارد.

مجموع ستانده بخش‌های مختلف اقتصادی کشور در سال ۱۳۹۷ مبلغ ۴۳۸۴۴۷۶۰ میلیارد ریال بوده که به مبلغ ۶۲۲۳۷۸۷۲ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ رسیده است. در این سالها، میزان ستانده استان از مبلغ ۴۸۵۵۰۳ به مبلغ

۷۲۳۲۲۸ میلیارد ریال رسیده است. در سال ۱۳۹۸ سهم ستانده استان از ستانده کل کشور، ۱،۱۶ درصد بوده و رتبه نوزدهم کشور به این استان اختصاص دارد.

توصیه های سیاستی برای افزایش رشد اقتصادی:

- انتخاب بخش پیشرو اقتصاد استان با توجه به ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های استان و برنامه‌ریزی در جهت تحقق آن
 - افزایش اعتبارات بانکی و هدایت منابع بانکی به حوزه تولید
 - تلاش در جهت بهبود شاخص‌های فضای کسب و کار استان
 - تلاش برای فعال نمودن واحدهای راکد استان
 - ایجاد زیرساخت‌های گردشگری بمنظور جذب توریسم، با توجه به ظرفیت‌های بالای استان در بخش گردشگری
 - توجه به اسناد بالادستی از جمله سند آمایش استان جهت برنامه‌ریزی برای توسعه استان
 - تلاش برای جذب سرمایه خارجی
 - مکانیزاسیون بخش کشاورزی در راستای افزایش ارزش افزوده
 - استفاده از مراکز فنی و حرفه ای برای افزایش تخصص و مهارت نیروی کار
- توصیه های سیاستی در بخش کشاورزی:
- جایگزینی شبکه آبیاری سنتی با شبکه های آبیاری نوین
 - ایجاد صنایع تبدیلی و تکمیلی در استان
 - برندینگ و تلاش در راستای معرفی محصولات کشاورزی استان
 - حمایت از تولیدکنندگان از طریق اعطای تسهیلات و همچنین خرید تضمینی محصولات
 - جلوگیری از تغییر کاربری اراضی کشاورزی در استان

توصیه های سیاستی در بخش صنعت و معدن:

- توجه به صنایع با در نظر گرفتن ملاحظات زیست محیطی و مزیت ها در سطح استان
- حمایت از صنایع کوچک و متوسط در سطح استان از طریق اعطایی تسهیلات کم بهره و بلندمدت
- هماهنگی دستگاه‌های اجرایی اعم از بانک‌های عامل، گمرک، مالیات، بیمه و اداره کل صنعت، معدن و تجارت
- به منظور کاهش بوروکراسی اداری حاکم بر فعالیت‌های تولیدی در استان
- تأمین اعتبارات لازم برای تسهیلات سرمایه در گردش واحدهای معدنی و صنایع مرتبط
- رفع موانع صادراتی به منظور حفظ تولید و اشتغال موجود

توصیه‌های سیاستی در بخش خدمات:

- توسعه و تکمیل زیرساخت های حمل و نقل در استان

فصل سوم

بخش کشاورزی استان

خلاصه فصل

نقش بخش کشاورزی در روند رشد و توسعه اقتصادی کشورهای مختلف، نقشی بی بدیل و غیرقابل انکار است. تامین مواد اولیه مورد نیاز صنایع بالادستی، تامین نهاده برای سایر بخش‌ها، ارزآوری برای کشور و ... از مهمترین کارکردهای این بخش است. سلامت و امنیت غذایی یک کشور مستقیماً به تولیدات بخش کشاورزی بستگی دارد. و هر گونه اختلالی در روند تولید این بخش می‌تواند به طور مستقیم امنیت غذایی و به تبع سیاسی آن کشور را تهدید کند.

استان لرستان به دلیل شرایط آب و هوایی متنوع، به عنوان یکی از مستعدترین استان‌های کشور جهت تولید انواع محصولات کشاورزی و دامی شناخته می‌شود. موقعیت ممتاز جغرافیایی و تنوع آب و هوایی استان برای کاشت محصولات مختلف بخش کشاورزی، وجود نیروی کار مناسب در روستاها، وجود نیروی تحصیل کرده کافی در رشته‌های مرتبط با کشاورزی، وجود مزیت‌های نسبی خدادادی در زمینه محصولات با ارزشی از قبیل گندم، جو، گیاهان دارویی، محصولات صنایع غذایی و صنایع دستی مرتبط با بخش کشاورزی و نظایر آن از جمله مزیت‌های موجود بخش کشاورزی استان است و مشکلاتی نظیر کمبود آب، مصرف بیش از حد نهاده‌های شیمیایی و تولیدات غیرارگانیک از جمله مشکلات و محدودیت‌های این بخش به شمار می‌آیند.

در این فصل به جایگاه بخش کشاورزی در اقتصاد استان لرستان، نقش هر یک از محصولات تولیدی، سطح زیر کشت آن و نیز میزان صادرات و حمایت‌های صورت گرفته از این بخش، پرداخته می‌شود. استان لرستان دارای ۷۸۳ هزار هکتار زمین حاصل خیز و قابل کشت است که از این میزان ۱۸۵ هزار هکتار به صورت آبی و مابقی به صورت دیم می‌باشند یعنی بیش از ۷۵ درصد اراضی لرستان بصورت دیم و با راندمان پایین کشت می‌شود.

در طی بازه مورد بررسی، مجموع ارزش افزوده بخش کشاورزی استان در سال ۱۳۹۹ مبلغ ۱۲۹۲۵ میلیارد ریال بوده که با رشد منفی ۲،۵ درصدی به مبلغ ۱۲۶۰۳ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ رسیده است این مبلغ معادل ۲،۴۵ درصد ارزش افزوده بخش کشاورزی کشور می‌باشد. در این بازه ارزش افزوده بخش کشاورزی کشور از مبلغ ۵۲۷۲۹۶ میلیارد ریال به ۵۰۸۲۸۸ میلیارد ریال رسیده و ۳،۶ درصد رشد منفی را تجربه کرده است.

همچنین میزان ارزش افزوده بخش کشاورزی کشور از مبلغ ۵۲۷۲۹۶ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ به ۵۰۸۲۸۸ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۱ کاهش یافته و رشد منفی ۳،۶ درصدی را تجربه کرده است. در این بازه زمانی، میزان ارزش افزوده بخش کشاورزی استان با ۲،۵ درصد رشد منفی از ۱۲۹۲۵ میلیارد ریال به ۱۲۶۰۳ میلیارد ریال کاهش یافته است. سهم استان از ارزش افزوده بخش کشاورزی کشور در هر دو سال مورد بررسی، ۲،۵ درصد گزارش شده است.

۳-۱. سیاست‌های اقتصادی بخش کشاورزی و جهت‌گیری‌های استان

در ساختار شهری و روستایی اقتصاد ایران، اینکه بخش کشاورزی به عنوان یک بخش اقتصادی مهم نقش حیاتی در توسعه را بر عهده داشته، نکته حائز اهمیتی است که در سالهای اخیر به ویژه به دنبال جهش درآمدهای نفتی، تردیدهایی در این باب ایجاد شده است. در این زمینه در داخل کشور دیدگاه‌های به نسبت پرنفوذی وجود دارد که

تصور آنها بر اهمیت اندک بخش کشاورزی در ساختار اقتصاد است و معتقدند نوع تعامل با این بخش از اقتصاد، صرفاً می‌بایست در حد یک بخش مدارا کننده و نه رشد دهنده و اعتلا بخش باشد. در این دیدگاه صاحب‌نظران بر مبنای نظریه "تغییرات ساختاری" قابلیت بخش کشاورزی را تنها در تأمین امنیت غذایی و برقراری توازن درآمدی در جامعه خلاصه می‌کنند. این گروه بر این باورند که بخش کشاورزی به سبب کوچک مقیاس بودن فعالیت‌های آن، پرنوسان بودن رشد، بهره‌وری پایین عوامل تولید و نیز کاهش چشمگیر میزان اشتغال در این بخش، پس از اصلاحات اراضی، توان لازم برای واقع شدن به عنوان موتور رشد و توسعه در اقتصاد ایران را ندارد. اگرچه، بخش کشاورزی از دیرباز به عنوان محرک رشد اقتصادی، به ویژه در کشورهای توسعه نیافته مطرح بوده و نقش مهمی در تولید ناخالص داخلی و اقتصاد روستایی آنها ایفا کرده است، اما در کشورهای در حال توسعه، از بعد تاریخی و در فرآیند توسعه، سهم بخش کشاورزی در تولید و ایجاد اشتغال کاهش یافته است این فرآیند باعث شده تا برخی کارشناسان توسعه، بخش کشاورزی را به عنوان یک عامل فرعی در راستای توسعه به شمار آورند. در این زمینه باید به این نکته توجه داشت که در کشورهای ثروتمند، نیز سهم صنایع تولیدی از تولید ناخالص داخلی کاهش و سهم خدمات در حال افزایش است بر اساس این دیدگاه، بهتر است بر مبنای تجربه کشورهای صنعتی و پیشرفته، کشورهای در حال توسعه نیز فعالیت‌های تولیدی محکوم به شکست خود را کنار بگذارند و مستقیماً به سمت یک اقتصاد خدمات محور جهش کنند. حال آنکه نکته قابل توجه در بروز این "خطای دید" عدم توجه به منشأ و علت اصلی کاهش سهم صنایع تولیدی و کشاورزی از کل تولید کل اقتصاد است.

سیاست‌های اجرا شده و در دست اجرای جهاد کشاورزی استان لرستان با هدف تأمین نهاده‌های کشاورزی، رعایت سطوح کشت محصولات زراعی، تبیین الگوی کشت، مبارزه با آفات و امراض و علف‌های هرز و سن، بررسی وضعیت تأمین نهاده‌های دام و طیور، تنظیم بازار محصولات کشاورزی، تأمین مایحتاج مورد نیاز مردم در سطح استان با توجه به شرایط موجود و اتکا به تولیدات داخلی و اقتصاد مقاومتی صورت می‌گیرد و در این راستا در سال ۱۴۰۳ اقدامات ذیل توسط وزارت جهاد کشاورزی و نیز جهاد کشاورزی استان لرستان صورت گرفته است.

بهبود کیفی تولید محصولات و فرآورده‌های بخش کشاورزی، (این مهم با ارایه آموزش‌های لازم به کشاورزان و باغداران اتفاق افتاده است)

تشکیل صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی و صنایع تبدیلی و روستایی
توسعه کشت محصولات گلخانه‌ای، توسعه کشت گیاهان دارویی، تکمیل زنجیره‌های تولید، افزایش ضریب خوداتکایی در محصولات اساسی

دعوت از سرمایه‌گذاران جهت ایجاد نهالستان و تولید نهال سالم و شناسنامه‌دار
توسعه کشت گونه‌های باغی با ماندگاری بالا مانند گردو، پسته، فندق، شاه بلوط، و ... و ایجاد درآمد اقتصادی مناسب برای کشاورزان و باغداران

اختصاص خط ویژه اعتباری به استان برای مکانیزاسیون بخش کشاورزی

تکمیل و ایجاد واحدهای جدید سورتینگ و بسته‌بندی محصولات زراعی و باغی، با هدف جلوگیری از صدور فله‌ای محصولات تولیدی استان

۳-۲. بررسی وضعیت تحولات بخش کشاورزی استان

وجود ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های خدادادی در لرستان از جمله وجود دشت‌های حاصل خیز (دشت سیلاخور، دشت‌های کوه‌دشت و رومشکان، کشماهور، ازنا و الیگودرز)، میانگین بارندگی مناسب، فقدان محدودیت‌های جدی مانند شوری، قلیایی بودن، مناسب بودن میانگین مواد عالی مانند خاک رس، تنوع و گستردگی خاک‌ها، مهارت نسبتاً قابل قبول کشاورزان، وجود بالغ بر پنج هزار نفر فارغ‌التحصیل کارشناس و دکترای تخصصی در رشته‌های کشاورزی، وجود محققین و پژوهشگران همراه با دستاوردهای تحقیقاتی و فنی چشمگیر و قابل قبول در کشور و استان به همراه عملکردهای جهانی و کشوری، موجب شده که استان لرستان با پشتوانه علمی، طبیعی، فنی و انسانی لازم، به عنوان یک استان کشاورزی شناخته شود.

این استان با دارا بودن ۷۸۳ هزار هکتار زمین حاصلخیز و ۱۱,۸ درصد روان آب‌های کشور در رتبه ششم کشور از نظر تعداد دام سبک، رتبه اول از نظر تولید ماهیان سردآبی قرار گرفته و استانی با محوریت کشاورزی و دامپروری در سطح کشور محسوب می‌شود. اما به دلایلی از قبیل سنتی بودن روش‌های دامداری و کشاورزی، عدم تخصیص آب، الگوی کشت نامناسب، بالا بودن قیمت نهاده‌ها، خرد بودن زمین‌های کشاورزی، تعیین قیمت دستوری برای محصولات، عدم وجود صنایع تبدیلی و صدور محصولات به صورت خام و فله‌ای، ارزش افزوده این محصولات نصیب سایر استان‌ها و یا خارج از کشور می‌شود. کما اینکه اقدامات انجام شده در راستای ارتقاء بخش کشاورزی، از جمله تسهیلات اختصاص داده شده به این بخش به علت سود بالای تسهیلات و نیز عدم نظارت بر نحوه پرداخت تسهیلات تاکنون نتوانسته است تاثیر قابل توجهی بر افزایش تولید و توسعه این بخش بگذارد.

مهم‌ترین تحولات بخش کشاورزی استان در سال ۱۴۰۳

فرهنگ سازی برای توسعه باغات در اراضی شیب دار استان
تخصیص اعتبار برای جبران خسارات وارده به صورت بلاعوض و پرداخت تسهیلات بانکی با نرخ بهره پایین به کشاورزان
بازگشت ۹۶ هکتار اراضی کشاورزی به چرخه تولید

صادر شدن ۱۷۵۰۰ هزار قطعه سند تک برگ برای ۳۹۴ هزار و ۵۰۰ هکتار اراضی کشاورزی

افزایش سطح اراضی تجهیز شده به سیستم‌های نوین آبیاری،

افزایش ضریب مکانیزاسیون بخش کشاورزی

کاهش ۳,۴ درصدی سطح زیرکشت محصولات زراعی و ۲,۷ درصدی محصولات باغی استان، که دلیل آن می‌تواند کمبود آب و خشکسالی سالیان اخیر و جلوگیری از فعالیت چاه‌های غیرمجاز باشد.

توسعه گلخانه‌ها و افزایش سطح زیر کشت گیاهان دارویی

۳-۳. بررسی وضعیت شاخص‌های بخش کشاورزی

۳-۳-۱. تولید محصولات اساسی بخش کشاورزی استان

۳-۳-۱-۱. ارزش افزوده، مصرف واسطه و ستانده زیر بخش‌های گروه کشاورزی استان.

جدول ۹-۱. ارزش افزوده بخش کشاورزی (به قیمت ثابت) در استان لرستان طی سالهای ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (ارقام به میلیارد ریال)

بخش	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد رشد
ارزش افزوده بخش کشاورزی کشور	527296	508288	-۳,۶
ارزش افزوده بخش کشاورزی استان	12925	12603	-۲,۵

مأخذ: مرکز آمار ایران

مطابق جدول (۳-۱) و آمار غیر رسمی و تخمینی منتشر شده توسط مراجع ذیصلاح، مجموع ارزش افزوده بخش کشاورزی استان در سال ۱۳۹۹ مبلغ ۱۲۹۲۵ میلیارد ریال بوده که با رشد منفی ۲,۵ درصدی به مبلغ ۱۲۶۰۳ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ رسیده است این مبلغ معادل ۲,۴۵ درصد ارزش افزوده بخش کشاورزی کشور می باشد. در این بازه ارزش افزوده بخش کشاورزی کشور از مبلغ ۵۲۷۲۹۶ میلیارد ریال به ۵۰۸۲۸۸ میلیارد ریال رسیده و ۳,۶ درصد رشد منفی را تجربه کرده است.

جدول ۹-۲. ارزش افزوده، مصرف واسطه و ستانده بخش کشاورزی کشور و استان به قیمت ثابت طی سالهای ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (ارقام به میلیارد ریال)

عنوان		۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد رشد
ارزش افزوده بخش کشاورزی	کشور	527296	508288	-۳,۶
	استان	12925	12603	-۲,۵
سهم استان از ارزش افزوده کشور		۲,۴۵	۲,۴۷	0.81
مصرف واسطه	کشور	۳۶۴۴۷۳۵	۵۳۹۸۱۵۰	۴۸,۱
	استان	۹۸۱۴۷	150310	۵۳,۱
سهم استان از مصرف واسطه کشور		2.6	2.7	3.8
ستانده	کشور	۸۳۴۷۵۱۷	۱۱۹۸۰۸۹۳	47.5
	استان	۲۱۹۷۳۲	۳۳۷۲۴۸	53.4
سهم استان از ستانده کشور		۲,۶	۲,۸	0.2

مأخذ: مرکز آمار ایران

براساس اطلاعات جدول (۳-۲) و آخرین آمار رسمی منتشره شده توسط مرکز آمار ایران، میزان ارزش افزوده بخش کشاورزی استان در سال ۱۳۹۹ برابر با ۱۲۹۲۵ میلیارد ریال بوده که با رشد منفی ۳,۶ درصدی به ۱۲۶۰۳ میلیارد

ریال در سال ۱۴۰۰ رسیده است. در سال‌های مورد بررسی ارزش افزوده این بخش در کشور منفی ۳,۶ درصد رشد داشته و از ۵۲۷۳۹۶ میلیارد ریال به ۵۰۸۲۸۸ میلیارد ریال کاهش یافته است.

جدول ۳-۹. ستانده زیر بخش‌های بخش کشاورزی استان طی سالهای ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (ارقام به میلیارد ریال)

عنوان	۱۳۹۹		۱۴۰۰		درصد رشد
	ستانده	سهم	ستانده	سهم	
کشاورزی، شکار، جنگلداری و ماهیگیری	۲۱۹۷۳۲	100	۳۳۷۲۴۸	۱۰۰	53.4
زراعت و باغداری	125635	57.1	۱۹۵۱۷۶	57.8	۵۵,۳
پرورش حیوانات	80847	36.7	119296	35.3	47.5
جنگلداری	1031	0.4	1460	0.4	41.6
ماهیگیری	12218	5.5	21314	6.3	74.7

ماخذ: مرکز آمار ایران

مطابق جدول (۳-۳) مجموع ستانده بخش کشاورزی، شکار، جنگلداری و ماهیگیری استان در سال ۱۳۹۹ برابر با ۲۱۹۷۳۲ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۵۳,۴ درصد رشد داشته است. بیشترین مبلغ ستانده در بین زیر بخش‌های کشاورزی در سال مذکور مربوط به زراعت و باغداری با ۱۲۵۶۳۵ میلیارد ریال و کمترین مبلغ ستانده مربوط به زیربخش جنگلداری با ۱۰۳۱ میلیارد ریال بوده است. اما بالاترین رشد ستانده در بین زیر بخش‌های بخش کشاورزی، به ماهیگیری با ۷۴,۷ درصد و کمترین رشد به جنگلداری با ۴۱,۶ درصد اختصاص داشته است.

جدول ۴-۹. مصرف واسطه زیر بخش‌های بخش کشاورزی استان طی سالهای ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (ارقام به میلیارد ریال)

عنوان	۱۳۹۹		۱۴۰۰		درصد رشد
	مصرف واسطه	سهم	مصرف واسطه	سهم	
کشاورزی، شکار، جنگلداری و ماهیگیری	98147	100	150310	۱۰۰	27.2
زراعت و باغداری	24169	24.6	53179	35.3	۴۱,۸
پرورش حیوانات	59063	60.1	88736	59.03	۱۷,۶
جنگلداری	300	0.3	344	0.2	۱۴,۶
ماهیگیری	4612	4.6	8059	5.3	22.7

ماخذ: مرکز آمار ایران

مطابق جدول شماره (۴-۳) مجموع مصرف واسطه بخش کشاورزی، شکار، جنگلداری و ماهیگیری استان در سال ۱۳۹۹ برابر با ۹۸۱۴۷ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۲۷,۲ درصد رشد داشته است.

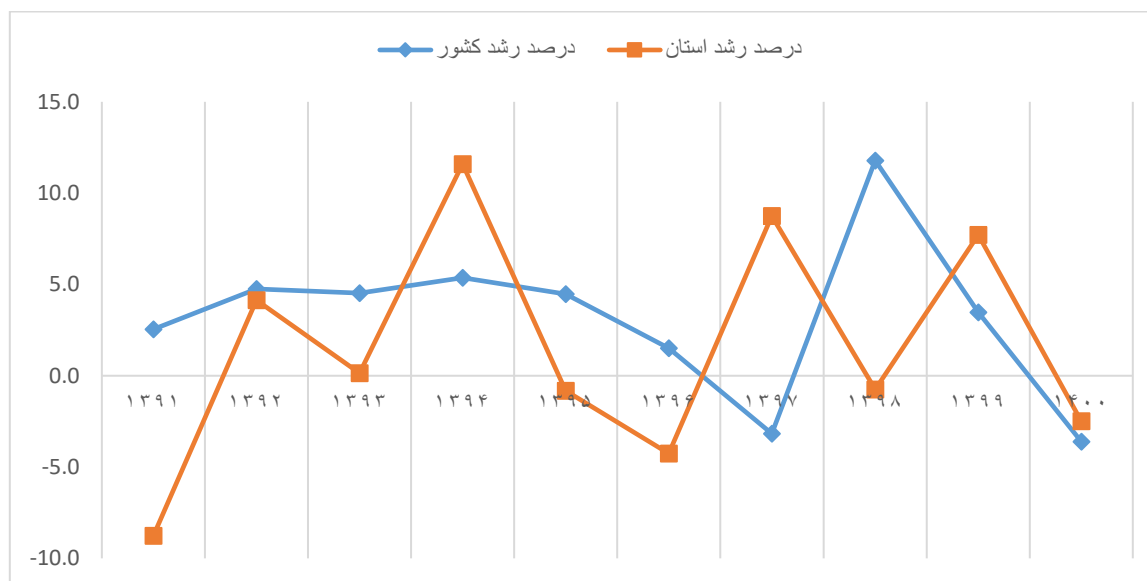
در سالهای مورد بررسی، بالاترین رشد در بین زیر بخش‌های بخش کشاورزی استان، مربوط به زیر بخش زراعت و باغداری با ۴۱,۸ درصد رشد بوده که از مبلغ ۲۴۱۶۹ میلیارد ریال به ۵۳۱۷۹ میلیارد ریال افزایش یافته است. در همین بازه زیربخش جنگلداری با ۱۴,۶ درصد رشد، کمترین رشد در بین زیر بخش‌های را به خود اختصاص داده است.

جدول ۵-۹. ارزش افزوده بخش کشاورزی به قیمت ثابت کشور و استان طی سالهای ۱۳۹۲-۱۴۰۱ (ارقام به میلیارد ریال)

سال	کشور	لرستان	درصد رشد کشور	درصد رشد استان	سهم استان از کشور
۱۳۹۲	384819	10059	2.5	-8.8	2.6
۱۳۹۳	403110	10475	4.8	4.1	2.6
۱۳۹۴	421334	10490	4.5	0.1	2.5
۱۳۹۵	443917	11707	5.4	11.6	2.6
۱۳۹۶	463789	11611	4.5	-0.8	2.5
۱۳۹۷	470759	11117	1.5	-4.3	2.4
۱۳۹۸	455867	12089	-3.2	8.7	2.7
۱۳۹۹	509612	11999	11.8	-0.7	2.4
۱۴۰۰	527296	12925	3.5	7.7	2.5
۱۴۰۱	508288	12603	-3.6	-2.5	2.5

مأخذ: مرکز آمار ایران

براساس جدول بالا میزان ارزش افزوده بخش کشاورزی کشور از مبلغ ۵۲۷۲۹۶ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ به ۵۰۸۲۸۸ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۱ کاهش یافته و رشد منفی ۳,۶ درصدی را تجربه کرده است. در این بازه زمانی، میزان ارزش افزوده بخش کشاورزی استان با ۲,۵ درصد رشد منفی از ۱۲۹۲۵ میلیارد ریال به ۱۲۶۰۳ میلیارد ریال کاهش یافته است. سهم استان از ارزش افزوده بخش کشاورزی کشور در هر دو سال مورد بررسی، ۲,۵ درصد گزارش شده است.

نمودار ۱-۹. درصد رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی کشور و استان طی سالهای ۱۳۹۲-۱۴۰۱

۳-۳-۱-۲. سطح زیر کشت و تولید محصولات بخش کشاورزی استان

جدول ۶-۹. سطح زیر کشت محصولات عمده بخش کشاورزی استان لرستان طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
محصولات زراعی (هزار هکتار)	۵۷۶	۵۵۰,۴	-۴,۴
محصولات باغی (هزار هکتار)	۵۰	۴۸,۶	-۲,۸
مجموع	۶۲۶	۵۹۹	-۴

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان

در سال ۱۴۰۲ سطح زیر کشت محصولات زراعی استان ۵۷۶ هزار هکتار بوده که با کاهش ۴,۴ درصدی به ۵۵۰,۴ هزار هکتار در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در این بازه سطح زیر کشت محصولات باغی استان نیز از ۵۰ هزار هکتار به ۴۸,۶ هزار هکتار رسیده و رشد منفی ۲,۸ درصدی را تجربه کرده است.

جدول ۷-۹. محصولات اساسی بخش کشاورزی استان لرستان طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
تولیدات زراعی (تن)	۲۳۴۲۵۱۴	۲۶۰۱۰۴۵	۱۱
تولیدات باغی (تن)	۳۵۴۵۴۸	۳۷۴۷۲۷	۵,۷
تولیدات دامی و آبزیان (تن)	۴۱۱۶۹۷	۴۳۶۰۴۹	۵,۹
مجموع (تن)	۳۱۰۸۷۵۹	۳۴۱۱۸۲۱	۹,۷

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان

میزان کل محصولات تولیدی بخش کشاورزی استان در سال ۱۴۰۲، ۳۱۰۹ هزار تن بوده که با افزایش ۹,۷ درصدی به ۳۴۱۲ هزار تن در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

در سالهای مورد بررسی، بالاترین میزان تولید در بین زیربخش‌های بخش کشاورزی استان، مربوط به محصولات زراعی با ۲۶۰۱ هزار تن بوده، که نسبت به سال قبل ۱۱ درصد افزایش داشته است. در این بازه میزان تولید محصولات باغی استان با افزایش ۵,۷ درصدی از ۳۵۵ هزار تن به ۳۷۵ هزار تن و میزان تولیدات دامی و آبزیان با افزایش ۵,۹ درصدی از ۴۱۲ هزار تن به ۴۳۶ هزار تن رسیده است.

۳-۳-۱-۳. محصولات عمده بخش کشاورزی استان

مهم‌ترین محصولات باغی استان عبارتند از: انار، انجیر، سیب درختی، زردآلو و گردو بهترین و مرغوب‌ترین انار و انجیر کشور در استان لرستان تولید می‌شود. اما به دلیل فقدان کارخانه‌های بسته بندی و فرآوری متأسفانه ارزش افزوده این محصولات نصیب باغداران استان نمی‌شود. به دلیل مصرف بیش از حد آب سیاست جهاد کشاورزی استان تولید محصولاتی می‌باشد که آب کمتری نیاز دارند.

جدول ۸-۹. میزان تولید محصولات عمده باغی استان طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳

شرح	سطح زیر کشت (هکتار)		میزان تولید (تن)		درصد رشد
	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد	۱۴۰۲	۱۴۰۳
انار	۳۲۷۲	۳۰۵۴	-۶	۷۰۰۱۴	۷۲۳۰۰
انجیر	۲۴۲۳	۲۴۱۲	-۰,۴	۴۱۱۶۰	۴۳۴۷۳
سیب	۳۸۹۴	۳۸۹۵	۰	۶۸۸۶۶	۸۰۵۵۹
زردآلو	۳۹۰۹	۳۳۵۸	-۱۴	۳۴۱۹۶	۳۲۴۰۸
گردو	۱۴۸۹۳	۱۴۵۱۹	-۲,۵	۲۲۱۲۳	۲۴۴۱۶

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان

در سال ۱۴۰۲ بالاترین سطح زیر کشت در بین محصولات باغی استان مربوط به زردآلو با ۳۹۰۹ هکتار بوده که از این میزان سطح زیر کشت ۳۴۴۰۸ تن گردو برداشت می‌شده است. در سال ۱۴۰۳ سطح زیر کشت این محصول با ۱۴ درصد کاهش به ۳۳۵۸ هکتار و تولید این محصول با کاهش ۵ درصدی به ۳۲۴۰۸ تن رسیده است. در سالهای مورد بررسی، کمترین سطح زیر کشت محصولات باغی در بین مهم‌ترین محصولات باغی استان به انجیر اختصاص دارد. سطح زیر کشت این محصول با کاهش ۰,۴ درصدی، از ۲۴۲۳ هکتار به ۲۴۱۲ هکتار در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

۳-۲-۳. صادرات محصولات بخش کشاورزی استان

۳-۳-۲-۱. ارزش و وزن صادرات استان

جدول ۹-۹. ارزش و وزن صادرات محصولات بخش کشاورزی استان لرستان طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳

شرح	وزن (هزار تن)		ارزش (میلیون دلار)		درصد رشد
	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد	۱۴۰۲	۱۴۰۳
محصولات زراعی	-	-	-	-	-
محصولات باغی	۱۰	-	-	۰,۹	-
محصولات دامی	۵	۱۱	۱۲۰	۱۰	۲۴
مجموع	۱۵	۱۱	-۲۶,۷	۱۰,۹	۲۴

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان

در سال‌های مورد بررسی میزان صادرات وزنی محصولات کشاورزی از ۱۵ هزار تن در سال ۱۴۰۲ به ۱۱ هزار تن در سال ۱۴۰۳ رسیده و رشد منفی ۲۶,۷ درصدی را تجربه کرده است. همچنین ارزش محصولات مذکور از ۱۰,۹ میلیون دلار به ۲۴ میلیون دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده که گویای رشد ۱۲۰,۲ درصدی می باشد.

۳-۳-۲-۲. محصولات صادراتی بخش کشاورزی استان

مهمترین اقلام صادراتی بخش کشاورزی استان به تفکیک زیربخشها، عبارتند از: محصولات زراعی شامل: هندوانه، خیار، گوجه، پیاز، سیب زمینی، بادمجان و ... محصولات دامی شامل: لبنیات، ماهی، مرغ منجمد، پای مرغ، سالامبور محصولات باغی شامل: سیب، انار و گردو و...

۳-۳-۲-۳. نسبت ارزش به وزن صادرات استان

جدول ۹-۱۰. نسبت ارزش به وزن صادرات استان (متوسط قیمت هر واحد صادرات) طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳

شرح	نسبت ارزش به وزن (میلیون دلار به هزارتن)	۱۴۰۲	۱۴۰۳
محصولات زراعی		۰	-
محصولات باغی		۱,۶۸	-
محصولات دامی		۰,۵۲	۲,۱

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان

نسبت ارزش به وزن صادرات (متوسط قیمت هر واحد صادرات)، برای محصولات باغی در سال ۱۴۰۲، مبلغ ۱,۶۸ میلیون دلار به ازای هر هزار تن و برای محصولات دامی ۰,۵۲ میلیون دلار به ازای هر هزارتن گزارش شده است.

۳-۳-۳. حمایت‌های صورت گرفته از بخش کشاورزی استان

۳-۳-۳-۱. تسهیلات بانکی اعطا شده به بخش کشاورزی استان

جدول ۹-۱۱. مانده کل تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بخش کشاورزی در استان لرستان در طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
مانده کل تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بخش کشاورزی (میلیارد ریال)	۱۴۶۰۱	۵۶۰۴	۶۱-

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان

میزان کل تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بخش کشاورزی استان، در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۱۴۶۰۱ میلیارد ریال اعلام شده است. این مبلغ با رشد منفی ۶۱ درصدی به ۵۶۰۴ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است. واضح است که کاهش تسهیلات پرداختی به این بخش، با توجه به آمار و ارقام موجود و در دسترس، از جمله میزان تولید و سطح زیر کشت در سال‌های مورد بررسی، به معنای کاهش تولید و کاهش بیکاری نمی باشد. چرا که در سالیان اخیر، تورم‌های پی در پی و بالا، باعث شده تا تسهیلات دریافتی توسط کشاورزان صرف جبران تورم حاصل از افزایش قیمت مواد اولیه، ادوات کشاورزی، تاسیسات آبرسانی و شود. از این رو دولت بایستی تدابیر ویژه‌ای برای پرداخت تسهیلات به منظور توسعه بخش کشاورزی اتخاذ نماید تا حداقل از سقوط تولید در این بخش به عنوان یکی از بخش‌های پیشرو اقتصاد استان، جلوگیری نماید.

۲-۳-۳-۳. اعتبارات اختصاص یافته به بخش کشاورزی استان

جدول ۱۲-۹. اعتبارات بخش کشاورزی در استان لرستان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال)

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
جمع کل اعتبارات بخش کشاورزی استان لرستان	۱۶۱۸۴	۲۰۹۳۰	۲۹,۳۲

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان

اطلاعات جدول ۱۲-۳ نشان می‌دهد که میزان اعتبارات اختصاص یافته به بخش کشاورزی در استان لرستان از مبلغ ۱۶۱۸۴ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۲، به ۲۰۹۳۰ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده و ۲۹,۳ درصد رشد داشته است. افزایش اعتبارات بخش کشاورزی استان، علاوه بر تورم و بی ارزش شدن پول ملی، به دلیل خشکسالی‌های پی در پی و برای جبران خسارات کشاورزان صورت گرفته است.

۳-۳-۳-۳. قیمت تضمینی محصولات کشاورزی استان

تخصیص کود شیمیایی و سموم دفع آفات نباتی، ایجاد صندوق حمایت از کشاورزان، پیشنهاد خرید دام زنده با قیمت تضمینی، تهیه علوفه مورد نیاز استان با توجه به خشکسالی، بیمه نمودن محصولات کشاورزی و دام‌های سبک و سنگین، واکسینه نمودن دام‌ها به صورت رایگان و تخصیص کارا کارت کشاورزی برای کشاورزان، از مهمترین اقدامات جهاد کشاورزی استان برای حمایت از کشاورزان بوده است.

جدول ۱۳-۹. خرید تضمینی محصولات زراعی استان لرستان طی سالهای ۱۴۰۱-۱۴۰۲

محصول	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد	قیمت تضمینی هر کیلو گرم (تومان)	میزان خریداری شده (تن)	درصد رشد
گندم	۱۵۰۰۰	۱۷۵۰۰	۱۶,۶	۵۰۳۰۰۰	۵۴۰۰۰۰	۷,۳
جو	-	-	-	-	-	-
کلزا	۳۰۰۰۰	۳۵۰۰۰	۱۶,۶	۳۵۳۶	۶۴۰۰	۸۱
چغندر قند	۲۰۰۰	۴۰۰۰	۱۰۰	۳۲۰۰۰۰	۵۵۵۰۰۰	۷۳

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان

در سال ۱۴۰۲ حدود ۸۲۶۵۳۶ تن محصول خریداری شده که در سال ۱۴۰۳ به ۱۱۰۱۴۰۰ تن رسیده است. همچنین بررسی‌ها نشان می‌دهد که قیمت تضمینی هر کیلوگرم چغندر قند حدود ۱۰۰ درصد رشد داشته است.

۳-۴. موانع و چالش‌های عمده بخش کشاورزی استان

فقدان زیرساخت‌های برای توسعه بخش کشاورزی
عدم فرهنگ سازی جهت اصلاح الگوی کشت، بصورتی که در حال حاضر در اکثر مناطق استان فقط گندم و جو بصورت دیم کشت می‌شود.
فقدان مراکز خدمات روستایی برای کشاورزان
عدم مکانیزاسیون مراحل کاشت، داشت، و برداشت در اغلب مناطق استان
مکانیزه نبودن سیستم آبیاری و استفاده از روش‌های سنتی از جمله سیستم آبیاری غرقابی و در نتیجه هدر رفت منابع آبی استان
کمبود سردخانه برای نگهداری محصولات باغی و فاسد شدنی، بطوریکه در حال حاضر تجار استان از سردخانه‌های سایر استانها برای ذخیره سازی محصولات خود استفاده می‌کنند.
کاهش سطح زیر کشت و نیز میزان تولید محصولات کشاورزی استان در پی خشکسالی سال‌های اخیر بعنوان هشدار و زنگ خطری جدی برای مسسولین و برنامه‌ریزان استانی
کشت بیش از ۷۵ درصد از اراضی کشاورزی استان به صورت دیم و در نتیجه پایین بودن بازدهی و راندمان این بخش
بحران آب و تهی شدن آب‌های زیرزمینی در دشت‌های استان و خطر خالی شدن روستاها از سکنه و هشدار برای مهاجرت روستاییان به شهرهای اطراف
عدم تمایل سرمایه گذاران بخش خصوصی به سرمایه گذاری در این بخش با توجه به بازدهی کم
عدم نظارت بر تسهیلات پرداختی به کشاورزان و هزینه کرد منابع در محل دیگر
عدم آشنایی کشاورزان با فنون بازاریابی و بازارهای هدف
عدم تمایل تحصیلکرده های رشته کشاورزی و باغداری به فعالیتهای دامداری و کشاورزی، به دلیل غالب بودن فرهنگ میزنشینی و حقوق بگیری و نیز عدم حمایت دولت از این قشر به عنوان نیروهای تخصصی

۳-۵. جمع بندی و ارائه توصیه های سیاستی برای استان

بخش کشاورزی از نظر تولید، اشتغال، صادرات، حفاظت و بهره‌برداری اصولی از منابع طبیعی خدادادی، توسعه تحقیقات و فناوری و توسعه مشارکت‌های مردمی، یکی از ارکان مهم اقتصاد استان به حساب می‌آید، بدین ترتیب رشد این بخش تا حدود زیادی می تواند تعیین کننده رشد اقتصادی استان باشد.
با توجه به ظرفیت ها و منابع متعدد از جمله دارا بودن ۷۸۳ هزار هکتار زمین کشاورزی حاصلخیز، وجود روان آبها و آبهای زیرزمینی، آب و هوای چهار فصل، موقعیت استراتژیکی مناسب، و .. استان لرستان قابلیت تبدیل شدن به قطب

کشاورزی کشور را دارد. اما متأسفانه در حال حاضر به علت عدم تخصیص آب و به بهره برداری نرسیدن سدهای در دست احداث استان از جمله سد معشوره و ... تنها ۲۵ درصد (حدود ۱۸۵ هزار هکتار) از این اراضی به صورت آبی کشت می‌شود. با توجه به اینکه عملکرد اراضی دیم نسبت به آبی ۱ به ۷ می‌باشد. لذا جفای آشکار تصمیم‌گیران کلان کشوری به این استان امری بدیهی و آشکار است. استانی که می‌توانست با تخصیص آب و توجه ویژه به پتانسیل‌های آن، منبع تامین امنیت غذایی کشور باشد. درگیر و دار تصمیمات غلط مسئولین در زمینه تخصیص آب از یک طرف و فقدان صنایع فرآوری و بسته بندی از طرف دیگر، ارزش افزوده تولیداتش نصیب کشاورزان و باغداران استان نمی‌شود و تحصیل‌کردگان تخصصی حوزه کشاورزی و دامپروری در زمره بیکاران استان قرار دارند.

از طرفی الگوی کشت و نیز الگوی نژاد دام سبک و سنگین در مناطق مختلف استان، منطبق بر شرایط آب و هوایی و پتانسیل‌های هر منطقه تعریف نشده و به همین دلیل تولید در این دو حوزه مهم، در اکثر مناطق بصورت باری به هر جهت و غیر تخصصی انجام می‌شود و نیاز به اصلاحات ساختاری دارد. کما اینکه آمار و اطلاعات موجود گویای این واقعیت تلخ است.

در سال‌های مورد بررسی میزان صادرات وزنی محصولات کشاورزی از ۱۵ هزار تن در سال ۱۴۰۲ به ۱۱ هزار تن در سال ۱۴۰۳ رسیده و رشد منفی ۲۶،۷ درصدی را تجربه کرده است. همچنین ارزش محصولات مذکور از ۱۰،۹ میلیون دلار به ۲۴ میلیون دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده که گویای رشد ۱۲۰،۲ درصدی می‌باشد.

میزان کل تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بخش کشاورزی استان، در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۱۴۶۰۱ میلیارد ریال اعلام شده است. این مبلغ با رشد منفی ۶۱ درصدی به ۵۶۰۴ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است. واضح است که کاهش تسهیلات پرداختی به این بخش، با توجه به آمار و ارقام موجود و در دسترس، از جمله میزان تولید و سطح زیر کشت در سال‌های مورد بررسی، به معنای کاهش تولید و کاهش بیکاری نمی‌باشد. چرا که در سالیان اخیر، تورم‌های پی در پی و بالا، باعث شده تا تسهیلات دریافتی توسط کشاورزان صرف جبران تورم حاصل از افزایش قیمت مواد اولیه، ادوات کشاورزی، تاسیسات آبرسانی و شود. از این رو دولت بایستی تدابیر ویژه‌ای برای پرداخت تسهیلات به منظور توسعه بخش کشاورزی اتخاذ نماید تا حداقل از سقوط تولید در این بخش به عنوان یکی از بخش‌های پیشرو اقتصاد استان، جلوگیری نماید.

میزان اعتبارات اختصاص یافته به بخش کشاورزی در استان لرستان از مبلغ ۱۶۱۸۴ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۲، به ۲۰۹۳۰ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده و ۲۹،۳ درصد رشد داشته است. افزایش اعتبارات بخش کشاورزی استان، علاوه بر تورم و بی ارزش شدن پول ملی، به دلیل خشکسالی‌های پی در پی و برای جبران خسارات کشاورزان صورت گرفته است.. از اینرو پیشنهادات و توصیه‌های سیاستی ذیل برای ارتقاء سطح کشاورزی استان مطرح می‌شود:

تلاش و پیگیری جهت اصلاح الگوی کشت و نیز اصلاح نژاد دام در مناطق مختلف استان با توجه به شرایط آب و هوایی و از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی بمنظور فرهنگ سازی در این خصوص استفاده از روش‌های علمی جهت بالا بردن بازدهی تولید در بخش کشاورزی

توسعه صنعت تولید داروهای دامی با توجه به مزیت نسبی استان در این خصوص همکاری با کشاورزان و آموزش آنها برای استفاده از روش های نوین آبیاری، مانند آبیاری قطره ای و تحت فشار و.. تلاش برای ایجاد صنایع تبدیلی، سورتینگ و بسته بندی محصولات کشاورزی و دامداری در استان توسعه مشاغل خانگی مرتبط با حوزه کشاورزی و دامپروری در استان افزایش کارایی سیاستهای حمایتی از راه تنوع بخشیدن به روشهای حمایتی با اقباس از برنامه های کشورهای پیشرفته، مانند بیمه نمودن کشاورزان و محصولات آنان به صورت رایگان آموزش فنون بازاریابی به تجار حوزه کشاورزی استان استفاده از ابزارهای حمایتی مانند خرید تضمینی محصولات، پرداخت تسهیلات ارزان قیمت، ارایه بذر و سموم دفع آفات به صورت یارانه ای و..... ایجاد سدهای خاکی توسط اداره آبخیزداری جهت جلوگیری از هدر رفت آب

فصل چهارم

صنعت و معدن استان

خلاصه فصل

بخش صنعت و معدن به عنوان یکی از ارکان بنیادین اقتصاد ملی، نقشی تعیین‌کننده در فرایند توسعه پایدار و رشد اقتصادی کشور ایفا می‌کند. این بخش به‌منزله‌ی بخش پیش‌ران اقتصاد، از طریق ایجاد اشتغال پایدار، افزایش بهره‌وری، ارتقای فناوری و تقویت زنجیره‌های ارزش تولیدی، تأثیر گسترده‌ای بر سایر بخش‌های اقتصادی از جمله نظام پولی و بانکی، بازار سرمایه، و حوزه‌های صادرات و واردات دارد.

در این فصل، با رویکردی تحلیلی به بررسی وضعیت بخش صنعت و معدن در استان لرستان پرداخته می‌شود تا جایگاه این بخش در ساختار اقتصادی استان، روند تحولات سال‌های اخیر و نقش آن در اقتصاد منطقه‌ای و ملی مورد ارزیابی قرار گیرد.

واحدهای فعال استان در سال ۱۴۰۲، تعداد ۱۰۶۸ واحد بوده و با رشد ۶,۰۸ درصدی به ۱۱۳۳ واحد در سال ۱۴۰۳ رسیده تعداد کل واحدهای صنعتی استان در سال ۱۴۰۳ برابر ۱۳۶۵ واحد بوده که نسبت به دوره قبل ۰,۹۷ درصد رشد داشته است در سال مذکور تقریباً ۱۷ درصد واحدها غیر فعال بوده‌اند در سال ۱۴۰۲ تعداد کل معادن استان ۱۷۶ معدن بوده که با افزایش ۳ درصدی به ۱۸۱ معدن در سال ۱۴۰۳ رسیده است از این تعداد در سال ۱۴۰۳ تعداد ۱۴۱ معدن فعال و ۴۰ معدن غیر فعال بوده است.

مانده کل تسهیلات اعطایی بانک‌های استان به بخش صنعت و معدن در سال ۱۴۰۳ به مبلغ ۱۵۰۰ میلیارد ریال افزایش یافته داشته این در حالی است که مانده تسهیلات در سال ۱۴۰۲ صفر بوده است.

۴-۱. سیاست‌های اقتصادی بخش صنعت و معدن و جهت‌گیری‌های استان

لرستان دارای تعداد ۱۳۶۵ واحد تولیدی می‌باشد که از این تعداد ۲۳۲ واحد تعطیل و مابقی واحدها نیز اکثراً با کمتر از ۵۰ درصد ظرفیت فعالیت می‌نمایند به همین منظور ستاد تسهیل و رفع موانع تولید، با هدف کمک به واحدهای تولیدی و حل و فصل مشکل آنها با بانک‌ها، دستگاه‌های اجرایی و دستگاه‌های خدمات‌دهنده در استان تشکیل و با برگزاری جلسات متعدد با حضور مدیران واحدها، اقداماتی را جهت رفع مشکلات، انجام داده است سیاست‌های اتخاذ شده جهت توسعه بخش صنعت و معدن در دو سطح ملی و استانی به شرح ذیل می‌باشد.

در سطح ملی:

تقویت خلاقیت و ابتکار و دستیابی به فن‌آوری‌های نوین و ارتقاء سطح آموزش و تربیت نیروی انسانی و تعمیق پژوهش و گسترش زمین‌شناسی بنیادی، اقتصادی، مهندسی، محیطی و دریایی برای بهره‌برداری مناسب از ذخایر معدنی کشور

تلاش برای ارتقاء سهم معدن و صنایع معدنی در تولید ناخالص ملی

اولویت دادن به تأمین مواد اولیه مورد نیاز صنایع داخلی کشور

صادرات مواد معدنی فرآوری شده و استفاده از موقعیت ویژه زمین‌شناسی ایران

گسترش همکاری‌های بین‌المللی (علمی و فنی و اقتصادی)

جذب دانش و منابع و امکانات داخلی و خارجی در زمینه اکتشافات معدنی

ایجاد واحدهای فرآوری و تبدیل مواد معدنی به مواد واسطه‌ای و مصرفی
تعیین اولویت‌های مناطق دارای ظرفیت معدنی و ایجاد زمینه‌های مناسب برای رشد صنایع معدنی و فلزی در بخش
آلیاژها و فلزات گران‌بها و عناصر کمیاب
افزایش تعرفه واردات کالاهای مصرفی
کاهش تعرفه صادرات
کاهش تعرفه واردات کالاهای سرمایه‌ای با هدف جلوگیری از ورشکستگی واحدهای موجود
در سطح استان:
احیاء واحدهای راکد
تکمیل طرح‌های نیمه تمام
احیا معادن راکد
تکمیل طرح‌های توسعه‌ای
افزایش ظرفیت واحدهای تولیدی
افزایش صادرات غیر نفتی
از طریق تامین منابع ملی و استفاده از ظرفیت کارگروه‌های مختلف از جمله کارگروه تسهیل و رفع موانع تولید و کارگروه
توسعه صادرات و شورای عالی معادن

۴-۲. بررسی وضعیت تحولات بخش صنعت و معدن

تحولات صنعت استان در سال ۱۴۰۳ به شرح ذیل بوده است.
۱- بازگشت ۲۲ واحد صنعتی به چرخه تولید که موجب اشتغال زایی برای ۳۶۳ نفر را محیا کرد.
۲- در راستای حمایت از تولید و سرمایه‌گذاری میزان ۳,۵۰۰ میلیارد ریال تسهیلات در قالب تبصره ۱۸ به واحدهای
متقاضی پرداخت گردید.
۳- مجموع حقوق دولتی معادن وصول شده در سال ۱۴۰۳ برابر با ۱,۰۱۰ میلیارد ریال بوده است.
۴- طی سال ۱۴۰۳ تعداد ۱۰۵ جلسه ستاد تسهیل برگزار شد که حاصل آن ۳۵۶ مصوبه برای حل مشکلات واحدهای
تولیدی استان بوده است.

۴-۳. بررسی و تحلیل شاخص‌ها و متغیرهای بخش صنعت و معدن استان

۴-۳-۱. بررسی وضعیت تولیدات بخش صنعت و معدن استان

۴-۳-۱-۱. ارزش افزوده، مصرف واسطه و ستانده زیر بخش گروه صنعت و معدن استان

جدول ۱-۱۲. ارزش افزوده زیر بخش های گروه صنعت به قیمت ثابت طی سال های ۱۴۰۰-۱۳۹۹ (میلیارد ریال)

شرح	1399	1400	درصد رشد	سهم	
				۱۳۹۹	۱۴۰۰
معادن	1344	1432	۶۵	۸۳	۸۲
صنعت	8591	8922	۳۸	۵۳	۵۱۲
تامین آب و برق، گاز و تهویه هوا	1164	1387	۱۹۱	۷۲	۸
آبرسانی، مدیریت پسماند	286	310	۸۴	۱۸	۱۸
ساختمان	4834	5367	۱۱	۲۹۸	۳۰۸
مجموع	16219	17417	۷۴	۱۰۰	۱۰۰

ارزش افزوده

ماخذ: مرکز آمار ایران

براساس اطلاعات مرکز آمار ایران، ارزش افزوده بخش صنعت و معدن استان از مبلغ ۱۶۲۱۹ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۹ با رشد ۷۴ به مبلغ ۱۷۴۱۷ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ رسیده است سهم بخش معدن از ارزش افزوده در سال ۱۴۰۰ معادل ۸۲ درصد بوده که نسبت به سال قبل ۶۵ درصد رشد داشته است.

جدول ۲-۱۲. مصرف واسطه و ستانده زیر بخش های گروه صنعت طی سال های ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (ارقام به میلیارد ریال)

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد رشد	
معادن	۱۳۹۳	۱۴۹۱	۷	مصرف واسطه
صنعت	۱۷۶۳۲۱	۲۸۹۹۰۷	۶۴،۴	
تامین آب، برق، گاز، تهویه هوا	۱۹۸۶	۲۸۶۰	۴۴	
آبرسانی، مدیریت پسماند	۱۱۶۶	۱۶۰۶	۳۷،۸	
ساختمان	۳۰۳۶۹	۵۵۱۲۱	۸۱،۵	
مجموع	۲۱۲۶۳۴	۳۵۲۳۸۵	۶۵،۷	
معادن	۱۱۸۴۹	۲۹۴۵۵	۱۴۸،۶	ستانده
صنعت	۲۴۱۴۶۰	۳۷۸۵۸۷	۵۶،۸	
تامین آب، برق، گاز، تهویه هوا	۴۱۸۸	۶۵۲۲	۵۵،۷	
آبرسانی، مدیریت پسماند	۲۹۶۲	۴۵۴۶	۵۳،۴	
ساختمان	۵۷۰۸۱	۱۰۷۱۷۳	۸۷،۸	
مجموع	۵۳۰۱۷۴	۸۷۸۶۶۸	۶۵،۷	

ماخذ: مرکز آمار ایران

براساس اطلاعات رسمی مرکز آمار ایران، در سال ۱۳۹۹ ارزش افزوده بخش صنعت و معدن استان به قیمت ثابت مبلغ ۱۶۲۱۹ میلیارد ریال بوده و با رشد ۷۴ درصد به مبلغ ۱۷۴۱۷ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ رسیده است میزان مصرف

واسطه بخش صنعت استان در سال ۱۳۹۹ مبلغ ۱۷۶۳۲۱ میلیارد ریال بوده و در سال ۱۴۰۰ با رشد ۶۴,۴ درصدی به ۲۸۹۹۰۷ میلیارد ریال رسیده است. همچنین، میزان مصرف واسطه بخش معدن استان در سال ۱۳۹۹ مبلغ ۱۳۹۳ میلیارد ریال بوده و با رشد ۷ درصدی به ۱۴۹۱ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ افزایش یافته است. میزان ستانده بخش صنعت استان در سال ۱۳۹۹ مبلغ ۲۴۱۴۶۰ میلیارد ریال بوده و در سال ۱۴۰۰ با رشد ۵۶,۸ درصدی به ۳۷۸۵۸۷ میلیارد ریال رسیده است. میزان ستانده بخش معدن استان در سال ۱۳۹۹ مبلغ ۱۱۸۴۹ میلیارد ریال بوده و در سال ۱۴۰۰ با رشد ۱۴۸,۶ درصدی به ۲۹۴۵۵ میلیارد ریال افزایش یافته است. همچنین شایان ذکر است مجموع مصرف واسطه برای کل بخش صنعت، معدن و خدمات مرتبط (تامین آب، برق، گاز، تهویه هوا، آبرسانی و مدیریت پسماند و ساختمان) از مبلغ ۲۱۲۶۳۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۹ به ۳۵۲۳۸۵ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ رسیده که نشان از رشد ۶۵,۷ درصدی دارد. در همین بازه زمانی، مجموع ستانده این بخش‌ها نیز از ۵۳۰۱۷۴ میلیارد ریال به ۸۷۸۶۶۸ میلیارد ریال افزایش یافته که معادل ۶۵,۷ درصد رشد است.

جدول ۳-۱۲. مصرف واسطه زیربخش‌های گروه صنعت در استان لرستان طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (میلیارد ریال)

زیر بخش	۱۳۹۹	۱۴۰۰
تولید محصولات غذایی	۳۸۹۷۷	۷۵۲۳۴
تولید انواع آشامیدنی‌ها	۹۹۴	۱۴۳۵
تولید منسوجات	۳۱۷۵	۵۰۸۳
تولید پوشاک	۱۵۱۷	۲۸۰۳
تولید چرم و فرآورده‌های وابسته	۷۶	۱۲۸
تولید چوب و محصولات چوبی به جز مبلمان، حصیر و مواد حصیر بافی	۵۲۵۲	۹۴۱۹
تولید کاغذ و فرآورده‌های کاغذی	۱۴۰۲	۱۲۱۸
چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	۱۱۸	۲۰۵
تولید کک، فرآورده‌های حاصل از پالایش نفت	۱۲۵۶	۱۶۰۰
تولید مواد شیمیایی و فرآورده‌های شیمیایی	۲۹۷۴۰	۵۳۱۴۳
تولید داروها و فرآورده‌های دارویی و شیمیایی و گیاهی	۷۲۴۳	۱۳۳۸۸
تولید فرآورده‌های لاستیکی و پلاستیکی	۵۱۳۰	۵۶۸۹
تولید سایر فرآورده‌های معدنی غیرفلزی	۱۶۸۹۸	۲۱۳۰۶
تولید فلزات پایه	۱۲۴۹۱	۲۳۸۱۸
تولید محصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین‌آلات و تجهیزات	۴۱۴۵۰	۶۶۶۵۳
تولید محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری	۶۴۱	۹۵۷
تولید تجهیزات برقی	۳۳۹۷	۱۴۳۲
تولید ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	۷۴۵	۱۳۴۹
تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم‌تریلر	۹۹۴	۱۷۶۴
تولید سایر تجهیزات حمل و نقل	۶۰۵	۶۲۴
تولید مبلمان	۲۱۴۰	۱۴۸۴
تولید سایر مصنوعات	۲۰۸۲	۱۱۷۵

ماخذ: مرکز آمار ایران

براساس اطلاعات جدول ۴-۳، در سال ۱۴۰۰ تولید محصولات غذایی با مبلغ ۷۵۲۳۴ میلیارد ریال تولید محصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین‌آلات و تجهیزات، با مبلغ ۶۶۶۵۳ میلیارد ریال و تولید مواد شیمیایی و فرآورده‌های شیمیایی با مبلغ ۵۳۱۴۳ میلیارد ریال، به ترتیب دارای بیشترین مصرف واسطه در بخش صنعت استان بودند. از سوی دیگر، بخش‌های تولید چرم و فرآورده‌های وابسته با مبلغ ۱۲۸ میلیارد ریال، چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده با مبلغ ۲۰۵ میلیارد ریال و تولید سایر تجهیزات حمل و نقل با مبلغ ۶۲۴ میلیارد ریال، دارای کمترین مصرف واسطه در صنعت استان بودند.

این داده‌ها نشان‌دهنده نقاط قوت و ضعف در بخش‌های مختلف صنعتی استان بوده و بر نیاز به بهبود بهره‌وری و کاهش هزینه‌های واسطه در تولید تأکید دارد.

جدول ۴-۱۲. ستانده زیربخش‌های گروه صنعت در استان لرستان طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (ارقام به میلیارد ریال)

زیربخش	۱۳۹۹	۱۴۰۰
تولید محصولات غذایی	۵۳۸۷۴	۱۰۰۵۰۸
تولید انواع آشامیدنی‌ها	۱۴۲۰	۱۸۵۳
تولید منسوجات	۴۲۱۲	۶۸۲۸
تولید پوشاک	۲۶۶۰	۴۸۶۷
تولید چرم و فرآورده‌های وابسته	۱۱۶	۱۸۵
تولید چوب و محصولات چوبی به جز مبلمان، حصیر و مواد حصیر بافی	۸۹۵۶	۱۶۰۹۹
تولید کاغذ و فرآورده‌های کاغذی	۲۴۵۴	۱۸۳۴
چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	۲۰۱	۳۵۱
تولید کک، فرآورده‌های حاصل از پالایش نفت	۱۴۲۰	۲۰۷۲
تولید مواد شیمیایی و فرآورده‌های شیمیایی	۳۵۶۵۸	۶۴۸۲۷
تولید داروها و فرآورده‌های دارویی و شیمیایی و گیاهی	۱۴۹۲۸	۲۷۶۹۴
تولید فرآورده‌های لاستیکی و پلاستیکی	۷۲۵۰	۷۶۴۳
تولید سایر فرآورده‌های معدنی غیرفلزی	۳۱۵۱۴	۳۸۵۲۸
تولید فلزات پایه	۱۷۷۷۱	۲۳۹۸۷
تولید محصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین‌آلات و تجهیزات	۴۲۰۶۳	۶۸۳۱۲
تولید محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری	۸۲۴	۱۱۲۹
تولید تجهیزات برقی	۶۰۶۲	۱۸۱۸
تولید ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	۱۲۰۴	۲۱۸۱
تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم‌تریلر	۲۱۲۴	۲۸۷۰
تولید سایر تجهیزات حمل و نقل	۹۴۱	۹۷۳
تولید مبلمان	۳۰۰۶	۲۶۴۲
تولید سایر مصنوعات	۲۸۰۴	۱۳۸۶

ماخذ: مرکز آمار ایران

در بخش ستانده، براساس جدول فوق در سال ۱۴۰۰، بخش تولید محصولات غذایی با مبلغ ۱۰۰۵۰۸ میلیارد ریال به عنوان بالاترین آمار در صنعت لرستان شناخته شد، که نشان‌دهنده رونق این صنعت و توانمندی آن در تأمین نیازهای غذایی جامعه است. از سوی دیگر، تولید چرم و فرآورده‌های وابسته با مبلغ ۱۸۵ میلیارد ریال کمترین آمار را به خود اختصاص داده است، که به همراه بخش‌های دیگری نظیر چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده (۳۵۱ میلیارد ریال) و

تولید سایر تجهیزات حمل و نقل (۹۷۳ میلیارد ریال) نشان‌دهنده چالش‌های موجود در این بخش‌ها و نیاز به حمایت و توسعه بیشتری برای بهره‌وری و افزایش تولید است. این تفاوت‌های قابل توجه در آمار تولیدات، نمایانگر پتانسیل‌های بالقوه بعضی از صنایع و نقاط ضعف در صنایع دیگر در استان لرستان می‌باشد.

۲-۱-۳-۴. نسبت مصرف واسطه به ستانده زیر بخش‌های صنعت استان

جدول ۵-۱۲. نسبت مصرف واسطه به ارزش ستانده زیر بخش‌های صنعت و معدن استان طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد رشد
معدن	۸۵۱	۱۹۷۵	۱,۳۲
صنعت	۱۳۷	۱۳۱	-۰,۰۵
تامین آب و برق، گاز و تهویه هوا	۲۱۱	۲۲۸	۰,۰۸
آبرسانی، مدیریت پسماند	۲۵۴	۲۸۳	۰,۱۱
ساختمان	۱۸۸	۱۹۴	۰,۰۳
مجموع	۱۶۴۰	۲۸۱۱	۰,۷۱

ماخذ: مرکز آمار ایران

با توجه به اطلاعات فوق، در سال ۱۴۰۰، بخش معدن استان لرستان با رشد ۱,۳۲ درصدی، به میزان ۱۹۷۵ میلیارد ریال تولید رسید که نشان‌دهنده افزایش فعالیت‌ها در این حوزه است. در مقابل، بخش صنعت با کاهش ۰,۰۵٪، به مبلغ ۱۳۱ میلیارد ریال دست یافت. بالاترین میزان تولید نیز مربوط به صنایع غذایی (۱۰۰۵۰۸ میلیارد ریال) و فلزات پایه (۲۳۹۸۷ میلیارد ریال) بود، در حالی که کمترین تولید به چرم و فرآورده‌های وابسته (۱۸۵ میلیارد ریال) و چاپ رسانه‌های ضبط شده (۳۵۱ میلیارد ریال) اختصاص داشت. این آمارها نمایانگر چالش‌ها و پتانسیل‌های متفاوت در بخش‌های مختلف صنعت و معدن در لرستان است.

۳-۱-۳-۴. میزان تولید محصولات صنعتی تولیدی استان

در مقایسه عملکرد تولید میان سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳، تغییرات چشمگیری در بخش‌های مختلف صنعتی مشاهده می‌شود که نشان‌دهنده جابه‌جایی تمرکز اقتصادی و صنعتی کشور از حوزه‌های ساختمانی و نساجی به سمت صنایع دارویی، پتروشیمی و خودروسازی است. در بخش فلزات، تولید ورق فولادی از حدود ۶۸ هزار تن در سال ۱۴۰۲ به بیش از ۷۷ هزار تن در سال ۱۴۰۳ رسیده است. این افزایش نزدیک به ۱۳ درصدی بیانگر رشد تقاضا در صنایع زیرساختی و فلزکاری است و می‌تواند با پروژه‌های عمرانی یا توسعه صنایع فولاد در داخل کشور ارتباط داشته باشد. در مقابل، تولید سیمان با افت بیش از سی درصد مواجه شده، که نشان از کاهش فعالیت‌های ساختمانی، رکود نسبی در بخش ساخت‌وساز یا محدودیت‌های انرژی در واحدهای سیمانی دارد. در زمینه مواد معدنی، آهک زنده رشد قابل توجهی را تجربه کرده و از حدود ۲۲ هزار تن به نزدیک ۳۷ هزار تن رسیده است، اما آهک هیدراته اندکی کاهش داشته است. این تفاوت می‌تواند بیانگر تغییر در نوع مصرف صنعتی آهک و تمایل بیشتر صنایع فولاد و شیمی به سمت

استفاده از آهک زنده باشد. در بخش پتروشیمی، داده‌ها نشان از جهشی فوق‌العاده در تولید پلی‌اتیلن سبک و سنگین دارد؛ از چند صد تن در سال ۱۴۰۲ به بیش از ۳۸۰ هزار تن در سال ۱۴۰۳. چنین جهشی معمولاً ناشی از راه‌اندازی ظرفیت‌های جدید تولید یا آغاز بهره‌برداری از واحدهای جدید پتروشیمی است که تأثیر چشمگیری بر صادرات و تراز صنعتی کشور خواهد داشت. در حوزه داروسازی، رشد صنعت بسیار چشمگیر بوده است. داروهای انسانی از حدود یک میلیون بسته به بیش از چهار میلیون و چهارصد هزار بسته رسیده‌اند؛ رشدی بیش از سه برابر که نشان‌دهنده سرمایه‌گذاری گسترده در تولید دارو و پاسخ به تقاضای فزاینده داخلی یا گسترش صادرات است. همچنین داروهای دامی نیز افزایش متوسطی نزدیک به ۲۴ درصد داشته که بیانگر توجه بیشتر به سلامت دام‌ها و توسعه صنایع دامپروری است. در مقابل، بخش نساجی یکی از حوزه‌های نزولی در این دوره بوده است. تولید نخ، پارچه و رنگرزی همگی کاهش قابل توجهی نشان می‌دهند—در مواردی بیش از ۷۰ درصد کاهش نسبت به سال قبل. این وضعیت احتمالاً ناشی از رکود بازار، فشار هزینه‌های تولید، رقابت با واردات و کاهش تقاضای مصرفی در بخش پوشاک داخلی است. در نهایت، یکی از روشن‌ترین نقاط قوت در سال ۱۴۰۳ صنعت خودروسازی است. تولید خودروی سواری تقریباً بیش از دو برابر شده و از ۳۵۰۰ دستگاه به حدود ۷۹۰۰ دستگاه افزایش یافته است. این رشد می‌تواند نتیجه بهبود در تامین قطعات، افزایش تولید داخلی، یا بازگشت اعتماد نسبی بازار خودرو باشد.

جدول ۶-۱۲. تولیدات عمده بخش صنعت در استان لرستان سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

محصول	واحد سنجش	سال ۱۴۰۲	سال ۱۴۰۳
ورق فولادی	تن	۶۸۴۳۵	۷۷۵۸۹
سیمان	تن	۷۸۰۴۳۳	۵۲۵۳۴۳
آهک زنده	تن	۲۲۶۳۲	۳۶۹۹۶
آهک هیدراته	تن	۷۳۳۹	۶۴۳۱
پلی اتیلن سبک و سنگین	تن	۳۴۹	۳۸۲۰۸۴
داروهای انسانی	هزار عدد	۱۰۲۵۹۶۴	۴۴۲۷۶۷۰
داروهای دامی	هزار عدد	۳۰۲۴	۳۷۴۷
انواع نخ	تن	۳۷۱۹	۲۳۱۹
انواع پارچه	متر مربع	۱۹۴۷۹۶۸۴	۴۷۷۶۵۲۷
رنگرزی	متر مربع	۱۹۲۸۰۳۲۴	۵۷۲۸۵۴۳
خودروی سواری	دستگاه	۳۵۱۴	۷۸۹۷

مأخذ: اداره کل صنعت و معدن و تجارت استان

۴-۳-۲. بررسی وضعیت کارگاه‌های صنعتی استان

تحلیل وضعیت زیرساخت‌های صنعتی و معدنی استان در دوره مورد بررسی نشان می‌دهد که رویکرد غالب بر “بهینه‌سازی و احیای ظرفیت‌های موجود” متمرکز بوده است؛ بخش صنعت با افزایش تعداد واحدهای فعال (از ۱۰۶۸ به ۱۱۳۳) و کاهش چشمگیر واحدهای غیرفعال (از ۳۲۹ به ۲۳۲)، عملکرد مثبتی در بهره‌وری از زیرساخت‌های موجود داشته است، هرچند که این بهبود با کاهش در تعداد کل شهرک‌های صنعتی (از ۲۴ به ۲۰) و کاهش کلی تعداد کل واحدها همراه بوده است. در مقابل، بخش معدن وضعیت تثبیت‌شده‌ای را تجربه کرده است؛ در حالی که تعداد معادن فعال تقریباً ثابت مانده، شاهد افزایش تعداد معادن غیرفعال از ۳۴ به ۴۰ واحد هستیم. این امر، در کنار افت در زیرساخت‌های شهرک‌های صنعتی، نشان می‌دهد که توسعه آتی استان باید بر سرمایه‌گذاری در ایجاد زیرساخت‌های جدید و رفع موانع فعالیت در بخش معدن تمرکز کند تا رشد واحدهای فعال، به شکلی پایدار و گسترده‌تر ادامه یابد.

جدول ۷-۱۲. وضعیت صنعت و معدن استان در طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
تعداد شهرک‌های صنعتی استان	۲۴	۲۰	۰٫۸۳
تعداد واحدهای صنعتی فعال استان	۱۰۶۸	۱۱۳۳	۱٫۰۶
تعداد واحدهای صنعتی غیرفعال استان	۳۲۹	۲۳۲	۰٫۷۱
تعداد کل واحدهای صنعتی استان	۱۳۹۷	۱۳۶۵	۰٫۹۸
تعداد معادن فعال استان	۱۴۲	۱۴۱	۰٫۹۹
تعداد معادن غیرفعال استان	۳۴	۴۰	۱٫۱۸
تعداد کل معادن استان	۱۷۶	۱۸۱	۱٫۰۳

مأخذ: اداره کل صنعت و معدن و تجارت استان

تحلیل آمار و اطلاعات جدول ۴-۸ نشان‌دهنده می‌دهد داده‌های مربوط به صدور مجوزها و سرمایه‌گذاری‌های صنعتی بین سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ حاکی از رکود جدی در ورود پروژه‌های جدید به بخش صنعت است؛ به طوری که تعداد پروانه‌های بهره‌برداری صادره به شدت کاهش یافته و تنها ۴۳ سطح سال قبل را پوشش داده و جوازهای تأسیس نیز به ۷۳ رسیده‌اند. این افت در صدور مجوزها مستقیماً بر برنامه‌های آینده تأثیر گذاشته، زیرا میزان سرمایه‌گذاری بالقوه (بر اساس جوازهای تأسیس) به ۶۰ و میزان اشتغال‌زایی پیش‌بینی‌شده به ۵۹ سطح سال ۱۴۰۲ سقوط کرده است.

جدول ۸-۱۲. وضعیت جواز و پروانه های بهره برداری بخش صنعت استان در طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
تعداد پروانه های بهره برداری صنعتی صادره (فقره)	۱۹۳	۸۳	-۰,۵۷
تعداد جواز تاسیس (فقره)	۳۵۵	۲۵۸	-۰,۲۷
میزان سرمایه گذاری براساس تعداد جواز تاسیس (میلیارد ریال)	۱۸۸۵۷۸	۱۱۳۱۱۳	-۰,۴
میزان اشتغال براساس تعداد جواز تاسیس (نفر)	۷۰۴۸	۴۱۵۹	-۰,۴۱
میزان سرمایه گذاری براساس پروانه های بهره برداری صنعتی ایجاد (میلیارد ریال)	۴۸۳۴۶	۳۸۳۴۹	-۰,۲۱
میزان اشتغال براساس پروانه های بهره برداری صنعتی صادره (نفر)	۳۷۹۹	۱۱۶۳	-۰,۶۹

مأخذ: اداره کل صنعت و معدن و تجارت استان

در مجموع، این آمارها نشان می‌دهد که در حالی که واحدهای صنعتی موجود ممکن است در سال ۱۴۰۳ پویایی اندکی در سطح عملیاتی نشان داده باشند، فرآیند توسعه و جایگزینی ظرفیتهای صنعتی با چالش‌های بزرگی روبرو بوده و کاهش در جذب سرمایه و مجوزهای جدید، زنگ خطری برای رشد آتی ظرفیتهای تولیدی و اشتغال‌زایی استان محسوب می‌شود.

۴-۳-۳. بررسی وضعیت زیر بخش معدن استان

مطابق آمار و اطلاعات جدول ۴-۹ نشان‌دهنده در مقایسه وضعیت پروانه‌های بهره‌برداری ایجاد در بخش معدن طی سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳، روندی دوگانه اما معنادار مشاهده می‌شود. در سال ۱۴۰۳، تعداد پروانه‌های صادره از ۴ فقره به ۳ فقره کاهش یافته است که نشان‌دهنده افت ۲۵ درصدی در تعداد طرح‌های جدید و کندی نسبی در صدور مجوزهای بهره‌برداری معدنی است. با این حال، در همین دوره میزان سرمایه‌گذاری بر اساس این پروانه‌ها از ۲۹۱,۷۳ میلیارد ریال به ۵۶۸ میلیارد ریال افزایش یافته و رشد چشمگیر حدود ۹۵ درصدی را تجربه کرده است. این تضاد ظاهری حاکی از تغییر جهت سیاست‌های معدنی استان از گسترش کمی پروژه‌ها به سمت سرمایه‌گذاری عمیق‌تر و با مقیاس بزرگ‌تر در پروژه‌های منتخب است.

جدول ۹-۱۲. وضعیت پروانه های صادر شده در بخش معدن در استان لرستان در طی سال های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عناوین	۱۴۰۲	۱۴۰۳
تعداد پروانه های بهره برداری ایجاد صادره در بخش معدن (فقره):	۴	۳
میزان سرمایه گذاری براساس پروانه های بهره برداری ایجاد (میلیارد ریال):	۲۹۱۷۳	۵۶۸

مأخذ: اداره کل صنعت و معدن و تجارت استان

به عبارت دیگر، هرچند تعداد طرح‌های جدید کمتر شده، اما میانگین سرمایه‌گذاری به ازای هر پروژه بیش از ۲,۵ برابر افزایش یافته که نشان‌دهنده تمرکز بر پروژه‌های با ارزش افزوده بالاتر، فناوری پیشرفته‌تر و پایداری اقتصادی بیشتر

است. در مجموع، می‌توان گفت سیاست توسعه معدنی استان در سال ۱۴۰۳ به سمت کیفیت‌گرایی و بهره‌وری بیشتر در سرمایه‌گذاری‌ها تغییر یافته است.

۴-۳-۴. صادرات و واردات محصولات بخش صنعت و معدن استان

صادرات و واردات محصولات بخش صنعت و معدن استان لرستان نشان‌دهنده طی سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳، تغییرات قابل توجهی در ساختار صادرات و واردات دیده می‌شود که بیانگر تحول در ترکیب کالاهای تجاری و تغییر در جهت‌گیری اقتصادی استان است. در حوزه صادرات، هرچند وزن کالاهای صادرشده از ۶۷۹ هزار تن به ۴۴۱ هزار تن کاهش یافته و معادل ۳۵ درصد افت در حجم فیزیکی صادرات است، اما در مقابل ارزش کل صادرات از ۲۳۹،۹ میلیون دلار به ۳۰۵ میلیون دلار افزایش یافته که رشدی ۲۷ درصدی را نشان می‌دهد. این تضاد میان کاهش وزن و افزایش ارزش صادراتی، گویای تغییر ترکیب کالاهای صادرشده به سمت محصولات با ارزش افزوده بیشتر است. شواهد این تغییر را می‌توان در افزایش متوسط قیمت هر تن کالای صادراتی از ۳۵۲ دلار به ۷۰۰ دلار مشاهده کرد، یعنی تقریباً دو برابر شدن ارزش دلاری هر تن کالا (۹۹٪). این موضوع حاکی از آن است که صادرات استان در ۱۴۰۳ بر پایه محصولات صنعتی، معدنی فرآوری‌شده یا کالاهای دانش‌بنیان‌تر قرار گرفته و از صادرات خام‌محور فاصله گرفته است. در مقابل، بخش واردات روند معکوسی را نشان می‌دهد. ارزش واردات از ۹۴ میلیون دلار به ۶۴ میلیون دلار کاهش یافته و وزن آن نیز از ۲۳،۵۰۰ تن به ۱۷،۵۶۳ تن رسیده است؛ یعنی به ترتیب ۳۲ درصد افت در ارزش و ۲۵ درصد کاهش در حجم واردات. علی‌رغم این کاهش، میانگین قیمت هر تن واردات از ۳،۹۹۲ دلار به ۳،۵۶۰ دلار کاهش یافته که نشان‌دهنده کاهش ۱۰،۸ درصدی ارزش متوسط کالاهای وارداتی است. این امر ممکن است ناشی از جایگزینی برخی کالاهای وارداتی گران‌قیمت با تولیدات داخلی یا تغییر ترکیب واردات به سمت کالاهای نیمه‌ساخته و مواد اولیه باشد.

جدول ۱۰-۱۲. ارزش و وزن صادرات و واردات محصولات بخش صنعت و معدن طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

شرح				۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
صادرات	ارزش (میلیون دلار)			۲۳۹,۹	۳۰۵	۲۷
	وزن (تن)			۶۷۹	۴۴۱	-۳۵
	متوسط قیمت هر تن (دلار)			۳۵۲	۷۰۰	۹۹
واردات	ارزش (دلار)			94	۶۴	-۳۲
	وزن (تن)			۲۳۵۰۰	۱۷۵۶۳	-۲۵
	متوسط قیمت هر تن واردات (دلار)			۳۹۹۲	۳۵۶۰	-۱۱

مأخذ: اداره کل صنعت و معدن و تجارت استان

در مجموع، می‌توان چنین تفسیر کرد که در سال ۱۴۰۳، اقتصاد استان از نظر تجارت خارجی مسیر کیفی جدیدی را در پیش گرفته است:

- صادرات به لحاظ ارزشی رشد قابل توجهی کرده و ترکیب آن به سمت کالاهای گران‌تر و با فناوری بالاتر تغییر یافته است.
- در مقابل، واردات کاهش یافته و ترکیب آن ساده‌تر و کم‌هزینه‌تر شده است؛ نشانه‌ای از افزایش خودکفایی یا کنترل هزینه‌های وارداتی.

بنابراین، تراز تجاری استان در ۱۴۰۳ بهبود یافته و با وجود کاهش فیزیکی حجم تجارت، استان توانسته درآمد ارزی بالاتری از صادرات کمتر اما ارزشمندتر به دست آورد. این تغییر بیانگر حرکت از صادرات وزنی به صادرات ارزشی و گامی مثبت در مسیر پایداری و ارتقای کیفیت عملکرد اقتصادی استان است.

۴-۳-۵. حمایت‌های دولت از بخش صنعت و معدن استان

داده‌های مربوط به مانده کل تسهیلات اعطایی بانک‌های استان به بخش صنعت و معدن، حکایت از یک تغییر بنیادین و بسیار مثبت در حمایت‌های مالی از این بخش بین سال ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ دارد.

جدول ۱۱-۱۲. حمایت‌های صورت گرفته از بخش صنعت و معدن استان طی سال‌های ۱۴۰۱-۱۴۰۲ (ارقام به میلیارد ریال)

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
مانده کل تسهیلات اعطایی بانک‌های استان به بخش صنعت و معدن استان	۰	۱۵۰۰	-

مأخذ: اداره کل صنعت و معدن و تجارت استان

در سال ۱۴۰۲، مانده تسهیلات اعطایی صفر بوده است که نشان‌دهنده عدم وجود یا توقف کامل منابع تسهیلاتی در دسترس این بخش در آن دوره است. در مقابل، در سال ۱۴۰۳، این مانده به رقم ۱۵۰۰ میلیارد ریال رسیده است. این جهش از صفر به ۱۵۰۰، به معنای رشد صد درصدی و تزریق منابع کلان مالی به زیربنای تولید استان در سال جدید است. این موضوع یک تغییر استراتژیک در اولویت‌بندی‌های مالی بانک‌ها یا آغاز یک برنامه بزرگ تأمین مالی منطقه‌ای را منعکس می‌کند که پتانسیل بالایی برای فعال‌سازی ظرفیت‌های صنعتی و معدنی استان در سال‌های آتی دارد.

۴-۴. جمع‌بندی و ارائه توصیه‌های سیاستی برای استان

استان لرستان با ۱۳۶۵ واحد تولیدی در بخش صنعت و معدن، حدود ۱,۶ درصد از کل واحدهای تولیدی کشور را به خود اختصاص داده است. این استان با دارا بودن ۲۵ درصد سنگ‌های ساختمانی کشور از لحاظ ذخایر رتبه نخست و از نظر تولید پس از استان اصفهان در رتبه دوم کشور قرار دارد. ۸۳ درصد واحدهای صنعتی استان فعال و ۱۷ درصد غیر فعال می‌باشند

در سال ۱۴۰۲ تعداد پروانه‌های بهره‌برداری صادره در بخش صنعت استان ۱۹۳ فقره بوده که با کاهش ۵۷ درصدی به ۸۳ فقره در سال ۱۴۰۳ رسیده است در این بازه، تعداد جواز تاسیس صادره در استان از ۳۵۵ فقره به ۲۵۸ فقره کاهش یافته است.

در سالهای مورد بررسی مانده کل تسهیلات اعطایی به بخش صنعت و معدن استان از مبلغ صفر به ۱۵۰۰ میلیارد ریال رسیده و افزایش ۱۰۰ درصدی داشته است. متوسط قیمت هر تن کالای صادراتی استان در سال ۱۴۰۳ برابر با ۷۰۰ میلیون دلار و متوسط قیمت هر تن کالای وارداتی ۳۵۶۰ میلیون دلار برآورد شده است.

۴-۵. چالش‌ها و راهکارها و پیشنهادات بخش صنعت و معدن

بخش صنعت

چالش‌ها و موانع عمده	راهکار پیشنهادی رفع موانع
هزینه بالای سرمایه‌گذاری در زمینه ماشین‌آلات و تجهیزات	تامین مالی و مجوز واردات ماشین‌آلات مستعمل با کارکرد زیر ۵ سال
هزینه آبرسانی و برق رسانی به طرح‌های بزرگ	الزام وزارتخانه‌های نفت و نیرو جهت اجرای ماده ۸۱ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت
قیمت بالای زمین در شهرک‌های صنعتی	الزام شرکت شهرک‌های صنعتی به واگذاری زمین با قیمت تمام شده
کمبود منابع مالی (سرمایه ثابت) جهت طرح‌های نیمه تمام	اختصاص منابع مالی و ایجاد خط ویژه اعتباری جهت تکمیل طرح‌های نیمه تمام
فرسوده بودن ماشین‌آلات و تجهیزات خصوصاً در حوزه صنایع معدنی	تامین منابع مالی جهت بازسازی و نوسازی
عدم وجود مشوق‌های قانونی اثرگذار از جمله معافیت‌های مالیاتی و بیمه‌ای	اعمال مشوق‌های لازم جهت جذب سرمایه‌گذاری در مناطق محروم
عدم وجود امتیاز خاص به مناطق محروم در تخصیص مواد اولیه سهمیه‌ای	افزایش درصد تخصیص مواد اولیه در مناطق محروم
وجود ابهامات در تعیین کالاهای ساخت داخل	اعلام کالاهای ساخت داخل با مشخصات فنی توسط دفاتر تخصصی وزارت
نوسانات نرخ ارز که باعث افزایش هزینه تمام شده محصول میشود	کنترل نرخ ارز
ناترازی انرژی که باعث تعطیلی واحدهای صنعتی و به تبع آن کاهش تولید و تعدیل نیروی کار شده است	تامین منابع مالی جهت استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر
کمبود منابع آبی	جلوگیری از احداث واحدهای جدید آب‌بر
معمولاً کمیسون‌های تغییر کاربری و دیگر موارد به صورت ماهیانه برگزار میشود و فرد از زمانی که اقدام به دریافت استعلامات و نظر کمیسون انجام میدهد زمان طولانی طی میشود و ممکن است در این فاصله اعتبار استعلامات تمام شده و فرد مجدداً وارد فرایند دریافت استعلامات گردد و گاهی اوقات به دلیل تغییر قوانین قادر به دریافت مجدد استعلامات نمی‌شود لازم به ذکر است مدت اعتبار استعلامات ممکن است ۶ یا یک ساله باشد	افزایش مدت اعتبار استعلامات

بخش معدن

چالشها و موانع عمده	راهکار پیشنهادی رفع موانع
مستهلك بودن ماشین آلات حوزه معدن	اختصاص خط ویژه اعتباری جهت بازسازی و نوسازی ماشین آلات
خام فروشی مواد معدنی	حمایت از طرح های نیمه تمام تکمیل کننده ی زنجیره ی ارزش
عدم اجرای تفاهم نامه های منعقدہ توسط منابع طبیعی	اجرای ماده ۲۴ مکرر قانون معادن
وجود بخشنامه ها و آرا متعدد شورای عالی معادن	به روز رسانی و ابلاغ آخرین آرا و دستورالعمل ها
بالا بودن امتیازات جهت اخذ صلاحیت فنی و مالی برای اشخاص حقیقی	تعدیل شرایط احراز صلاحیت برای اشخاص حقیقی
کمبود نیروی انسانی در حوزه معدن	مجوز جذب نیروی انسانی مورد نیاز
کمبود وسیله ی نقلیه مناسب جهت نظارت بر فعالیت های معدنی	تامین خودرو کمک دار

موانع و مشکلات و راهکارهای تجارت بخش صنعت و معدن

چالشها و موانع عمده	راهکار پیشنهادی رفع موانع
کمبود زیرساخت های اساسی مورد نیاز صادرات از جمله پایانه های صادراتی، مناطق پردازش و ایجاد ارزش افزوده صادرات و عدم اتصال مرکز استان به شبکه ریلی	تامین مالی و حمایت از ایجاد و توسعه مراکز تولید و تجارت صادراتی
عدم توان مالی و حرفه ای واحدهای کوچک در امر توسعه بازار و صادرات محصولات	حمایت ویژه از شرکت های مدیریت صادرات
کمبود اعتبار جهت پیشبرد برنامه های تجارت خارجی از سوی سازمان توسعه تجارت از جمله آموزش، پژوهش، بازاریابی، مشوق های صادراتی، میزهای کالایی و توسعه خوشه ها	تامین اعتبار از سوی سازمان توسعه تجارت و الزام اتاق بازرگانی به نقش پذیری و حمایت مالی از برنامه های توسعه ای در زمینه ی تولید و تجارت استان
خام فروشی محصولات کشاورزی	حمایت از ایجاد صنایع تبدیلی در راستای تکمیل زنجیره ی تولید و جلوگیری از صادرات مواد خام
ناقص بودن زنجیره ارزش صنعت فرش دستباف استان لرستان	ایجاد مجتمع فرش دستباف استان با کلیه ملزومات و زیربخش ها

فصل پنجم

ساختمان و مسکن استان

خلاصه فصل

بخش مسکن از بخش‌های پیشرو در هر اقتصادی است و همچون موتور رشد و توسعه عمل می‌نماید. این بخش با ایجاد رشد اقتصادی و ایجاد اشتغال از طریق تاثیر بر مخارج مصرفی و سرمایه‌گذاری و بخش ساختمان و بخش‌های وابسته تغییرات در تولید ناخالص داخلی و نوسانات اقتصادی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. بخش مسکن در کشور و استان لرستان طی سال‌های اخیر شاهد افزایش قیمت چشمگیر بوده و نگرانی عمده‌ای برای خانوارهای استان که بیشتر جز دهک پایین جامعه هستند بوجود آورده است. این فصل به بررسی شاخص‌های مربوط به بخش مسکن استان پرداخته است.

ارزش افزوده بخش ساختمان استان به قیمت ثابت در سال ۱۳۹۹ با افزایش ۱۱ درصدی از مبلغ ۴۸۳۴ میلیارد ریال به ۵۳۶۷ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ رسیده است. همچنین سهم ارزش افزوده بخش ساختمان استان از کشور در سال ۱۴۰۰ برابر با ۱,۹۶ درصد بوده است. سهم بخش مذکور از ارزش افزوده استان طی سال‌های مذکور به ترتیب برابر با ۵,۷۷ و ۶,۱۵ می‌باشد. در سال ۱۳۹۹ در بخش احداث ساختمان تعداد ۳۰۸۸ پروانه بوده که با کاهش ۳۰ درصدی در سال ۱۴۰۰ به ۲۱۶۲ پروانه رسیده است. در سال ۱۴۰۰ بالغ بر ۳۱۱۱۱ میلیارد ریال در مناطق شهری استان توسط بخش خصوصی سرمایه‌گذاری گردیده که نسبت به دوره مشابه سال قبل ۲۴ درصد رشد داشته است. در این فصل به بررسی وضعیت بخش مسکن و ساختمان استان طی سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ می‌پردازیم.

۵-۱. سیاست‌های اقتصادی بخش ساختمان و مسکن و جهت‌گیری استان

یکی از وظایف دولت برنامه‌ریزی برای فراهم کردن زمینه تامین مسکن برای آحاد مردم به ویژه اقشار کم درآمد است. در استان لرستان نیز همگام با کشور سیاست‌هایی مانند بازآفرینی بافت‌های شهری، توزیع بهینه منابع یارانه‌ها به منظور حمایت از گروه‌های هدف، توانمندسازی خانوارها در تامین مسکن مناسب شهری و روستایی، استفاده بهینه از بازارهای پولی و مالی در جهت تنظیم و تعادل بخشی بازار مسکن، ارتقاء کیفی صنعت ساختمان، افزایش تولید مسکن، حمایت از اقشار کم درآمد زوج‌های جوان، عدم مدیریت زمین و مسکن ناشی عدم اطلاعات جامع از اوضاع مسکن و عدم هماهنگی بخش مسکن با طرح آمایش سرزمین است. یکی دیگر از دلایل ضعف در تولید و کاهش عرضه مسکن نسبت به تقاضای موجود بازار مسکن است. این عامل خود موجب تشدید تورم در کل اقتصاد ایران شده است. همچنین ضعف در جذب سرمایه‌های سرگردان بویژه سرمایه‌داران و بانک‌ها که باید در تولید و توسعه صادرات کالا و خدمات موجب توسعه و پیشرفت شود، موجب دلالتی کاذب و برهم ریختن بازار مسکن شده است. افزایش نقدینگی سرگردان در جامعه موجب شده است، بعضی افراد جهت حفظ ارزش سرمایه خود به بازار مسکن روی آورند.

۵-۲. بررسی وضعیت تحولات بخش ساختمان و مسکن استان

بازار مسکن در سال ۱۴۰۳ نیز همانند سال‌های گذشته، دو نیمه کاملاً متفاوت را پشت سر گذاشت. در نیمه نخست سال با افزایش نرخ ارز، رشد قیمت در بازارهای موازی نظیر طلا، خودرو و سهام، بخش مسکن نیز شاهد افزایش قابل توجه قیمت‌ها بود. در این دوره، انتظارات تورمی و کاهش تمایل سرمایه‌گذاران به بازارهای تولیدی منجر به هجوم نقدینگی به بخش مسکن شد. در نیمه دوم سال اما با کاهش نسبی نرخ رشد ارز و سیاست‌های کنترلی دولت در حوزه

تسهیلات بانکی و عرضه زمین شهری، بازار مسکن به سمت ثبات نسبی حرکت کرد و حتی در برخی مناطق استان لرستان، رشد قیمت‌ها متوقف و حجم معاملات کاهش یافت. با این حال، بر اساس گزارش‌های پاییز ۱۴۰۳ بانک مرکزی، از آبان‌ماه به بعد مجدداً شاهد جهش تدریجی قیمت‌ها بودیم؛ جهشی که عمدتاً ناشی از افزایش هزینه نهاده‌های ساختمانی و افزایش قیمت زمین شهری بود. در تولید ساختمان همچنان سه نهاده اصلی یعنی آهن‌آلات، سیمان و زمین بیشترین تأثیر را بر قیمت تمام‌شده ساخت‌وساز دارند. در ادامه به بررسی نهاده مهم «آهن‌آلات» و عوامل مؤثر بر تغییرات آن می‌پردازیم.

افزایش قیمت تیرآهن و میلگرد تابعی از قیمت جهانی

آهن‌آلات همچنان یکی از مهم‌ترین نهاده‌های ساختمانی محسوب می‌شود و به دلیل ماهیت تجاری آن، قیمت این کالا ارتباط مستقیمی با بازار جهانی فولاد دارد. ایران در سال ۲۰۲۴ میلادی جایگاه خود را در میان ده کشور برتر تولیدکننده فولاد جهان حفظ کرده و همچنان رتبه نخست خاورمیانه را در اختیار دارد. با این حال، قیمت فولاد داخلی بیش از آن‌که از میزان تولید تأثیر بگیرد، از نوسانات جهانی و نرخ ارز داخلی تأثیر می‌پذیرد. در سال ۱۴۰۳، با افزایش قیمت جهانی فولاد ناشی از کاهش عرضه از سوی چین، افزایش هزینه‌های انرژی در اروپا و خاورمیانه و تشدید حمل‌ونقل دریایی در دریای سرخ، بازار جهانی فولاد با روندی صعودی روبرو شد. در نتیجه، متوسط قیمت جهانی هر تن فولاد نسبت به سال قبل حدود ۱۰ تا ۱۵ درصد رشد یافت. در داخل کشور نیز، با وجود نوسانات نرخ ارز در بازه ۵۰ تا ۵۸ هزار تومان و افزایش هزینه حمل و سوخت، قیمت تیرآهن و میلگرد در بازار داخلی رشد محسوسی را تجربه کرد. این افزایش، علاوه بر تأثیر مستقیم از بازار جهانی، ناشی از انتظارات تورمی داخلی و افزایش هزینه‌های تولید در بخش انرژی و حمل‌ونقل ریلی و جاده‌ای بود. با بالا رفتن قیمت‌ها، بخشی از تقاضا از سمت مصرف‌کنندگان واقعی به سمت خریدهای ذخیره‌ای (به‌ویژه در پروژه‌های انبوه‌سازی) حرکت کرد و با توجه به آنکه بخش قابل توجهی از تولید فولاد کشور به صادرات اختصاص یافته است، عرضه در بازار داخلی محدودتر شد. این موضوع موجبات ادامه افزایش قیمت آهن‌آلات را فراهم کرد. از سوی دیگر، بررسی روند قیمت‌های جهانی نشان می‌دهد همبستگی میان قیمت نفت و فولاد همچنان برقرار است؛ به‌طوری‌که با افزایش میانگین بهای نفت به حدود ۸۵ دلار در هر بشکه، هزینه تولید فولاد و مشتقات آن نیز افزایش یافته است. به دنبال این امر، در بازار داخلی نیز علاوه بر تیرآهن و میلگرد، قیمت مشتقاتی مانند پروفیل، درب، پنجره و سازه‌های فلزی سبک و سنگین با رشد قابل توجهی مواجه شدند. در مجموع، افزایش قیمت آهن‌آلات در سال ۱۴۰۳ یکی از عوامل کلیدی افزایش قیمت تمام‌شده ساختمان در استان بوده است.

کالای سیمان، از قیمت دستوری و ممنوعیت صادرات تا آزادسازی قیمت

سیمان از مواد اولیه مهم در صنعت ساختمان است که هرگونه تغییری در قیمت آن، تأثیر مستقیم بر قیمت سازه‌های مورد نیاز این صنعت از جمله بتن و تیرچه دارد. قیمت گذاری سیمان در ایران دستوری است. اما اکثریت مجتمع‌های تولید سیمان در کشور در اختیار بخش خصوصی است که طبعاً به دنبال کسب سود اقدام به سرمایه‌گذاری نموده‌اند. در چنین حالتی شرکت‌ها ترجیح می‌دهند سیمان تولیدی خود را صادر کرده و با نرخ‌های جهانی در بازارهای صادراتی به فروش رسانند. در طرف مقابل دولت نیز با اعلام ممنوعیت صادرات سیمان در تلاش بوده تا نیاز بازار داخلی به این محصول را تأمین نماید. اما هزینه‌های بالای تولید سیمان و پایین بودن قیمت آن سبب شده است که تولید کنندگان

با کاهش تولید موجب کاهش عرضه در بازار شده و کمبود سیمان، افزایش نرخ سیمان را رقم بزند. به طوری که تفاوت نرخ سیمان درب کارخانه با قیمت بازاری آن در مقطعی به حدود سه برابر رسیده است.

کمبود زمین مرغوب شهری، معضل آینده ساختمان‌سازی

یکی دیگر از نهاده‌های موثر بر قیمت مسکن، قیمت زمین است. زمین در ایران یک کالای سرمایه‌ای است؛ لذا برای زمین بجز تقاضا برای ساخت‌وساز با یک تقاضای مضاعف ناشی از سرمایه‌گذاری و کسب سود در بلند مدت روبه‌رو هستیم. به صورت معمول میانگین قیمت زمین، سالانه و حداقل در حدود تورم رشد می‌نماید. بررسی‌ها حاکی از آن است که در دوره رونق ساخت و ساز، قیمت زمین نیز افزایش بیشتری می‌یابد و در دوره رکود ساخت و ساز، رشد فزاینده قیمت زمین متوقف شده و بیشتر کارکرد حفظ سرمایه را دارد. از طرفی باید توجه داشت به دلیل محدود بودن زمین‌های در دسترس و قابل بهره‌برداری (عرضه ثابت)، با گسترش شهرنشینی تقاضا برای زمین‌های افزایش یافته که در نتیجه آن قیمت زمین نیز افزایش می‌یابد. با توجه به این رویه می‌توان گفت ارزش زمین به خصوص در نقاط شهری و نیز زمین‌های مرغوب روز به روز افزایش خواهد یافت و در صورت عدم سیاست‌گذاری در سال‌های نه چندان دور اثر قیمت زمین در قیمت مسکن بیش از پیش خواهد شد.

مهم‌ترین تحولات بخش مسکن استان عبارتند از:

افزایش شدید تورم در بخش مسکن

افزایش ارزش افزوده بخش ساختمان استان

نگاه سرمایه‌ای به ساختمان و مسکن با توجه به رشد قیمت‌ها

افزایش فعالیت دلالان به عنوان موتور محرکه رشد قیمت‌ها

بالا تر بودن تورم بخش مسکن استان از میانگین کشوری

بالا رفتن قیمت مصالح ساختمانی

ایجاد واحدهای تولیدی مصالح ساختمانی در شهرک صنعتی خرم آباد

۵-۳. بررسی و تحلیل شاخص‌ها و متغیرهای بخش ساختمان و مسکن

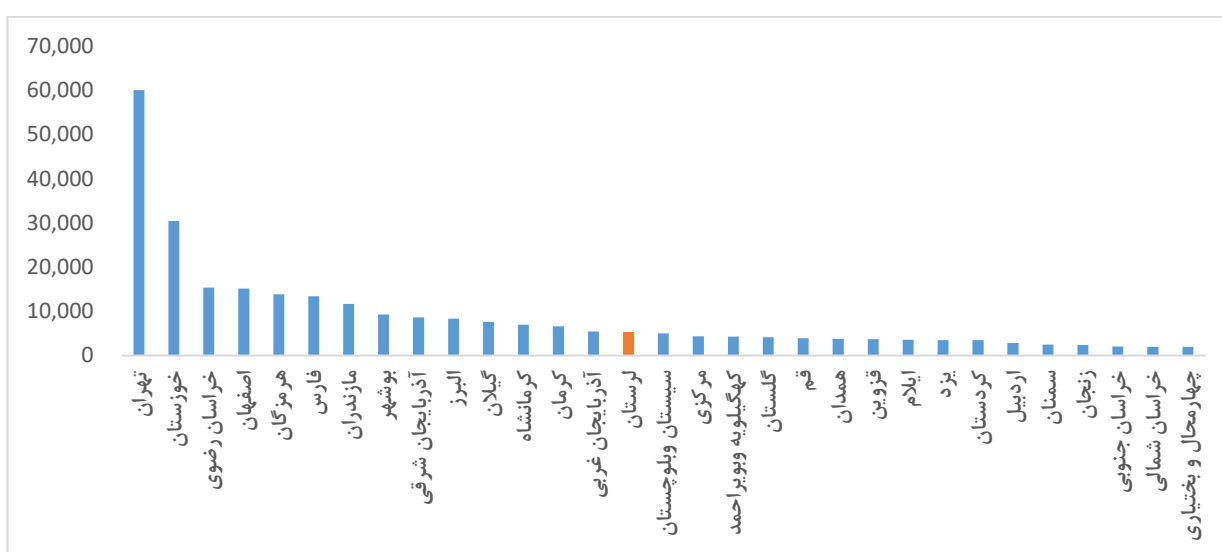
۵-۳-۱. ارزش افزوده بخش ساختمان

بخش مسکن از یک طرف به عنوان کالای ضروری در سبد مصرفی خانوار جای دارد، از طرف دیگر یکی از مهم‌ترین زمینه‌های سرمایه‌گذاری خانوار به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه است و افزون بر این ارزش افزوده آن به طور مستقیم در محاسبه تولید ناخالص داخلی نقش می‌آفریند. به همین دلیل و با توجه به نقش زنجیره‌ای این بخش با سایر بخش‌های اقتصادی، سیاست‌گذاران همواره روی این بخش تمرکز می‌کنند. مطابق جدول ذیل ارزش افزوده بخش ساختمان استان به قیمت ثابت در سال ۱۴۰۰ با افزایش ۱۱ درصدی از رقم ۴۸۳۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۹ به ۵۳۶۷ میلیارد ریال رسیده است. همچنین سهم ارزش افزوده بخش ساختمان استان از کشور در سال ۱۴۰۰ برابر با ۱،۹۶ درصد بوده و سهم بخش مذکور از ارزش افزوده استان طی سال‌های مذکور به ترتیب برابر با ۵،۷۷ و ۶،۱۵ می‌باشد.

جدول ۱-۱۵. ارزش افزوده بخش ساختمان در استان و کشور به قیمت ثابت طی سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۹ (میلیارد ریال)

عنوان	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد رشد
کشور	۲۶۳۹۰۰	۲۷۴۲۹۰	۴
استان	۴۸۳۴	۵۳۶۷	۱۱
سهم ساختمان استان از کشور	۱,۸۳	۱,۹۶	۶,۸
سهم ارزش افزوده بخش ساختمان از ارزش افزوده استان	۵,۷۷	۶,۱۵	۶,۶

ماخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۱-۱۵. ارزش افزوده بخش ساختمانی استان‌های کشور در سال ۱۴۰۰

۵-۳-۲. پروانه‌های ساختمانی صادره

براساس اطلاعات جدول ۵-۲ تعداد پروانه‌های صادره توسط شهرداری‌های استان لرستان در سال ۱۴۰۲ در بخش احداث ساختمان تعداد ۲۴۰۶ پروانه بوده که با کاهش ۲,۹ درصدی در سال ۱۴۰۳ به ۲۳۳۶ پروانه رسیده است.

جدول ۲-۱۵. تعداد پروانه‌های صادر شده احداث ساختمان در مناطق شهری استان طی سال ۱۴۰۲-۱۴۰۳

سال	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد تغییرات
تعداد کل پروانه صادره کشور	۱۴۷۲۲۸	۱۴۲۵۵۴	-۳,۲
تعداد پروانه صادره استان	۲۴۰۶	۲۳۳۶	-۲,۹

ماخذ: مرکز آمار ایران

در سال ۱۴۰۲ مجموعاً ۶۴۵۰ پروانه ساختمانی صادر شده که ۶۰,۵ مربوط به اسکلت بتن آرمه، ۳۸,۸ اسکلت فلزی و ۰,۷ آجر و آهن بوده است. در سال ۱۴۰۳ تعداد پروانه‌ها با رشد ۲۰ به ۷۷۶۱ فقره رسید. بیشترین سهم همچنان با بتن آرمه (۵۹,۴) است، اما اسکلت فلزی (۳۹,۳) و آجر و آهن (۱,۳) نیز افزایش داشته‌اند. به طور کلی، سهم بتن آرمه اندکی کاهش یافته و در مقابل، استفاده از اسکلت فلزی و نوع آجر و آهن رشد نشان می‌دهد.

جدول ۳-۱۵. تعداد پروانه های صادر شده ساختمانی به تفکیک اسکلت طی سال های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

سال	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد تغییرات	سهم
				۱۴۰۳
اسکلت فلزی	۲۵۰۴	۳۰۵۳	۲۲	۳۹,۳
بتن آرمه	۳۹۰۲	۴۶۰۸	۱۸	۵۹,۴
آجر و آهن	۴۴	۱۰۰	۱۲۷	۱,۳
مجموع	۶۴۵۰	۷۷۶۱	۲۰	۱۰۰

ماخذ: مرکز آمار ایران

۵-۳-۳. وضعیت تحولات قیمتی بخش ساختمان و مسکن

در شش ماهه نخست سال ۱۴۰۳، مجموع سرمایه‌گذاری‌ها به ۵۵,۰۶۰,۴۶۹ میلیون ریال رسیده که نسبت به ۵۱,۵۰۲,۷۶۴ میلیون ریال در مدت مشابه سال ۱۴۰۲ حدود ۷ درصد افزایش داشته است. با این حال، ترکیب سرمایه‌گذاری‌ها تغییر محسوسی نشان می‌دهد؛ سرمایه‌گذاری‌های شروع شده از ۱۶,۱۸۷,۰۵۳ میلیون ریال در سال ۱۴۰۲ به ۹,۵۱۴,۲۰۱ میلیون ریال در سال ۱۴۰۳ کاهش یافته و ۴۱,۲ درصد افت داشته است، که نشان از کاهش تمایل به آغاز طرح‌های جدید دارد. در مقابل، سرمایه‌گذاری‌های نیمه تمام تقریباً ثابت مانده و با رشد جزئی ۰,۳ درصدی از ۳۳,۵۰۱,۲۵۴ به ۳۳,۶۱۳,۹۸۹ میلیون ریال رسیده است. چشمگیرترین تغییر مربوط به طرح‌های تکمیل شده است که از ۱,۸۱۳,۰۵۵ میلیون ریال در سال ۱۴۰۲ به ۱۱,۹۳۰,۸۷۶ میلیون ریال در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته و رشد خیره‌کننده‌ای معادل ۵۵۸,۱ درصد را نشان می‌دهد. سهم این بخش نیز از ۴ درصد به ۲۲ درصد از کل سرمایه‌گذاری‌ها ارتقا یافته است. به طور کلی، این آمار بیانگر تغییر جهت سیاست‌ها و تصمیمات سرمایه‌گذاران در نیمه نخست ۱۴۰۳ به سوی تکمیل و بهره‌برداری از پروژه‌های موجود و کاهش شروع پروژه‌های جدید است که می‌تواند نشان‌دهنده تمرکز بر افزایش کارایی و بازدهی سرمایه‌ها باشد.

جدول ۴-۱۵. سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در مناطق شهری استان به تفکیک طی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (میلیارد ریال)

سال	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد تغییرات
میزان سرمایه‌گذاری	۱۶۱۸۷۰۵۳	۹۵۱۴۲۰۱	شروع شده -۴۱,۲
	۳۳۵۰۱۲۵۴	۳۳۶۱۳۹۸۹	نیمه تمام ۰,۳
	۱۸۱۳۰۵۵	۱۱۹۳۰۸۷۶	تکمیل شده ۵۵۸,۱
مجموع	۵۱۵۰۲۷۶۴	۵۵۰۶۰۴۶۹	
سهم سرمایه‌گذاری	۳۱	۱۷	شروع شده -۱۴
	۶۵	۶۱	نیمه تمام -۴
	۴	۲۲	تکمیل شده ۱۸

سالنامه آماری و بانک مرکزی

داده‌های ارائه شده تغییرات قیمت متر مربع بنا و ارزش متر مربع زمین را برای دو نیمه اول سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ بر حسب میلیون ریال در سطح استان نشان می‌دهد. در بخش هزینه ساخت، کلیه کاربری‌ها افزایش قیمت را تجربه کرده‌اند که اوج آن مربوط به کاربری «مسکونی و غیر مسکونی توأم» با رشد ۷۳ درصد (از ۵۶,۱ به ۹۷,۱ میلیون ریال) است. هزینه ساخت خالص مسکونی و غیرمسکونی با رشد یکسان ۲۳ درصد افزایش یافته، به ترتیب از ۵۰,۶ به ۶۲,۱ و از ۴۵,۳ به ۵۵,۶ میلیون ریال رسیده است. در نتیجه، میانگین کل استان رشد ۲۹ درصد را ثبت کرده است.

در مقابل، در بخش ارزش زمین، نوسانات شدیدتری مشاهده می‌شود. زمین‌های «غیرمسکونی» با رشد چشمگیر ۱۰۴ درصد (از ۲۵,۷ به ۵۲,۵ میلیون ریال) بیشترین افزایش ارزش را داشته‌اند. ارزش زمین‌های «مسکونی» نیز با رشد ۲۶ درصد (از ۱۲۵,۲ به ۱۵۷,۸ میلیون ریال) افزایش یافته است. نکته قابل توجه، کاهش ۵۶ درصد در ارزش زمین‌های «مسکونی و غیر مسکونی توأم» است که از ۲۷۶,۲ به ۱۲۱,۱ میلیون ریال سقوط کرده است. این تضاد باعث شده تا میانگین ارزش زمین استان با رشد کلی ۶۸ درصد (از ۷۶,۸ به ۱۲۸,۷ میلیون ریال) مواجه شود.

جدول ۵-۱۵. هزینه یک متر مربع بنای ساختمان و زمین مناطق شهری استان طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (میلیون ریال)

سال	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد تغییرات
هزینه یک متر مربع بنای ساختمان	مسکونی	۵۰,۶	۶۲,۱
	مسکونی و غیر مسکونی توأم	۵۶,۱	۹۷,۱
	غیر مسکونی	۴۵,۳	۵۵,۶
	متوسط استان	۴۹,۶	۶۴
ارزش یک متر مربع زمین	مسکونی	۱۲۵,۲	۱۵۷,۸
	مسکونی و غیر مسکونی توأم	۲۷۶,۲	۱۲۱,۱
	غیر مسکونی	۲۵,۷	۵۲,۵
	متوسط استان	۷۶,۸	۱۲۸,۷

ماخذ: بانک مرکزی

۵-۳-۴. تغییرات اجاره بهای مسکن

در سال ۱۴۰۳، روند افزایش قیمت اجاره واحدهای مسکونی در مناطق شهری استان با شتاب بیشتری نسبت به سال‌های گذشته ادامه یافته است. اثرات تورم عمومی، رکود در بخش ساخت‌وساز، و کاهش توان خرید خانوارها موجب شده نرخ رشد اجاره‌بها در این سال به حدود ۶۵ تا ۷۰ درصد برسد. افزایش قابل توجه هزینه‌ها باعث شده بخش عمده‌ای از مستأجران به دنبال واحدهای کوچک‌تر، قدیمی‌تر و با امکانات کمتر باشند تا بتوانند هزینه‌های ماهانه خود را کنترل کنند.

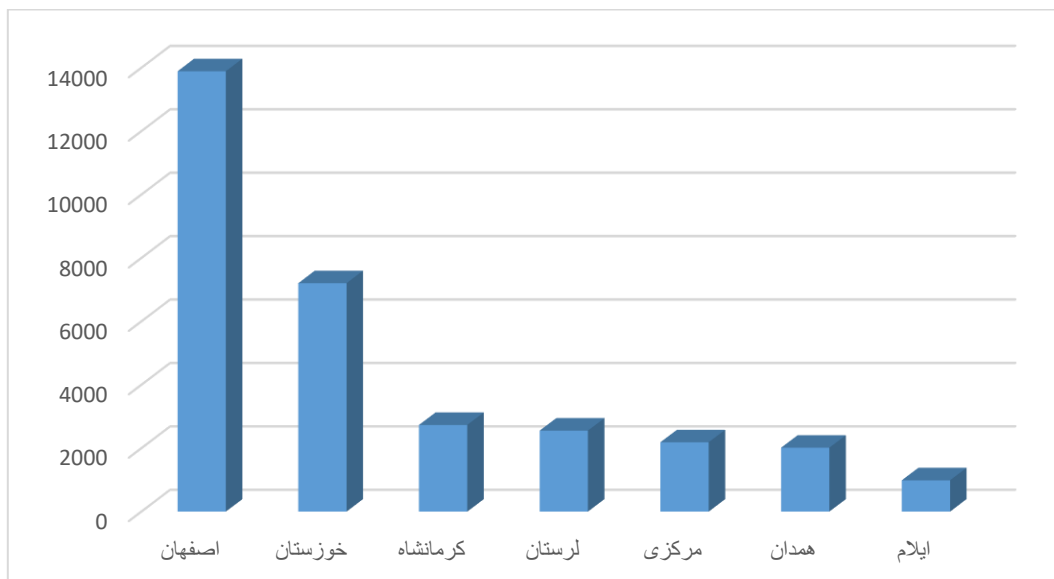
در همین راستا، گرایش به خرید مسکن نیز اندکی افزایش یافته است؛ اما اختلاف شدید میان قیمت واحدهای مسکونی و سطح درآمد متوسط جامعه همچنان مانع اصلی تحقق این تصمیم برای اکثر خانوارهاست. بر اساس برآوردهای انجام‌شده، میانگین اجاره ماهانه هر متر مربع واحد مسکونی در سال ۱۴۰۳ حدود ۱۸۰'۰۰۰ ریال است؛ در حالی که

این رقم در سال ۱۴۰۲ حدود ۱۱۰'۰۰۰ ریال بوده است. این رشد نشان‌دهنده تداوم روند فزاینده هزینه‌های اجاره و فشار بیشتر بر بازار مسکن شهری می‌باشد.

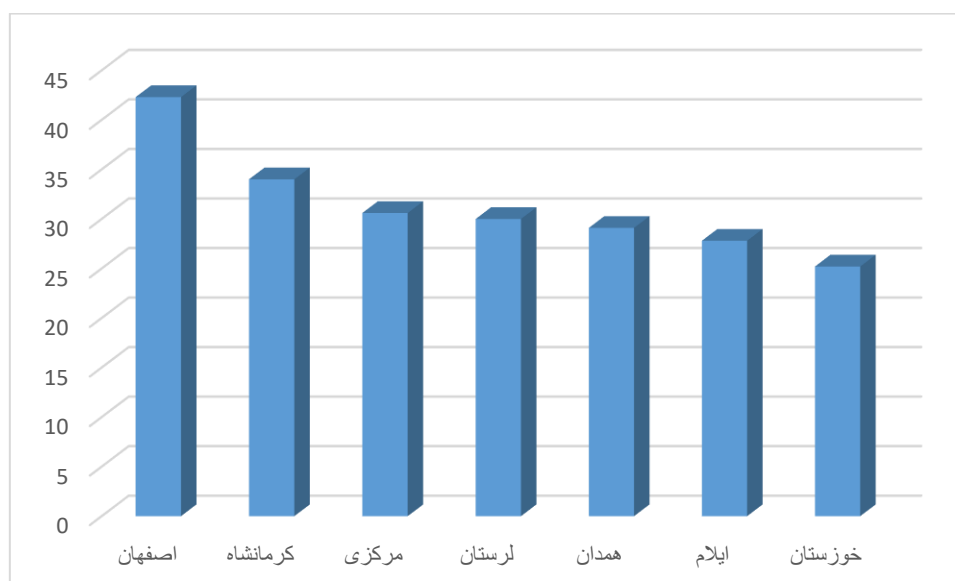
بررسی وضعیت صدور پروانه‌های ساختمانی در سال ۱۴۰۳ نشان‌دهنده توزیع نابرابر فعالیت‌های عمرانی در میان استان‌های همجوار لرستان است. استان اصفهان با ثبت ۳۹'۱۴۳ پروانه و سهم ۸,۲ از کل کشور، رهبری مطلق فعالیت‌های ساخت‌وساز را در این مجموعه حفظ کرده است. در نقطه مقابل، استان ایلام با کمترین میزان فعالیت، تنها ۲'۱۶۲ پروانه صادر کرده که معادل ۰,۵ از سهم ملی است. استان لرستان با ۷'۷۶۱ پروانه و سهم ۱,۶، در جایگاه چهارم این گروه قرار می‌گیرد.

جدول ۶-۱۵. تعداد پروانه صادره و تورم مسکن لرستان و استانهای همجوار در سال ۱۴۰۳

نام استان	تعداد پروانه صادره	سهم از پروانه های صادره کشور
اصفهان	۳۹۱۴۳	۸,۲
خوزستان	۱۲۷۱۰	۲,۷
مرکزی	۹۷۲۵	۲
کرمانشاه	۹۳۵۸	۲
همدان	۲۰۶۱۳	۴,۳
لرستان	۷۷۶۱	۱,۶
ایلام	۲۱۶۲	۰,۵

نمودار ۱۵-۲. تعداد پروانه صادره استان لرستان در مقایسه با استانهای همجوار طی سال ۱۴۰۳

نمودار ۱۵-۳. تورم بخش مسکن استان لرستان در مقایسه با استانهای همجوار طی سال ۱۴۰۳

مطابق جدول ۵-۸ بررسی توزیع نوع اسکلت پروانه‌های ساختمانی در استان‌های همجوار لرستان طی سال ۱۴۰۳، حاکی از تنوع قابل توجه در روش‌های ساخت‌وساز است که عمدتاً تحت سلطه سازه‌های بتن آرمه قرار دارد. استان اصفهان با ساخت ۳۹'۰۲۸ سازه بتن آرمه، به وضوح روش غالب ساخت‌وساز را در این منطقه مشخص می‌کند، و این نوع اسکلت در این استان ۹۹٫۷٪ از مجموع پروانه‌های صادره را تشکیل می‌دهد. در مقابل، استان ایلام با ۱'۱۹۵ سازه بتن آرمه و ۹۶۵ سازه آجر و آهن، تمرکز نسبتاً بیشتری بر روش‌های سنتی‌تر دارد. نکته قابل توجه در این آمار، تفاوت در استفاده از اسکلت فلزی است. استان لرستان با ۳'۰۵۳ پروانه اسکلت فلزی، فعال‌ترین استان در این زمینه است و بیش از ۳۹٪ از کل پروانه‌های ساختمانی آن را شامل می‌شود، که نشان‌دهنده

گرایش قوی به این نوع سازه در این استان است. در مقایسه، خوزستان با ۷۳ و ایلام با تنها ۲ پروانه اسکلت فلزی، استفاده بسیار محدودی از این روش داشته‌اند. همچنین، استان مرکزی با ۲۳۶ سازه فلزی و کرمانشاه با ۱'۹۷۹ سازه فلزی، در میانه این طیف قرار می‌گیرند، هرچند که سازه بتن آرمه همچنان در این استان‌ها غالب است.

جدول ۷-۱۵. تعداد پروانه‌های صادر شده ساختمانی به تفکیک اسکلت استانهای همجوار طی سال‌های ۱۴۰۳

نام استان	اصفهان	خوزستان	مرکزی	کرمانشاه	همدان	لرستان	ایلام
اسکلت فلزی	۱۱۰	۷۳	۲۳۶	۱۹۷۹	۴۵۰	۳۰۵۳	۲
بتن آرمه	۳۹۰۲۸	۷۵۰۴	۹۴۶۶	۷۱۱۹	۲۰۰۵۱	۴۶۰۸	۱۱۹۵
آجر و آهن	۵	۵۱۳۳	۲۳	۲۶۰	۱۱۲	۱۰۰	۹۶۵
مجموع	۳۹۱۴۳	۱۲۷۱۰	۹۷۲۵	۹۳۵۸	۲۰۶۱۳	۷۷۶۱	۲۱۶۲

۴-۵. جمع بندی و ارائه توصیه های سیاستی در بخش ساختمان و مسکن استان

برنامه ریزی و سیاست گذاری حوزه مسکن جز در چارچوب ساختارهای اقتصادی و توجه به شرایط کلان اقتصادی امکان پذیر نیست و بدون شک نگرش و سیاست گذاری تک بعدی به مقوله مسکن آثار سوء بر این حوزه خواهد داشت. از منظر اقتصاد کلان، بخش مسکن با توجه به ارتباط با سایر بخش های اقتصادی یکی از موتورهای محرک اقتصادی محسوب می شود که در صورت رونق، اشتغالزایی بالا به همراه رشد اقتصادی به دنبال دارد. در سال ۱۴۰۳ بالغ بر ۵۵۰۶۰ میلیارد ریال در مناطق شهری استان توسط بخش خصوصی سرمایه گذاری گردیده که نسبت به دوره مشابه سال قبل ۷ درصد رشد داشته است. به طوریکه به ازای هر پروانه صادره ۷,۱ میلیارد ریال سرمایه گذاری صورت گرفته است.

در راستای توسعه مسکن و ساختمان پیشنهادات ذیل برای استان لرستان ارائه می گردد:

تقویت نظام تأمین مالی مسکن

- ایجاد «صندوق توسعه مسکن لرستان» با مشارکت دولت، شهرداری‌ها، بانک‌ها و بخش خصوصی برای تأمین پایدار منابع مالی پروژه‌های ساخت‌وساز.

- استفاده از اوراق سلف و صکوک اجاره مسکن در بازار سرمایه جهت جذب منابع مردمی.

- طراحی مدل وام‌های پلکانی با بازپرداخت تدریجی برای اقشار کم‌درآمد.

توسعه الگوهای مشارکتی و شهرسازی نوین

- تشویق به بازآفرینی شهری از طریق قراردادهای سه‌جانبه بین شهرداری، سرمایه‌گذار و مالکان محلی در بافت‌های فرسوده.

- به‌کارگیری فناوری‌های ساخت نوین (مانند سازه‌های سبک و پیش‌ساخته) برای کاهش زمان و هزینه ساخت.

- تدوین طرح جامع ساخت شهرک‌های مسکونی و صنعتی کوچک با رویکرد ایجاد اشتغال محلی.

سیاست‌های حمایتی و تنظیم بازار

- اعطای تسهیلات کم‌بهره هدفمند برای ساخت و خرید مسکن برای جوانان و خانوارهای فاقد مسکن.
 - تقویت مکانیزم مالیات بر خانه‌های خالی و زمین‌های بلااستفاده به منظور افزایش عرضه روان در بازار.
 - تنظیم بازار اجاره از طریق ایجاد سامانه هوشمند اجاره مسکن جهت شفاف‌سازی قیمت‌ها و کاهش دلالتی.
- اصلاح ساختاری و قانونی
- بازنگری در ضوابط ارتفاع ساخت برای امکان ساخت ساختمان‌های مرتفع در نواحی مناسب شهری.
 - تغییر هدفمند کاربری اراضی پیرامونی شهرها با رعایت اصول زیست‌محیطی برای توسعه متوازن، نه صرفاً گسترش افقی شهر.
 - تسهیل فرآیند صدور پروانه‌های ساختمانی و حذف بروکراسی غیرضروری برای افزایش سرعت سرمایه‌گذاری.
- توسعه اجتماعی - جمعیتی پایدار
- اجرای طرح‌های توانمندسازی روستاها از طریق ایجاد مشوق‌های اشتغال و خدمات عمومی برای کاهش فشار مهاجرت به شهرها.
 - توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای مرتبط با صنعت ساختمان برای ارتقای مهارت نیروی کار بومی.
 - ترویج ساخت‌وساز سبز و رعایت استانداردهای مصرف انرژی در واحدهای جدید.
- ارتقای نقش دولت و نهادهای محلی
- تشکیل شورای راهبری مسکن استان لرستان با حضور دستگاه‌های اجرایی، نظام مهندسی، شهرداری‌ها و اتاق بازرگانی.
 - طراحی برنامه پایش فصلی بازار مسکن برای رصد مستمر عرضه، تقاضا و تغییرات قیمتی در سطح شهرستان‌ها.

فصل ششم

خدمات استان

خلاصه فصل

امروزه بر کسی پوشیده نیست که بخش خدمات در کنار بخش‌های تولیدی، یکی از بخش‌های مهم اقتصاد و بالندگی هر کشوری است. این بخش نیز چون بخش صنعت و کشاورزی در طی سال‌ها دچار تغییر و تحولات خاصی شده است بطوری که امروز بسیاری از سازمان‌ها عامل مهم موفقیت یا شکست خود را در ارائه خدماتی مناسب با نیازهای مشتریان خود می‌بینند. بر این اساس سهم و نقش این بخش در ایجاد مزیت رقابتی برای سازمان‌ها، افزایش ارزش افزوده و تخصیص بهینه منابع به فعالیت‌ها، افزایش تولید ملی و تولید ناخالص داخلی، کاهش بیکاری و ... بسیار جلوه‌گری می‌نماید. این بخش از اقتصاد آنچنان اهمیت دارد که از ارکان اساسی فعالیت‌های اقتصادی است. این بخش با ظهور شهرنشینی شکل می‌گیرد و با گسترش شهرنشینی پوشش وسیعتری می‌یابد. رواج مبادله پولی، سرمایه‌گذاری در امور تولیدی و زیربنایی و گسترش بازار، مجموعه‌ای از خدمات گسترده شامل فعالیت‌های بانکی، حمل و نقل و ارتباطات و تجاری را سامان می‌دهد که جمع‌آوری پس‌اندازها و توزیع اعتبارات، جابجایی کالاها، افراد و توزیع کالاها و هم‌اکنون بخش عمده‌ای از ارزش افزوده کل اقتصاد را به خود اختصاص می‌دهد. تقویت بخش خدمات باعث کاهش تورم و بیکاری می‌گردد چون سهم بخش خدمات از اشتغال از سایر بخش‌های اقتصادی بیشتر است.

براساس اطلاعات مرکز آمار ایران، میزان ارزش افزوده بخش خدمات استان لرستان به قیمت ثابت در سال ۱۴۰۰ مبلغ ۵۷۲۰۵ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۴,۷ درصد رشد داشته است. سهم ارزش افزوده بخش خدمات استان از ارزش افزوده کشور در سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۹ به ۱,۳۲ درصد بوده است. تعداد کل اقامتگاه‌های استان در سال ۱۴۰۲ برابر با ۴۱ اقامتگاه بوده که در سال ۱۴۰۳ به ۴۹ اقامتگاه رسیده است. استان لرستان دارای تعداد سه هتل سه ستاره، بیست و سه هتل یک و دو ستاره و پانزده مهمان‌پذیر و هشت مجتمع اقامتی بوده است.

۶-۱. سیاست‌های اقتصادی بخش خدمات و جهت‌گیری استان

بخش خدمات یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی است که به دلیل فراهم نمودن بستر لازم برای رشد شتابان اقتصاد، از یک سو موجب توسعه علم و فناوری و از سوی دیگر تجمیع و انباشت مهارت‌ها و سرمایه‌های انسانی گردیده است و در نهایت به عنوان موتور رشد سایر بخش‌های اقتصادی عمل می‌کند. یکی از مهم‌ترین و زیربخش‌های خدمات، صنعت توریسم و گردشگری در استان است. در این راستا مهم‌ترین سیاست‌های استان شامل توسعه فرودگاه‌های استان و افزایش پروازها، ثبت جهانی آثار باستانی از جمله قلعه فلک‌الافلاک، توسعه گردشگری منطقه بام لرستان و افزایش زیر ساخت‌های ریلی و جاده‌ای استان می‌باشد.

با توجه به افزایش روزافزون سفر و گردشگری در کل دنیا مخصوصاً رغبت گردشگران برای بازدید از مقاصد کمتر شناخته شده و دارای جاذبه‌های منحصر به فرد مانند استان لرستان و نظر به تبلیغات و معرفی جاذبه‌ها و پتانسیل‌های گردشگری از راه‌های مختلف و شبکه‌های اجتماعی در سطح گسترده در سال‌های اخیر شاهد افزایش چشمگیر گردشگران به استان لرستان بوده‌ایم. جهت بهره‌مندی اقتصادی از این ظرفیت می‌بایست سیاست‌هایی اتخاذ گردد که باعث حداکثر منافع اقتصادی حاصل گردد.

در این راستا اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان اقداماتی به شرح ذیل در انجام داده است:

تکمیل طرح‌های گردشگری نیمه تمام

صدور مجوز اقامت‌گاه‌های بوم گردی و گردشگری کشاورزی

درجه بندی و استاندارد سازی تاسیسات گردشگری استان

صدور جواز دفاتر خدمات مسافرتی و گردشگری
اجرای آموزش‌های کوتاه مدت گردشگری و تربیت نیروهای انسانی در جهت ایجاد اشتغال
پرداخت تسهیلات به پروژه‌های گردشگری

حمایت از اجرای پروژه‌های بزرگ گردشگری به شرح ذیل:

شهرستان	نوع پروژه	حمایت‌های مورد نیاز جهت اجرای پروژه
خرم آباد	واگذاری بام لرستان	۱- معرفی پروژه به سرمایه‌گذاران خارجی
الیگودرز	ایجاد مجتمع گردشگری سد حوضیان	۲- معافیت از پرداخت عوارض ساختمانی
خرم آباد	واگذاری منطقه نمونه گردشگری شورآب	۳- معافیت از پرداخت مالیات به مدت ۱۰ سال
کوهدشت	واگذاری منطقه نمونه گردشگری دره شیرز	۴- صدور مجوزهای لازم توسط دستگاه‌های مربوطه و تسهیل در واگذاری زمین
الیگودرز	ایجاد مجتمع گردشگری آبشار آب سفید	۵- تخفیف ویژه در نصب انشعابات و بهای آب، برق، گاز و ...
		۶- پرداخت تسهیلات لازم

ماخذ: اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان

۶-۲. بررسی وضعیت تحولات بخش خدمات

سرزمین تاریخی لرستان را می‌توان با داشتن هزاران اثر باستانی و طبیعی، آبشارهای خروشان و کوه‌های سربه فلک کشیده، یکی از مهم‌ترین مناطق باستانی ایران برشمرد. بیش از ۵۰۰۰ اثر تاریخی و فرهنگی در لرستان وجود دارد که تقریباً ۲۳۰۰ مورد از آنها در آثار ملی ایران به ثبت رسیده‌اند. بناهای شگفت‌انگیز این استان مانند قلعه فلک-الافلاک، گرداب سنگی و مناره آجری از دیگر بناهایی هستند که در دوره ساسانیان، در خرم‌آباد مرکز استان لرستان ساخته شده‌اند. لرستان دارای آب‌وهوایی متنوع و چهار فصل و طبیعتی بکر و بی‌نظیر است. بهره‌مندی از آبشارهای بکر و چشم‌نواز بخشی از جمله بیشه، نوژیان، وارک، آب سفید، تنها نمونه‌های از این آبشارها هستند که جلوه زیبایی برای این استان به ارمغان آورده است. این ویژگی‌های منحصر بفرد سبب جذب گردشگران داخلی شده و تداوم این روند و سرمایه‌گذاری در صنعت توریسم و گردشگری استان می‌تواند نقش مهمی در زمینه اشتغال و رونق استان ایفا کند. در لرستان، سیاست‌ها بیشتر به سمت استفاده از توانمندی‌ها و پتانسیل‌های استان در بخش گردشگری معطوف گردیده تا با ایجاد زیرساخت‌ها و بسترهای این حوزه، زمینه افزایش ارزش افزوده و ایجاد اشتغال در این بخش فراهم شود.

تامین اعتبار جهت ایجاد زیرساخت در تعدادی از جاذبه های گردشگری مهم به شرح ذیل:

ردیف	شهرستان	نام جاذبه	نوع زیرساخت ها مورد نیاز
۱	دلفان	آب گرم دلفان	راه دسترسی - برق رسانی - مخابرات - گازرسانی - سکو های پیکنیکی - نمازخانه و سرویس بهداشتی
۲	خرم آباد	آبشار وارک	راه دسترسی و پل ارتباطی - برق رسانی - گاز رسانی - مخابرات - سکو های پیکنیکی - نمازخانه و سرویس بهداشتی
۳	خرم آباد	آبشار بیشه	ایجاد سکوی تماشا - ایجاد پل ارتباطی بین دو سمت راه آهن - توسعه پارکینگ
۴	کوهدشت	دره شیرز	آب آشامیدنی - تکمیل راه دسترسی - روشنایی - گازرسانی - سکو های پیکنیکی - نمازخانه و سرویس بهداشتی
۵	خرم آباد	آبشار آبگرمه	آب آشامیدنی - روشنایی - گازرسانی - سکو های پیکنیکی - نمازخانه و سرویس بهداشتی

ماخذ: اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان

به منظور بالا بردن کیفیت متناسب با استاندارد های موجود طرح تطبیق استانداردهای کیفیت خدمات گردشگری برای مراکز اقامتی شروع شود. اقدامات استان در راستای بهبود وضعیت خدمات رسانی در بخش گردشگری به شرح ذیل می باشد.

آگاه سازی جوامع محلی در خصوص ورود به کسب و کارهای گردشگری

توسعه گردشگری روستایی

توسعه گردشگری کشاورزی

توسعه گردشگری سلامت

معرفی جاذبه های گردشگری با روش دیجیتال

۳-۶. بررسی و تحلیل شاخص ها و متغیرهای بخش خدمات

۱-۳-۶. بررسی وضعیت ارزش افزوده بخش خدمات

بخش خدمات در سال های ۱۴۰۰-۱۳۹۹ به طور متوسط بیش از ۶۵ درصد از اقتصاد استان را به خود اختصاص داده است به طوری که این بخش ظرفیت ها و پتانسیل های ویژه ای در استان دارد و مستعد درصد بیشتری از اقتصاد استان می باشد. جدول (۱-۶) وضعیت ارزش افزوده زیربخش های خدمات استان لرستان را طی سال های ۱۴۰۰-۱۳۹۹ نشان می دهد. ارزش افزوده استان در این بخش در سال ۱۴۰۰ بالغ بر ۵۷۲۰۵ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال گذشته ۴,۷ درصد افزایش یافته است. بخش های فعالیت خدماتی مربوط به تامین جا و غذا و فعالیت های هنر، سرگرمی، تفریح و سایر خدمات به ترتیب با ۲۷,۳ و ۱۸,۳ درصد دارای بیشترین درصد رشد و بخش های عمده فروشی و خرده فروشی، اداره امور عمومی، خدمات شهری و تامین اجتماعی با سهم ۲۲,۴ و ۲۱,۹ درصدی دارای بیشترین سهم و بخش های فعالیت خدماتی مربوط به تامین جا و غذا و فعالیت های اداری و خدمات پشتیبانی هر کدام با ۰,۴ درصد کمترین سهم ارزش افزوده را بخود اختصاص داده اند. هم چنین کمترین میزان رشد مربوط به فعالیت های مالی و بیمه بوده است.

جدول ۱-۱۸. ارزش افزوده زیر بخش های خدمات استان به قیمت ثابت طی سال های ۱۴۰۰-۱۳۹۹ (ارقام به میلیارد ریال)

شرح	سهم		درصد رشد	۱۴۰۰	۱۳۹۹
	۱۴۰۰	۱۳۹۹			
عمده فروشی و خرده فروشی	۲۲,۴	۲۳,۱	۱,۵	۱۲۸۳۹	۱۲۶۴۸
حمل و نقل و انبارداری و پست	۹,۵	۹,۵	۵,۵	۵۴۵۸	۵۱۷۲
فعالیت خدماتی مربوط به تامین جا و غذا	۰,۴	۰,۳	۲۷,۳	۲۱۵	۱۶۹
اطلاعات و ارتباطات	۲,۱	۲,۱	۴	۱۱۸۵	۱۱۴۰
فعالیت های مالی و بیمه	۵,۸	۶,۲	-۰,۶	۳۳۴۳	۳۳۶۳
املاک و مستغلات	۱۵,۷	۱۵,۲	۷,۸	۸۹۷۲	۸۳۲۶
فعالیت های حرفه ای، علمی و فنی	۱,۸	۱,۹	۳,۲	۱۰۵۱	۱۰۱۹
فعالیت های اداری و خدمات پشتیبانی	۰,۴	۰,۴	۸,۹	۲۵۵	۲۳۴
اداره امور عمومی، خدمات شهری و تامین اجتماعی	۲۱,۹	۲۲	۴,۱	۱۲۵۰۴	۱۲۰۰۹
آموزش	۱۱	۱۰,۸	۶,۶	۶۲۹۷	۵۹۰۹
فعالیت های مربوط به سلامت انسان و مددکاری اجتماعی	۷,۸	۷,۵	۸	۴۴۴۲	۴۱۱۴
فعالیت های هنر، سرگرمی، تفریح و سایر خدمات	۱,۱	۱	۱۸,۳	۶۴۳	۵۴۳
خدمات	۱۰۰	۱۰۰	۴,۷	۵۷۲۰۵	۵۴۶۴۶

ماخذ: مرکز آمار ایران

مطابق نمودار ۱-۶ روند رشد ارزش افزوده بخش خدمات استان و کشور طی سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۴ نزولی، از سال ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۵ صعودی بوده و در ادامه روند نوسانی داشته است

نمودار ۱-۱۸. روند رشد ارزش افزوده بخش خدمات استان و کشور طی سال های ۱۴۰۰-۱۳۹۱

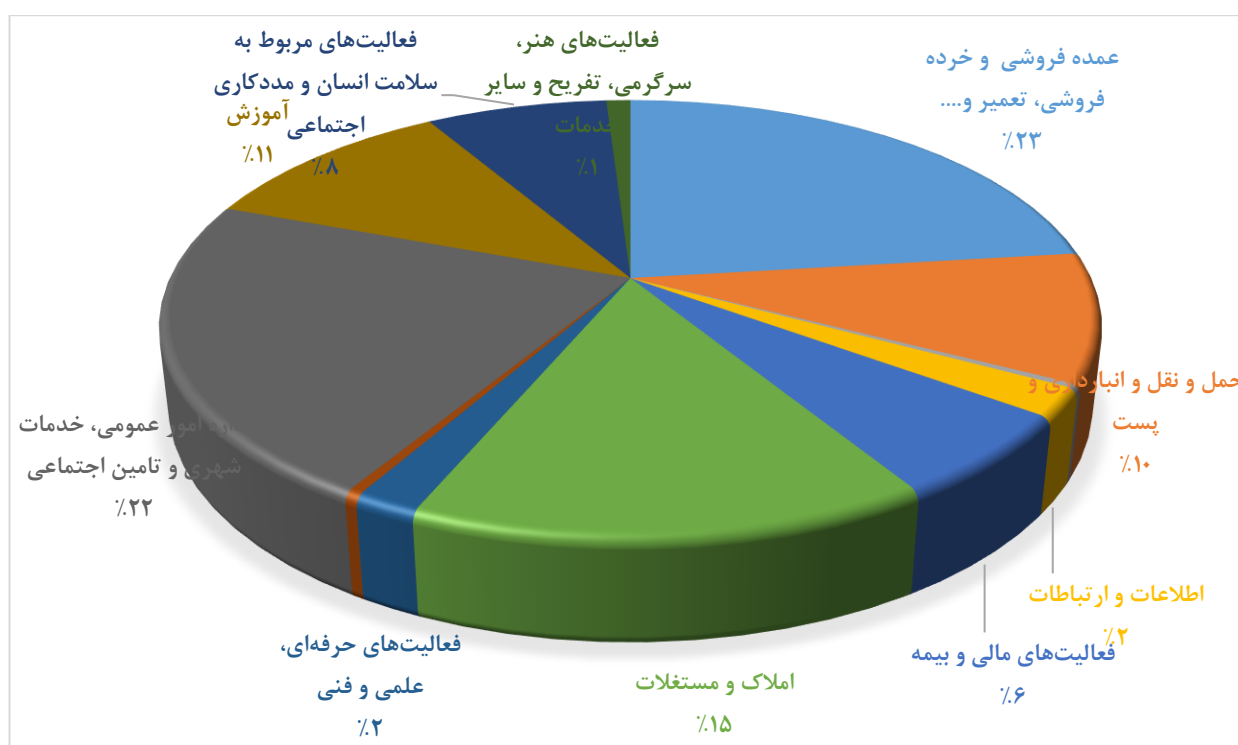
براساس اطلاعات مرکز آمار ایران در سال ۱۴۰۰ ارزش افزوده بخش خدمات استان مبلغ ۵۷۲۰۵ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۴,۷ درصد رشد داشته است. سهم ارزش افزوده بخش خدمات استان از ارزش افزوده استان در سالهای ۱۴۰۰-۱۳۹۹ به ترتیب ۶۵,۲ و ۶۵,۶ درصد بوده است.

جدول ۲-۱۸. سهم ارزش افزوده بخش خدمات از ارزش افزوده کشور به قیمت ثابت طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰

عنوان	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد رشد
سهم ارزش افزوده بخش خدمات استان از ارزش افزوده بخش خدمات کشور	۱,۳۲	۱,۳۲	۰
سهم از ارزش افزوده استان	۶۵,۲	۶۵,۶	۰,۶

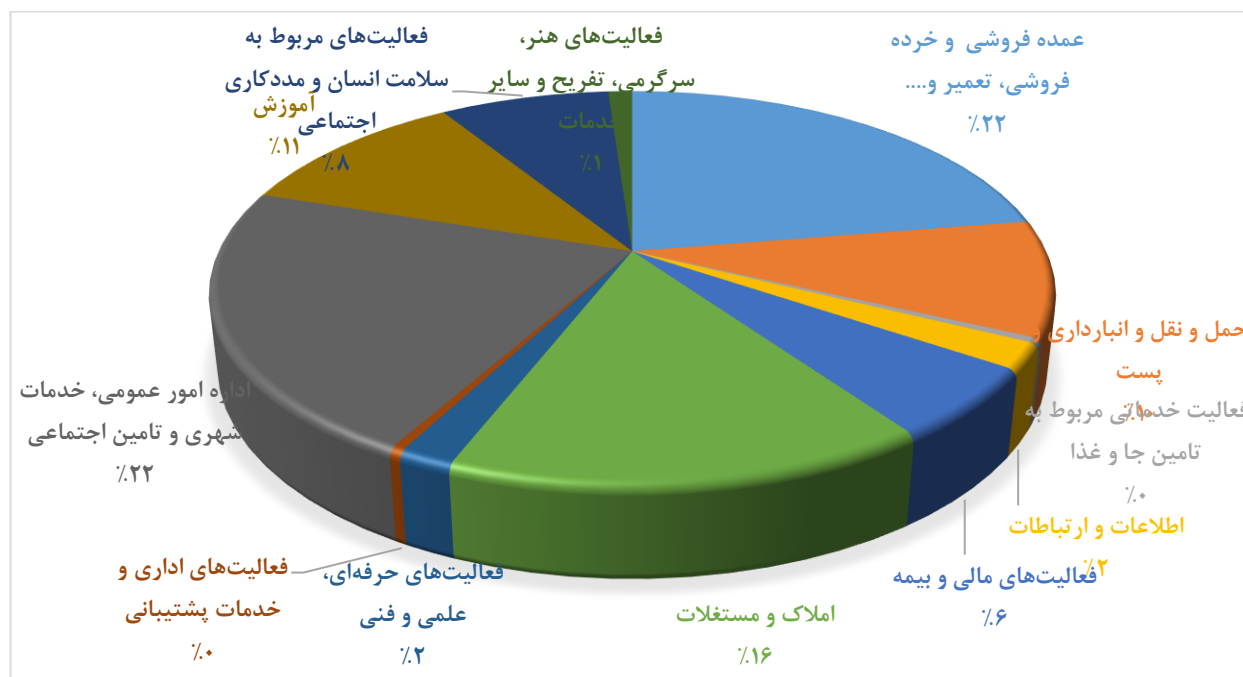
ماخذ: مرکز آمار ایران و محاسبات کارشناسی

در سال ۱۳۹۹ بیشترین سهم ارزش افزوده در زیر بخش‌های خدمات مربوط به عمده‌فروشی و خرده‌فروشی با ۲۳ درصد و اداره امور عمومی، خدمات شهری و تامین اجتماعی با ۲۲ درصد و کمترین سهم مربوط به فعالیت خدماتی مربوط به تامین جا و غذا با ۰,۵ درصد بوده است.

نمودار ۲-۱۸. درصد سهم ارزش افزوده زیر بخش‌های خدمات از ارزش افزوده بخش خدمات استان در سال ۱۳۹۹

در سال ۱۴۰۰ در بین زیربخش‌های خدمات، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها با ۲۲,۴ درصد، اداره امور عمومی، خدمات شهری و تامین اجتماعی ۲۱,۹ بیشترین سهم و فعالیت‌های خدماتی مربوط به تامین جا و غذا و فعالیت‌های اداری و خدمات پشتیبانی هر کدام با ۰,۴ درصد کمترین سهم را به خود اختصاص داده‌اند.

نمودار ۳-۱۸. درصد سهم ارزش افزوده زیربخش‌های خدمات از ارزش افزوده بخش خدمات استان در سال ۱۴۰۰

۲-۳-۶. بررسی وضعیت زیر بخش میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

براساس جدول ذیل تعداد گردشگران استان در سال ۱۴۰۲ برابر ۲۹۵۴۴۰ نفر بوده که در سال ۱۴۰۳ با افزایش ۱۰ درصدی به ۳۲۴۹۵۲ نفر رسیده است. از مجموع گردشگران استان در سال ۱۴۰۳ تعداد ۳۲۳۱۶۶ نفر داخلی و ۱۷۸۶ نفر خارجی بوده‌اند. درآمد حاصل از گردشگری داخلی در سال ۱۴۰۳ به مبلغ ۲۱۹۸ میلیارد ریال بوده و همچنین میزان درآمد حاصل از گردشگران خارجی ۷۶۹۶۰ یورو بوده است.

جدول ۳-۱۸. بازدیدکنندگان از مراکز گردشگری استان طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳
تعداد گردشگران	۲۹۳۷۸۷	۳۲۳۱۶۶
	۱۶۵۳	۱۷۸۶
	۱۶۵۳	۱۷۸۶
درآمد حاصل از گردشگری	۱۹۴۵	۲۱۹۸
	۷۴۰۰۰	۷۶۹۶۰

ماخذ: اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان

تعداد کل اقامتگاه‌های استان در سال ۱۴۰۲ برابر با ۴۱ اقامتگاه بوده که در سال ۱۴۰۳ به ۴۹ اقامتگاه رسیده است. و همچنین استان دارای تعداد سه هتل سه ستاره، بیست و سه هتل یک و دو ستاره و پانزده مهمان‌پذیر و هشت مجتمع اقامتی بوده است.

جدول ۴-۱۸. تعداد هتل ها و اقامتگاههای استان در طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳
هتل چهار ستاره	۰	۰
هتل سه ستاره	۲	۳
هتل ۱ و ۲ ستاره	۲۰	۲۳
مهمانپذیر	۱۳	۱۵
مجتمع اقامتی	۶	۸
مجموع	۴۱	۴۹

ماخذ: اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان

در سال ۱۴۰۳ ظرفیت کل اقامتگاههای استان ۸۱۰ اتاق با ۲۰۷۲ تخت بوده که نسبت به سال قبل افزایش ۷ درصدی داشته است.

جدول ۵-۱۸. تعداد اتاق و تخت هتل ها و اقامتگاههای استان در طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲		۱۴۰۳	
	تخت	اتاق	تخت	اتاق
هتل چهار ستاره	۰	۰	۰	۰
هتل سه ستاره	۳۵۰	۱۱۰	۳۶۰	۱۱۵
هتل دو ستاره	۸۴۸	۳۶۷	۸۵۲	۳۷۱
هتل یک ستاره	۲۵۰	۱۰۰	۲۵۶	۱۱۵
مهمانپذیر	۴۱۱	۱۳۵	۴۱۹	۱۴۲
مجتمع اقامتی	۱۷۸	۵۰	۱۸۵	۶۷
مجموع	۲۰۳۷	۷۶۲	۲۰۷۲	۸۱۰

ماخذ: اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان

در سال ۱۴۰۲ به طور متوسط هر مسافر ۱,۴ شب در اقامتگاههای استان اقامت داشته و ۵۱ درصد این اقامتگاهها در طول سال میزبان مسافران بوده و در سال ۱۴۰۳ نیز میزان اقامت در اقامتگاههای استان ۲ شب بوده و بطور متوسط ۵۳ درصد در طول سال میزبان مسافران بوده است.

جدول ۶-۱۸. متوسط میزان اشتغال و شب‌های اقامت هر مسافر در اقامتگاههای استان به تفکیک در طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳

سال	ستاره ۵		ستاره ۴		ستاره ۳	
	درصد اشغال	مدت اقامت	درصد اشغال	مدت اقامت	درصد اشغال	مدت اقامت
۱۴۰۲	-	-	-	-	۵۴	۱,۳
۱۴۰۳	-	-	-	-	۵۶	۱,۴
سال	۱ و ۲ ستاره		هتل آپارتمان		مهمان پذیر	
	درصد اشغال	مدت اقامت	درصد اشغال	مدت اقامت	درصد اشغال	مدت اقامت
۱۴۰۲	۴۷	۱,۵	۲۵	۱	۴۸	۲
۱۴۰۳	۴۹	۱,۸	۲۶	۱	۴۹	۳
سال	بوم گردی		جمع اقامتگاه ها			
	درصد اشغال	مدت اقامت	درصد اشغال	مدت اقامت		
۱۴۰۱	۵۰	۱	۵۰	۲		
۱۴۰۲	۵۳	۱	۵۱	۲		

ماخذ: اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان

۶-۴. جمع بندی و ارائه توصیه‌های سیاستی

بخش خدمات یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی است که به دلیل فراهم نمودن بستر لازم برای رشد شتابان اقتصاد، از یک سو موجب توسعه علم و فناوری و از سوی دیگر باعث تجمع و انباشت مهارت‌ها و سرمایه‌های انسانی گردیده و در نهایت به عنوان موتور رشد سایر بخش‌های اقتصادی عمل می‌کند. در سال‌های اخیر که گستره تحریم‌های نفتی و غیرنفتی بیشتر شده است. توجه به بخش گردشگری کشور می‌تواند جایگزین مهمی برای منابع نفتی کشور باشد. تقریباً عمده استان‌های کشور در بخش گردشگری مزیت نسبی دارند. لذا ضروری است این پتانسیل موجود مورد توجه قرار گرفته و وجه پایداری توسعه در آن دیده شود

استان لرستان دارای پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های متعددی در حوزه گردشگری می‌باشد. از جمله اقدامات صورت گرفته در لرستان برای جذب گردشگری و توسعه توریسم می‌توان به توسعه و رونق راه‌ها و معابر درون شهری و برون شهری و زیرساخت‌های مربوطه، تبلیغ و ترویج جاذبه‌های گردشگری در استان لرستان از طریق صدا و سیما در سطح استانی و ملی، ایجاد مراکز ارائه دهنده خدمات مانند، هتل‌ها و رستوران‌ها و غیره، اعطای تسهیلات و حمایت‌های لازم از صنعت توریسم، از بین بردن مشکلات در حوزه دیپلماتیک جهانی، توسعه اماکن پذیرایی و تفریحی، تدوین طرح جامع گردشگری متناسب با ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی و مذهبی استان لرستان، ایجاد رشته‌های دانشگاهی مرتبط با صنعت توریسم و گردشگری در استان و تربیت نیروی متخصص در این زمینه اشاره کرد.

چالش‌های بخش خدمات استان

چالش اول: عدم استفاده از پتانسیل‌های بخش گردشگری در استان
برای حل این معضل نیازمند سرمایه‌گذاری و توسعه زیرساخت‌های گردشگری و جذب نیروهای متخصص و البته دانش‌آموخته در امر گردشگری، تشویق مردم منطقه به مشارکت در زمینه توسعه زیرساخت‌ها، پرداخت تسهیلات به بخش توریسم جهت ایجاد اشتغال دائم در منطقه هستیم کما اینکه تهیه فهرستی از منابع و فعالیت‌های گردشگری به موازات بررسی تأثیرات حاصل از این فعالیت بر منابع محیط‌زیست (طبیعی و شهری) ضروری به نظر می‌رسد.
چالش دوم: تعدد مراکز تصمیم‌گیری، ضعف بازاریابی، ضعف امکانات زیربنایی و خدمات گردشگری و فقدان فرهنگ پذیرش گردشگر و...

چالش سوم: وجود معارضین در اراضی حاشیه جاذبه‌های گردشگری
به طور کلی اراضی حاشیه جاذبه‌های گردشگری یا مالکیت دولتی و خصوصی و یا اراضی ملی هستند که بخش خصوصی مالکیت عرفی آنها را در اختیار دارد. در استان لرستان اراضی حاشیه اکثر جاذبه‌های گردشگری به صورت عرفی در اختیار بخش خصوصی است و این معضل باعث شده است که دولت عملاً امکان مدیریت این جاذبه‌ها را نداشته باشد. برای این منظور نیاز است که دولت نسبت به اختصاص یک ردیف بودجه برای رفع معارضین و تملک اراضی در حاشیه جاذبه‌های گردشگری اقدام نماید.

اقدامات پیشنهادی جهت توسعه گردشگری به شرح ذیل می‌باشد

- پرداخت تسهیلات کم بهره با حداکثر نرخ سود بانکی ۱۰ درصدی به بخش گردشگری
- اجرای احکام مندرج در سند راهبردی توسعه گردشگری توسط دستگاه‌های مربوطه
- حمایت‌های مالی لازم برای شرکت فعالان حوزه گردشگری در نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و همایش‌های بین‌المللی گردشگری خارج از کشور.
- ایجاد موزه جامع لرستان در خارج از مجموعه تاریخی- فرهنگی قلعه فلک‌الافلاک
- پرداخت تسهیلات ساخت مسکن روستایی با شرط حفظ معماری سنتی به منظور حفظ بافت سنتی روستاهای هدف گردشگر

- اجازه استخدام نیروهای متخصص در حوزه گردشگری
- تکمیل راه آهن خرم‌آباد
- برقراری پروازهای خارجی و افزایش پروازهای داخلی در فرودگاه خرم‌آباد
- انتقال مالکیت بخشی از اراضی در حاشیه جاذبه‌های گردشگری که مالکیت آنها در اختیار دولت می‌باشند (مانند اراضی تحت مالکیت سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری) به بخش خصوصی جهت ایجاد زیرساخت‌های گردشگری از قبیل: مراکز اقامتی، پذیرایی، تفریحی و ...

- محاسبه مالیات با نرخ صفر به مدت حداقل ۱۰ سال برای اشخاص حقیقی و حقوقی بهره‌بردار تاسیسات گردشگری
- عدم اخذ عوارض ساختمانی برای ایجاد هتل‌های ۴ و ۵ ستاره به منظور افزایش کمی و کیفی مراکز اقامتی
- تخصیص منابع مالی ویژه برای پرداخت تسهیلات به پروژه‌های گردشگری در استانهای زاگرس‌نشین و در نظر گرفتن شرایط ویژه برای پرداخت این تسهیلات شامل: نرخ سود ۴ درصد، دوران مشارکت، تنفس و بازپرداخت حداقل ۱۵ ساله

فصل، هفتم

حمل و نقل استان

خلاصه فصل

امروزه حمل‌ونقل بدلیل اثرات کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدتی که بر متغیرهای اصلی اقتصاد کشور مانند تولید، اشتغال، قیمت و شاخص هزینه زندگی دارد، از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. بنابراین بررسی جایگاه بخش حمل‌ونقل و تاثیر این بخش بر سایر بخش‌ها و همچنین نحوه توزیع درآمد عوامل تولید، امری ضروری است. علاوه بر آن، اثرات غیرمستقیم ناشی از اجرای سیاست‌های گسترش بخش حمل‌ونقل و ارتباطات بیشتر از اثرات مستقیم آن بوده و سرمایه‌گذاری در این بخش زمینه رشد و توسعه سایر بخش‌ها را فراهم می‌کند. بخش حمل‌ونقل به علت کاربر بودن می‌تواند به طور محسوسی از میزان بیکاری موجود در جامعه بکاهد. استان لرستان به دلیل واقع شدن در مسیر کریدور شمال-جنوب کشور و همجواری با استان‌های مرزی و صنعتی به عنوان یک پل ارتباطی، موقعیت استراتژیکی مناسبی دارد. اما در حال حاضر یکی از مهم‌ترین موانع توسعه استان لرستان، مناسب نبودن زیرساخت‌ها در سه حوزه ریلی، جاده‌ای و هوایی است.

بر اساس آمار منتشره توسط مرکز آمار ایران، در سال ۱۳۹۹ ارزش افزوده بخش حمل‌ونقل کشور به قیمت ثابت، مبلغ ۳۹۲۳۹۲ میلیارد ریال بوده و با رشد ۴٫۵ درصدی به ۴۱۰۱۶۲ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ رسیده است. در این بازه ارزش افزوده بخش حمل‌ونقل استان به قیمت ثابت از مبلغ ۵۱۷۲ میلیارد ریال به مبلغ ۵۴۵۷ میلیارد ریال افزایش یافته و رشد ۵٫۵ درصدی را تجربه کرده است. سهم ارزش افزوده بخش حمل و نقل از کل ارزش افزوده استان در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ به ترتیب ۶٫۲ و ۶٫۳ درصد برآورد شده است.

در سال ۱۴۰۳ طول راه‌های تحت نظارت حوزه استحفاظی اداره کل راه و شهرسازی استان لرستان ۹۲۴۳ کیلومتر و طول راه‌های بین شهری استان ۱۳۰۳ کیلومتر گزارش شده است در سال ۱۴۰۳ تعداد مسافر جابجا شده از طریق حمل و نقل جاده‌ای استان، ۲۲۰۶ هزار نفر بوده که نسبت به سال قبل کمتر از یک درصد رشد داشته است میزان کل کالای جابجا شده در استان در سال مذکور معادل ۶۳۲۷ هزار تن بوده است. از این مقدار ۵۵۶۴ هزار تن از طریق خطوط جاده‌ای حمل شده و نسبت به سال قبل رشد ۱۲ درصدی داشته است.

از میزان ۶۵۹۶ هزار تن کالای جابجا شده در استان در سال ۱۴۰۳ معادل ۱۳ درصد از طریق خطوط ریلی و ۸۷ درصد از طریق خطوط جاده‌ای جابجا گردیده است. سهم خطوط جاده‌ای و ریلی از مسافر جابجا شده در سال مذکور به ترتیب ۸۵ و ۱۵ درصد گزارش شده است.

۷-۱. سیاست‌های اقتصادی بخش حمل و نقل و جهت گیری های استان

وضعیت راه‌های ارتباطی و جاده‌ای یک منطقه یکی از اساسی‌ترین عوامل شکل‌گیری فعالیت‌های اقتصادی گسترده و پیچیده امروزی است و بخش حمل‌ونقل با برقراری ارتباط بین بخش‌های تولیدی و توزیعی نقش مهمی در قیمت تمام شده کالاها و خدمات دارد. نامناسب بودن زیرساخت‌های ارتباطی سبب شده که سرمایه‌گذاران حوزه‌های مختلف، تمایلی به سرمایه‌گذاری در این استان و استان‌های مشابه نداشته باشند. به همین دلیل سالیان اخیر اقداماتی در

راستای توسعه زیرساخت‌های شبکه حمل و نقل استان صورت گرفته تا شرایط لازم جهت حضور سرمایه‌گذاران فراهم و از این رهگذر استان به مرحله توسعه یافتگی برسد.

مهم‌ترین سیاست‌های اتخاذ شده در استان در خصوص حوزه حمل و نقل به شرح ذیل می‌باشد:

- تامین اعتبار مورد نیاز برای توسعه باند فرودگاه خرم‌آباد جهت پرواز هواپیماهای پهن پیکر و ایجاد فرودگاه جدید در شهرستان بروجرد
- تامین اعتبار برای ادامه عملیات اجرایی چهار خطه اراک- بروجرد- خرم‌آباد و دو خط ریل در دست انجام استان.

۷-۲. بررسی وضعیت تحولات بخش حمل و نقل استان

استان لرستان به واسطه قرارگرفتن در مسیر ترانزیتی شمال به جنوب از اهمیت ویژه‌ای از نظر حمل و نقل جاده‌ای برخوردار بوده و در حال حاضر چند پروژه عمرانی بزرگ در زمینه حمل و نقل شامل آزادراه خرم‌آباد - اراک، راه‌آهن دورود-خرم‌آباد و اجرای چندین طرح مهم دیگر در راستای چهار خطه کردن محورهای مواصلاتی استان، در حال اجرا می‌باشد.

میزان کل کالای جابجا شده در استان در سال ۱۴۰۳ معادل ۶۵۹۶ هزار تن بوده است. از این مقدار ۵۷۴۴ هزارتن از طریق خطوط جاده‌ای حمل شده و نسبت به سال قبل رشد ۳ درصدی داشته است. استان از این منظر با دارا بودن سهم یک درصدی، در جایگاه بیست و پنجم کشور قرار دارد. در سال مورد بررسی، میزان ۸۵۲ هزار تن کالا از طریق خطوط ریلی استان جابجا شده و نسبت به سال قبل ۱۱ درصد رشد را تجربه کرده است.

جدول ۱-۱۹. طول خطوط جاده‌ای استان طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳
آزادراه	۱۶۰	۱۶۰
بزرگراه	۴۷۶	۴۷۶
راه اصلی	۶۶۶	۶۶۶
جمع	۱۳۰۳	۱۳۰۳
سهم استان	۲,۵	۲,۶
طول آسفالت	۴۰۸۸	۴۰۸۸
طول شوسه	۱۲۸۳	۱۲۸۳
طول خاکی	۲۵۶۹	۲۵۶۹
جمع	۷۹۴۰	۷۹۴۰
سهم استان	۳,۶	۳,۹

ماخذ: سالنامه آماری راهداری

بر اساس اطلاعات جدول فوق، در سال ۱۴۰۳ طول راه‌های تحت نظارت حوزه استحفاظی اداره کل راه و شهرسازی استان لرستان ۹۲۴۳ کیلومتر و طول راه‌های بین شهری استان ۱۳۰۳ کیلومتر گزارش شده است. در سال ۱۴۰۳ از مجموع ۱۳۰۳ کیلومتر راه‌های بین شهری استان، ۱۶۰ کیلومتر آزادراه، ۴۷۶ کیلومتر بزرگراه، ۶۶۶ کیلومتر راه اصلی از مجموع ۷۹۴۰ کیلومتر راه روستایی استان، ۴۰۸۸ کیلومتر آسفالت و ۱۲۸۳ کیلومتر راه شوسه و طول راه‌های خاکی ۲۵۶۹ کیلومتر بوده است

جدول ۲-۱۹. طول انواع خطوط و تعداد ایستگاه‌های راه آهن در استان و کشور در سال ۱۴۰۳

شرح	طول خطوط (کیلومتر)			تعداد ایستگاه
	خطوط اصلی	خطوط فرعی و مانوری	خطوط صنعتی و تجاری	جمع
استان	۱۵۶	۳۰	۶	۱۹۲
کشور	۱۲۳۰۳	۲۱۷۱	۱۲۷۹	۱۵۷۵۴

ماخذ: سالنامه آماری

طبق آخرین آماره منتشره مربوط به حوزه حمل و نقل ریلی، در سال ۱۴۰۳، طول انواع راه‌های ریلی استان لرستان حدود ۱۹۲ کیلومتر برآورد شده است. این عدد معادل ۱,۲ درصد از خطوط ریلی کشور است. خطوط ریلی به سه دسته اصلی، فرعی-مانوری و صنعتی-تجاری تقسیم می‌شوند، در استان لرستان خطوط ریلی اصلی ۱۵۶ کیلومتر، خطوط ریلی فرعی مانوری ۳۰ کیلومتر و خطوط صنعتی تجاری ۶ کیلومتر اعلام شده‌اند. استان لرستان دارای ۱۱ ایستگاه راه آهن می‌باشد که سهم ۲ درصدی از کل ایستگاه‌های کشور را به خود اختصاص داده است.

۷-۳. بررسی و تحلیل شاخص‌های عملکردی بخش حمل و نقل استان

۷-۳-۱. ارزش افزوده بخش حمل و نقل استان

جدول ۷-۳-۱۹. ارزش افزوده بخش حمل و نقل به قیمت ثابت در سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۹

عنوان	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد رشد
کشور	392392	410162	4.5
استان	5172	5457	5.5
سهم استان از ارزش افزوده حمل و نقل کشور	۱,۳۲	۱,۳۳	۰,۷
سهم بخش حمل و نقل از ارزش افزوده استان	۶,۲	۶,۳	۰,۷

ماخذ: مرکز آمار ایران

بر اساس آمار منتشره توسط مرکز آمار ایران، در سال ۱۳۹۹ ارزش افزوده بخش حمل و نقل کشور به قیمت ثابت، مبلغ ۳۹۲۳۹۲ میلیارد ریال بوده و با رشد ۴,۵ درصدی به ۴۱۰۱۶۲ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ رسیده است. در این بازه ارزش افزوده بخش حمل و نقل استان به قیمت ثابت از مبلغ ۵۱۷۲ میلیارد ریال به مبلغ ۵۴۵۷ میلیارد ریال افزایش یافته و رشد ۵,۵ درصدی را تجربه کرده است. سهم ارزش افزوده بخش حمل و نقل از کل ارزش افزوده استان در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ به ترتیب ۶,۲ و ۶,۳ درصد برآورد شده است.

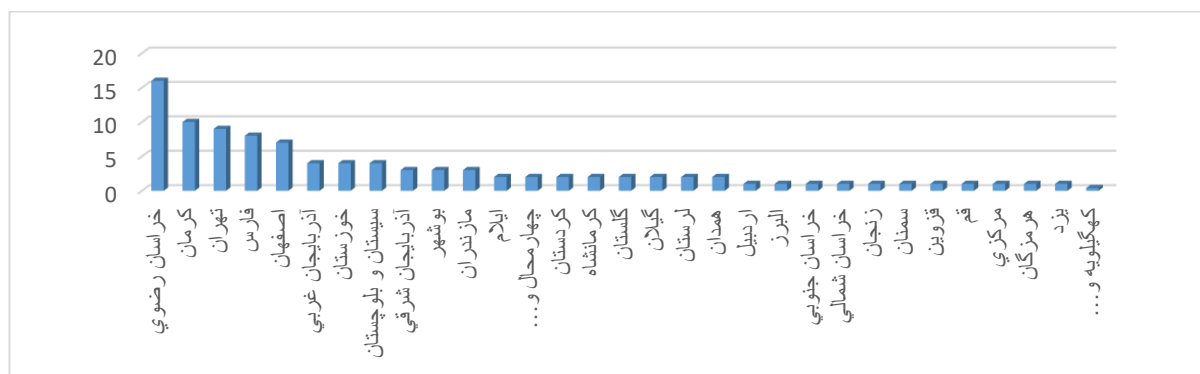
۷-۳-۲. سهم هریک از زیر بخش‌های حمل و نقل از میزان بار و مسافر جابه‌جا شده

۷-۳-۲-۱. حمل و نقل جاده‌ای و ریلی

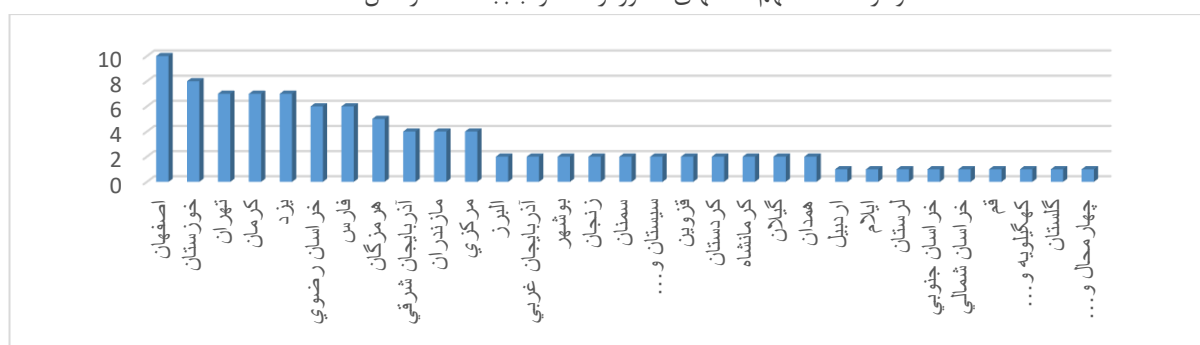
جدول ۷-۳-۱۹-۴. تعداد مسافر و میزان کالای حمل شده توسط زیربخش‌های حمل و نقل استان طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲

شرح	مسافر جابه‌جا شده (هزار نفر)		کالای جابه‌جا شده (هزار تن)		درصد رشد
	۱۴۰۲	۱۴۰۳	۱۴۰۲	۱۴۰۳	
حمل و نقل ریلی	۲۶۸	۳۱۰	۷۶۳	۸۵۲	۱۱
حمل و نقل جاده‌ای	۲۲۰۶	۱۷۵۲	۵۵۶۴	۵۷۴۴	۳
مجموع	۲۴۷۴	۲۰۶۲	۶۳۲۷	۶۵۹۶	۴

ماخذ: سالنامه آماری راهداری و راه‌آهن

نمودار ۱۹-۱. سهم استانهای کشور از مسافر جابجا شده در سال ۱۴۰۳

نمودار ۱۹-۲. سهم استانهای کشور از میزان کالای جابجا شده در سال ۱۴۰۳

بر اساس اطلاعات جدول فوق، در سال ۱۴۰۳ تعداد مسافر جابجا شده از طریق حمل و نقل جادهای استان ۲۰۶۲ هزار نفر بوده که نسبت به سال قبل ۱۶ درصد کاهش داشته است. از این نظر، استان لرستان با دارا بودن سهم ۲ درصدی از مجموع مسافر جابجا شده در کشور، در جایگاه هیجدهم استانهای کشور قرار گرفته است. در سال مذکور، تعداد مسافر جابجا شده از طریق خطوط ریلی استان ۳۱۰ هزار نفر گزارش شده، که نسبت به سال قبل ۱۵ درصد رشد داشته است.

میزان کل کالای جابجا شده در استان در سال ۱۴۰۳ معادل ۶۵۹۶ هزار تن بوده است. از این مقدار ۵۷۴۴ هزار تن از طریق خطوط جادهای حمل شده و نسبت به سال قبل رشد ۳ درصدی داشته است. استان از این منظر با دارا بودن سهم یک درصدی، در جایگاه بیست و پنجم کشور قرار دارد. در سال مورد بررسی، میزان ۸۵۲ هزار تن کالا از طریق خطوط ریلی استان جابجا شده و نسبت به سال قبل ۱۱ درصد رشد را تجربه کرده است.

جدول ۵-۱۹. سهم زیر بخش‌های حمل و نقل استان از مسافر و کالای حمل شده طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

شرح	مسافر جابجا شده نفر		کالای جابجا شده (تن)	
	۱۴۰۲	۱۴۰۳	۱۴۰۲	۱۴۰۳
حمل و نقل ریلی	۱۰,۸	۱۵	۱۲	۱۳
حمل و نقل جاده‌ای	۸۹,۲	۸۵	۸۸	۸۷

ماخذ: سالنامه آماری

از میزان ۶۵۹۶ هزار تن کالای جابجا شده در استان در سال ۱۴۰۳ معادل ۱۳ درصد از طریق خطوط ریلی و ۸۷ درصد از طریق خطوط جاده‌ای جابجا گردیده است. سهم خطوط جاده‌ای و ریلی از مسافر جابجا شده در سال مذکور به ترتیب ۸۵ و ۱۵ درصد گزارش شده است.

۷-۴. جمع بندی و ارائه توصیه های سیاستی

یکی از عناصر کلیدی و مهم در بحث توسعه اقتصادی، بخش حمل و نقل است. تاثیر این بخش بر توسعه سایر بخش‌ها امری بدیهی و انکارناپذیر است. استان لرستان به دلیل قرار گرفتن در مسیر ترانزیتی شمال به جنوب کشور از نظر حمل و نقل، و بویژه حمل و نقل جاده‌ای از اهمیت ویژه‌ای برای کشور برخوردار است.

بر اساس آمار منتشره توسط مرکز آمار ایران، در سال ۱۳۹۹ ارزش افزوده بخش حمل و نقل کشور به قیمت ثابت، مبلغ ۳۹۲۳۹۲ میلیارد ریال بوده و با رشد ۴,۵ درصدی به ۴۱۰۱۶۲ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ رسیده است. در این بازه ارزش افزوده بخش حمل و نقل استان به قیمت ثابت از مبلغ ۵۱۷۲ میلیارد ریال به مبلغ ۵۴۵۷ میلیارد ریال افزایش یافته و رشد ۵,۵ درصدی را تجربه کرده است. سهم ارزش افزوده بخش حمل و نقل از کل ارزش افزوده استان در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ به ترتیب ۶,۲ و ۶,۳ درصد برآورد شده است.

در سال ۱۴۰۳ تعداد مسافر جابجا شده از طریق حمل و نقل جاده‌ای استان ۲۰۶۲ هزار نفر بوده که نسبت به سال قبل ۱۶ درصد کاهش داشته است. از این نظر، استان لرستان با دارا بودن سهم ۲ درصدی از مجموع مسافر جابجا شده در کشور، در جایگاه هیجدهم استان‌های کشور قرار گرفته است. در سال مذکور، تعداد مسافر جابجا شده از طریق خطوط ریلی استان ۳۱۰ هزار نفر گزارش شده، که نسبت به سال قبل ۱۵ درصد رشد داشته است.

میزان کل کالای جابجا شده در استان در سال ۱۴۰۳ معادل ۶۵۹۶ هزار تن بوده است. از این مقدار ۵۷۴۴ هزارتن از طریق خطوط جاده‌ای حمل شده و نسبت به سال قبل رشد ۳ درصدی داشته است. استان از این منظر با دارا بودن سهم یک درصدی، در جایگاه بیست و پنجم کشور قرار دارد. در سال مورد بررسی، میزان ۸۵۲ هزار تن کالا از طریق خطوط ریلی استان جابجا شده و نسبت به سال قبل ۱۱ درصد رشد را تجربه کرده است.

چالش‌ها و موانع بخش حمل‌ونقل استان به شرح ذیل می‌باشد

- کمبود اعتبارات تخصیص یافته و طولانی شدن دوره ساخت پروژه‌ها
- فرسوده بودن ناوگان حمل‌ونقل استان اعم از سبک و سنگین
- کوهستانی بودن و در نتیجه حادثه خیز بودن راه‌های ارتباطی استان
- ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل در استان
- فرسوده بودن هواپیماهای مورد استفاده و فعال در خطوط هوایی استان

۷-۵. توصیه‌های سیاستی

- تخصیص اعتبارات دولتی به منظور توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل استان
- تخصیص اعتبارات لازم به منظور تسریع در تکمیل پروژه‌های ریلی استان
- واگذاری پروژه‌ای زیرساختی به بخش خصوصی از طریق قراردادهای مشارکت عمومی- خصوصی
- تخصیص اعتبارات لازم برای جبران خسارات ناشی از سیل در زمینه زیرساخت‌ها
- تخصیص تسهیلات ارزان‌قیمت برای نوسازی ناوگان حمل بار استان اعم از سبک و سنگین
- تخصیص اعتبارات لازم برای احداث جاده دسترسی به منظور دسترسی آسان گردشگران به اماکن تفریحی و گردشگری استان
- تمرکز بر بهبود راه‌های واصله به مراکز تفریحی- گردشگری که نقش مهمی در توسعه استان دارند.

فصل هشتم

انرژی استان

خلاصه فصل

آمارهای داخلی و بین‌المللی در مورد شدت مصرف انرژی نشان می‌دهد که جامعه ایرانی نسبت به متوسط جهانی، بیش از ۷۰ درصد در مصرف انرژی اسراف می‌کند. در دو دهه اخیر، در بحث ناترازی انرژی، تلنگرهای جدی از بدنه کارشناسی به گوش می‌رسد که تلاش دارد به مدیران، این موضوع را منتقل نماید که این ناترازی، دیر یا زود، به بحرانی جدی خواهد انجامید، هرچند تا همین اواخر، باورپذیر نبود که به این سرعت، کشور به چنین نقطه‌ای برسد. ولی اعداد و ارقام، حاکی از یک شکاف بین تولید و مصرف (عرضه و تقاضا) است که واگرایی زیادی دارد.

با توجه به نقش بسیار مهم ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی انرژی، سیاست‌های اقتصادی بخش انرژی در کشور از اهمیت بسزایی برخوردار بوده و علاوه بر ایجاد درآمدهای ارزی ناشی از صادرات نفت و گاز برای کشور، همواره از دو بعد تولید و مصرف انرژی مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. تجربه نشان داده است که رشد اقتصادی و توسعه صنعتی که از پایه‌های اصلی پیشرفت در عرصه فن‌آوری و رسیدن به اقتدار سیاسی و استقلال ملی هستند تا اندازه زیادی با استفاده درست و منطقی از منابع انرژی ارتباط دارند. انرژی به عنوان یک کالای با ارزش در بازار جهانی به کشورهای تولیدکننده امکان می‌دهد درآمد حاصل از آن را برای رشد و صنعتی شدن سریع خود به کار گیرند.

در این فصل، ضمن بررسی سیاست‌های اقتصادی و تحولات بخش انرژی کشور، به تحلیل وضعیت حامل‌های انرژی در استان لرستان، به تفکیک گاز طبیعی و برق پرداخته شده است. برای مثال، صنعت برق یکی از زیرساخت‌های حیاتی و بنیادین در سایر صنایع است. میزان تولیدات صنایع مختلف رابطه مستقیم با پایداری سیستم برق رسانی دارد. در واقع انرژی برق ضمن آنکه سبب رشد کیفی زندگی مردم می‌شود، رابطه مستقیمی با توسعه پایدار، رونق و جهش بخش تولید در جوامع مختلف دارد. در این میان در صحنه جهانی نیز حرکت از سمت انرژی‌های فسیلی به سمت انرژی‌های الکتریکی و تولید برق، بدلیل ملاحظات زیست محیطی شدت گرفته است و سبب توسعه و افزایش سهم سبد انرژی کشورهای مختلف از انرژی برق شده که همین عامل به دلیل بهره‌مندی از ظرفیت‌های تحقیق و توسعه جهانی، منجر به خلق فناوری‌های نوین و رشد و توسعه صنعت برق طی چند دهه اخیر شده است.

در این راستا تحلیلی علمی و بررسی مدبرانه به این موضوع سبب خواهد شد تا بتوان بهترین شیوه برای اجرای سیاست‌های مرتبط با موضوع را معرفی نموده و راهکارهای اصلاحی بهتری را در جهت بهبود ساختار مصرف انرژی در کشور برنامه‌ریزی کرد. بر اساس محاسبات آماری و تحلیل‌های صورت گرفته، در سال ۱۴۰۳ از کل مصرف ۲۷۹۸ میلیون متر مکعب گاز طبیعی در استان، به ترتیب بخش‌های خانگی ۵۰ درصد، صنعتی ۳۸ درصد و دیگر بخش‌ها در مجموع حدود ۱۲ درصد از مجموع گاز طبیعی استان مصرف نموده‌اند. مشترکین گاز استان در سال ۱۴۰۲ به تعداد ۶۲۳۵۸۳ مشترک بوده که با رشد ۳ درصدی در سال ۱۴۰۳ به میزان ۶۴۱۷۷۷ مشترک رسیده است.

ظرفیت اسمی تولید برق بخش خصوصی و دولتی در سال ۱۴۰۳ برابر با ۱۰۸۸ هزار کیلووات بوده که دارای رشد اندکی نسبت به دوره مشابه سال قبل بوده و همچنان که مشاهده می‌شود در سال ۱۴۰۳ ظرفیت اسمی نیروگاه‌های

بخش خصوصی و دولتی استان هر کدام ۵۴۰ هزار کیلو وات بوده است. تولید ناخالص برق نیروگاه‌های دولتی ثابت بوده و نیروگاه‌های بخش خصوصی دارا رشد مثبت ۰,۱ درصدی نسبت به سال قبل بوده اند. مصرف برق در سال ۱۴۰۲ برابر با ۳۵۲۱۶۷۶ مگاوات ساعت بوده که با افزایش ۶ درصدی در سال ۱۴۰۳ به ۳۷۳۷۰۷۸ مگاوات ساعت رسیده است. مصرف برق در این دوره زمانی در بخش صنعتی کاهشی بوده و در سایر بخش‌ها افزایشی بوده و بیشترین افزایش مربوط به بخش عمومی با ۲۷,۳ درصد نسبت به سال قبل بوده است.

۸-۱. سیاست‌های اقتصادی بخش انرژی و جهت‌گیری‌های استان

تأمین انرژی کشور بیش از آنکه نیازمند توسعه بخش تولید باشد، مستلزم توجه به سیاست‌های سمت مصرف است. ضروری است در یک نگاه کلان و تحول‌آفرین به جای توسعه روزافزون بخش تولید (برق و گاز) به فکر کاهش شدت مصرف انرژی در زنجیره تولید، انتقال، توزیع و مصرف بود.

سیاست‌های کلی در زمینه انرژی

- افزایش ظرفیت تولید صیانت شده نفت متناسب با ذخایر موجود و برخورداری کشور از افزایش قدرت اقتصادی و امنیتی و سیاسی.
- ایجاد تنوع در منابع انرژی کشور و استفاده از آن با رعایت مسائل زیست محیطی و تلاش برای افزایش سهم انرژی‌های تجدیدپذیر با اولویت انرژی‌های آبی.
- تلاش برای کسب فن‌آوری و دانش هسته‌ای و ایجاد نیروگاه‌های هسته‌ای به منظور تأمین سهمی از انرژی کشور و تربیت نیروهای متخصص.
- جایگزینی صادرات فرآورده‌های نفت و گاز و پتروشیمی به جای صدور نفت خام و گاز طبیعی.
- افزایش ظرفیت تولید گاز، متناسب با حجم ذخایر کشور به منظور تأمین مصرف داخلی و حداکثر جایگزینی با فرآورده‌های نفتی.
- گسترش تحقیقات بنیادی و توسعه‌ای و تربیت نیروی انسانی و تلاش برای ایجاد مرکز جذب و صدور دانش و خدمات فنی-مهندسی انرژی در سطح بین‌الملل و ارتقاء فن‌آوری در زمینه‌های منابع و صنایع نفت و گاز و پتروشیمی.
- تلاش لازم و ایجاد سازماندهی قانونمند برای جذب منابع مالی مورد نیاز (داخلی و خارجی) در حوزه نفت و گاز
- بهره‌برداری از موقعیت منطقه‌ای و جغرافیایی کشور برای خرید و فروش و فرآوری و پالایش و معاوضه و انتقال نفت و گاز منطقه به بازارهای داخلی و جهانی.
- بهینه‌سازی مصرف و کاهش شدت انرژی.
- گسترش فعالیت‌های پژوهشی و تحقیقاتی در امور انرژی‌های هسته‌ای و مشارکت و همکاری علمی و تخصصی.

۸-۲. بررسی وضعیت بخش انرژی استان

انرژی نقش مهمی در زنجیره عرضه به عنوان کالای نهایی و در فرآیند تولید بسیاری از کالاها و خدمات به عنوان یک نهاده ایفا می‌کند. علاوه بر این، در دهه‌های اخیر توجه ویژه‌ای به مصرف انرژی و تأثیر آن بر بخش‌های مختلف اقتصادی و محیط زیست شده است. در این میان بخش صنعت به عنوان یکی از بخش‌های مهم مصرف‌کننده انرژی بوده و تلاش برای منطقی نمودن مصرف انرژی و استفاده بهینه آن با توجه به محدودیت منابع همواره مورد توجه سیاست‌گذاران اقتصادی بسیاری از کشورهای در حال توسعه و از جمله ایران بوده است.

انرژی در ساختار اقتصاد صنعتی جوامع، نقش برجسته‌ای دارد. به عبارتی هرگاه انرژی به مقدار کافی و به موقع در دسترس باشد، توسعه اقتصادی نیز میسر خواهد بود. کمیت و کیفیت استفاده از منابع انرژی طی چند دهه اخیر، عاملی اساسی در روند صنعتی شدن و رشد اقتصاد جهانی بوده است. از طرفی، بخش انرژی علاوه بر تأمین نیاز انرژی اقتصاد داخلی، از نقش ویژه‌ای در ایجاد درآمدهای ارزی برای کشور برخوردار است به گونه‌ای که قسمت عمده‌ای از درآمدهای صادراتی کشور از این بخش به دست می‌آید و سهم قابل توجهی از درآمدهای عمومی دولت نیز از محل صادرات نفت و گاز تأمین می‌شود.

سیاست‌های مورد نظر شرکت گاز استان در سال ۱۴۰۳

- مدیریت هوشمند تقاضا و سهمیه بندی
- بهینه سازی و افزایش بازدهی انرژی
- فرهنگ سازی و آموزش عمومی
- مدیریت مصرف در بخش صنعت و نیروگاه ها
- توسعه زیرساخت ها و فناوری

سیاست‌های مورد نظر شرکت برق استان در سال ۱۴۰۳ مبتنی بر چهار محور اساسی به شرح ذیل بوده است:

- برنامه ریزی جهت هوشمند سازی شبکه برق
- برنامه ریزی جهت واقعی نمودن قیمت فروش انرژی برق
- برنامه ریزی جهت کاهش انرژی تلف شده
- اعمال مدیریت بر مصرف و ترویج فرهنگ مصرف بهینه در تمام سطوح شرکت
- ترویج سرمایه گذاری و احداث نیروگاههای خورشیدی توسط بخش خصوصی
- بکارگیری و نصب چراغهای کم مصرف جهت روشنایی معابر
- برنامه ریزی جهت کاهش خاموشی ها با توجه به ناترازی برق
- اصلاح و بهسازی شبکه برق
- برنامه ریزی جهت افزایش وصول مطالبات

۱ - محور اقتصادی:

الف: توسعه و ارتقاء روش‌های بودجه‌ریزی و اعمال مدیریت بر ترویج فرهنگ مصرف بهینه در تمام سطوح شرکت

ب: ارتقا نظام مالی شرکت با بهره‌گیری از روش‌های نوین تامین و تهیه منابع مالی
ج: خرید و فروش انرژی الکتریکی در حوزه فعالیت شرکت با لحاظ کاهش اتلاف انرژی

۲ - محور جامعه و مشتریان:

الف: سازگاری زیست محیطی و ارتقاء سطح ایمنی و بهداشت حرفه‌ای در فعالیت‌های شرکت

ب: ارتقاء و توسعه نظام ارتباط و پاسخگویی مناسب به نیازها و انتظارات ذینفعان
ج: بهبود شاخص‌های کیفیت ارا نه خدمات به منظور تکریم مردم و ارتقاء رضایت آنان

۳- محور منابع انسانی:

الف: ارتقاء و توسعه نظام جذب توانمندسازی و نگهداشت منابع انسانی شرکت با رویکرد برنامه‌ریزی و سازماندهی نیروی انسانی شرکت

ب: استقرار، توسعه و نهادینه نمودن نظام‌های مدیریتی نوین و پیشرو در سطح شرکت
ج: اصلاح و ارتقای نظام ارزیابی عملکرد کارکنان و مدیران سازمان با رویکرد توسعه نظام مدیریت عملکرد شرکت

۴- محور فنی و مهندسی:

الف: توسعه نظام مدیریت پروژه و مهندسی ارزش در طرح‌ها و پروژه‌های شرکت.
ب: افزایش قابلیت اطمینان شبکه توزیع و بهبود کیفی شاخص‌های برق از طریق توسعه کاربرد تکنولوژی نوین و ارتقاء کیفی کالا و تجهیزات

۸-۳. بررسی و تحلیل وضعیت حامل‌های انرژی

در این قسمت به بررسی و تحلیل وضعیت بخش انرژی به صورت کلی و همچنین به تفکیک گاز طبیعی و برق در استان پرداخته می‌شود.

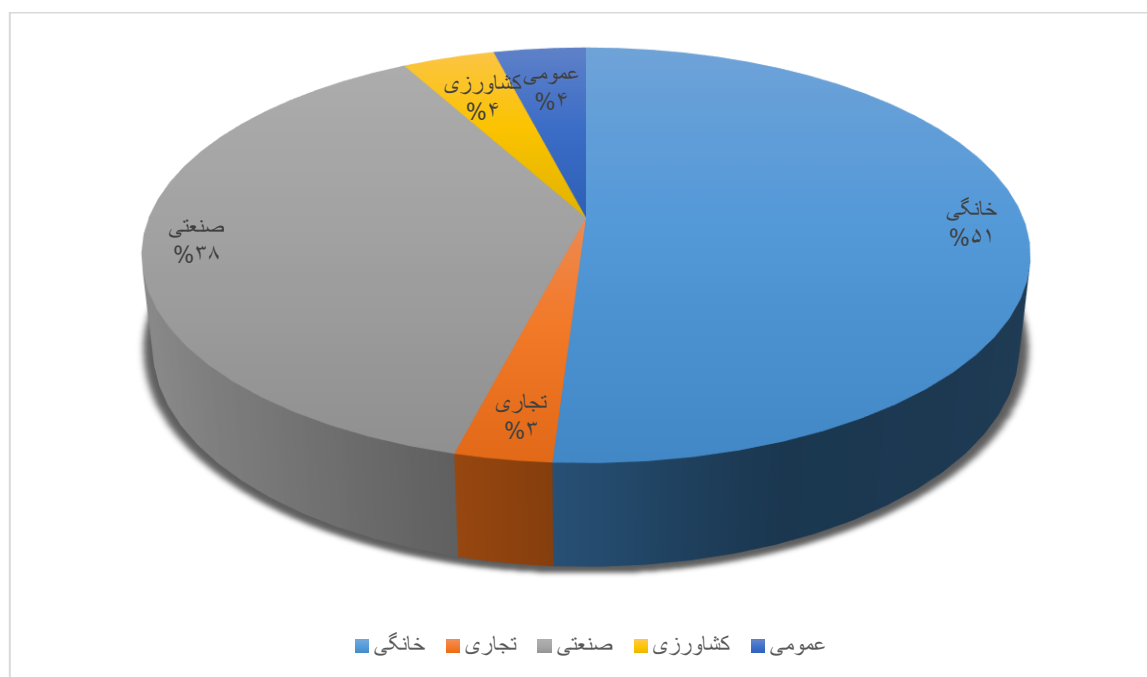
۱-۳-۸. بررسی وضعیت بخش انرژی

همان گونه که در جدول شمار (۸-۱) نشان داده شده است، در سال ۱۴۰۳ از کل مصرف ۲۷۹۸ میلیون متر مکعب گاز طبیعی در استان، به ترتیب بخش‌های خانگی ۵۰ درصد، صنعتی ۳۸ درصد و دیگر بخش‌ها در مجموع حدود ۱۲ درصد از مجموع گاز طبیعی استان مصرف نموده‌اند. مشترکین گاز استان در سال ۱۴۰۲ به تعداد ۶۲۳۵۸۳ مشترک بوده که با رشد ۳ درصدی در سال ۱۴۰۳ به میزان ۶۴۱۷۷۷ مشترک رسیده است.

جدول ۱-۲۲. مصرف گاز طبیعی استان به تفکیک طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	سال	مجموع	خانگی	تجاری	صنعتی	کشاورزی	عمومی
مقدار مصرف گاز طبیعی (میلیون متر مکعب)	۱۴۰۲	۲۷۲۵۷۸۹	۱۳۵۸۳۱۲	۶۹۰۱۲	۱۱۱۲۸۰۹	۱۰۶.۳۳۴	۷۹۳۲۲
	۱۴۰۳	۲,۷۹۸	۱,۴۲۰	۷۳	۱,۰۷۳	۱۲۱	۱۰۹
	درصد تغییر	۲	۴	۵	-۴	۱۲	۲۲
تعداد مشترکین (مشترک)	۱۴۰۲	۶۲۳۵۸۳	۵۸۷۶۱۳	۲۶۰۹۱	۱۱۱۰	۱۱۰۵	۷۶۶۴
	۱۴۰۳	۶۴۱,۷۷۷	۶۰۴,۰۱۷	۲۷,۵۰۱	۱,۳۲۶	۱,۱۶۴	۷,۷۶۹
	درصد تغییر	۳	۳	۵	۵	۵	۳
سرانه مصرف گاز طبیعی (مترمکعب)	۱۴۰۲	۴۳۷۱	۲۳۱۲	۲۶۴۵	۱۰۰۲۵۳۱	۹۶۲۳۰	۱۰۳۵۰
	۱۴۰۳	۴۳۶۰	۲۳۵۲	۲۶۷۳	۸۰۹۹۲۳	۱۰۴۰۲۱	۱۴۰۵۰
	درصد تغییر	-۱	۱	۰	-۹	۸	۹

ماخذ: مرکز آمار ایران و شرکت‌های توزیع برق، گاز و پخش فرآورده‌های نفتی استان و محاسبات کارشناسی

نمودار ۱-۲۲. ترکیب مصرف گاز طبیعی استان به تفکیک بخش‌های اقتصادی استان در سال ۱۴۰۳

۸-۳-۲. برق

در این قسمت، ظرفیت اسمی نیروگاه‌های برق به تفکیک نیروگاه‌های در مالکیت وزارت نیرو و بخش خصوصی، تولید ناخالص برق در این نیروگاه‌ها، فروش برق به تفکیک مصارف خانگی، عمومی، کشاورزی، صنعتی، روشنایی معابر و سایر و همچنین تعداد مشترکین برق، سرانه مصرف آنها و قیمت برق به فروش رفته به تفکیک بخش‌های خانگی،

عمومی، کشاورزی، صنعتی و سایر در استان برای سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ در قالب جدول ۸-۲، جدول ۸-۳ و جدول ۸-۴ ذکر می‌گردد.

جدول شماره (۸-۲) ظرفیت اسمی نیروگاه‌های استان و تولید ناخالص برق در استان را به تفکیک نیروگاه‌های تابع وزارت نیرو و بخش خصوصی نشان می‌دهد. ظرفیت اسمی تولید برق بخش خصوصی و دولتی در سال ۱۴۰۳ برابر با ۱۰۸۸ هزار کیلووات بوده که دارای رشد اندکی نسبت به دوره مشابه سال قبل بوده و همچنان که مشاهده می‌شود در سال ۱۴۰۳ ظرفیت اسمی نیروگاه‌های بخش خصوصی و دولتی استان هر کدام ۵۴۰ هزار کیلو وات بوده است. تولید ناخالص برق نیروگاه‌های دولتی ثابت بوده و نیروگاه‌های بخش خصوصی دارا رشد مثبت ۰٫۱ درصدی نسبت به سال قبل بوده اند.

جدول ۲-۲۲. ظرفیت اسمی و تولید ناخالص برق در نیروگاه‌های استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

شرح		ظرفیت اسمی (هزار کیلو وات)		تولید ناخالص برق (میلیون کیلو وات ساعت)	
		وزارت نیرو	بخش خصوصی	جمع	بخش خصوصی
سال	۱۴۰۲	540.47	546.72	1087.18	90.60
	۱۴۰۳	540.52	548.07	1088.59	458.36
	درصد تغییرات	۰	0.01	0.25	0.13
				5.44	405.91

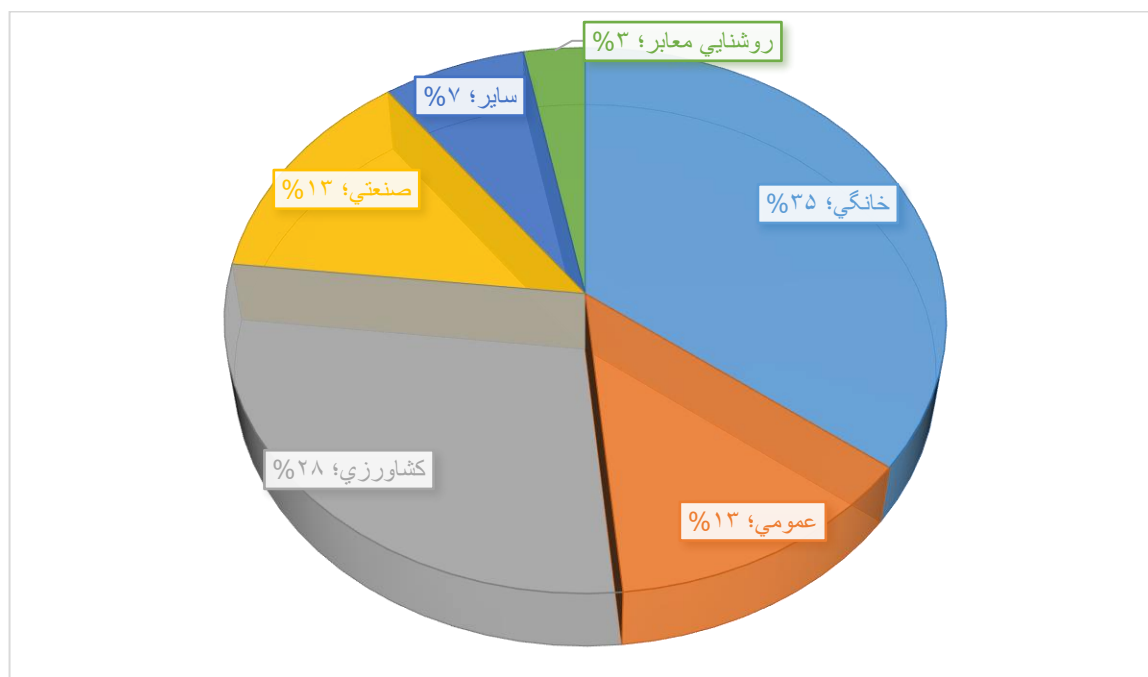
ماخذ: مرکز آمار ایران و شرکت‌های توزیع برق استان

با توجه به اطلاعات جدول ۸-۳ مشاهده می‌شود که مصرف برق در سال ۱۴۰۲ برابر با ۳۵۲۱۶۷۶۶ مگاوات ساعت بوده که با افزایش ۶ درصدی در سال ۱۴۰۳ به ۳۷۳۷۰۷۸ مگا وات ساعت رسیده است. مصرف برق در این دوره زمانی در بخش صنعتی کاهش یافته و در سایر بخش‌ها افزایشی بوده و بیشترین افزایش مربوط به بخش عمومی با ۲۷٫۳ درصد نسبت به سال قبل بوده است.

جدول ۳-۲۲. فروش برق به تفکیک بخش‌های استان (مگاوات ساعت) طی سال ۱۴۰۲-۱۴۰۳

سال	جمع	خانگی	عمومی	کشاورزی	صنعتی	سایر	روشنایی معابر
1402	3521676	1239190	395923	1008398	541881	234037	102247
1403	3737075	1301908	504074	1052707	496089	271518	110778
درصد تغییر	6.12	5.06	27.32	4.39	-8.45	16.02	8.34

ماخذ: شرکت‌های توزیع برق استان و محاسبات کارشناسی

نمودار ۲-۲۲. ترکیب مصرف برق بخش مختلف استان در سال ۱۴۰۳

با توجه به داده های جدول شماره (۸-۴) مشاهده می شود که تعداد مشترکین برق از ۷۱۷۵۴۵ مشترک در سال ۱۴۰۲ با رشد ۴,۴ درصدی به تعداد ۷۴۹۰۹۴ مشترک در سال ۱۴۰۳ رسیده است که بیشترین مشترکین با ۴,۷ درصد مربوط به بخش خانگی و کمترین مشترکین با ۱,۵ درصد مربوط به بخش عمومی می باشند.

جدول ۴-۲۲. تعداد مشترکین برق استان طی سال های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

سال	جمع	خانگی	عمومی	کشاورزی	صنعتی	روشنایی معابر	سایر
۱۴۰۲	۷۱۷۵۴۵	۶۰۲۷۳۶	۲۰۰۲۹	۹۷۸۹	۲۸۲۷	۴۳۶۸	۷۷۷۹۶
۱۴۰۳	۷۴۹۰۹۴	۶۳۱۰۶۵	۲۰۳۲۹	۱۰۰۹۲	۲۸۹۲	۴۵۰۸	۸۰۲۰۸
درصد تغییر	۴.۴	۴.۷	۱.۵	۳.۱	۲.۳	۳.۲	۳.۱

ماخذ: شرکت برق استان

۸-۴. جمع بندی و ارائه توصیه های سیاستی

باتوجه به نقش بسیار مهم ملی، منطقه ای و بین المللی انرژی، سیاست های اقتصادی بخش انرژی در کشور از اهمیت بسزایی برخوردار بود و علاوه بر ایجاد درآمدهای ارزی ناشی از صادرات نفت و گاز برای کشور، همواره از دو بعد تولید و مصرف انرژی مورد بحث و بررسی قرار می گیرد. تجربه نشان داده است که رشد اقتصادی و توسعه صنعتی که از

پایه‌های اصلی پیشرفت در عرصه فن‌آوری و رسیدن به اقتدار سیاسی و استقلال ملی هستند تا اندازه زیادی با استفاده درست و منطقی از منابع انرژی ارتباط دارند.

در راستای تولید و مصرف بهینه انرژی، توصیه‌های سیاستی به شرح ذیل ارائه می‌گردد:

- گسترش کمی و ارتقاء سطح کیفی حمل و نقل غیر عمومی
- اجرای برنامه عملیاتی برای جلوگیری از رشد مصرف انرژی در بخش‌های دولتی و خصوصی
- الزام دولت و دستگاه‌های دولتی به ارائه آمار و گزارش رسمی از روند کاهش مصرف انرژی
- فرهنگ سازی مصرف ایمن و بهینه گاز.
- زمینه سازی فرهنگی برای مصرف ایمن و بهینه گاز طبیعی و توسعه مسئولیت‌های اجتماعی
- خدمات رسانی به سرمایه‌گذاران اقتصادی نیازمند به مصرف منابع متفاوت انرژی استان و تسهیل دسترسی آنان به منابع انرژی مورد نیاز.
- تهیه و تدوین فهرست آسیب پذیری‌ها، تهدیدات نوین (زیستی) و ابلاغ طرح جامع مقابله با تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن در حوزه انرژی استان
- ایجاد هماهنگی‌های لازم بین دستگاه‌های مختلف استان برای ارتقاء توانمندی مورد نیاز در شرایط اضطرار مرتبط با حوزه انرژی به منظور مقابله با بحران‌ها در سطح استان
- بازدید و تست مولدهای مراکز سطح بندی شده در سطح استان جهت آمادگی در شرایط اضطراری
- پایش و کنترل مداوم دانش روز جهت بهره‌گیری از فناوری‌های نوین جهت مقابله با تهدیدهای جدید در این زمینه
- الزام مشترکین دارای موتورخانه به اخذ معاینه فنی برای موتورخانه و تمدید سالانه آن.
- جلوگیری از دستکاری کنتورها و تجهیزات اندازه گیری توسط مشترکین.

فصل نهم

سرمایه‌گذاری خارجی

خلاصه فصل

رشد و توسعه از دغدغه‌های اصلی مسئولان و سیاستگذاران هر جامعه‌ای به حساب می‌آید. چرا که این مهم رابطه مستقیمی با ارتقاء سطح مادی زندگی مردم دارد. سرمایه‌گذاری خارجی یکی از شاخص‌های مهم جهانی شدن اقتصاد و از عوامل اساسی ارتباط نظام اقتصادی و اقتصاد داخلی کشور با اقتصاد جهانی و از عوامل توسعه تجارت بین‌المللی است، چراکه علاوه بر تامین منابع مالی برای رونق اقتصادی از فناوری‌های جدید استفاده کرده و با توسعه مهارت‌ها و افزایش توان کیفی نیروی انسانی، همچنین ارتقای سطح مدیریت، موجب ایجاد اشتغال، افزایش تولید مطابق استانداردهای بین‌المللی و دسترسی به بازارهای صادراتی و توسعه صادرات شده و در نتیجه رشد و توسعه اقتصادی در کشورها را به دنبال دارد. امروزه سرمایه‌گذاری خارجی در اقتصاد جهانی از اهمیت شایان توجهی برخوردار بوده و به‌عنوان یک صنعت در سطح سرمایه، موتور محرکه رشد و توسعه اقتصادی در تمام نظریات و الگوهای رشد اقتصادی محسوب می‌گردد. از این رو، جذب سرمایه کافی به منظور تأمین منابع مالی طرح‌های اقتصادی، مهمترین دغدغه‌های تصمیم‌گیرندگان اقتصادی در هر جامعه است. با گسترش مباحث مرتبط با جهانی شدن و ارتباط متقابل کشورها و عدم تکافوی منابع داخلی برای سرمایه‌گذاری، کشورها ناگزیر به جذب سرمایه‌های خارجی و رقابت در جذب آن هستند. مهم‌ترین وجوه تمایز سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با دیگر وجوه سرمایه را می‌توان به میزان و درجه کنترل سرمایه‌گذاری و میزان مشارکت، سود و زیان‌هایی که متوجه سرمایه‌گذار است و همچنین رابطه و منافع بلندمدت میان سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر دانست. علاوه بر موارد فوق، مهمترین آثار سرمایه‌گذاری خارجی در قیاس با سرمایه‌گذاری داخلی، در تأثیر آن بر انتقال فناوری‌های روزآمد و دانش فنی پیشرفته به کشور میزبان است. که این امر به تدریج به بالا بردن قابلیت‌های تکنولوژیکی در کشور میزبان کمک می‌نماید. استان لرستان دارای مزیت و پتانسیل بالایی می‌باشد از اینرو بایستی شرایط به گونه‌ای در استان فراهم شود که زمینه جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی بیشتری در استان فراهم شود. براساس آمار سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران مجموع سرمایه‌گذاری خارجی مصوب در استان لرستان در سال ۱۴۰۳ برابر با ۱۸.۵ میلیون یورو بوده است.

۹-۱. سیاست‌های اقتصادی سرمایه‌گذاری خارجی و جهت‌گیری‌های استان

جذب سرمایه‌گذاری خارجی در ایران همواره در اولویت کاری دولت‌ها قرار داشته و فارغ از میزان موفقیت برنامه‌ریزی‌های انجام شده برای این مسئله، در همه برنامه‌های بالادستی کشور سهم قابل توجهی برای جذب سرمایه خارجی منظور شده است؛ چرا که ایران به عنوان کشوری نفت‌خیز و در حال توسعه، برای افزایش توان رقابتی و بهبود جایگاه خود در میان کشورهای در حال توسعه، انگیزه بالایی برای جذب فناوری‌های خارجی داشته است. جهت‌گیری‌ها و اقدامات استان در مقوله جذب سرمایه‌گذاری خارجی همسو با سیاست‌ها و جهت‌گیری‌های اقتصادی کشور بوده و در این زمینه سیاست‌های ذیل را دنبال نموده است:

- اخذ مجوز سرمایه‌گذاری خارجی برای پروژه‌های سرمایه‌گذاری استان جهت برخورداری از مزایای قانون تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی
- پیگیری مسائل مرتبط و پیش‌روی سرمایه‌گذاران موجود در استان
- تعریف پروژه‌های جدید سرمایه‌گذاری براساس استانداردهای بین‌المللی
- بازدید از پروژه‌های سرمایه‌گذاری خارجی استان و پیگیری مشکلات آنها

۹-۲. بررسی و تحلیل عملکرد سرمایه‌گذاری خارجی استان

استان لرستان دارای مزیت و پتانسیل‌های بالایی در بخش‌های مختلف اقتصادی برای جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی است. اما به دلیل ضعف شدید زیرساخت‌های سرمایه‌گذاری استقبال چندانی از این ظرفیت‌ها صورت نگرفته است و بنظر می‌رسد یکی از معیارهای ورود سرمایه‌گذاران خارجی به اقتصاد ایران رصد وضعیت سرمایه‌گذاران داخلی است و تا حمایت از بنگاه‌های اقتصادی بخش خصوصی در داخل کشور صورت نگیرد، نمی‌توان انتظار ورود سرمایه‌گذاری خارجی به این استان را داشت.

جدول ۱-۲۵. وضعیت سرمایه‌گذاری خارجی استان طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲

شرح	۱۴۰۲	۱۴۰۳
تعداد پروژه‌ها	۱	۲
حجم سرمایه‌گذاری مصوب (میلیون یورو)	۴,۸۸	۱۸.۵
حجم سرمایه‌وارد (میلیون یورو)	۰	۸۵۷۰۰۰

ماخذ: مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان

استان لرستان در سال ۱۴۰۲ یک طرح سرمایه‌گذاری خارجی مصوب و در سال ۱۴۰۳ دارای دو طرح به حجم سرمایه ۱۸,۵ میلیون یورو بوده است. هم‌چنین مبلغ ۸۵۷ هزار یورو سرمایه خارجی در سال ۱۴۰۳ جذب گردیده است. در سال ۱۴۰۳ شرکت کیمیا خرم زاگرس دارو با تابعیت افغانی در شهرستان خرم‌آباد در زمینه تولید انواع سرم، محلول‌های دیالیز و صنایع وابسته اقدام به اخذ مجوز با سرمایه مصوب ۱۷,۶ میلیون یورو و شرکت رضوان صنعت افلاکیان با تابعیت آلمانی در شهرستان دورود در زمینه احداث نیروگاه خورشیدی با ظرفیت ۱۰ مگاوات با حجم سرمایه مصوب ۹۲۴ هزار یورو اقدام به اخذ مجوز سرمایه‌گذاری خارجی از سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران نموده‌اند.

جدول ۲-۲۵. پروژه‌های سرمایه‌گذاری خارجی مصوب استان در سال ۱۴۰۳

نام شرکت	تابعیت	میزان سرمایه‌گذاری مصوب (میلیون یورو)	شهرستان	نوع قرارداد
کیمیا زاگرس خرم دارو	افغانی	۱۷,۶	خرم آباد	مشارکت
رضوان صنعت افلاکیان	آلمانی	۰,۹۲۴	دورود	مشارکت

ماخذ: مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان

۹-۳. فعالیت‌های مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان

با پیگیری‌های مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان و دستگاه‌های اجرایی، روند اجرای طرح‌های سرمایه‌گذاری، به ویژه طرح‌های سرمایه‌گذاری خارجی مورد رصد قرار گرفته، تا ضمن آگاهی از میزان پیشرفت اجرای این طرح‌ها، زمینه اقدام به موقع برای رفع موانع و مشکلات آنها فراهم باشد. این مرکز از زمان قبل از اخذ مجوز سرمایه‌گذاری خارجی پروژه‌ها، به بررسی مسائل و پیگیری مشکلات پیش روی سرمایه‌گذاران می‌پردازد و با وجود مشکلات ناشی از تحریم‌ها، تلاش‌هایی در راستای جذب سرمایه‌گذار در استان صورت گرفته است. از طرف دیگر می‌توان گفت که برگزاری جلسات هم‌اندیشی برای حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی موجب حفظ وضعیت موجود و افزایش آن در سال‌های آینده خواهد شد. مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان در سال ۱۴۰۳ جلساتی را در جهت رفع موانع سرمایه‌گذاران خارجی انجام داده است.

۹-۴. جمع‌بندی و ارائه توصیه‌های سیاستی

با توجه به وجود ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های استان لرستان در بخش‌های مختلف اقتصادی و عدم موفقیت استان در جذب سرمایه‌گذاری خارجی در سال‌های گذشته، یکی از دلایل مهم عدم موفقیت لرستان در جذب سرمایه‌گذاری خارجی، فقدان زیرساخت‌های سرمایه‌گذاری در این استان بوده که خوشبختانه در دست اقدام بودن ایجاد زیرساخت‌هایی مانند خطوط ریلی و جاده‌ای، توسعه باند فرودگاه و غیره، تمایل به سرمایه‌گذاری در استان را افزایش داده است. با توجه به اینکه مهم‌ترین هدف مرکز خدمات سرمایه‌گذاری، به عنوان محور و متولی اصلی و قانونی سرمایه‌گذاری خارجی استان، تمرکز خدمت‌رسانی دولت به سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی و تسهیل و تسریع امور مربوطه می‌باشد، توصیه‌های ذیل به منظور افزایش جذب سرمایه‌گذاری خارجی ارائه می‌گردد:

- افزایش قابلیت اجرایی مراکز خدمات سرمایه‌گذاری
- القاء تصویری روشن از فضای سرمایه‌گذاری در فضای ملی و بین‌المللی
- تعریف مشوق‌های جدید برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی در سطح ملی
- اعطای مشوق‌های سرمایه‌گذاری ویژه در استان‌های مستعد ولی کمتر توسعه یافته مانند لرستان

- ایجاد پنجره واحد سرمایه‌گذاری و تسریع در صدور مجوزها
- تفکیک وظایف و جلوگیری از موازی کاری دستگاه‌های اجرایی در امور سرمایه‌گذاری
- اختصاص اعتبارات دولتی به منظور توسعه زیرساخت‌های سرمایه‌گذاری در لرستان
- اتخاذ تمهیدات لازم برای ارتقا توانمندی بانک‌ها در پرداخت تسهیلات به طرح‌های جدید ارائه شده توسط سرمایه‌گذاران (یکی از علل این موضوع محدود شدن بانک‌ها به پرداخت در سقف درصدی از اعتبارات داخلی و اولویت طرح‌های نیمه تمام تکلیفی است).
- حمایت از سرمایه‌گذاران موجود در استان و رفع موانع و مشکلات سطح استانی و ملی
- تبلیغات هدفمند و گسترده پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های لرستان به ویژه در بخش‌های گردشگری و کشاورزی در سطح ملی و بین‌المللی
- ارتقا فرهنگ و تقویت روحیه سرمایه‌پذیری از طریق کلاس‌های آموزشی و رسانه‌های جمعی در سطح استان

فصل دهم

تجارت خارجی استان

خلاصه فصل

رشد و توسعه اقتصادی از مهمترین اهداف سیاست گذاری اقتصادی است. یکی از راهکارهای تحقق این اهداف پیروی از راهبردهای توسعه ای است. از سوی دیگر، بازرگانی بین الملل از دیرباز در رشد و توسعه اقتصادی کشورها نقش داشته و پیدایش صنایع، پیشرفت علوم و فنون و سیر سریع تمدن با انگیزش تجارت و شتاب بخشی به سرمایه گذاری خارجی اهمیت آن را دو چندان نموده است، بنابراین در جهان امروز از تجارت به عنوان نیروی محرکه مهم رشد و توسعه یاد میشود و راهبردهای تجاری در ترکیب با راهبردهای توسعه ای دیگر به عنوان مهمترین روش برای نیل به اهداف مذکور در نظر سیاست گذاران قرار گرفته اند. اگر سیاستهای تجارت خارجی کشور در چارچوب یک راهبرد بازرگانی صحیح پیش برود یقیناً به تجارت صرفاً به عنوان مغری برای مازاد یا کمبود تولید داخلی نگریسته نمی شود، بلکه تجارت خارجی به عنوان عامل تعیین کننده رشد اقتصادی و وسیله ارتقای فناوری، کارایی و بهره وری کل عوامل شناخته خواهد شد. به اعتقاد برخی از اقتصاددانان امروزه منطقی‌ترین استراتژی صادرات، تبعیت از استراتژی تولید برای صادرات به نظر می رسد. در این فصل به بررسی وضعیت صادرات و واردات کالاها از گمرک استان می‌پردازیم.

میزان کالاهای مصرفی صادر شده از گمرکات استان در سال ۱۴۰۲ معادل ۱۷,۶۸ هزار تن به ارزش دلاری ۲۳,۲ میلیون دلار و ارزش ریالی ۹۰۵۷ میلیارد ریال بوده که این میزان در سال ۱۴۰۳، به ۱۸,۱ هزار تن به ارزش دلاری ۳۳,۸ میلیون دلار و ارزش ریالی ۱۷۴۳۲ میلیارد ریال رسیده است

میزان کالاهای وارد شده از طریق گمرک به استان در سال ۱۴۰۲ معادل ۱,۰۶ هزار تن کالا به ارزش دلاری ۱۶,۹۸ میلیون دلار و ارزش ریالی ۴۸۲۹ میلیارد ریال برآورد شده است. در حالیکه در سال ۱۴۰۳ میزان کالای وارد شده به استان ۱,۱۹ هزارتن کالا به ارزش دلاری ۲۰,۷ میلیون دلار و ارزش ریالی ۵۹۰۵ میلیارد ریال بوده است. آمار و ارقام نشان‌دهنده افزایش ۱۲ درصدی کالاهای وارد شده به استان از لحاظ وزنی و نیز افزایش ۲۲ درصدی این کالاها از نظر ارزش دلاری و ۲۲ درصدی از لحاظ ریالی است.

تراز تجاری استان در سال ۱۴۰۳، میزان ۱۵۳,۵ هزارتن کالا به ارزش ۱۱۸,۹ میلیون دلار، مثبت گزارش شده که نسبت به سال ۱۴۰۲ از نظر وزنی ۳۰ درصد افزایش و از لحاظ ارزش دلاری ۲۹ درصد رشد داشته است. مثبت بودن تراز تجاری از لحاظ ارزش بیشتر به دلیل افزایش قیمت دلار و تغییر قیمت کالاهای اساسی بوده است.

سهم کالاهای مصرفی صادره از گمرکات استان در سال ۱۴۰۲ معادل ۲۱,۵ درصد بوده که این سهم در سال ۱۴۰۳ به ۲۳,۹ درصد افزایش پیدا کرده است. سهم کالاهای سرمایه نیز دچار کاهش محسوسی نسبت به سال قبل شده است در سالهای مورد بررسی سهم کالاهای واسطه‌ای صادره از گمرکات استان از ۷۸,۴ درصد به ۷۶ درصد کاهش یافته است.

سهم کالای مصرفی از واردات استان طی سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب معادل یک و صفر درصد بوده که در این بازه سهم کالاهای واسطه‌ای از ۷۱ درصد به ۲۳ درصد کاهش و سهم کالاهای سرمایه‌ای نیز از ۲۸ درصد به ۷۷ درصد افزایش یافته است.

۱۰-۱. سیاست های اقتصادی تجارت خارجی و جهت گیری استان

امروزه بسیاری از کشورهای جهان برای دستیابی به توسعه راه تجارت را برگزیده‌اند و در این میان نه تنها به میزان کمی صادرات و واردات خود توجه نموده‌اند، بلکه با بکارگیری راهبردها و سیاست‌های تجاری در جهت اهداف توسعه‌ای به پیشرفت و توسعه سریعتر دست یافته‌اند. آنچه در ادبیات اقتصادی به عنوان راهبرد تجاری شناخته شده است عبارتست از تمام تدابیر و روش‌هایی که کشوری برای تنظیم روابط اقتصادی افراد ساکن در قلمرو ملی خود و در چارچوب اهدافی مشخص با سایر کشورها اتخاذ می‌کند و به صورت نسبی یا مطلق اعمال می‌نماید. این راهبردها شامل عناصر ذهنی و عینی نیز می‌باشند که از سویی نظریات تجارت را در بر می‌گیرند و تکنیک‌هایی را لحاظ می‌نمایند و از سوی دیگر متناسب با نظام سیاسی و اقتصادی حاکم و مقتضیات زمانی هستند. بر این مبنا، در هر کشور مجموعه‌ای از سیاست‌ها که شامل تحدید یا تشویق مبادلات در درجات گوناگون است به کار گرفته می‌شود. یکی از راهکارهای موثر جهت مبارزه با فساد و قاچاق کالا و به تبع آن، موثر در رشد اقتصادی و توسعه پایدار در استان لرستان، هدایت مبادلات تجاری و فعالیت‌های بازرگانی به مبادی قانونی، از جمله اداره کل گمرک می‌باشد. گمرک به عنوان دروازه تجارت خارجی استان به دنبال تسهیل در ارائه خدمات به صادرکنندگان و واردکنندگان می‌باشد تا واردات و صادرات خود را از این مبادی قانونی انجام دهند.

در راستای تحقق اهداف تعیین شده، در سطح استان سیاست‌ها و جهت‌گیری های ذیل را دنبال شده است:

- راه‌اندازی سامانه جامع امور گمرکی در شهرستان خرم‌آباد و منطقه ویژه اقتصادی ازنا
- ارتقا و خرید تجهیزات مورد نیاز شبکه‌های اینترنت و اینترنت
- آموزش کارکنان مرتبط جهت استفاده از سامانه جامع امور گمرکی
- انجام کارشناسی مجازی
- تلاش در جهت شفاف‌سازی فعالیت‌های تجاری و گمرکی
- پیگیری جهت اخذ اعتبارات مورد نیاز از گمرک جمهوری اسلامی ایران به منظور بروز نمودن سیستم‌های گمرکی
- مبارزه با قاچاق کالا به استان
- پیگیری جهت ایجاد منطقه ویژه اقتصادی خرم‌آباد که مجوز آن قبلاً صادر شده است.

۱۰-۲. بررسی وضعیت تحولات تجارت خارجی

در حال حاضر بیشترین حجم صادرات کشور در اختیار بخش خصوصی است، بنابراین لازم است تا دولت و نهادهای مرتبط با تجارت خارجی مانند سازمان توسعه تجارت و گمرک بیش از گذشته شرایط و بستر صادرات را برای فعالان اقتصادی کشور مهیا کنند. از آنجا که در گمرک امکانات محدود می‌باشد، لازم است مسیرهایی برای بازرسی کالاها تعیین شود تا محموله‌ها سریع‌تر خارج شوند و همچنین میزان فعالیت‌های نظارتی در گمرک مدیریت شود. کالاها برای ترخیص از گمرک، در سه مسیر کلی دسته‌بندی می‌شوند که به آن مسیرهای گمرکی می‌گویند. این مسیرها

برای بررسی دقیق تر کالاها و مدیریت بهتر آنها موثر هستند. بنابراین، برای ترخیص کالا از گمرک، در ابتدا محموله ها به ثبت می رسند و شماره کوتاه دریافت می شود و بعد از آن، اظهارنامه مورد ارزیابی قرار می گیرد تا مسیر خروج برای کالاها مشخص شود. اظهارنامه های ترخیص کالا ممکن است در سه مسیر قرمز، زرد و سبز قرار بگیرند.

قرار گرفتن کالا در مسیر سبز به این معنی است که در صورت ارائه اسناد، مدارک، مجوز های اجباری و همچنین صحت اطلاعات درج شده در اظهارنامه و رسیدهای پرداختی، کالای شما به دریافت مجوز خاصی نیاز ندارد و شماره ارزیابی از سیستم دریافت می شود. به این صورت فرایند ترخیص کالای در کوتاه ترین زمان انجام می شود؛ در بعضی گمرک ها پس از ارائه برخی اظهارنامه ها و بعد از اینکه حق ورودی پرداخت شد، پروانه الکترونیکی در همان زمان صادر می شود. به طور کلی از عواملی که سبب می شوند کالا در مسیر سبز قرار بگیرد می توان به خوش حساسی در تمامی امور مالیاتی، عدم تخلف در استفاده از کارت بازرگانی و عدم وجود هر گونه تخلف در اظهارنامه کالا اشاره کرد. مسیر زرد یکی دیگر از مسیرهای گمرکی است که در این مسیر، کالای برای تایید نهایی نیاز به آزمایش دارد و باید تایید شود که استاندارد است. این فرآیند به معنای ارزیابی فیزیکی کالا و بررسی دوباره آن نیست و فقط اسناد آن پیش از درب خروج بررسی می شود و در صورتی که مشکلی وجود نداشته باشد به صندوق فرستاده می شود. اگر کالایی برای ترخیص در مسیر قرمز قرار بگیرد، نسبت به مسیرهای گمرکی دیگر (سبز و زرد) دیرتر ترخیص می شود و روند طولانی تری را برای ترخیص طی می کند. کالایی که در مسیر قرمز قرار می گیرد نیازمند این است که برای ترخیص کالا از گمرک حتما به صورت فیزیکی مورد بررسی و ارزیابی قرار بگیرد. مسیر قرمز معمولا برای افرادی که به تازگی کارت بازرگانی خود را دریافت کرده اند، تعیین می شود. همچنین اگر اسنادی که برای اظهار کالا در سامانه EPL ارائه شده غیرقابل بررسی باشد، کالا از بین مسیرهای گمرکی دیگر، در مسیر قرمز قرار می گیرد. معمولا کالاهایی که از نظر ارزشی لوکس محسوب شوند، در این مسیر قرار می گیرند؛ همچنین لوازم یدکی خودروها و پارچه ها نیز برای ترخیص کالا از گمرک، در مسیر قرمز قرار می گیرند.

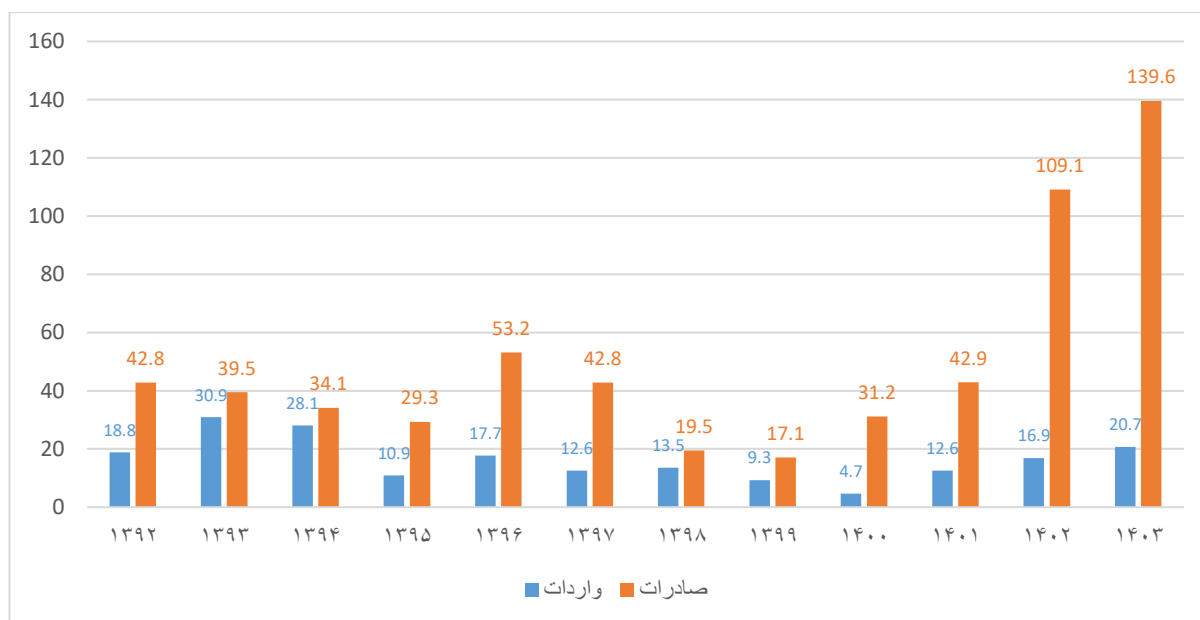
مهم‌ترین تحولات استان در حوزه تجارت خارجی در سال ۱۴۰۲ به شرح ذیل می‌باشد:

الف) کسب مجوز تخصصی صادرات مشتقات نفتی و فرآورده‌های آن برای گمرک منطقه ویژه اقتصادی لرستان (ازنا)

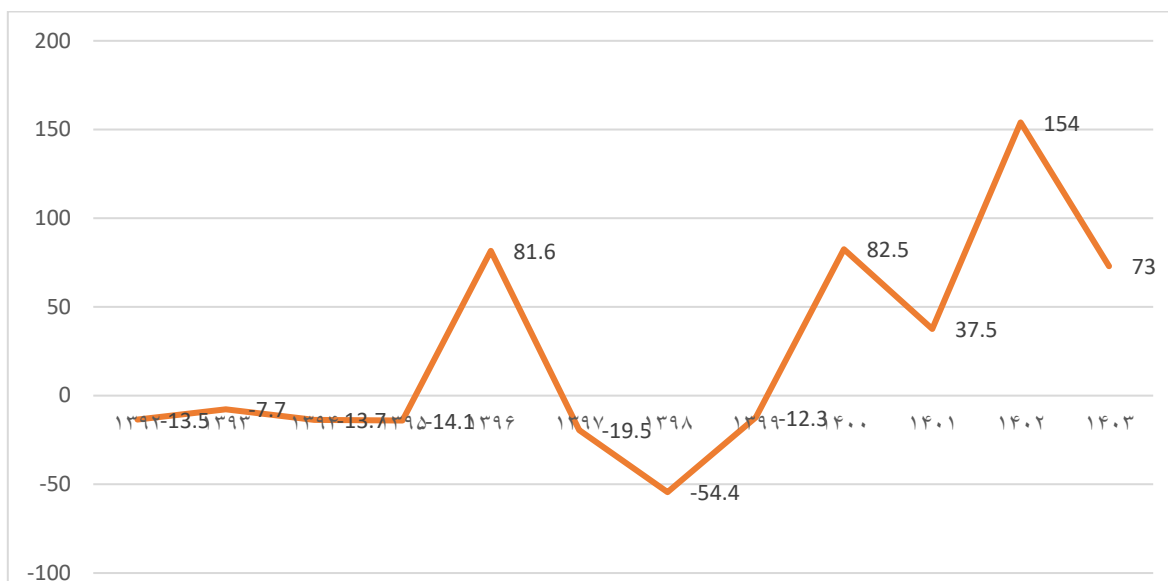
ب) ۹۰ درصد از کالاهای صادراتی استان در مسیر زرد، سبز ترخیص می‌شوند به شکلی که نیاز به حضور فیزیکی کالا و صاحب کالا در گمرک نمی‌باشد. این امر سبب تسریع در ترخیص و پایین آمدن هزینه و بهای تمام شده می‌شود.

ج) رشد ۲۸٪ صادرات سال ۱۴۰۳ از نظر ارزش (دلاری) و رشد ۲۲٪ واردات سال ۱۴۰۳ از نظر ارزش (دلاری)
چ) ترغیب شرکت‌های تولیدی سرب و ارائه خدمات گمرکی به آنها جهت صادرات تولیدات شمش در گمرک لرستان

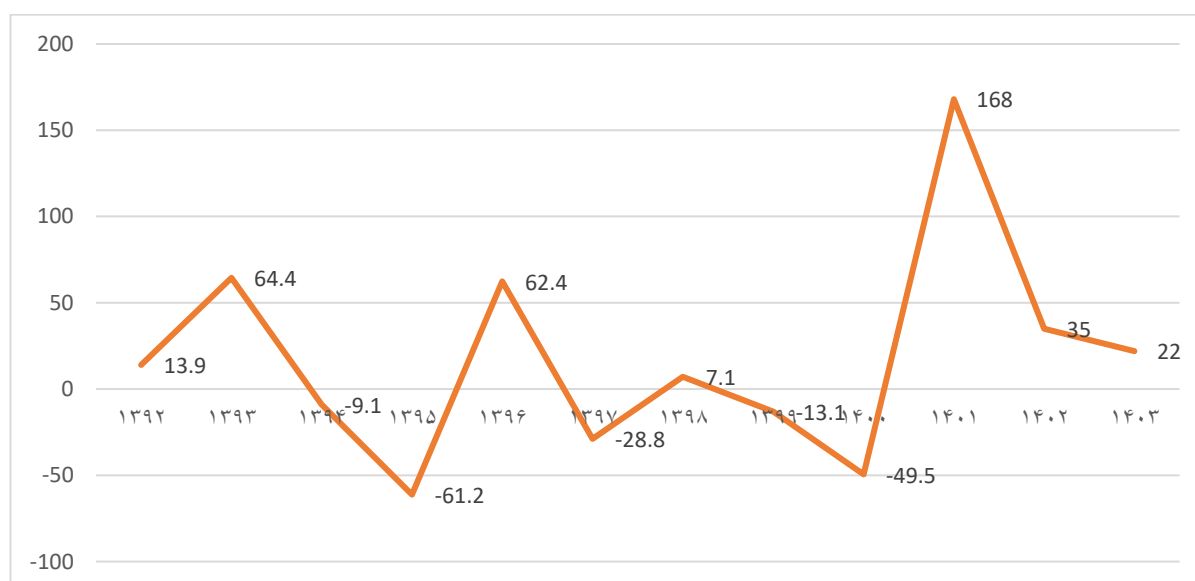
مطابق نمودار ذیل که میزان واردات و صادرات از گمرک استان را طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۴۰۳ را نشان می‌دهد بیشترین آمار واردات در این دهه مربوط به سال ۱۳۹۳ با مبلغ ۳۰,۹ میلیون دلار بوده و کمترین آمار مربوط به سال ۱۴۰۰ با مبلغ ۴,۷ میلیون دلار بوده که این کاهش واردات بیشتر به دلیل حمایت دولت از کالای ایرانی و تحریم‌ها بوده است بیشترین میزان صادرات مربوط به سال ۱۴۰۳ با مبلغ ۱۳۹,۶ میلیون دلار بوده کم‌ترین مقدار در این دهه با مبلغ ۱۷,۱ میلیون دلار در سال ۱۳۹۹ بوده است که بیشتر ناشی از خروج آمریکا از برجام و بازگشت تحریم‌های بین‌المللی بوده است.

نمودار ۱-۲۸. وضعیت صادرات و واردات استان در طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۴۰۳

نمودار ۲-۲۸. وضعیت روند رشد صادرات استان در طی سالهای ۱۳۹۲-۱۴۰۳

نمودار ۳-۲۸. وضعیت روند رشد واردات استان در طی سالهای ۱۳۹۲-۱۴۰۳

۱۰-۳. بررسی و تحلیل وضعیت شاخص‌ها و متغیرهای کلان تجارت خارجی استان

۱۰-۳-۱. صادرات استان

میزان کالاهای صادر شده از گمرک استان در سال ۱۴۰۳ معادل ۱۵۴ هزار تن کالا به ارزش ۱۳۹,۶ میلیون دلار و ارزش ریالی ۷۲۷۹۴ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال ۱۴۰۲ از نظر وزنی ۳۰ درصد افزایش، از نظر ارزش دلای ۲۸ درصد افزایش و از نظر ریالی، ۷۳ درصد، رشد داشته است. متوسط قیمت کالاهای صادراتی استان در سال ۱۴۰۳ به ازای هر

تن کالا، ۹۰۲٫۶ دلار برآورد گردیده که نسبت به سال قبل، یک درصد کاهش را نشان می‌دهد. کشورهای مقصد کالاهای صادراتی استان در سال ۱۴۰۳ شامل ترکیه، پاکستان، عراق بلغارستان و روسیه می باشد.

جدول ۱-۲۸. وضعیت صادرات استان لرستان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

درصد رشد	۱۴۰۲	۱۴۰۱	عنوان
۳۰	۱۱۹٫۴	۱۵۴٫۷۱	ارزش وزنی صادرات (هزار تن)
۲۸	۱۰۹٫۱	۱۳۹٫۶۵	ارزش دلاری صادرات (میلیون دلار)
۷۳	۴۲۱۲۶	۷۲٫۷۹۴	ارزش ریالی صادرات (میلیارد ریال)
۱	۹۱۳	۹۰۲٫۶۲	متوسط قیمت کالای صادراتی (دلار به ازای هر تن)

مأخذ: گمرک استان لرستان

میزان کالاهای مصرفی صادر شده از گمرکات استان در سال ۱۴۰۲ معادل ۱۷٫۶۸ هزار تن به ارزش دلاری ۲۳٫۲ میلیون دلار و ارزش ریالی ۹۰۵۷ میلیارد ریال بوده که این میزان در سال ۱۴۰۳، به ۱۸٫۱ هزار تن به ارزش دلاری ۳۳٫۸ میلیون دلار و ارزش ریالی ۱۷۴۳۲ میلیارد ریال رسیده است.

میزان کالاهای واسطه‌ای صادره از گمرکات استان در سال ۱۴۰۲ معادل ۱۰۱٫۶ هزار تن به ارزش دلاری ۸۵٫۷۲ میلیون دلار و ارزش ریالی ۳۳۰۲۸ میلیارد ریال گزارش شده که این میزان در سال ۱۴۰۳، به ۱۳۶٫۴ هزار تن به ارزش ۱۰٫۵۷٫۷ میلیون دلار و ارزش ریالی ۵۵۳۳۰ میلیارد ریال رسیده است.

در سال ۱۴۰۳ میزان صادرات کالای سرمایه‌ای در مقایسه با سایر کالا کمتر بوده و به دلیل استفاده از این کالاها در داخل یا عدم تولید کالاهای سرمایه مازاد بر نیاز داخل کشور بوده است در این سال صادرات کالای سرمایه‌ای به میزان ۲۲۰ هزار دلار بوده است.

جدول ۲-۲۸. وضعیت صادرات استان به تفکیک گروه کالایی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	سال ۱۴۰۱			سال ۱۴۰۲		
	وزن (هزار تن)	ارزش دلاری (میلیون دلار)	ارزش ریالی (میلیارد ریال)	وزن (هزار تن)	ارزش دلاری (میلیون دلار)	ارزش ریالی (میلیارد ریال)
مصرفی	۱۷/۶۸	۲۳/۲۶	۹۰۵۷	۱۸/۰۷	۳۳/۸۲	۱۷۰۴۳۲
واسطه ای	۱۰۱/۶۰	۸۵/۷۲	۳۳۰۲۸	۱۳۶/۴۲	۱۰۵/۷۷	۵۵۰۳۳۰
سرمایه ای	۰/۱۶	۰/۱۰	۴۱	۰/۲۲	۰/۰۶	۳۲
مجموع صادرات استان	۱۱۹/۴۴	۱۰۹/۰۸	۴۲۰۱۲۶	۱۵۴/۷۱	۱۳۹/۶۵	۷۲۰۷۹۴

مأخذ: گمرک استان لرستان

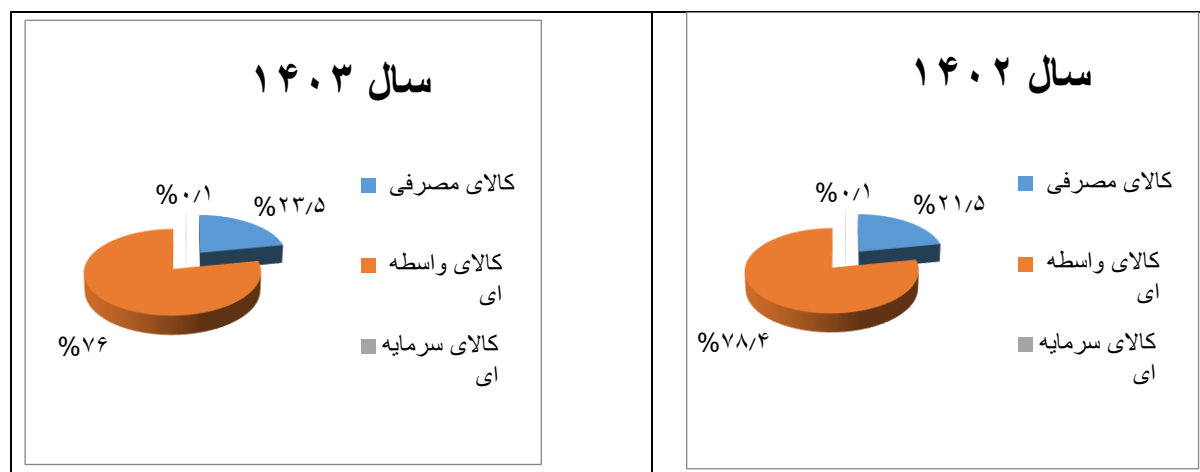
سهم کالاهای مصرفی صادره از گمرکات استان در سال ۱۴۰۲ معادل ۲۱,۵ درصد بوده که این سهم در سال ۱۴۰۳ به ۲۳,۹ درصد افزایش پیدا کرده است. سهم کالاهای سرمایه نیز دچار کاهش محسوسی نسبت به سال قبل شده است در سالهای مورد بررسی سهم کالاهای واسطه‌ای صادره از گمرکات استان از ۷۸,۴ درصد به ۷۶ درصد کاهش یافته است.

جدول ۳-۲۸. سهم گروه‌های کالایی از میزان صادرات استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳
مصرفی (درصد)	۲۱,۵	۲۳,۹
واسطه‌ای (درصد)	۷۸,۴	۷۶
سرمایه‌ای (درصد)	۰,۰۶	۰,۱

مأخذ: گمرک استان لرستان

در سال‌های ۱۴۰۳ متأسفانه به دلیل تحریم‌های اقتصادی و افزایش نرخ ارز و مشکل نقل و انتقال ارزی هیچ گونه صادرات کالاهای سرمایه‌ای در گمرک استان انجام نشده است. ناچیز بودن سهم کالاهای سرمایه‌ای در صادرات لرستان، نشان‌دهنده فقدان تکنولوژی و ضعف تولید در این استان یا استفاده از این کالاها در داخل کشور بوده است.

نمودار ۱۰-۴. سهم گروه‌های کالایی از صادرات استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

مهم‌ترین اقلام صادراتی استان در سال ۱۴۰۲، گرانول پلی اتیلن سنگین، کاتالیست، فروسلسیم، کامپاند پیوی سی، شیرخشک صنعتی و هیدرو کربن سبک، روغن پایه، روغن موتور بوده است و گرانول پلی اتیلن سنگین با وزن ۲۲ هزارتن به ارزش دلاری ۲۰,۳ میلیون دلار و کاتالیست با وزن ۸۱ تن به ارزش ۱۵,۳ میلیون دلار مهمترین کالاهای صادراتی بوده استان بوده اند.

جدول ۴-۲۸. اقلام عمده صادراتی استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

سال ۱۴۰۳			اقلام عمده صادراتی استان	سال ۱۴۰۲			اقلام عمده صادراتی استان
ارزش ریالی (میلیارد ریال)	ارزش دلاری (میلیون دلار)	وزن (تن)		ارزش ریالی (میلیارد ریال)	ارزش دلاری (میلیون دلار)	وزن (تن)	
۱۱,۹۰۴	۲۲/۸۶	۱۰,۱۳۴	شیر خشک صنعتی	۷,۸۳۲	۲۰/۳۱	۲۲,۳۰۸	گرانول پلی اتیلن
۷,۷۵۳	۱۴/۷۱	۳۰,۴۸۱	هیدرو کربن سبک، روغن پایه، روغن موتور	۶,۰۵۲	۱۵/۳۷	۸۱/۱۷	کاتالیست
۶,۱۹۱	۱۳/۶۲	۶۳/۲۴	کاتالیست	۵,۱۵۲	۱۳/۳۷	۱۴,۵۳۲/۱۹	فرو سیلیسیم
۶,۵۲۶	۱۳/۱۸	۱۶/۳۷	فرو سیلیسیم	۴,۰۲۲	۱۰/۷۰	۹,۷۲۹	کامپاند پی وی سی
۶,۲۶۶	۱۲/۷۰	۱۴,۰۹۰	گرانول پلی اتیلن	۳,۵۷۷	۹/۲۴	۳,۵۴۸	شیر خشک صنعتی
۵,۰۴۴	۹/۰۴	۸,۳۰۲	کامپاند پلی اتیلن	۳,۲۳۲	۸/۴۷	۱۷,۴۲۴	هیدرو کربن سبک، روغن پایه، روغن موتور

مأخذ: گمرک استان لرستان

مهم‌ترین اقلام صادراتی استان در سال ۱۴۰۲، شامل فروسیلیسیم، شیر خشک صنعتی، هیدرو کربن سبک، روغن پایه، روغن موتور، گرانول پلی اتیلن و کامپاند پلی اتیلن بوده است. مهم‌ترین کالای صادراتی استان از لحاظ وزنی و ارزش دلاری شیرخشک صنعتی با ۱۰ هزار تن به ارزش ۲۲ میلیون دلار اعلام شده است.

۱۰-۳-۲. واردات استان

در جدول ذیل واردات استان از نظر وزنی و ریالی و نیز متوسط قیمت کالاهای وارداتی درج شده است.

جدول ۵-۲۸. وضعیت واردات استان لرستان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
ارزش وزنی واردات (هزار تن)	۱,۰۶	۱/۱۹	۱۲
ارزش دلاری واردات (میلیون دلار)	۱۶,۹	۲۰/۷۲	۲۲
ارزش ریالی واردات (میلیارد ریال)	۴۸۲۹	۵,۹۰۵	۲۲
متوسط قیمت کالای وارداتی (دلار به ازای هر تن)	۱۶۰۱۸	۱۷,۴۳۹/۵۷	۹

مأخذ: گمرک استان لرستان

بر اساس اطلاعات جدول ۱۰-۵، میزان کالاهای وارد شده از طریق گمرک به استان در سال ۱۴۰۲ معادل ۱,۰۶ هزار تن کالا به ارزش دلاری ۱۶,۹۸ میلیون دلار و ارزش ریالی ۴۸۲۹ میلیارد ریال برآورد شده است. در حالیکه در سال ۱۴۰۳ میزان کالای وارد شده به استان ۱,۱۹ هزارتن کالا به ارزش دلاری ۲۰,۷ میلیون دلار و ارزش ریالی ۵۹۰۵

میلیارد ریال بوده است. آمار و ارقام نشان‌دهنده افزایش ۱۲ درصدی کالاهای وارد شده به استان از لحاظ وزنی و نیز افزایش ۲۲ درصدی این کالاها از نظر ارزش دلاری و ۲۲ درصدی از لحاظ ریالی است. متوسط قیمت کالاهای وارد شده (به ازای هر تن کالا) به استان در سال ۱۴۰۲، مبلغ ۱۶۰۱۸ دلار اعلام شده که با افزایش ۹ درصدی به ۱۷۴۳۹٫۵ دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است. کشورهای عمده هدف واردات استان در سال ۱۴۰۳ شامل ترکیه، آلمان، چین، ترکیه، امارات متحده عربی، سوئیس و کانادا می باشد.

جدول ۶-۲۸. وضعیت واردات استان به تفکیک گروه کالایی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	سال ۱۴۰۲			سال ۱۴۰۳		
	وزن (هزار تن)	ارزش دلاری (میلیون دلار)	ارزش ریالی (میلیارد ریال)	وزن (هزار تن)	ارزش دلاری (میلیون دلار)	ارزش ریالی (میلیارد ریال)
مصرفی	۰٫۲۸	۰٫۲۰	۱٫۱۶	۰	۰	۰
واسطه ای	۰٫۲۵	۴٫۸۰	۱۳۷۰	۴/۷۸	۰/۵۷	۱٫۳۶۳
سرمایه ای	۰٫۵۳	۱۱٫۹۸	۳۴۱۳	۱۵/۹۳	۰/۶۲	۴٫۵۴۱
مجموع واردات استان	۱٫۰۶	۱۶٫۹۸	۴۸۲۹	۲۰/۷۱	۱/۱۹	۵٫۹۰۴

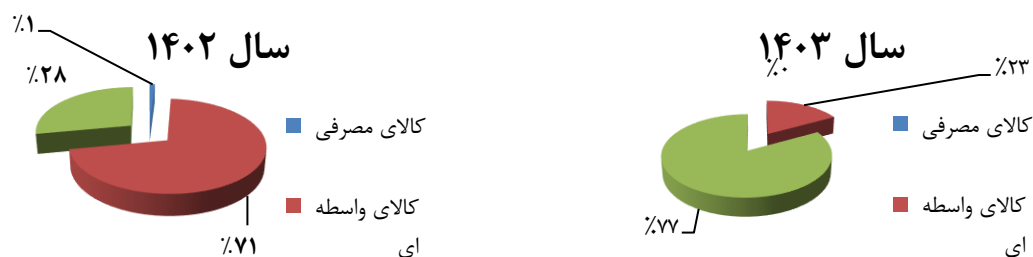
مأخذ: گمرک استان لرستان

مطابق اطلاعات جدول ۱۰-۷ سهم کالای مصرفی از واردات استان طی سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب معادل یک و صفر درصد بوده که در این بازه سهم کالاهای واسطه‌ای از ۷۱ درصد به ۲۳ درصد کاهش و سهم کالاهای سرمایه‌ای نیز از ۲۸ درصد به ۷۷ درصد افزایش یافته است.

جدول ۷-۲۸. درصد سهم کالاهای وارداتی به تفکیک گروه کالایی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳
مصرفی (درصد)	۱	۰
واسطه‌ای (درصد)	۷۱	۲۳
سرمایه‌ای (درصد)	۲۸	۷۷

مأخذ: گمرک استان لرستان

نمودار ۴-۲۸. سهم گروه‌های کالایی از واردات استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

جدول ۸-۲۸. اقلام عمده وارداتی استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

سال ۱۴۰۳			اقلام عمده وارداتی استان	سال ۱۴۰۲			اقلام عمده وارداتی استان
ارزش ریالی (میلیارد ریال)	ارزش دلاری (میلیون دلار)	وزن (تن)		ارزش ریالی (میلیارد ریال)	ارزش دلاری (میلیون دلار)	وزن (تن)	
۴,۲۴۵	۱۴/۸۹	۳۹۶/۴۶	مولد ژنراتور گازسوز تولید برق. گرما بهمراه اجزاء و قطعات	۲۸۶۲	۱۰	۳۱۵,۴	مولد ژنراتور گاز سوز تولید برق. گرما بهمراه اجزاء و قطعات
۸۹۵	۳/۱۴	۷۲/۳۹	کاتالیست	۱۱۴۲	۴	۶۳	کاتالیست
۲۴۰	۰/۸۴	۱۹۹/۵۱	تجهیزات غبارگیری کوره	۱۹۹	۰,۷	۹	پیچ
۱۲۷	۰/۴۵	۵۰	پایدار کننده	۱۲۹	۰,۴	۷۹	دستگاه و تجهیزات آسیاب گندم
۹۵	۰/۳۳	۵۴/۵	تیل	۱۱۴	۰,۴	۹۲	گلخانه با تجهیزات کامل

مأخذ: گمرک استان لرستان

مهم‌ترین اقلام وارداتی استان در سال ۱۴۰۲ شامل مولد ژنراتور گازسوز تولید برق. گرما بهمراه اجزاء و قطعات، کاتالیست، پیچ، دستگاه و تجهیزات آسیاب گندم و گلخانه با تجهیزات کامل بوده است که این اقلام از کشورهای عمده هدف واردات استان از جمله ترکیه، آلمان، چین، فیلیپین و امارات متحده عربی وارد کشور شده‌اند.

مهم‌ترین اقلام وارداتی استان در سال ۱۴۰۳ شامل ملزومات نیروگاه، مولد ژنراتور گازسوز تولید برق. گرما بهمراه اجزاء و قطعات، سایبان، کاتالیست، تجهیزات غبارگیری کوره، پایدارکننده و تیل بوده که این اقلام از کشورهای عمده هدف واردات استان از جمله ترکیه، آلمان، چین، ترکیه، امارات متحده عربی، سوئیس و کانادا وارد کشور شده‌اند.

۳-۳-۱۰. متوسط قیمت کالاهای صادراتی و وارداتی

شاخص متوسط قیمت کالاهای صادراتی که از تقسیم ارزش کالاهای صادراتی به وزن آن محاسبه می‌شود شاخص مهم و تعیین‌کننده‌ای در حوزه صادرات است که نشان می‌دهنده میزان ارزش افزوده ایجاد شده کالای صادراتی است. پایین بودن این شاخص نشان‌دهنده خام‌فروشی است که در بلندمدت موجبات وابسته شدن یک کشور را فراهم می‌آورد. مواد خام صادرشده، با فرآوری توسط نیروی کار خارجی و ایجاد ارزش افزوده در آنها، مجدداً با قیمت‌های بیشتر، به داخل کشور وارد شده و به عنوان کالای مصرفی و یا واسطه‌ای به کار گرفته می‌شوند.

جدول ۹-۲۸. متوسط قیمت کالاهای صادراتی و وارداتی طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲ (دلار - تن)

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
متوسط قیمت کالاهای صادراتی	۹۱۳,۲	۹۰۲,۶	-۱,۱
متوسط قیمت کالاهای وارداتی	۱۶۰۱۸,۵	۱۷۴۳۹,۵	۸,۸

مأخذ: گمرک استان و محاسبات کارشناسی

متوسط قیمت هر تن کالاهای صادراتی استان در سال ۱۴۰۲ حدود ۹۱۳,۲ دلار بوده که با کاهش یک درصدی به ۹۰۲,۶ دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در حوزه واردات نیز متوسط قیمت کالاهای وارداتی یکی از شاخص‌های مهم و اساسی می‌باشد و نشان‌دهنده نوع و سطح کالاهای وارداتی است. متوسط قیمت کالاهای وارد شده (به ازای هر تن کالا) به استان در سال ۱۴۰۲، مبلغ ۱۶۰۱۸ دلار اعلام شده است. این عدد با رشد ۸,۸ درصدی به ۱۷۴۳۹,۵ دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

۱۰-۳-۴. تراز تجاری استان

تراز تجاری که در برخی منابع از آن به عنوان صادرات خالص یاد می‌شود، به تفاوت میان ارزش پولی صادرات و واردات در طی یک دوره معین گفته می‌شود. در حقیقت تراز تجاری معیار رابطه بین واردات و صادرات کشورها است که مقدار مثبت آن را مازاد تجاری و مقدار منفی آن را کسری تجاری یا شکاف تجاری می‌نامند. به طور خلاصه تراز تجاری نتیجه خالص صادرات یک جامعه اقتصادی است مانده مثبت این شاخص نشان‌دهنده صادرات بیشتر و مانده منفی آن نشان‌دهنده واردات بیشتر خواهد بود.

جدول ۱۰-۲۸. وضعیت تراز بازرگانی استان طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
تراز تجاری استان (ارزش/ میلیون دلار)	۹۲,۲	۱۱۸,۹	۲۹
تراز تجاری (حجم/ هزار تن)	۱۱۸,۳	۱۵۳,۵	۳۰

مأخذ: گمرک استان و محاسبات کارشناسی

بر اساس بررسی‌های صورت گرفته، تراز تجاری استان در سال ۱۴۰۳، میزان ۱۵۳,۵ هزار تن کالا به ارزش ۱۱۸,۹ میلیون دلار، مثبت گزارش شده که نسبت به سال ۱۴۰۲ از نظر وزنی ۳۰ درصد افزایش و از لحاظ ارزش دلاری ۲۹ درصد رشد داشته است. مثبت بودن تراز تجاری از لحاظ ارزش بیشتر به دلیل افزایش قیمت دلار و تغییر قیمت کالاهای اساسی بوده است.

۱۰-۴. جمع بندی و ارائه توصیه های سیاستی

در مقوله تجارت خارجی مهم‌ترین موضوع صادرات و واردات است که می‌تواند نقش قابل توجهی در رشد اقتصادی داشته باشد و باید آنها را به عنوان عاملی مهم و تأثیرگذار در کشورهای در حال توسعه دانست. اهمیت و ضرورت حضور کالاهای ساخت یک کشور در بازار جهانی و فضای اقتصاد بین‌المللی از مهم‌ترین عوامل توسعه است. نقش صادرات در این بین به اندازه‌ای مهم است که بسیاری از کارشناسان صادرات را تنها مسیر موفق به توسعه اقتصادی یک کشور در بازار جهانی می‌دانند. امروزه حضور فناوری اطلاعات در حوزه صادرات موجب کثرت و تنوع کالاها و خدمات صادراتی در حوزه جهانی شده و همین امر دلیل محکمی برای ایجاد کیفیت در عرصه کالاهای تولیدی در بازار رقابت جهانی است. کیفیت و سرعت عرضه کالاهای صادراتی در یک کشور باعث می‌شود رتبه آن کشور در بازارهای بین‌المللی نیز بهبود یابد.

میزان کالاهای صادر شده از گمرک استان در سال ۱۴۰۲ معادل ۱۱۹ هزار تن کالا به ارزش ۱۰۹,۱ میلیون دلار و ارزش ریالی ۴۲۱۲۶ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال ۱۴۰۱ از نظر وزنی ۸۲,۸ درصد کاهش، از نظر ارزش دلاری ۱۵۴,۳ درصد افزایش و از نظر ریالی، ۲۴۰ درصد، رشد داشته است. متوسط قیمت کالاهای صادراتی استان در سال ۱۴۰۲ به ازای هر تن کالا، ۹۱۳ دلار برآورد گردیده که نسبت به سال قبل، ۳۹ درصد افزایش را نشان می‌دهد. متوسط قیمت هر تن کالاهای صادراتی استان در سال ۱۴۰۱ حدود ۶۵۷ دلار بوده که با افزایش ۳۹ درصدی به ۹۱۳ دلار در سال ۱۴۰۲ رسیده است. در حوزه واردات نیز متوسط قیمت کالاهای وارداتی یکی از شاخص‌های مهم و اساسی می‌باشد و نشان‌دهنده نوع و سطح کالاهای وارداتی است. متوسط قیمت کالاهای وارد شده (به ازای هر تن کالا) به استان در سال ۱۴۰۱، مبلغ ۷۲۰۰ دلار اعلام شده است. این عدد با رشد ۱۲۳ درصدی به ۱۶۰۱۸ دلار در سال ۱۴۰۲ رسیده است.

تراز تجاری استان در سال ۱۴۰۲، میزان ۱۱۸,۳ هزار تن کالا به ارزش ۹۲,۲ میلیون دلار، مثبت گزارش شده که نسبت به سال ۱۴۰۱ از نظر وزنی ۸۶ درصد افزایش و از لحاظ ارزش دلاری ۲۰۴ درصد رشد داشته است. مثبت بودن تراز تجاری از لحاظ ارزش بیشتر به دلیل افزایش قیمت دلار و تغییر قیمت کالاهای اساسی بوده است.

عمده ترین مشکلات گمرک استان

- ۱- خرید زمین با موقعیت و مساحت مناسب، ساخت انبار و خرید تجهیزات تخلیه و بارگیری، تشویق و ترغیب واحدهای تولیدی سراسر استان جهت انجام امور صادرات و واردات از گمرک استان، ترغیب واحدهای تولیدی با استفاده از ظرفیت انبارهای اختصاصی به منظور ارسال کالا به صورت مستقیم به انبار شرکت
 - ۲- ارتقاء ساختار گمرک استان لرستان از مدیریت به اداره کل
 - ۳- کسب مجوز تجارت هوایی (کارگو) از طریق فرودگاه خرم‌آباد
 - ۴- اخذ مجوز واردات تخصصی موبایل و ملزومات آن و خودرو و پارچه
- اخذ مجوز واردات شرکت‌های خارج از منطقه ویژه اقتصادی لرستان (ازنا) از طریق گمرک منطقه ویژه

توصیه های سیاستی

- ❖ خرید زمین با موقعیت و مساحت مناسب، ساخت انبار و خرید تجهیزات تخلیه و بارگیری
- ❖ تشویق و ترغیب واحدهای تولیدی سراسر استان جهت انجام امور صادرات و واردات از گمرک استان
- ❖ ترغیب واحدهای تولیدی با استفاده از ظرفیت انبارهای اختصاصی به منظور ارسال کالا به صورت مستقیم به انبار شرکت
- ❖ ارتقاء ساختار گمرک استان لرستان از مدیریت به اداره کل
- ❖ کسب مجوز تجارت هوایی (کارگو) از طریق فرودگاه خرم‌آباد
- ❖ اخذ مجوز واردات تخصصی موبایل و ملزومات آن
- ❖ اخذ مجوز واردات شرکت‌های خارج از منطقه ویژه اقتصادی لرستان (ازنا) از طریق گمرک منطقه ویژه

فصل یازدهم

بازار سرمایه

خلاصه فصل

یکی از سازوکارهای لازم و ضروری که نقش عمده‌ای در تحقیق و دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی دارد، بازار سرمایه است. کارکرد مناسب بازار سرمایه می‌تواند کارایی و سرمایه‌گذاری را افزایش و از طریق کاهش نگهداری دارایی‌های نقدی و افزایش رشد سرمایه‌های فیزیکی حداقل در بلندمدت، رشد اقتصادی را افزایش دهد. بازار سرمایه بویژه به دلیل اثرات ضدتورمی در مقایسه با بازار پول، در تامین مالی طرح‌های سرمایه‌گذاری از اولویت برخوردار بوده و حایز اهمیت است. سرمایه به عنوان یکی از عوامل موثر در تولید نقش فعال در توسعه اقتصادی کشور دارد، لذا لازم است انگیزه‌های کافی برای انباشت و استفاده بهینه از آن فراهم گردد.

بازار سرمایه می‌تواند پس‌انداز واحدهای اقتصادی را که مازاد دارند به واحدهای سرمایه‌گذاری که بدان نیازمندند انتقال دهد که با رشد پس‌اندازها سرمایه‌گذاری افزایش یافته و رشد اقتصادی حاصل می‌گردد. بازار سرمایه ایران در حالی سال ۱۴۰۲ را آغاز کرد که در اوایل سال شاخص کل حدود ۱۹۶۰۴۵۸ واحدی را نشان می‌داد. در پایان سال ۱۴۰۲ این شاخص به عدد ۲۱۹۵۰۹۲ واحد رسید که با نوسانات مختلف در پایان سال مذکور نسبت به سال قبل دارای رشد ۱۲ درصدی بوده است. شاخص کل هم وزن بورس اوراق بهادار تهران که وزن یکسانی به تمام نمادها می‌دهد در پایان سال ۱۴۰۳ نسبت به پایان سال ۱۴۰۲ با افزایش ۷,۱ درصدی، رقم ۷۹۵۲۷۷ واحد را ثبت نمود. این شاخص در اسفند ماه سال ۱۴۰۳ نسبت به ماه قبل آن رشد منفی ۴,۵ درصدی را تجربه نموده است.

مجموع اوراق بدهی منتشره در بازار سرمایه در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال قبل با رشد ۸۱,۱ درصدی به رقم ۶۹۰۷,۶ هزار میلیارد ریال رسیده است. لازم به ذکر است رشد مجموع اوراق بدهی منتشره در سال ۱۴۰۳، عمدتاً ناشی از رشد ۹۳,۲ درصدی انتشار اوراق بدهی دولتی و رشد ۱۵۳,۲ درصدی اوراق بدهی شهرداری می‌باشد. شایان ذکر است که در این مقطع معادل ۱۱۸,۵ و ۷۴۹,۸ هزار میلیارد ریال به ترتیب اوراق بدهی شهرداری و شرکتی منتشر شده است.

۱۱-۱. سیاست های اقتصادی بازار سرمایه و جهت گیری های استان

بازار سرمایه در سال ۱۴۰۳ با نوسانات مختلف روبرو بود به طوری که بسیاری از سهامداران خرد در این بازار با ضرر مواجه شدند. بورس می‌تواند نقش موثری در بهبود شرایط اقتصاد ایران داشته باشد لذا توسعه این بازار و بهره‌گیری از ابزارهای نوین به منظور کاهش ریسک‌های مالی جزو ضروریات اقتصاد کشور است. هم‌چنین کلیه آحاد جامعه امکان سرمایه‌گذاری در این بازار را دارند اما با توجه به ریسک‌ها و نوسانات بورس که جزو ویژگی‌های ذاتی بازار می‌باشد، می‌بایست پیش از اقدام به فعالیت در این بازار، اطلاعات و آموزش‌های لازم کسب گردد.

بازده سهام در دوره‌های متفاوت، متغیر است و روند ثابت و یکنواختی ندارد. بنابراین نوسان و تغییرپذیری، جزء جدایی‌ناپذیر بازدهی سهام در طی زمان است. با توجه به تغییرپذیری و نوسان، بازده دوره‌های آینده نیز قابل اطمینان نیستند. عدم اطمینان نسبت به بازده‌های آتی سهام، سرمایه‌گذاری را با ریسک همراه می‌نماید. سرمایه‌گذار همیشه

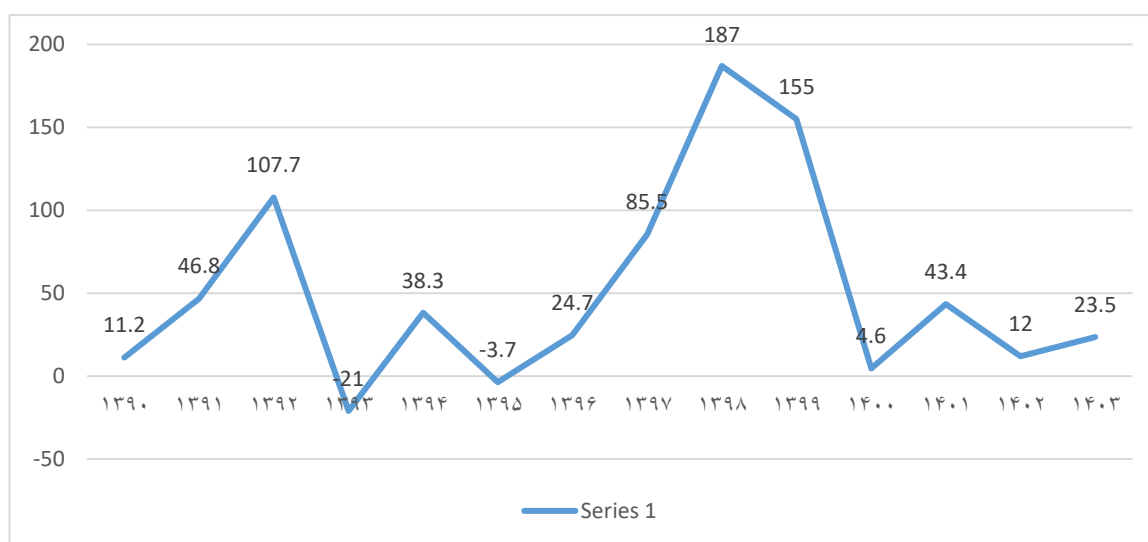
به دنبال کاهش ریسک و افزایش اطمینان بازدهی است. سرمایه‌گذاران در صورت کسب سود بیشتر، ریسک را می‌پذیرند. بر این اساس، هنگام سرمایه‌گذاری در بورس، ریسک و بازده سرمایه‌گذاری را همزمان مورد توجه قرار می‌دهند. به همین دلیل، شناخت پیوند بین ریسک و بازده در فرآیند تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران اهمیت ویژه‌ای دارد. در حال حاضر بورس یکی از بازارهای تامین مالی در کشورهای پیشرفته محسوب می‌گردد، اما در کشورهای کمتر توسعه‌یافته از جمله ایران نقش اصلی تامین مالی بر عهده بانک‌ها بوده و بازار سرمایه نقش چندانی در تامین مالی پروژه‌ها ندارد. در ایران تا سال‌های اخیر به علت عدم آشنایی مردم و به ویژه ساکنان استان‌های کمتر توسعه یافته با سرمایه‌گذاری در بورس، بورس و سرمایه‌گذاری در این حوزه رونق چندانی نداشت اما دولت از طریق اجرای سیاست‌های مختلفی از قبیل کاهش نرخ سود بانکی، فرهنگ‌سازی در راستای آشنایی مردم با فرهنگ سهامداری، تبلیغات رسانه‌ای برای ورود سرمایه‌های خرد مردم به بورس، برگزاری کارگاه‌های آموزشی تخصصی توسط سازمان بورس و غیره به دنبال بهبود این بازار بوده است که نتیجه آن ورود سرمایه‌های خرد مردم به بازار بورس و آشنایی همگان با مزایا و معایب سرمایه‌گذاری در بورس است.

لازم به ذکر است که به علت عدم وجود تالار بورس در استان لرستان، مردم با ساز و کار این نوع بازار سرمایه، سهام و سهامداری آشنایی چندانی ندارند و صرفاً از طریق شرکت‌های کارگزاری موجود در برخی شهرستان‌های استان به انجام معاملات خرید و فروش سهام در بورس تهران بصورت اینترنتی می‌پردازند. ایجاد تالار بورس در استان لرستان و سایر استان‌های محروم توأم با فرهنگ‌سازی و آشنایی متقاضیان با ساز و کار معامله در این بازار، می‌تواند منبعی برای جذب سرمایه‌های خرد مردم باشد. با راه‌اندازی تالار بورس در استان، روند سرمایه‌گذاری خرد و کلان استان به سمت شکوفایی اقتصادی و رونق تولید سوق می‌یابد. این امر اقدامی در راه تسهیل سرمایه‌گذاری و مشارکت بیشتر سرمایه‌گذاران در سامانه‌های سرمایه‌ای کشور و استان می‌گردد که نه تنها در توسعه سرمایه‌گذاری عمومی نقش دارد بلکه در سهولت انواع داد و ستدهای بورس نیز موثر است. توسعه بازارهای مالی در استان می‌تواند در تامین سرمایه مورد نیاز شرکت‌های استانی و رشد و توسعه شرکت‌ها و دسترسی عموم مردم به بازارهای مالی به منظور کسب بازدهی مناسب موثر باشد. بازار سرمایه می‌تواند به جلب مشارکت مردمی در توسعه ملی، گسترش مبانی مالکیت مردمی، جلوگیری از فرار سرمایه و گسترش اقتصاد غیر رسمی، جذب سرمایه‌های خارجی، کاهش فشار بر سیستم پولی و رشد اقتصادی کمک نماید.

۱۱-۲. بررسی وضعیت تحولات بازار سرمایه

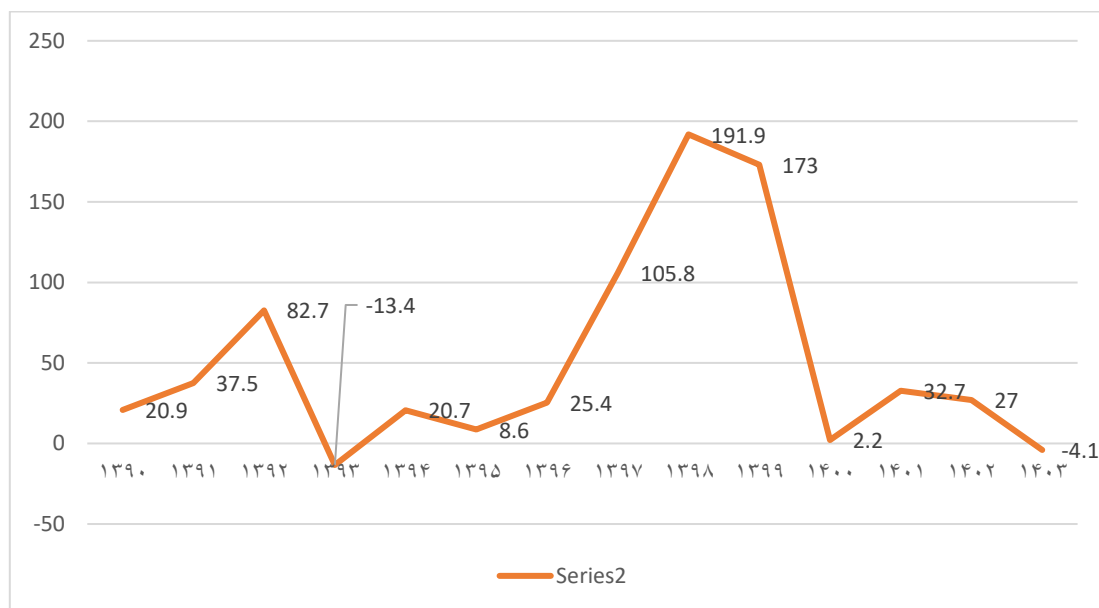
سرمایه‌گذاری در بورس دارای اهمیت بسیار زیادی در سیستم اقتصادی می‌باشد و یکی از پارامترهایی است که میزان سنجش سلامت و یا بیماری اقتصادی کشورها را مشخص می‌کند. از مهم‌ترین مباحثی که در اقتصاد دنیا مورد بررسی قرار می‌گیرد، استفاده از سرمایه‌های راکد در جهت توسعه‌ی اقتصادی هر کشور است. از یک سو جذب پس‌اندازهای راکد و سوق دادن آن‌ها در واحدهای تولیدی، بنگاه‌ها و شرکت‌های اقتصادی و از سوی دیگر ایجاد امکانات و تسهیلات برای مشارکت عموم مردم در توسعه و سهیم شدن در آن‌ها، از وظایف بورس است. هم‌چنین بورس به دلیل داشتن

این خصوصیات می‌تواند به‌عنوان یک اهرم مهم در کنترل نرخ تورم و افزایش نرخ رشد پس‌انداز نقش مهمی را در جامعه داشته باشد. بازار سهام توسعه‌یافته، در توسعه و ارتقای رشد اقتصادی دنیا بسیار تاثیرگذار است. ارتباط بین رشد اقتصادی و توسعه بازار سهام در بلندمدت به‌صورت دوطرفه است. در سال ۱۳۹۸ با تبلیغات رسانه‌ای، نقدینگی و پس‌اندازها به بازار سرمایه وارد شد بطوری که شاخص بورس در این سال دارای رشد ۱۸۷ درصدی بوده است. ولی در سال ۱۴۰۰ با ریزش شاخص و ایجاد جو بی‌اعتمادی مردم به بازار سرمایه، شاهد رشد ۴,۵ درصدی شاخص بورس بوده ایم. در اواخر سال ۱۴۰۱ بازار سرمایه نسبت به سال قبل وضعیت بهتری داشت به طوری که شاهد رشد ۴۳,۴ درصدی نسبت به سال قبل بوده است. همچنین در سال ۱۴۰۳ شاخص بورس شاهد رشد ۲۳,۵ درصدی بوده که نسبت به سال قبل وضعیت بهتری داشته است.

نمودار ۱-۳۱. روند رشد شاخص بورس اوراق بهادار طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۴۰۳

نمودار ذیل روند رشد شاخص فرابورس را طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۴۰۳ را نشان می‌دهد. بیشترین رشد شاخص مربوط به سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ به ترتیب با ۱۹۱,۹ و ۱۷۲,۹ درصد رشد نسبت به دوره مشابه سال قبل بوده و در سال ۱۴۰۳ به رشد منفی ۴,۱ رسیده است.

نمودار ۲-۳۱. روند رشد شاخص فرابورس طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۴۰۳

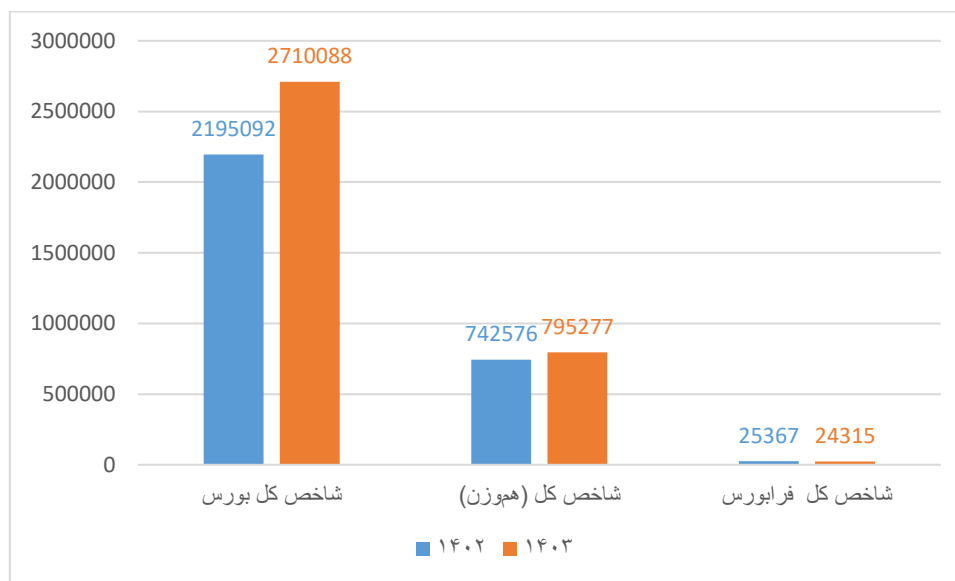
۱۱-۳. وضعیت شاخص‌های بازار سرمایه

مطابق جدول (۱۱-۱) شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۴۰۲ برابر با ۲۱۹۵۰۹۲ واحد بوده که با رشد ۲۳،۵ درصدی در پایان سال ۱۴۰۳ به رقم ۲۷۱۰۰۸۸ واحد رسیده است. در سال ۱۴۰۳ شاخص کل (هم وزن) با ۷۹۵۲۷۷ واحد و ۷،۱ درصد رشد و همچنین شاخص کل فرابورس با ۲۴۳۱۵ واحد شاهد رشد منفی ۴،۱ درصدی بوده است.

جدول ۱-۳۱. شاخص‌های بورس اوراق بهادار تهران در طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
شاخص کل	۲۱۹۵۰۹۲	۲۷۱۰۰۸۸	۲۳،۵
بورس اوراق بهادار	۷۴۲۵۷۶	۷۹۵۲۷۷	۷،۱
شاخص کل (هم وزن)			
فرابورس	۲۵۳۱۵	۲۴۳۱۵	-۴،۱
شاخص کل			

ماخذ: بورس منطقه‌ای تهران

نمودار ۳-۳۱. شاخص بورس اوراق بهادار طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

ارزش کل معاملات سهام در بورس اوراق بهادار در سال ۱۴۰۲ برابر با ۱۳۳۷۵ هزار میلیارد ریال بوده که با رشد منفی ۲۵ درصدی در سال ۱۴۰۳ به ۱۰۰۳۱ هزار میلیارد ریال رسیده است. همچنین حجم سهام معامله شده در سال ۱۴۰۳ برابر با ۲۵۳۴ میلیارد سهم بوده که نسبت به سال قبل ۵٫۸ درصد رشد داشته است.

جدول ۲-۳۱. ارزش و حجم سهام معامله شده در بازار بورس اوراق بهادار طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
ارزش کل معاملات (هزار میلیارد ریال)	۱۳۳۷۵	۱۰۰۳۱	-۲۵
حجم سهام معامله شده (میلیارد سهم)	۲۳۹۴	۲۵۳۴	۵٫۸

ماخذ: بانک مرکزی

بازار سرمایه متشکل از سه رکن اصلی بازار بدهی در کنار بازار سهام و بازار مشتقات می‌باشد. هدف بازار بدهی، ایجاد مکانیزمی برای تامین مالی کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت مخارج بخش خصوصی و دولتی می‌باشد. بازارهای بدهی، برای تامین مالی شرکت‌های بزرگ و با حجم دارایی‌های فیزیکی بالا مناسب‌ترین گزینه هستند. دلیل تمایز این بازارها، امکان استفاده از دارایی‌های ملموس و فیزیکی به عنوان وثیقه است که در تامین مالی چه از طریق بازار بدهی و چه از طریق نظام بانکی نقش مهمی دارد و از این جهت، وجه مشترک بازار بدهی و نظام بانکی است.

- ارزش بازار بدهی سهام در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۹۳۷ میلیارد هزار ریال بوده که با رشد ۲۱ درصدی در سال ۱۴۰۳ به مبلغ ۱۱۳۵ میلیارد هزار ریال رسیده است

- ارزش بازار سهام در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۷۶۱۸۸ هزار میلیارد ریال که با رشد ۱۳ درصدی در سال ۱۴۰۳ به مبلغ ۸۶۲۱۸ میلیارد ریال رسیده است.

جدول ۳-۳۱. ارزش بازار بدهی و سهام بورس اوراق بهادار طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
ارزش بازار بدهی سهام (هزار میلیارد ریال)	۹۳۷	۱۱۳۵	۲۱,۱
ارزش بازار سهام (هزار میلیارد ریال)	۷۶۱۸۸	۸۶۲۱۸	۱۳,۲

ماخذ: بانک مرکزی

مجموع اوراق بدهی منتشره در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۳۸۱۳,۷ میلیارد ریال بوده که با رشد ۸۱,۱ درصدی به رقم ۶۹۰۷,۶ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است. بیشترین میزان رشد مربوط به اوراق بدهی شهرداری با رشد ۱۵۳,۲ درصدی از ۴۶,۸ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۲ به ۱۱۸,۵ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده و اوراق بدهی دولتی با رشد ۹۳,۲ درصدی از ۳۱۲۵,۴ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ به ۶۰۳۹,۲ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ یافته است.

جدول ۴-۳۱. وضعیت فروش اوراق مالی اسلامی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
اوراق بدهی دولتی (هزار میلیارد ریال)	۳۱۲۵,۴	۶۰۳۹,۲	۹۳,۲
اوراق بدهی شهرداری (هزار میلیارد ریال)	۴۶,۸	۱۱۸,۵	۱۵۳,۲
اوراق بدهی شرکتی (هزار میلیارد ریال)	۶۴۱,۵	۷۴۹,۸	۱۶,۹
مجموع اوراق بدهی منتشره (هزار میلیارد ریال)	۳۸۱۳,۷	۶۹۰۷,۶	۸۱,۱

ماخذ: بانک مرکزی

۴-۱۱. جمع بندی و ارائه توصیه های سیاستی

مهم‌ترین نقش بورس ایجاد منبع سرمایه برای ایجاد کسب و کار و گسترش آن است و به عبارتی جمع‌آوری پس‌اندازهای کوچک و بزرگ، بهینه کردن گردش مالی و هدایت آن‌ها به سوی بخش‌های مولد اقتصادی از طریق ایجاد رغبت در افراد برای سرمایه‌گذاری در بورس می‌تواند نقش به سزایی در پیشرفت اقتصادی کشورها و در نهایت پیشرفت اقتصاد دنیا داشته باشد. به عبارتی بورس شرایطی را فراهم می‌کند که دولت از طریق اوراق قرضه افراد را در یک پروژه سهامی کرده تا هم پروژه به سرانجام برسد، هم منبع برای بودجه دولت فراهم شود و هم افراد از طریق سرمایه‌های خرد و حداقل مبلغ خرید در بورس به سود برسند و در نتیجه رشد اقتصادی ایجاد شود. رسمی بودن، شفافیت و برخورداری از پشتوانه محکم قانونی مهم‌ترین تفاوت‌های بورس با بازارهای سنتی می‌باشد و بورس برخلاف بازارهای سنتی، یک بازار کاملاً رسمی است و خرید و فروش در آن، براساس قوانین، مقررات و ضوابط مشخص و نظام‌مند انجام می‌شود.

طراحی انواع اوراق بهادار، راه‌اندازی نهادهای متنوع مالی، گسترش فعالیت‌های آموزشی و همچنین اطلاع‌رسانی، موجب شده تعداد سهام‌داران بورس رشد قابل توجهی داشته باشد. پیش‌بینی می‌شود که این روند همچنان ادامه داشته باشد تا جایی که به مانند کشورهای توسعه‌یافته، بازار سرمایه همواره در اولویت اول مردم برای سرمایه‌گذاری خوب و با هدف تولید ثروت بیشتر قرار گیرد.

به علت عدم وجود تالار بورس در استان لرستان، مردم با ساز و کار این نوع بازار سرمایه، سهام و سهامداری آشنایی چندانی ندارند و صرفاً از طریق شرکت‌های کارگزاری موجود در برخی شهرستان‌های استان به انجام معاملات خرید و فروش سهام در بورس تهران بصورت اینترنتی می‌پردازند. ایجاد تالار بورس در استان لرستان و سایر استان‌های محروم توأم با فرهنگ‌سازی و آشنایی متقاضیان با ساز و کار معامله در این بازار، منبعی برای جذب سرمایه‌های خرد مردم باشد. با راه‌اندازی تالار بورس در استان، روند سرمایه‌گذاری خرد و کلان استان به سمت شکوفایی اقتصادی و رونق تولید سوق می‌یابد. این امر اقدامی در راه تسهیل سرمایه‌گذاری و مشارکت بیشتر سرمایه‌گذاران در سامانه‌های سرمایه‌ای کشور و استان می‌گردد. که نه تنها در توسعه سرمایه‌گذاری عمومی نقش دارد بلکه در سهولت انواع داد و ستدهای بورس نیز موثر است.

توصیه‌های سیاستی

- راه‌اندازی تالار بورس در استان لرستان
- تعریف و ایجاد پروژه‌های قوی و موفق جهت از رکود در آوردن وضعیت اقتصاد استان و ایجاد تحرک و رونق به بازار بورس
- آشنایی مردم با فرهنگ سهامداری و بازار سرمایه
- جلب اعتماد عمومی از طریق عدم دخالت دولت در عرضه و تقاضای سهام
- بهبود فضای کسب و کار استان در راستای جلب اعتماد عمومی جهت مشارکت در تالار بورس استان
- برگزاری دوره‌های آموزشی و سمینارهای تخصصی در استان برای آشنایی علاقه‌مندان به سرمایه‌گذاری در بازار بورس جهت شناخت مناسبات بازار سرمایه و ارتقای دانش متقاضیان این حوزه

فصل دوازدهم

سیمه استان

خلاصه فصل

امروزه صنعت بیمه از عوامل مهم توسعه و پیشرفت کشورها به حساب می‌آید و توسعه این شاخص نشان دهنده بهبود وضعیت اقتصادی و ترقی سطح زندگی افراد یک جامعه است. ماهیت بیمه، مشارکت در پرداخت خسارت و ایجاد اطمینان است و به عنوان یک روش مقابله با ریسک، پشتیبانی قوی برای فعالیت در شرایط ریسک و نااطمینانی محسوب می‌شود.

نقش صنعت بیمه در بازارهای مالی به سه صورت دیده می‌شود. اولین نقش آن، تاثیری است که این صنعت به عنوان یک پشتیبان برای کاهش ریسک می‌تواند بر سایر بازارهای مالی اعمال کند. دومین نقش آن، جمع‌آوری و تجهیز منابع مالی با استفاده از عملیات بیمه‌ای است و سومین و مهم‌ترین نقش آن، سرمایه‌گذاری منابع مالی در فعالیت‌های اقتصادی است. در این فصل به بررسی وضعیت صنعت بیمه در استان لرستان، طی سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ پرداخته می‌شود.

در سال ۱۴۰۲ تعداد نمایندگی شرکت‌های بیمه استان ۲۲۷۳ نمایندگی بوده که با رشد ۵,۷ درصدی به ۲۴۰۳ شعبه در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته است. در بازه زمانی مذکور، تعداد نمایندگی‌های فعال شرکت‌های بیمه کشور از ۱۰۰۳۵۵ نمایندگی به ۱۰۲۵۲۵ نمایندگی رسیده و رشد ۲,۲ درصدی داشته است.

حق بیمه تولیدی توسط شرکت‌های بیمه استان در سال ۱۴۰۲ برابر با ۳۱۵۲۱ میلیارد ریال بوده و با رشد ۵۲ درصدی به مبلغ ۴۶۴۴۴ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است. میزان حق بیمه تولیدی کشور در دوره مذکور با رشد ۵۹ درصدی از مبلغ ۲۷۹۸۷۰۳ میلیارد ریال به مبلغ ۴۳۹۴۹۰۰ میلیارد ریال افزایش یافته و استان لرستان با سهم ۱,۰۶ درصدی از حق بیمه تولیدی کشور، در سال ۱۴۰۳ در جایگاه بیست و یکم استان‌های کشور قرار گرفته است. در سال‌های مورد بررسی، میزان خسارت پرداختی توسط صنعت بیمه استان، از مبلغ ۲۵۶۴۶ میلیارد ریال به ۳۷۳۴۴ میلیارد ریال رسیده و ۶۷ درصد رشد را تجربه کرده است. این در حالی است که خسارت پرداختی توسط صنعت بیمه کشور با ۶۱ درصد رشد از مبلغ ۱۶۳۹۷۷۵ میلیارد ریال به ۲۵۹۴۴۰۳ میلیارد ریال رسیده است.

استان لرستان در سال ۱۴۰۳ با سهم ۱,۵ درصدی از میزان خسارت پرداختی کشور، جایگاه نوزدهم و از لحاظ نسبت خسارت پرداختی به حق بیمه تولیدی جایگاه دوم کشوری را بخود اختصاص داده است. این موضوع دلیل روشنی بر پایین بودن حق بیمه تولیدی توسط شرکت‌های بیمه استان است.

ضریب نفوذ صنعت بیمه استان در سال ۱۴۰۲ برابر با ۲ درصد که با رشد ۱۴,۲ درصدی به رقم ۲ درصد در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در طی سال‌های مذکور ضریب نفوذ بیمه در کشور با رشد ۱۷,۵ درصدی از رقم ۲,۱۴ درصد به ۲,۲۸ درصد رسیده و لرستان در جایگاه نهم استان‌های کشور قرار گرفته است.

12-1 سیاست های اقتصادی صنعت بیمه و جهت گیری استان

بازار مالی هر کشور شامل بازار پول و بازار سرمایه است. بازار پول، تامین مالی کوتاه مدت و بازار سرمایه تامین مالی بلندمدت را بر عهده دارند. تعامل این دو بازار در پویایی اقتصاد، اهمیت زیادی دارد. مروری اجمالی بر وضعیت اقتصاد

کشورهای مختلف، حاکی از آنست که بازار سرمایه در آن دسته از کشورهایی که از درجه توسعه یافتگی بالاتری بهره‌مند هستند، عمق و وسعت بیشتری دارد. درحالی که در کشورهای درحال توسعه، بازار پول نقش غالب را در اقتصاد و بازار مالی ایفاء می‌کند. این بدان معناست که در کشورهای توسعه یافته عموماً بازار سرمایه محور اصلی تامین مالی است و لذا در فعالیتهای اقتصادی مولد نقش بسیار تعیین‌کننده‌ای دارد. در مقابل، در کشورهای درحال توسعه، بازار پول در کانون ساختار مالی قرار دارد. لذا واحدهای تولیدی برای تامین نیازهای مالی خود تا حد زیادی به نظام بانکی وابسته‌اند. بنابراین ضروری است که در فرآیند توسعه اقتصادی، گذار از ساختار مالی متکی به بانک به ساختار مالی متکی به اوراق بهادار و بازار سرمایه صورت گیرد و بازار سرمایه نقش اصلی تامین مالی را عهده‌دار شود. موسسات و شرکت‌های بیمه از نهادهای مهم و اصلی بازار سرمایه هستند و براساس آمارها و اطلاعات موجود همواره و به طور مستمر، حضور فعالی در بازارهای مالی پیشرفته دارند صنعت بیمه با ارائه خدمات و ارتباط منطقی بیشتر با سایر بخش‌ها و از راه گردآوری حق بیمه‌های اندک از گروه‌های مختلف اقتصادی و پرداخت به موقع خسارت می‌تواند از زندگی اجتماعی انسان‌ها حفاظت کند و با ایجاد آسایش خاطر برای کارآفرینان و صاحبان پیشه می‌تواند در افزایش تولید، کاهش واردات و کاهش وابستگی، نقشی موثر در توسعه اقتصادی ایفا کند. بنابراین بیمه از یک سو با هموار کردن راه سرمایه‌گذاری، کاهش ریسک در سرمایه‌گذاری و شرکت در سرمایه‌گذاری از محل ذخیره‌های فنی، موجبات افزایش بهره‌وری در دیگر بخش‌های اقتصادی را فراهم و از طرفی، رشد و توسعه دیگر بخش‌های اقتصادی، نیز موجبات تقویت و توسعه صنعت بیمه را فراهم می‌سازد.

آمارها و اطلاعات دریافته از شرکت‌های بیمه در استان لرستان موید این مطلب است که در سال‌های اخیر مردم استان تمایل بیشتری برای بیمه کردن اموال و دارایی‌های خود داشته و نقش شرکت‌های بیمه در کاهش ریسک را به خوبی ایفا و شرکت‌های بیمه استان لرستان به تبعیت از شرکت‌های بیمه کشور، به صورت همه جانبه تلاش می‌کنند تا بتوانند خدمات مناسبی به عنوان یکی از محورهای اصلی بازار سرمایه، در زمینه کاهش ریسک سرمایه‌گذاری ارائه نمایند. مهم‌ترین برنامه‌های اقتصادی صنعت بیمه استان:

بیمه‌های مرکزی در اوایل هر سال نرخ بیمه‌نامه‌ها و خسارت‌های وارده و نیز قوانین مربوطه را به واحدهای استانی ابلاغ می‌کنند و درآمدهای بیمه‌ای بصورت متمرکز در مرکز تجمع می‌گردد. لذا بیمه‌های استانی استقلال چندانی در برنامه‌ریزی نداشته و از صنعت بیمه کشور پیروی می‌نمایند. در ذیل مهم‌ترین برنامه‌های اقتصادی صنعت بیمه کشور و استان به شرح ذیل می‌باشد:

گسترش هدایت‌شده شبکه فروش (نمایندگان و کارگزاران و ارزیابان خسارت بیمه‌ای)
فراهم نمودن زمینه شکل‌گیری نهادهای تخصصی بیمه‌ای در قالب تشکلهای حرفه‌ای
افزایش تعداد شرکت‌های بیمه تخصصی و تسهیل در تاسیس شرکت‌های بیمه تعاونی
افزایش سرانه آموزش‌های تخصصی صنعت بیمه
استقرار نظام شایسته‌سالاری و اهتمام به ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای در صنعت بیمه

تدوین مقررات تشویقی جهت مشارکت و سرمایه‌گذاری خارجی در صنعت بیمه
تشویق شرکت‌های بیمه به فعالیت در بازارهای بیمه خارجی
ارتقا همکاری با شرکت‌های بیمه خارجی
توسعه بیمه‌های اعتبار صادراتی
بیمه مسئولیت قراردادی حقوق ورودی عبور کالای خارجی
گسترش نظارت بر بیمه‌نامه‌های مربوط به ریسک‌های بزرگ
توسعه پایگاه‌های اطلاع‌رسانی الکترونیکی
تقویت بخش حسابرسی داخلی شرکت‌های بیمه
تدوین الگوی بهینه نظام توزیع در صنعت بیمه
اصلاح نظام قیمت‌گذاری در صنعت بیمه

۱۲-۲. بررسی وضعیت تحولات صنعت بیمه استان

صنعت بیمه به عنوان یک بخش خدماتی دارای نقشی جبران‌کننده و حمایتی در اقتصاد هر کشور است. موفقیت این صنعت، انگیزه و محرکی برای دیگر صنایع است و موجب افزایش کارایی شرکت‌ها می‌شود. صنعت بیمه یکی از صنایع پر ریسک در اقتصاد محسوب می‌شود و شیوه مدیریت آن بر پایه مدیریت ریسک می‌باشد. این صنعت به عنوان یکی از نهادهای اقتصادی مطرح بوده و فعالیت سایر نهادها را پشتیبانی می‌کند. با توجه به اینکه اساس فعالیت شرکت‌های بیمه مبتنی بر احتمال و توام با نااطمینانی بوده و قطعیتی در آن وجود ندارد؛ لذا در صنعت بیمه آن شرکت‌هایی موفق و ماندگار خواهند بود که اولاً، با برخورداری از نیروی انسانی متخصص و مجرب بتوانند برآورد مطمئن‌تری از ریسک فعالیت‌های خود داشته باشند و حق بیمه‌ها را دقیق‌تر محاسبه و دریافت کنند و ثانیاً، با رویکرد بهینه و همسو به تحولات صنعت بیمه، بیمه‌گذار را جذب نموده و از طریق ارائه خدمات مناسب وی را وفادار به شرکت نگه دارند. از جمله اقدامات انجام شده در بیمه‌های زندگی، مکلف نمودن شرکت‌های بیمه به ایجاد سهولت در دسترسی بیمه‌گذاران بیمه‌های زندگی به اطلاعات خود روی سایت شرکت‌ها در راستای ایجاد شفافیت بیشتر و افزایش پوشش‌های بیمه‌های زندگی بوده است. همچنین در این سال اقداماتی از جمله تدوین شاخص‌ها و طراحی داشبورد مدیریت بیمه‌های زندگی جهت تقویت نظارت بر بیمه‌های زندگی و توسعه و رشد این نوع بیمه‌ها صورت گرفت. در سال‌های اخیر و با رشد تکنولوژی و فناوری‌های نوین مبتنی بر فعال شدن استارت‌آپ‌ها در صنعت بیمه، سطح دسترسی شهروندان به خدمات بیمه‌ای افزایش یافته است. امروزه استفاده از خدمات بیمه‌های آنلاین بر بستر استارت‌آپ‌ها در حالی رو به افزایش نهاده که از یکسو سهولت و سرعت دسترسی به خدمات بیمه‌های را به ارمغان آورده و از سوی دیگر اشتغال بالای نمایندگان شرکت‌های بیمه را به چالش کشانده است؛ به گونه‌ای که انتظار می‌رود در آینده نزدیک بسیاری از نمایندگان سنتی فعال در صنعت بیمه، تصمیم به پایان فعالیت خود بگیرند و عرصه رقابت را به بازیگران و

نمایندگان آنلاین بسپارند. در این میان ضرورت دارد تا نهاد ناظر یعنی بیمه مرکزی، به نوآوری روی آورده و بستر حقوقی و قوانین و مقررات ناظر بر فعالیت بازیگران جدید را بروزرسانی کند.

صنعت بیمه استان با چالش‌هایی از قبیل عدم اجرای کامل مصوبه هیات محترم وزیران مبنی بر الزام دستگاه‌های دولتی در خصوص اخذ پوشش بیمه‌ای لازم، کاهش بازدهی بیمه‌های عمر به دلیل وجود مالیات بر ارزش افزوده، وارد آمدن خسارت‌های سنگین در حوزه تصادفات به دلیل عدم وجود زیرساخت‌های جاده‌ای مناسب، صحنه‌سازی برای دریافت بیمه و غیره مواجه می‌باشد.

۱۲-۳. بررسی و تحلیل شاخص‌های کلان صنعت بیمه استان

۱۲-۳-۱. حق بیمه تولیدی و خسارت پرداختی صنعت بیمه کشور و استان

حق بیمه تولیدی، مجموع ارزش بیمه‌نامه‌های است که در رشته‌های مختلف بیمه‌ای توسط شرکت‌های بیمه صادر می‌شوند. در جدول (۱۲-۱) و نمودارهای مربوطه، حق بیمه تولیدی و خسارت پرداختی توسط صنعت بیمه کشور و استان آورده شده است.

حق بیمه تولیدی توسط شرکت‌های بیمه استان در سال ۱۴۰۲ برابر با ۳۱۵۲۱ میلیارد ریال بوده و با رشد ۵۲ درصدی به مبلغ ۴۶۴۴۴ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است. میزان حق بیمه تولیدی کشور در دوره مذکور با رشد ۵۹ درصدی از مبلغ ۲۷۹۸۷۰۳ میلیارد ریال به مبلغ ۴۳۹۴۹۰۰ میلیارد ریال افزایش یافته و استان لرستان با سهم ۱۰،۶ درصدی از حق بیمه تولیدی کشور، در سال ۱۴۰۳ در جایگاه بیست و یکم استان‌های کشور قرار گرفته است.

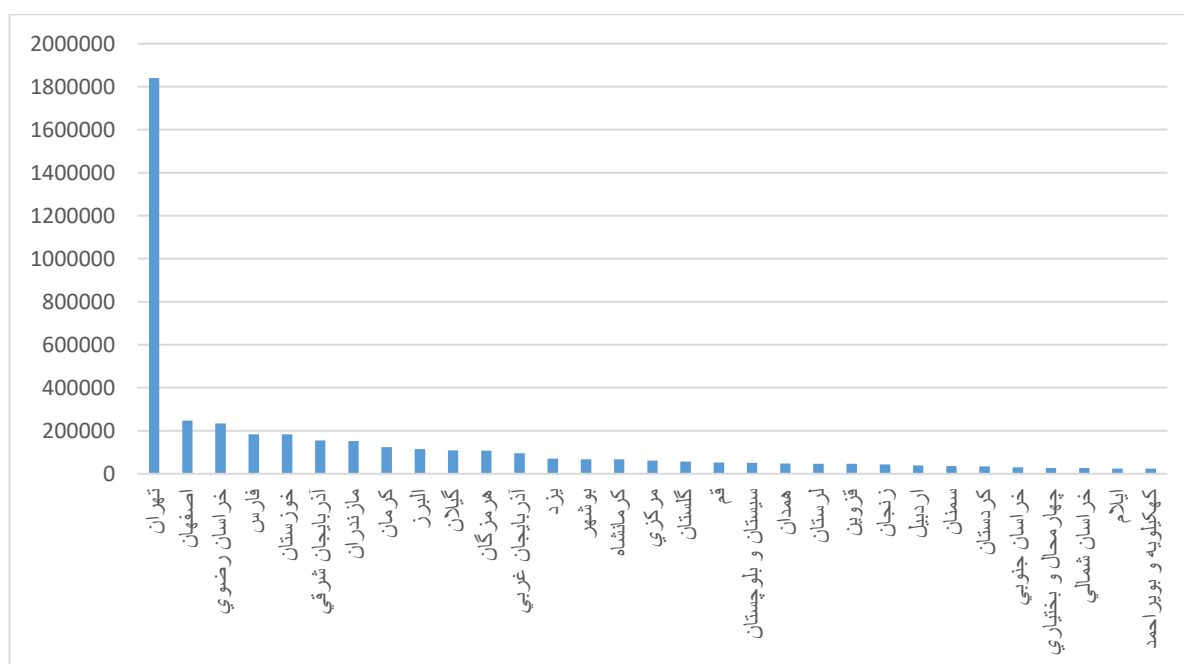
در سال‌های مورد بررسی، میزان خسارت پرداختی توسط صنعت بیمه استان، از مبلغ ۲۵۶۴۶ میلیارد ریال به ۳۷۳۴۴ میلیارد ریال رسیده و ۶۷ درصد رشد را تجربه کرده است. این در حالی است که خسارت پرداختی توسط صنعت بیمه کشور با ۶۱ درصد رشد از مبلغ ۱۶۳۹۷۷۵ میلیارد ریال به ۲۵۹۴۴۰۳ میلیارد ریال رسیده است.

جدول ۱-۳۲. مقایسه شاخص های کلان صنعت بیمه استان و کشور طی سال های ۱۴۰۳-۱۴۰۲

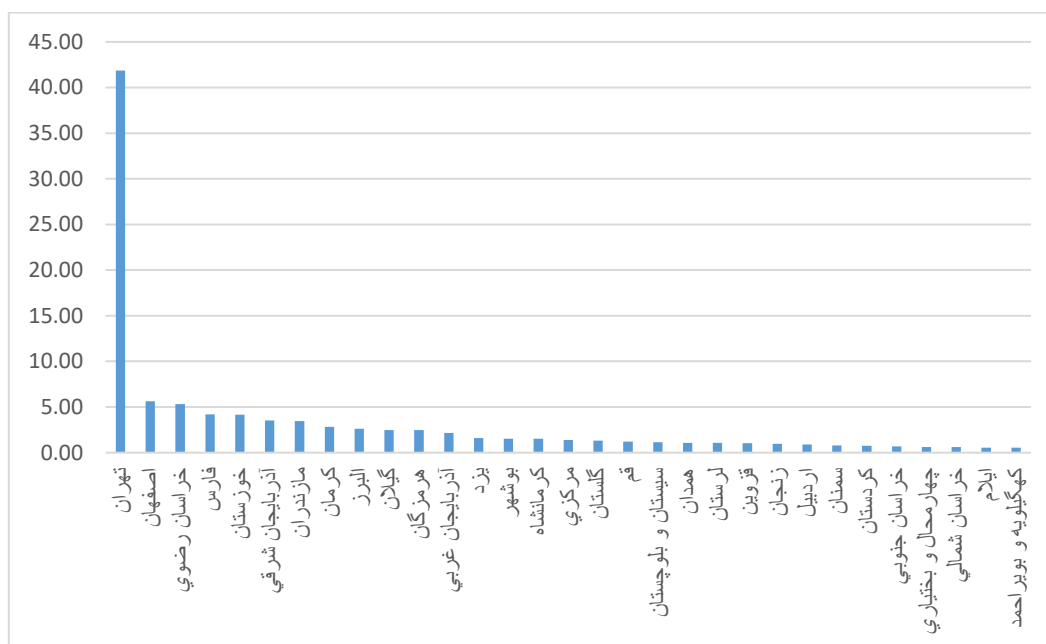
رتبه کشوری	رتبه کشوری	درصد رشد	۱۴۰۳	۱۴۰۲	عنوان	
		۵۹	۴۳۹۴۹۰۰	۲۷۹۷۱۱۶	کشور	حق بیمه تولیدی (میلیارد ریال)
۲۱	۲۲	۵۲	۴۶۴۴۴	۳۱۵۴۵	استان	
۲۱	۲۲	-۴	۱,۰۶	۱,۱۳	سهم استان از حق بیمه تولیدی (درصد)	
-	-	۶۱	۲۵۹۴۴۰۳	۱۶۳۹۷۴۴	کشور	خسارت پرداختی (میلیارد ریال)
۱۸	۱۷	۶۷	۳۷۳۴۴	۲۵۴۳۰	استان	
۱۸	۱۹	۰	۱,۴۴	۱,۵	سهم استان از خسارت پرداختی (درصد)	
-	-	۰,۵	۵۹	۵۸	کشور	نسبت خسارت پرداختی به حق بیمه تولیدی
۲	۲	۹,۵	۸۰	۸۰	استان	

مأخذ: سالنامه آماری صنعت بیمه و محاسبات کارشناسی

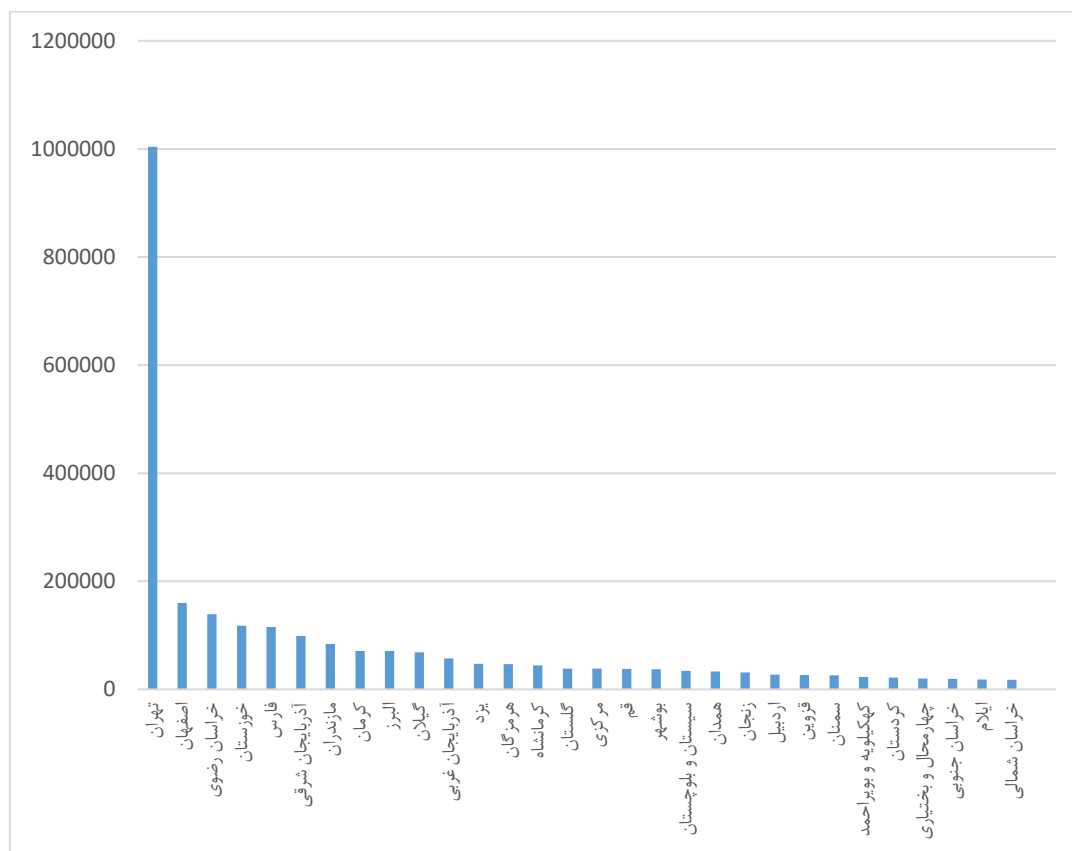
استان لرستان در سال ۱۴۰۳ با سهم ۱,۵ درصدی از میزان خسارت پرداختی کشور، جایگاه هیجدهم و از لحاظ نسبت خسارت پرداختی به حق بیمه تولیدی جایگاه دوم کشوری را به خود اختصاص داده است. این موضوع دلیل روشنی بر پایین بودن حق بیمه تولیدی توسط شرکت های بیمه استان است.

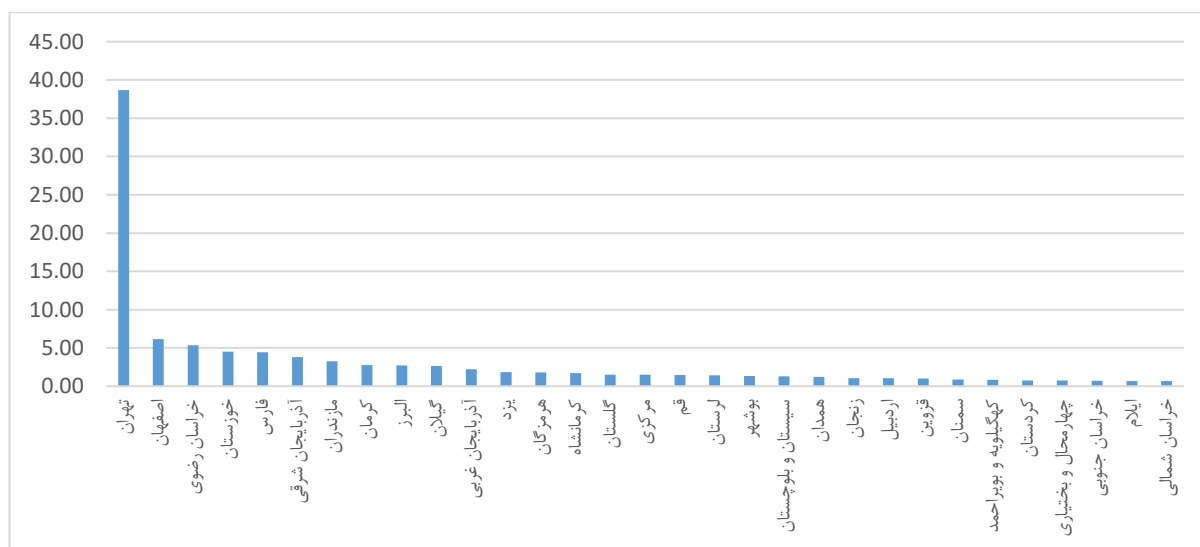
نمودار ۱-۳۲. میزان حق بیمه تولیدی استان های کشور در سال ۱۴۰۳

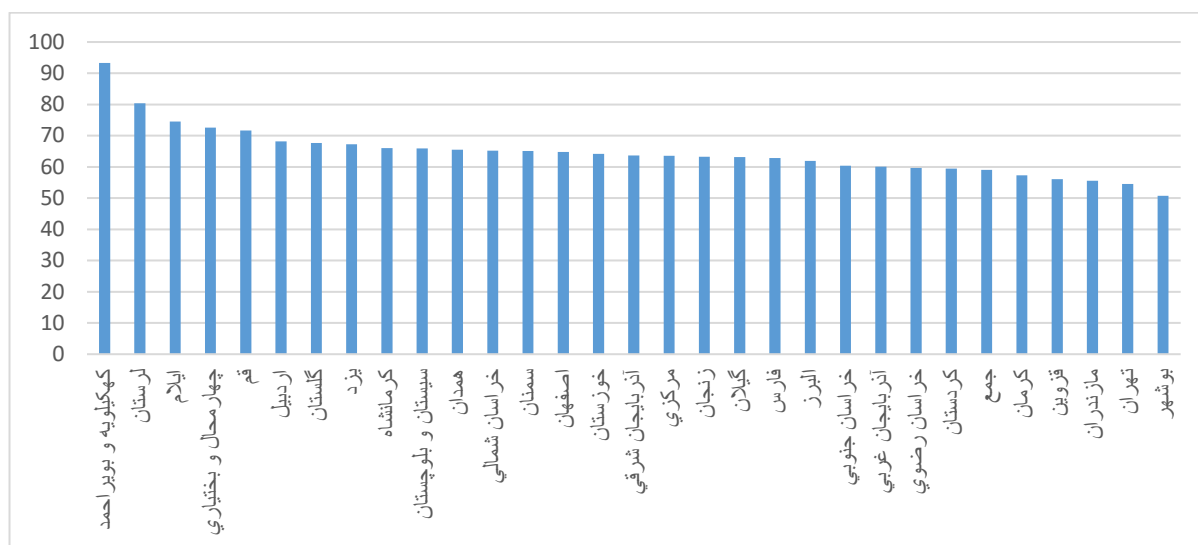
نمودار ۲-۳. سهم استانها از حق بیمه تولیدی کشور در سال ۱۴۰۳

نمودار ۳-۳۲. میزان خسارت پرداختی استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳

نمودار ۴-۳۲. سهم استان‌ها از خسارت پرداختی کشور در سال ۱۴۰۳

نمودار ۵-۳۲. ضریب خسارت استانهای کشور در سال ۱۴۰۳

۱۲-۳-۲. حق بیمه سرانه

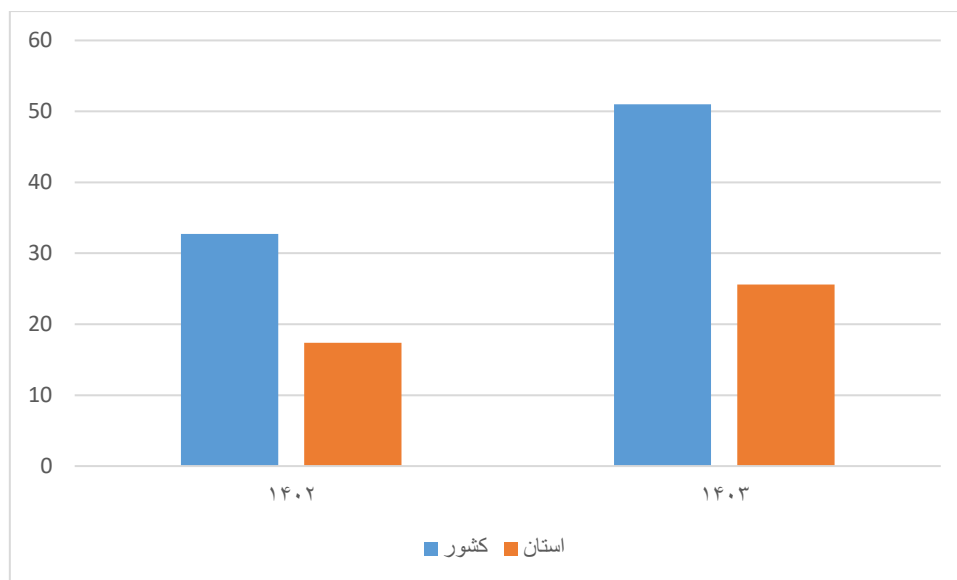
حق بیمه سرانه برای یک اقتصاد از تقسیم حق بیمه تولیدی صنعت بیمه بر جمعیت آن اقتصاد به دست می آید و بیانگر مقدار حق بیمه‌ای است که به طور متوسط، به ازای هر نفر پرداخت شده است.

جدول ۲-۳۲. شاخص حق بیمه سرانه استان و کشور طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

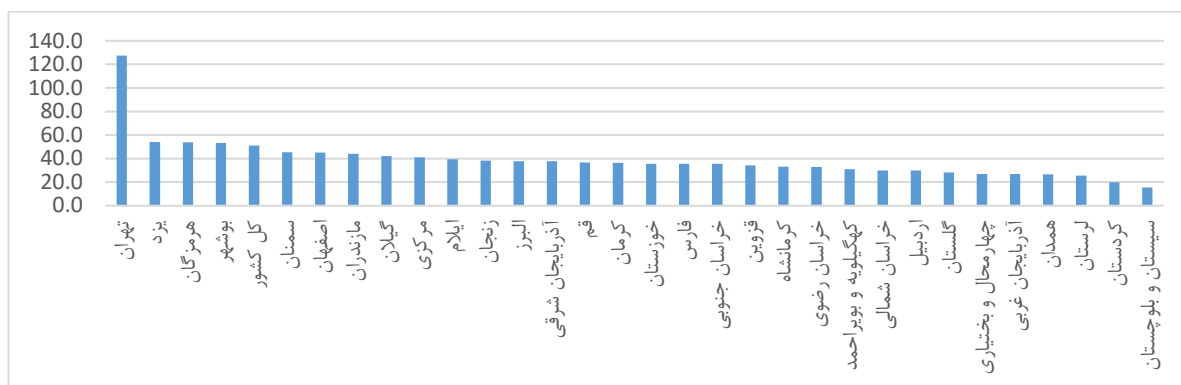
عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد	رتبه کشوری	
				۱۴۰۲	۱۴۰۳
کشور	۳۲,۷	۵۱	۵۹	-	-
حق بیمه سرانه (میلیون ریال)	۱۷,۴	۲۵,۶	۵۱	۲۸	۲۹
استان					

مأخذ: سالنامه آماری صنعت بیمه و محاسبات کارشناسی

در سال ۱۴۰۲ حق بیمه سرانه استان لرستان ، ۱۷,۴ میلیون ریال گزارش شده است. این رقم با رشد ۵۱ درصدی به ۲۵,۶ میلیون ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در این بازه، میانگین حق بیمه سرانه کشور از ۳۲,۷ میلیون ریال به ۵۱ میلیون ریال رسیده و افزایش ۵۹ درصدی راتجربه کرده است. نکته حائز اهمیت، پایین بودن حق بیمه سرانه استان لرستان در مقایسه با کشور است بطوریکه لرستان در رتبه بیست و نهم استان‌های کشور قرار دارد. یکی از دلایل پایین بودن این شاخص در استان، این است که تعدادی از بیمه‌های خصوصی در استان به صورت نمایندگی فعالیت می‌نمایند و آمار آنان در مجموع حق بیمه تولیدی استان لحاظ نمی‌گردد. از طرفی به علت ضعیف بودن بخش صنعت و نیز عدم آشنایی مردم با مزایای بیمه حق بیمه تولیدی استان پایین است.

نمودار ۳۲-۶. حق بیمه سرانه کشور و استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

نمودار ۷-۳۲. حق بیمه سرانه استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳

۱۲-۳-۳. ضریب نفوذ بیمه

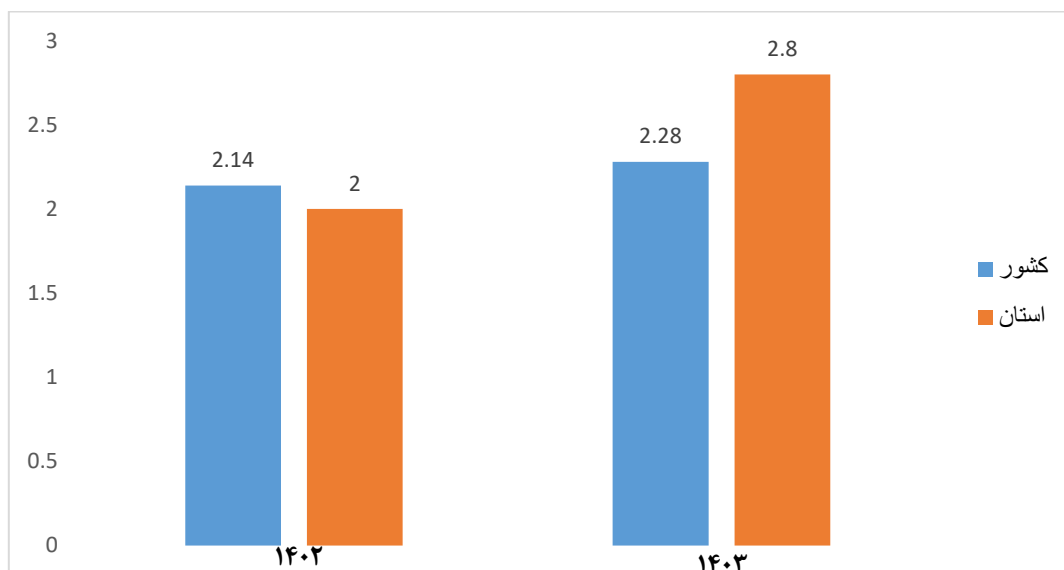
ضریب نفوذ بیمه شاخصی است که نسبت حق بیمه تولیدی به تولید ناخالص داخلی (GDP) در یک اقتصاد را نشان می‌دهد و به عنوان مهم‌ترین شاخص و سنجش فعالیت‌های بیمه‌ای به شمار می‌رود. ضریب نفوذ بیمه، بیانگر سهم صنعت بیمه در اقتصاد و همچنین شاخص توسعه صنعت بیمه می‌باشد. این شاخص نشانگر چگونگی حرکت صنعت بیمه در مقایسه با مجموعه اقتصاد کشور است. برای مقایسه وضعیت صنعت بیمه کشور با کل اقتصاد از این شاخص استفاده می‌شود.

جدول ۳-۳۲. شاخص ضریب نفوذ بیمه استان و کشور طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

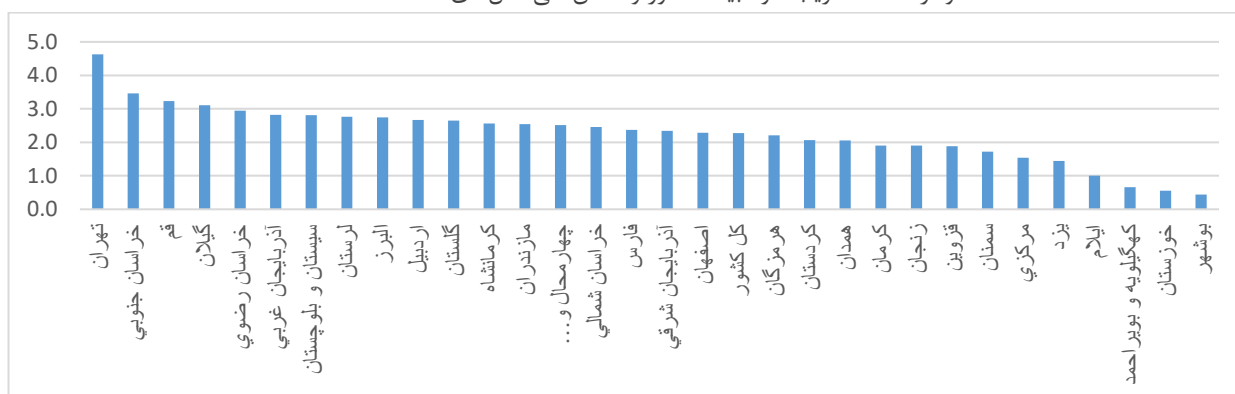
عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد	رتبه کشوری	
				۱۴۰۲	۱۴۰۳
کشور	۲,۱۴	۲,۲۸	۱۷,۵	-	-
استان	۲	۲,۸	۱۴,۲	۱۷	۹

مأخذ: سالنامه آماری صنعت بیمه و محاسبات کارشناسی

مطابق جدول شماره (۱۲-۳) ضریب نفوذ صنعت بیمه استان در سال ۱۴۰۲ برابر با ۲ درصد که با ۱۴,۲ درصدی به رقم ۲ درصد در سال ۱۴۰۳ رسیده است. و در طی سالهای مذکور ضریب نفوذ بیمه در کشور با رشد ۱۷,۵ درصدی از رقم ۲,۱۴ درصد به ۲,۲۸ درصد رسیده و لرستان در جایگاه نهم استان‌های کشور قرار گرفته است.

نمودار ۸-۳۲. ضریب نفوذ بیمه کشور و استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

نمودار ۹-۳۲. ضریب نفوذ بیمه استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳

۴-۱۲. بررسی و تحلیل شاخص‌های عملکردی شرکت‌های بیمه

۱-۴-۱۲. بررسی وضعیت بیمه‌های دولتی استان

در جدول شماره (۴-۱۲) عملکرد صنعت بیمه استان به تفکیک حق بیمه تولیدی و خسارت پرداختی، طی سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ نشان داده شده است.

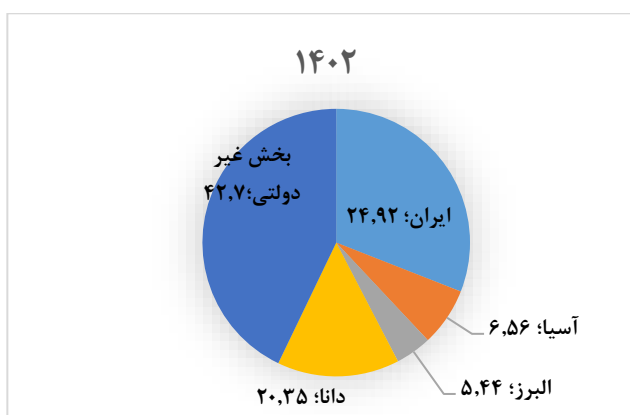
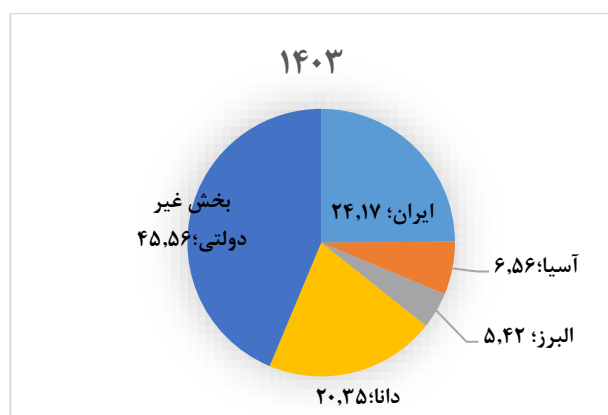
جدول ۴-۳۲. عملکرد شرکت‌های بیمه دولتی استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	شرکت بیمه	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
حق بیمه تولیدی	ایران	۷۸۶۱	۱۱۲۲۷	۴۳
سهم از حق بیمه		۲۴,۹۲	۲۴,۱۷	-
خسارت پرداختی		۷۴۸۲	۹۴۴۸	۲۶
سهم از خسارت		۲۹,۴۲	۲۵,۳	-
حق بیمه تولیدی	آسیا	۲۰۶۹	۲۷۲۲	۳۲
سهم از حق بیمه		۶,۵۶	۵,۸۶	-
خسارت پرداختی		۱۶۴۸	۲۴۸۰	۵۰
سهم از خسارت		۶,۴۸	۶,۶۴	-
حق بیمه تولیدی	البرز	۱۷۱۶	۱۹۱۸	۱۲
سهم از حق بیمه		۵,۴۴	۴,۱۳	-
خسارت پرداختی		۱۵۹۴	۲۰۰۵	۲۶
سهم از خسارت		۶,۲۳	۵,۳۷	-
حق بیمه تولیدی	دانا	۶۴۱۹	۹۴۱۴	۴۷
سهم از حق بیمه		۲۰,۳۵	۲۰,۲۷	-
خسارت پرداختی		۴۲۱۶	۷۱۴۰	۶۹
سهم از خسارت		۱۶,۵۹	۱۹,۱۲	-
حق بیمه تولیدی	بخش خصوصی	۱۳۴۸۰	۲۱۱۶۰	۵۷
سهم از حق بیمه		۴۲,۷۳	۴۵,۵۶	-
خسارت پرداختی		۱۰۵۰۰	۱۶۲۷۱	۵۵
سهم از خسارت		۴۱,۲۹	۴۳,۵۷	-
حق بیمه تولیدی	بازار بیمه	۳۱۵۲۱	۴۶۴۴۴	۴۷
سهم از حق بیمه		۱۰۰	۱۰۰	-
خسارت پرداختی		۲۵۶۴۶	۳۷۳۴۴	۴۶
سهم از خسارت		۱۰۰	۱۰۰	-

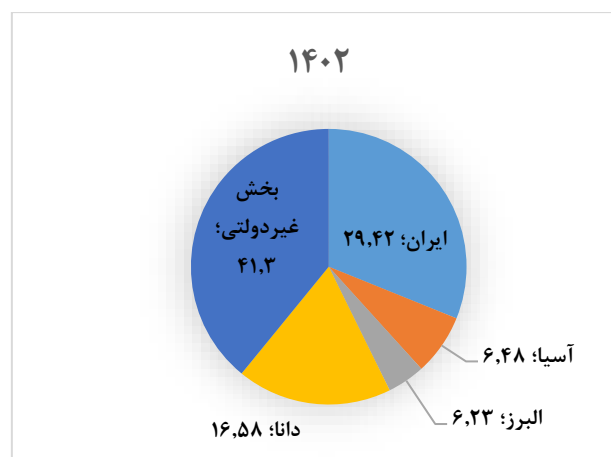
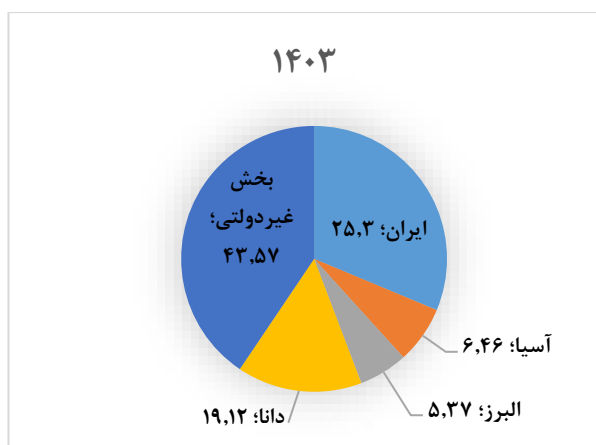
مأخذ: سالنامه آماری محاسبات کارشناسی

مجموع حق بیمه تولیدی توسط شرکت‌های بیمه دولتی استان در سال ۱۴۰۳ برابر با ۲۵۲۸۴ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۴۰ درصد رشد داشته است. سهم هر یک از چهار بیمه دولتی شامل ایران، آسیا، البرز و دانا از مجموع حق بیمه تولیدی استان، به ترتیب ۲۴,۱۷ درصد، ۵,۸۶ درصد، ۴,۱۳ درصد و ۲۰,۲۷ درصد گزارش شده است. عبارتی در مجموع ۵۴,۴۴ درصد حق بیمه تولیدی استان سهم بیمه‌های دولتی و ۴۵,۵۶ درصد سهم بیمه‌های

خصوصی بوده است. در بین بیمه‌های دولتی بیشترین حق بیمه تولیدی با مبلغ ۱۱۲۲۷ میلیارد ریال مربوط به بیمه ایران و کمترین حق بیمه تولیدی با مبلغ ۱۹۱۸ میلیارد ریال مربوط به بیمه البرز بوده است. میزان خسارت پرداختی توسط بیمه‌های دولتی استان در سال ۱۴۰۳ مبلغ ۲۱۰۷۳ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۴۱ درصد رشد داشته است. سهم هر یک از چهار بیمه دولتی شامل ایران، آسیا، البرز و دانا از مجموع خسارت پرداختی استان به ترتیب ۲۵،۳ درصد، ۶،۶۴ درصد، ۵،۳۷ درصد و ۱۹،۱۲ درصد اعلام شده است. به بیانی ۵۶،۴ درصد خسارت پرداختی استان سهم بیمه‌های دولتی و ۴۳،۶ درصد سهم بیمه‌های خصوصی بوده است در بین بیمه‌های دولتی بیشترین خسارت پرداختی با مبلغ ۹۴۴۸ میلیارد ریال مربوط به بیمه ایران و کمترین خسارت پرداختی با مبلغ ۲۰۰۵ میلیارد ریال مربوط به بیمه البرز بوده است.

نمودار ۱۰-۳۲. سهم بیمه‌های دولتی از حق بیمه تولیدی استان طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲

نمودار ۱۱-۳۲. سهم بیمه‌های دولتی از خسارت پرداختی استان طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲

۱۲-۴-۲. مقایسه عملکرد بیمه‌های دولتی و خصوصی استان

جدول ۵-۳۲. عملکرد شرکت‌های بیمه دولتی و خصوصی استان طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲

عنوان	شرکت بیمه	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
دولتی	حق بیمه تولیدی	۱۸۰۴۱	۲۵۲۸۴	۴۰
	سهم از حق بیمه	۵۷,۲۷	۵۴,۴۴	-
	خسارت پرداختی	۱۵۱۴۶	۲۱۰۷۳	۴۱
	سهم از خسارت	۵۸,۷۱	۵۶,۴۳	-
بخش خصوصی	حق بیمه تولیدی	۱۳۴۸۰	۲۱۱۶۰	۵۷
	سهم از حق بیمه	۴۲,۷۳	۴۵,۵۶	-
	خسارت پرداختی	۱۰۵۰۰	۱۶۲۷۱	۵۵
	سهم از خسارت	۴۱,۲۹	۴۳,۵۷	-
بازار بیمه	حق بیمه تولیدی	۳۱۵۲۱	۴۶۴۴۴	۴۷
	سهم از حق بیمه	۱۰۰	۱۰۰	-
	خسارت پرداختی	۲۵۶۴۶	۳۷۳۴۴	۴۶
	سهم از خسارت	۱۰۰	۱۰۰	-

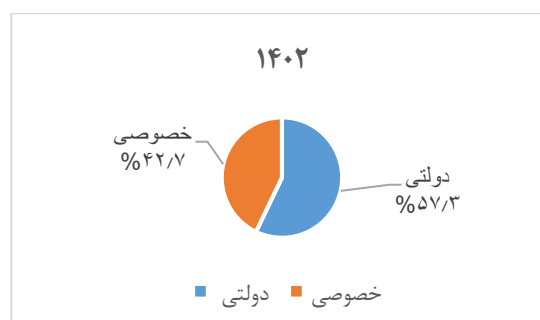
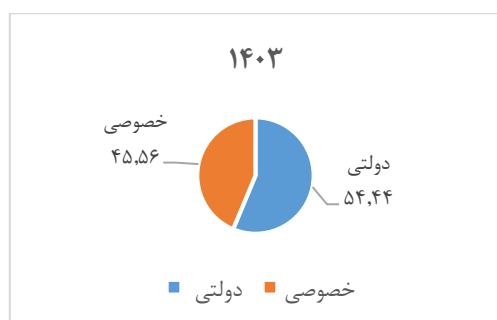
مأخذ: سالنامه آماری صنعت بیمه و محاسبات کارشناسی

جدول شماره (۱۲-۵) عملکرد بیمه‌های استان به تفکیک دولتی و خصوصی طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲ را نشان می‌دهد. قابل ذکر است که به علت در دسترس نبودن تفکیکی آمار و اطلاعات مربوط به بیمه‌های خصوصی، در این گزارش به سرجمع آمار بیمه‌های مذکور اکتفا شده است. میزان حق بیمه تولیدی توسط شرکت‌های بیمه استان در سال ۱۴۰۲ برابر با ۳۱۵۲۱ میلیارد ریال بوده و با رشد ۴۷ درصدی به مبلغ ۴۶۴۴۴ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است. بیمه‌های دولتی در این سال‌ها به ترتیب ۵۷,۲۷ درصد و ۵۴,۴۴ درصد کل حق بیمه تولیدی توسط شرکت‌های بیمه استان را به خود اختصاص داده‌اند.

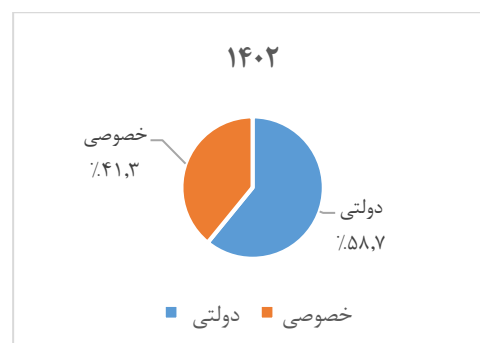
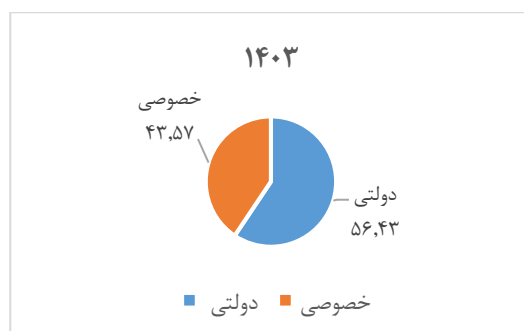
در این بازه، میزان حق بیمه تولیدی توسط بیمه‌های خصوصی استان، مبلغ ۱۳۴۸۰ میلیارد ریال بوده که با رشد ۵۷ درصدی به مبلغ ۲۱۱۶۰ میلیارد ریال رسیده است. بیمه‌های خصوصی استان در سال‌های مورد بررسی به ترتیب ۴۲,۷۳ درصد و ۴۵,۵۶ درصد مجموع حق بیمه تولیدی توسط شرکت‌های بیمه استان را دریافت کرده‌اند. مجموع خسارت پرداختی توسط صنعت بیمه استان، از مبلغ ۲۵۶۴۶ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۲ به ۳۷۳۴۴ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده و ۴۶ درصد رشد را تجربه کرده است. بیمه‌های دولتی در این سال‌ها به ترتیب ۵۸,۷۱ درصد و ۵۶,۴۳ درصد کل خسارت توسط شرکت‌های بیمه استان را به خود اختصاص داده‌اند.

در این سالها میزان خسارت پرداختی توسط شرکتهای بیمه خصوصی استان با رشد ۵۵ درصدی از مبلغ ۱۰۵۰۰ میلیارد ریال به مبلغ ۱۶۲۷۱ میلیارد ریال افزایش یافته است. بیمه‌های خصوصی استان در سال‌های مورد بررسی به ترتیب ۴۱,۲۹ درصد و ۴۳,۵۷ درصد مجموع خسارت پرداختی توسط شرکتهای بیمه استان را به خسارت دیدگان پرداخت کرده‌اند.

کم بودن سهم بیمه‌های خصوصی از مجموع حق بیمه تولیدی و خسارت پرداختی توسط شرکتهای بیمه استان، نشان دهنده عملکرد ضعیف شرکتهای بیمه خصوصی استان و در واقع روی آوردن مردم به سمت بیمه‌های دولتی و افزایش اعتماد به آنهاست که می‌تواند به دلیل عدم عمل به تعهدات و تاخیر در پرداخت خسارت پرداختی توسط شرکتهای بیمه خصوصی استان اتفاق افتاده باشد.

نمودار ۱۲-۳۲. سهم بیمه‌های دولتی و خصوصی از حق بیمه تولیدی استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

نمودار ۱۳-۳۲. سهم بیمه‌های دولتی و خصوصی از خسارت پرداختی استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

۱۲-۴-۳. بررسی وضعیت شبکه فروش و مراکز بیمه ای استان

پراکندگی مراکز فروش بیمه شامل تعداد نقاط شهری، تعداد شعب و نمایندگی‌های فعال شرکتهای بیمه، تعداد کارگزاران رسمی بیمه و متوسط تعداد مراکز بیمه برای هر نقطه شهری می‌باشد. جدول شماره ۱۲-۶، وضعیت شبکه فروش بیمه در استان و کشور را برای سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ را نشان می‌دهند.

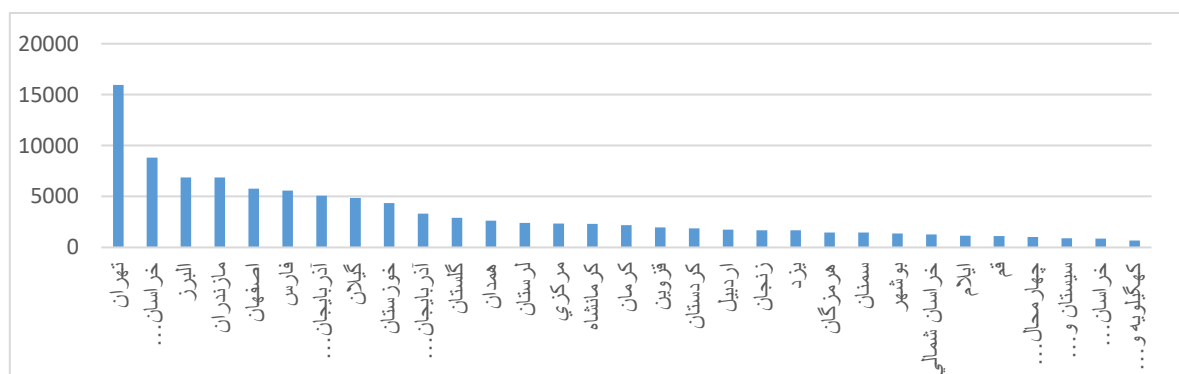
جدول ۶-۳۲. متوسط تعداد مراکز بیمه برای هر نقطه شهری در طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
مجموع شعب شرکت‌های بیمه بخش دولتی و خصوصی	۱۴۱۳	۱۴۴۰	۱,۹
	۳۳	۳۳	۰
متوسط تعداد مراکز بیمه برای هر نقطه شهری	۵۴	۵۵	۱,۹
	۵۲	۵۴	۳,۸
تعداد نمایندگی‌های فعال شرکت‌های بیمه	۱۰۰۳۵۵	۱۰۲۵۲۵	۲,۲
	۲۲۷۳	۲۴۰۳	۵,۷
تعداد نقاط شهری	۱۸۹۸	۱۹۱۱	۰,۷
	۴۴	۴۵	۲,۳

مأخذ: سالنامه آماری صنعت بیمه و محاسبات کارشناسی

استان لرستان در سال ۱۴۰۲ دارای ۴۴ نقطه شهری بوده که با رشد ۲,۳ درصدی در سال ۱۴۰۳ به ۴۵ نقطه افزایش یافته است و در این بازه تعداد نقاط شهری کشور با ۰,۷ درصد رشد به ۱۹۱۱ نقطه افزایش یافته است. در سال‌های مورد بررسی، متوسط تعداد مراکز بیمه‌ای برای هر نقطه شهری استان از ۵۲ مرکز به ۵۴ مرکز و برای کشور از ۵۴ مرکز به ۵۵ مرکز رسیده است. در سال‌های مورد بررسی تعداد شعب بیمه‌های دولتی و خصوصی در استان لرستان ۳۳ شعبه بوده است. تعداد شعب دولتی و خصوصی کشور با رشد ۱,۹ درصدی از ۱۴۱۳ شعبه به ۱۴۴۰ شعبه افزایش یافته است.

در سال ۱۴۰۲ تعداد نمایندگی شرکت‌های بیمه استان ۲۲۷۳ نمایندگی بوده که با رشد ۵,۷ درصدی به ۲۴۰۳ شعبه در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته است. در بازه زمانی مذکور، تعداد نمایندگی‌های فعال شرکت‌های بیمه کشور از ۱۰۰۳۵۵ نمایندگی به ۱۰۲۵۲۵ نمایندگی رسیده و رشد ۲,۲ درصدی داشته است. گسترش شبکه‌های فروش بیمه در استان و کشور موجب رقابتی‌تر شدن بازار بیمه شده و افزایش کارایی و ارائه خدمات بهتر از سوی شرکت‌های بیمه را به دنبال خواهد داشت. استان لرستان از لحاظ تعداد نمایندگی در جایگاه سیزدهم استان‌های کشور قرار دارد.

نمودار ۱۴-۳۲. تعداد نمایندگی‌های فعال بیمه استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳

۱۲-۵. جمع بندی و ارائه توصیه های سیاستی

صنعت بیمه در کشور و به تبع آن در استان از ظرفیت بالایی برای رشد و سرمایه‌گذاری برخوردار بوده و در این مسیر با چالش‌هایی مواجه است. صنعت بیمه کشور با مشکلات بازارهای مالی و تنگنانهایی روبرو می‌باشد که ضروری است راهکارهایی از جمله آزادسازی و مقررات‌زدایی در بازارهای مالی و بازار بیمه و نیز ایجاد فضای رقابتی گسترده‌تر در این بازارها از طریق امکان مشارکت بخش خصوصی اجرایی گردد.

در سال ۱۴۰۲ تعداد نمایندگی شرکت‌های بیمه استان ۲۲۷۳ نمایندگی بوده که با رشد ۵,۷ درصدی به ۲۴۰۳ شعبه در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته است. در بازه زمانی مذکور، تعداد نمایندگی‌های فعال شرکت‌های بیمه کشور از ۱۰۰۳۵۵ نمایندگی به ۱۰۲۵۲۵ نمایندگی رسیده و رشد ۲,۲ درصدی داشته است.

در سال ۱۴۰۲ حق بیمه سرانه استان لرستان ۱۷,۴ میلیون ریال گزارش شده است. این رقم با رشد ۵۱ درصدی به ۲۵,۶ میلیون ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در این بازه، میانگین حق بیمه سرانه کشور از ۳۲,۷ میلیون ریال به ۵۱ میلیون ریال رسیده و افزایش ۵۹ درصدی را تجربه کرده است. یکی از دلایل پایین بودن این شاخص در استان، این است که تعدادی از بیمه‌های خصوصی در استان به صورت نمایندگی فعالیت می‌نمایند و آمار آنان در مجموع حق بیمه تولیدی استان لحاظ نمی‌گردد.

استان لرستان در سال ۱۴۰۳ با سهم ۱,۵ درصدی از میزان خسارت پرداختی کشور، جایگاه هیجدهم و از لحاظ نسبت خسارت پرداختی به حق بیمه تولیدی جایگاه دوم کشوری را بخود اختصاص داده است. این موضوع دلیل روشنی بر پایین بودن حق بیمه تولیدی توسط شرکت‌های بیمه استان است.

چالش‌های صنعت بیمه در استان:

عدم تمایل بیمه‌ها و بویژه بیمه‌های خصوصی به بیمه محصولات دامی و کشاورزی با توجه به ریسک بالای آنها

افزایش تعداد تصادفات و آتش‌سوزی‌های ساختگی

عدم فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی کافی بیمه‌ها به مردم جهت بالا بردن متقاضیان بیمه در خصوص بیمه‌های عمر، حوادث، آتش‌سوزی و غیره

کمبود نیروی انسانی خبره و آشنا با نیازهای واقعی بازار بیمه

بالا بودن قیمت تمام شده خدمات بیمه‌ای

عدم توان رقابت بیمه‌های خصوصی با بیمه‌های دولتی

عدم عمل به تعهدات از طرف تعدادی از بیمه‌های خصوصی

بوروکراسی زاید اداری جهت پرداخت خسارت بیمه شدگان در صورت وقوع حادثه

پرداخت بیش از حد خسارت در حوزه تصادفات جاده ای بعلت فرهنگ غلط رانندگی و نامناسب بودن جاده‌ها

توصیه‌های سیاستی به شرح ذیل به منظور رفع موانع و مشکلات و بهبود عملکرد بیمه‌های استان پیشنهاد می‌گردد:

فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی کافی بیمه‌ها به مردم جهت بالا بردن متقاضیان بیمه به ویژه بیمه‌های عمر، حوادث، آتش سوزی

توسعه پایگاه‌های اطلاع‌رسانی الکترونیکی و فراهم کردن بستر برای دسترسی آسان بیمه‌گذاران به قوانین بیمه‌ای تلاش در جهت کاهش بوروکراسی اداری و کاهش زمان پرداخت خسارات به بیمه‌گران نظارت دولت بر عملکرد بیمه‌های خصوصی جهت عمل به تعهدات ایجاد شده اصلاح نظام قیمت‌گذاری در صنعت بیمه و جلوگیری از افزایش سرسام‌آور حق بیمه دریافتی توسط شرکت‌های بیمه تقویت بخش حسابرسی داخلی شرکت‌های بیمه و شفاف‌سازی درآمد و هزینه شرکت‌های بیمه، جهت اتخاذ تصمیم‌های درست مالی و اقتصادی

گسترش حمایت‌های بیمه‌ای بیمه‌گران از بخش کشاورزی و شرکت‌های دانش‌بنیان کاهش هزینه‌های بیمه تکمیلی و ادغام آن در بیمه پایه به منظور برخورداری اقشار کم‌درآمد و آسیب‌پذیر جامعه از مزایای بیمه.

استفاده از تجربه کشورهای پیشرو در صنعت بیمه جهت تقویت بنیه صنعت بیمه کشور مثل کشور ژاپن افزایش نظارت‌ها جهت جلوگیری از پرداخت خسارت به تصادفات و آتش‌سوزی‌های عمدی افزایش تعداد شرکت‌های بیمه تخصصی و تسهیل در تاسیس شرکت‌های بیمه تعاونی افزایش سرانه آموزش‌های تخصصی صنعت بیمه

فصل سیزدهم

بازار پول و اعتبار استان

خلاصه فصل

امروزه بانکداری، یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی در کشورهاست که با سازماندهی و هدایت دریافت‌ها و پرداخت‌ها، مبادلات تجاری و بازرگانی را تسهیل کرده و نقش بسزایی در گسترش بازارها و رشد و شکوفایی اقتصاد ایفاء می‌کند. از طرفی، با تجهیز پس‌اندازهای خرد و کلان و هدایت آنها به سمت بنگاه‌های تولیدی و تجاری، از یک‌سو سرمایه‌های راکد و خرد اقتصادی را به عوامل مولد تبدیل می‌کنند و از سوی دیگر، سایر عوامل تولید، که به جهت کمبود سرمایه، بیکار یا با بهره‌وری پایینی کار می‌کنند، را به سمت اشتغال کامل با بهره‌وری بالا سوق می‌دهند. بانک‌ها که از عوامل اصلی و مجریان تصمیم‌گیر بانک مرکزی جهت اجرای سیاست‌های پولی هستند، با قبض و بسط اعتبارات بانکی و هدایت وجوه از بخشی به بخش دیگر، گذشته از تثبیت اقتصاد در سطح کلان، به تنظیم سایر بخش‌های اقتصادی نیز می‌پردازند.

میزان کل سپرده‌های بانکی استان در سال ۱۴۰۳ برابر ۱۷۱۵۲۷ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل دارای رشد ۳۸ درصدی بوده است در سال مذکور از مجموع کل سپرده‌های بانکی استان ۲۱ درصد را سپرده‌های دیداری ۷۹ درصد را سپرده‌های غیردیداری تشکیل داده‌اند.

از مجموع کل مانده تسهیلات پرداختی بانک‌های استان در سال ۱۴۰۳ به تفکیک عقود اسلامی ۱۸۹۴۹۴ میلیارد ریال، بیشترین مانده تسهیلات اعطایی مربوط به عقد قرض‌الحسنه با مبلغ ۵۱۰۱۸ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۱۸ درصد رشد داشته است. در سال مورد نظر کمترین مانده تسهیلات اعطایی بانک‌های استان به تفکیک عقود اسلامی مربوط به عقد اجاره به شرط تملیک با مبلغ ۲۷۸ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۶۳ درصد رشد را نشان می‌دهد. بالاترین درصد رشد در بین عقود اسلامی مربوط به مشارکت مدنی با ۱۳۹ درصد و پس از آن جعاله با ۸۶ درصد و کمترین رشد مربوط به عقود قرض‌الحسنه و فروش اقساطی با ۱۴ درصد رشد بوده است.

۱۳-۱. سیاست‌های اقتصادی بازار پول و اعتبار و جهت‌گیری‌های استان

۱۳-۱-۱. سیاست‌های اقتصادی بازار پول

در اجرای سیاست پولی، بانک مرکزی می‌تواند مستقیماً از قدرت تنظیم‌کنندگی خود استفاده نموده و یا به طور غیرمستقیم از اثرگذاری بر روی شرایط بازار پول به عنوان انتشاردهنده پول پر قدرت (اسکناس و مسکوک در جریان و سپرده‌های نزد بانک مرکزی) استفاده نماید. بر همین اساس دو نوع ابزار سیاست پولی قابل تفکیک می‌باشد که ابزارهای مستقیم (عدم اتکا بر شرایط بازار) و غیرمستقیم (مبتنی بر شرایط بازار) سیاست پولی نامیده می‌شوند.

۱- ابزارهای مستقیم

در کشور ایران با اجرای قانون عملیات بانکی بدون ربا و معرفی عقود با بازدهی ثابت و مشارکتی، ضوابط تعیین سود و یا نرخ بازده مورد انتظار ناشی از تسهیلات اعطایی بانک‌ها و حداقل و حداکثر سود و یا بازده مورد انتظار بر طبق ماده (۲) آیین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا، بر عهده شورای پول و اعتبار می‌باشد. همچنین بر طبق ماده (۳) آیین‌نامه فصل چهارم قانون مذکور، بانک مرکزی می‌تواند در تعیین حداقل نرخ سود (بازده) احتمالی برای انتخاب

طرح‌های سرمایه‌گذاری و یا مشارکتی و نیز تعیین حداقل و حداکثر نرخ سود مورد انتظار و یا نرخ بازده احتمالی برای سایر انواع تسهیلات اعطایی بانکی دخالت نماید. این نوع ابزارهای پولی با ایجاد محدودیت‌های اعتباری و اولویت‌بندی در امر اعطای اعتبارات بانکی در مورد بخش‌های خاص اقتصادی، عملاً اقدام به جهت‌دهی اعتبارات به سمت بخش‌های مورد نظر می‌نمایند. براساس ماده ۱۴ قانون پولی و بانکی کشور، بانک مرکزی می‌تواند در امور پولی و بانکی دخالت و بر اجرای قوانین مربوطه نظارت نماید. که از جمله مفاد آن می‌توان به محدود کردن بانک‌ها، تعیین نحوه مصرف وجوه سپرده‌ها و تعیین حداکثر مجموع وام‌ها و اعتبارات در رشته‌های مختلف، اشاره کرد.

۲- ابزارهای غیرمستقیم

نسبت سپرده قانونی: بانک‌ها موظفند همواره نسبتی از بدهی‌های ایجاد شده و سپرده‌های اشخاص نزد خود را در بانک مرکزی نگهداری کنند. بانک مرکزی از طریق افزایش نسبت سپرده قانونی حجم تسهیلات اعطایی بانک‌ها را منقبض و از طریق کاهش آن، اعتبارات بانک‌ها را افزایش می‌دهد. بر طبق ماده (۱۴) قانون پولی و بانکی کشور، نسبت سپرده قانونی بانک‌ها، از ۱۰ درصد کمتر و از ۳۰ درصد بیشتر نخواهد بود و بانک مرکزی ممکن است برحسب ترکیب و نوع فعالیت بانک‌ها نسبت‌های متفاوتی برای آن تعیین نماید. اجرای بهینه سیاست‌های پولی توسط بانک مرکزی، به وسیله ابزار اصلی و محوری عملیات بازار باز صورت می‌گیرد که به بانک‌ها انعطاف‌پذیری لازم را در مدیریت نقدینگی و مداخله در بازار پولی اعطاء می‌نمایند. به منظور توسعه و بسط عملیات بازار باز و اجرای سیاست‌های پولی از حیث مدیریت نقدینگی و تاثیر بر بازار پول و سرمایه، یافتن مدل‌های مناسب در قالب موازین شرع مقدس اسلام بعد از اجرای قانون عملیات بانکی بدون ربا از جایگاه ویژه‌ای برخوردار گردید. و با توجه به اینکه اوراق قرضه به جهت مبتنی بودن بر بهره، اصولاً در اسلام پذیرفته شده نیست انتشار اوراق مشارکت و سهام نمودن سرمایه‌گذاران در فعالیت‌های اقتصادی و پرداخت سودهای واقعی مورد توجه قرار گرفت. بر این اساس برای اولین بار، مطابق ماده ۹۱ قانون برنامه سوم توسعه و با تصویب شورای پول و اعتبار به بانک مرکزی اجازه داده شد که از انتشار اوراق مشارکت استفاده نماید. شایان ذکر است که براساس برنامه چهارم توسعه، بانک مرکزی با تصویب مجلس شورای اسلامی، مجاز به انتشار اوراق مشارکت خواهد بود. انتشار و عرضه اوراق مشارکت بانک مرکزی، از جمله ابزارهای سیاست انقباضی و اجرای عملیات بازار باز می‌باشد؛ بطوری که با عرضه این اوراق از حجم نقدینگی کاسته شده و وجوه این اوراق نزد بانک مرکزی، مسدود می‌گردد. در بخش پایه پولی نیز انتشار این اوراق موجب افزایش بدهی‌های بانک مرکزی و کاهش پایه پولی خواهد شد. لذا در مجموع انتشار اوراق موجبات کاهش رشد نقدینگی را فراهم می‌سازد. و سیاستگذار پولی را قادر می‌نماید تا در مواقع لزوم از طریق کنترل نقدینگی، دستیابی به نرخ تورم پایین را میسر سازد.

۱۳-۲. بررسی وضعیت تحولات بازار پول و اعتبار استان

مجموع تسهیلات پرداختی شبکه بانکی به بخش‌های اقتصادی استان، در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۱۳۶۵۸۷ میلیارد ریال بوده که با رشد ۳۹ درصدی به مبلغ ۱۸۹۴۹۴ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

در سال مذکور از مجموع کل سپرده‌های بانکی استان ۲۱ درصد را سپرده‌های دیداری ۷۹ درصد را سپرده‌های غیردیداری تشکیل داده‌اند.

با توجه به اطلاعات حاصل شده بیشترین مبلغ تسهیلات پرداختی طی سال ۱۴۰۳ متعلق به بخش خدمات، بازرگانی و صادرات با مبلغ ۱۴۹۰۸۷ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۳۸ درصد رشد را نشان می‌دهد. در سال مورد بررسی کمترین میزان تسهیلات پرداختی مربوط به بخش کشاورزی با ۴۶۰۶ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۵۰ درصد رشد داشته است.

۱۳-۳. بررسی و تحلیل وضعیت منابع و مصارف شبکه بانکی استان

بانک‌ها مهم‌ترین واسطه‌گران در بازار پول شناخته می‌شوند که مهم‌ترین وظایف بانک‌ها در جامعه جمع‌آوری وجوه سرگردان و هدایت آنها در بخش‌های مختلف اقتصادی است. لذا با توجه به پراکندگی این وجوه، نقش جمع‌آوری این گونه سپرده‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از یک طرف اعطای تسهیلات در بخش‌های مختلف اقتصادی نیازمند شناخت دقیق این بخش‌هاست و از طرفی به لحاظ عدم وجود زیرساخت‌هایی چون بانک‌های جامع اطلاعات اعتباری مناسب که اطلاعات صحیح و به روز را در اختیار بانک‌ها قرار دهند و همچنین عدم وجود موسسات رتبه‌بندی و اعتبارسنجی مشتریان و شرکت‌های مشاورهای مالی و سرمایه‌گذاری و شرکت‌های تضمین اعتبارات و غیره افزایش ریسک بانک‌ها را در اعطای تسهیلات شدت بخشیده است. تا آنجا که امروزه یکی از معضلات اساسی نظام بانکی کشور، مطالبات سررسید گذشته چگونگی وصول آنهاست. در ادامه، مانده انواع سپرده‌های بانکی به تفکیک نوع سپرده و مانده تسهیلات پرداختی به بخش غیردولتی به تفکیک بخش‌های اقتصادی آورده شده است.

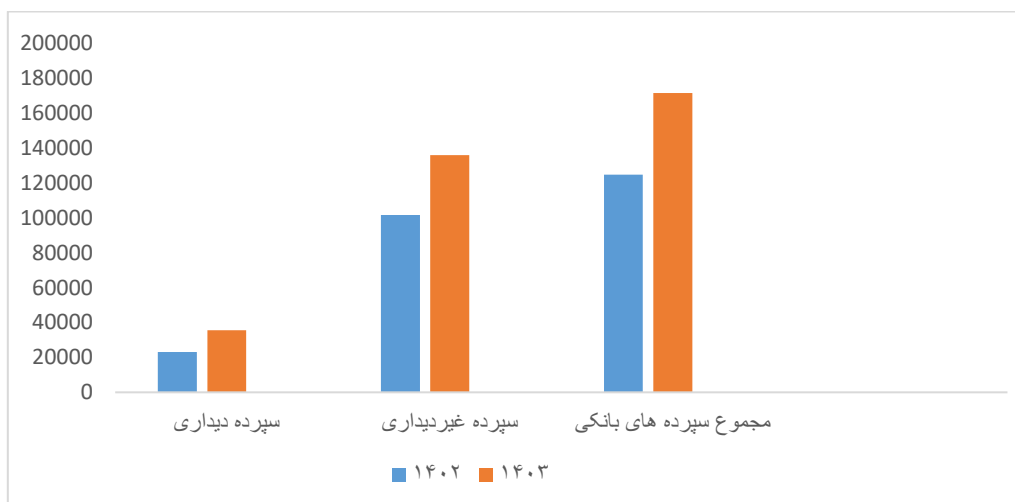
۱۳-۳-۱. تجهیز منابع پولی شبکه بانکی استان

جدول و نمودار ۱۳-۱ مانده انواع سپرده‌های بانکی استان به تفکیک نوع سپرده‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۱-۳۵. مانده انواع سپرده‌های بانکی استان به تفکیک نوع سپرده طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (میلیارد ریال)

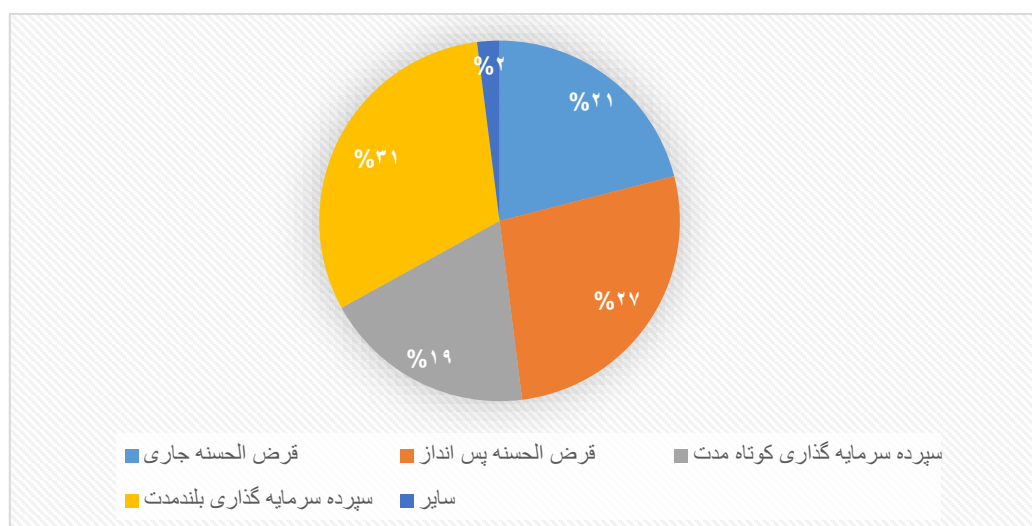
شرح	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
دیداری	23032	35613	55
قرض الحسنه جاری	28663	46231	61
سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت	23345	32989	41
سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت	46666	53390	14
سایر سپرده‌ها	3011	3302	10
مجموع سپرده‌های غیردیداری	101687	135914	34
مجموع سپرده‌های بانکی	124719	171527	38

ماخذ: بانک‌های استان

نمودار ۱-۳۵. سپرده های بانکی استان به تفکیک دیداری و غیر دیداری طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳

سپرده های بانکی به طور کلی به دو نوع سپرده های دیداری یا جاری و سپرده های غیر دیداری تقسیم می شوند. به سپرده های دیداری، سپرده های قرض الحسنه جاری هم گفته می شود. سپرده های غیر دیداری خود به چهار نوع سپرده - های قرض الحسنه پس انداز، سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت، سپرده های سرمایه گذاری بلندمدت و سایر سپرده - های بانکی تقسیم می شوند. در سال ۱۴۰۳ از مجموع کل سپرده های بانکی استان ۲۱ درصد را سپرده های دیداری ۷۹ درصد را سپرده های غیر دیداری تشکیل داده اند.

نمودار ۲-۳۵. سهم سپرده های بانکی استان به تفکیک نوع سپرده طی سال ۱۴۰۳

باتوجه به نمودار شماره ۱۳-۲ بیشترین سهم سپرده‌های بانکی در سال ۱۴۰۳ به ترتیب مربوط به سپرده قرض بلند مدت با ۳۱ درصد بوده است.

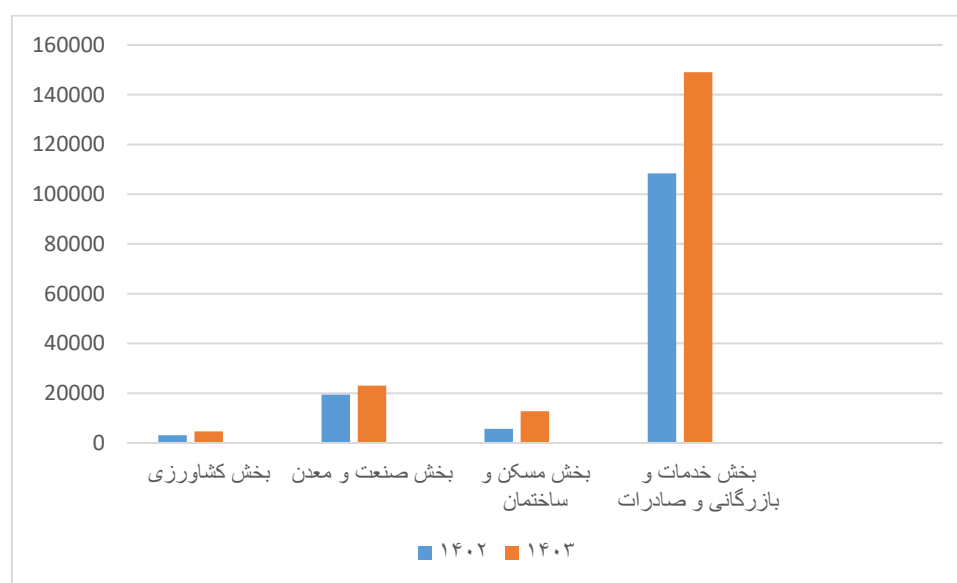
۱۳-۳-۲. مصارف پولی شبکه بانکی استان

مجموع تسهیلات پرداختی شبکه بانکی به بخش‌های اقتصادی استان، در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۴۷۶۸۰۶ میلیارد ریال بوده که با رشد ۳۳٫۸ درصدی به مبلغ ۶۳۷۹۴۰ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

جدول ۲-۳۵. مانده انواع تسهیلات پرداختی استان به تفکیک بخش‌های اقتصادی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (میلیارد ریال)

شرح	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
بخش کشاورزی	۳۰۷۰	۴۶۰۶	۵۰
بخش صنعت و معدن	۱۹۴۰۳	۲۳۰۷۲	۱۹
بخش مسکن و ساختمان	۵۷۴۹	۱۲۷۲۸	۱۲۱
بخش خدمات و بازرگانی و صادرات	۱۰۸۳۶۳	۱۴۹۰۸۷	۳۸
مجموع تسهیلات اعطایی بانک‌های استان	۱۳۶۵۸۷	۱۸۹۴۹۴	۳۹

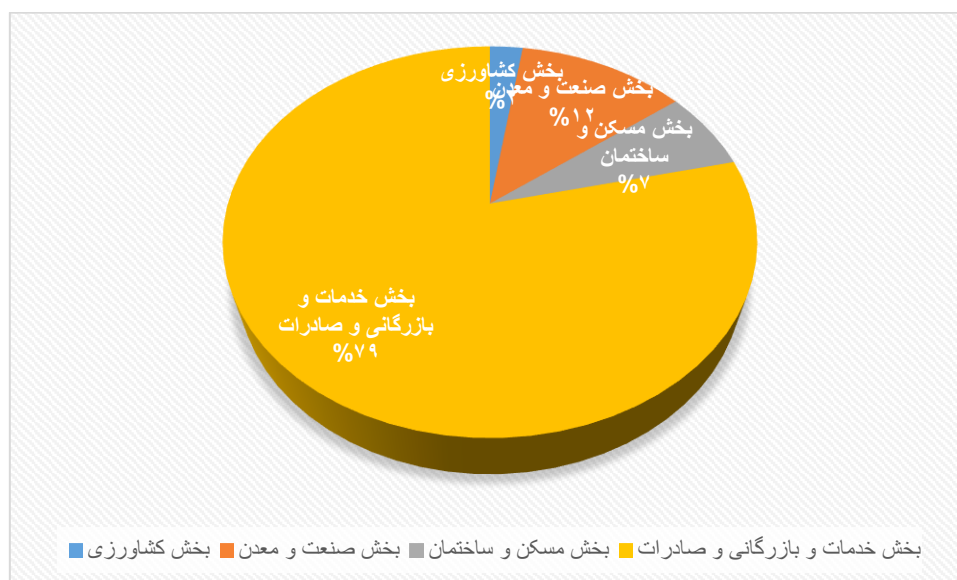
ماخذ: بانک‌های استان

نمودار ۳-۳۵. تسهیلات پرداختی استان به تفکیک بخش‌های اقتصادی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (میلیارد ریال)

جدول ۱۳-۲ و نمودار ۱۳-۳ تسهیلات پرداختی به تفکیک بخش‌های اقتصادی استان، طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ را نشان می‌دهد با توجه به اطلاعات داده شده بیشترین مبلغ تسهیلات پرداختی طی سال ۱۴۰۳ متعلق به بخش خدمات، بازرگانی و صادرات با مبلغ ۱۴۹۰۸۷ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۳۸ درصد رشد را نشان می‌دهد. در سال

مورد بررسی کمترین میزان تسهیلات پرداختی مربوط به بخش کشاورزی با ۴۶۰۶ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۵۰ درصد رشد داشته است.

نمودار ۴-۳۵. سهم بخش‌های اقتصادی استان از تسهیلات پرداختی طی سال ۱۴۰۳

در نمودار ۴-۱۳. سهم هریک از بخش‌های اقتصادی از مجموع تسهیلات اعطایی توسط بانک‌های استان طی سال‌های ۱۴۰۳ نمایش داده شده است. در سال‌های مورد بررسی، بخش خدمات و بازرگانی با سهم ۷۹ درصدی دارای بیشترین سهم از تسهیلات اعطایی بوده و بخش کشاورزی با ۲ درصد کمترین سهم تسهیلات اعطایی استان را به خود اختصاص داده است.

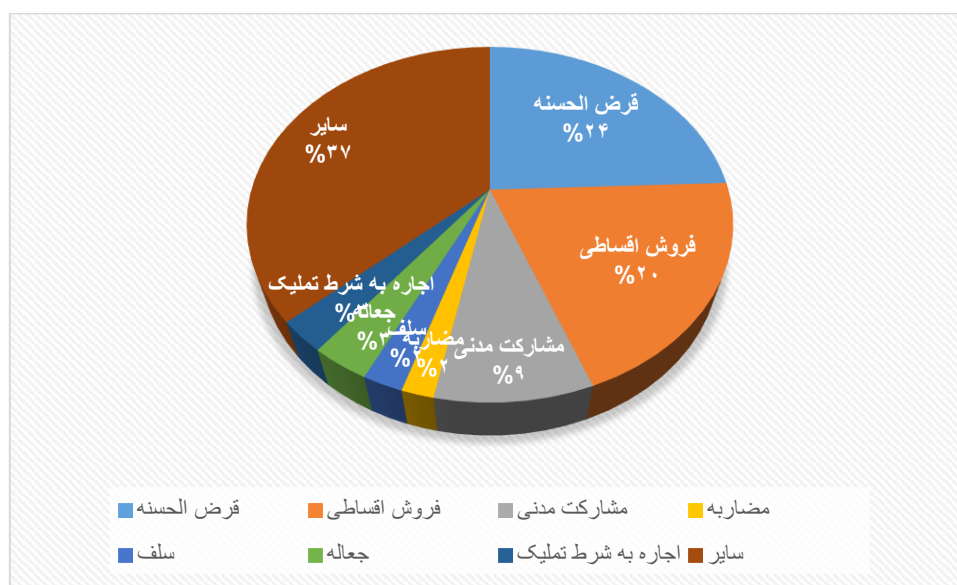
۴-۱۳. تحلیل وضعیت اجرای عقود اسلامی در شبکه بانکی استان

با تصویب قانون بانکداری بدون ربا در ایران، از شهریور سال ۱۳۶۲، تسهیلات بانکی در قالب عقود اسلامی به متقاضیان پرداخت می‌شود، عقود اسلامی در بانکداری بدون ربا به عقود مبادله‌ای، عقود مشارکتی، قرض الحسنه، سرمایه‌گذاری مستقیم، مرابحه و سایر عقود دسته‌بندی می‌شوند. عقود مبادله‌ای شامل شش نوع عقد (فروش اقساطی، اجاره به شرط تملیک، سلف، استصناع، خرید دین و جعاله) می‌باشد. عقود مشارکتی نیز شامل مشارکت مدنی، مشارکت حقوقی و مضاربه است.

جدول ۳-۳۵. مانده انواع تسهیلات پرداختی استان به تفکیک عقود اسلامی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (میلیارد ریال)

شرح	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
قرض الحسنه	۴۴۷۷۳	۵۱۰۱۸	۱۴
فروش اقساطی	۱۴۹۰۷	۱۶۹۷۱	۱۴
مشارکت مدنی	۷۰۰۳	۱۶۷۳۰	۱۳۹
مضاربه	۳۱۲۲۸	۴۲۵۴۸	۳۶
سلف	۹۷۶۹	۱۲۶۹۴	۳۰
جعاله	۵۷۰۹	۱۰۶۲۶	۸۶
اجاره به شرط تملیک	۱۷۱	۲۷۹	۶۳
سایر	۲۳۰۲۴	۳۸۶۲۵	۶۸
مانده تسهیلات اعطایی	۱۳۶۵۸۷	۱۸۹۴۹۴	۳۹

ماخذ: بانک‌های استان

نمودار ۵-۳۵. سهم مانده تسهیلات اعطایی استان به تفکیک عقود اسلامی طی سال ۱۴۰۳ (میلیارد ریال)

از مجموع کل مانده تسهیلات پرداختی بانک‌های استان در سال ۱۴۰۳ به تفکیک عقود اسلامی ۱۸۹۴۹۴ میلیارد ریال)، بیشترین مانده تسهیلات اعطایی مربوط به عقد قرض الحسنه با مبلغ ۵۱۰۱۸ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۱۸ درصد رشد داشته است. در سال مورد نظر کمترین مانده تسهیلات اعطایی بانک‌های استان به تفکیک عقود اسلامی مربوط به عقد اجاره به شرط تملیک با مبلغ ۲۷۸ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۶۳ درصد رشد را نشان می‌دهد. بالاترین درصد رشد در بین عقود اسلامی مربوط به مشارکت مدنی با ۱۳۹ درصد و پس از آن جعاله با ۸۶ درصد و کمترین رشد مربوط به عقود قرض الحسنه و فروش اقساطی با ۱۴ درصد رشد بوده است.

۱۳-۵. بررسی و تحلیل مطالبات غیرجاری شبکه بانکی استان

مطالبات غیرجاری بانکی، یکی از معضلاتی است که نظام بانکی با آن مواجه می‌باشد. در بین مطالبات غیرجاری، مطالبات مشکوک‌الوصول و معوق بترتیب دارای بیشترین خطر برای نظام بانکی کشور می‌باشند، زیرا افزایش هر کدام از این موارد باعث کاهش دارایی‌های بانک و بی‌ثباتی در وضعیت اقتصادی می‌گردند. یکی از مهم‌ترین چالش‌های شبکه بانکی کشور میزان بالای مطالبات غیرجاری در سال‌های گذشته بوده است. افزایش میزان مطالبات معوق در کنار تمام مولفه‌های مختلف رابطه مستقیمی با شرایط کلان اقتصادی از جمله افزایش نرخ تورم و کاهش تولید دارد. با توجه به اینکه منشاء بحران‌های بانکی افزایش مطالبات معوق و به تبع آن ورشکستگی بانک‌ها می‌باشد؛ یکی از راه‌حل‌های جلوگیری از افزایش مطالبات در مرحله اول نظارت بر اعطای تسهیلات و در مرحله بعدی کاهش مطالبات ایجاد شده با استفاده از شرکت‌های مدیریت بدهی می‌باشد. در واقع این شرکت‌ها به نیابت از بانک‌ها با روش‌های مختلف به وصول مطالبات می‌پردازند. در ادبیات اقتصادی، مطالبات غیرجاری به سه دسته مطالبات سررسید گذشته (پرداخت نشده بین ۲ تا ۶ ماه) مطالبات معوق (پرداخت نشده بین ۶ تا ۱۸ ماه) و مطالبات مشکوک‌الوصول (پرداخت نشده بیش از ۱۸ ماه) طبقه‌بندی می‌شوند.

جدول شماره ۱۳-۴. مانده کل مطالبات غیرجاری به تفکیک مطالبات سررسید گذشته، مطالبات معوق و مطالبات مشکوک‌الوصول طی سال‌های ۱۴۰۳ تا ۱۴۰۲ را نشان می‌دهد.

جدول ۴-۳. مانده کل مطالبات غیرجاری بانک‌های استان به تفکیک طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲ (میلیارد ریال)

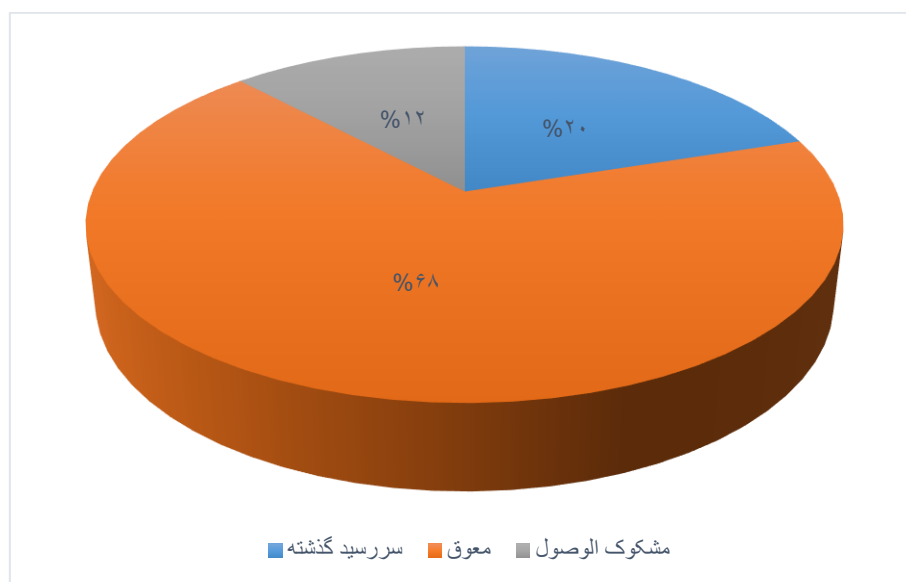
شرح	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
سررسید گذشته	۱۳۳۵	۱۱۴۶	-۱۴
معوق	۲۵۷	۳۸۶۷	۱۴۰
مشکوک‌الوصول	۴۰۸	۶۴۳	۵۸
مجموع مطالبات بانک‌های استان	۱۹۹۹	۵۶۵۶	۱۸۳

ماخذ: بانک‌های استان

مجموع مانده مطالبات غیرجاری استان در سال ۱۴۰۳ مبلغ ۱۹۹۹ میلیارد ریال بوده که با رشد ۱۸۳ درصدی در سال ۱۴۰۳ به ۵۶۵۶ میلیارد ریال رسیده است.

مطابق جدول فوق، در سال‌های مورد بررسی میزان مطالبات سررسید گذشته با رشد منفی ۱۴ درصدی از مبلغ ۱۳۳۵ میلیارد ریال به ۱۱۴۶ میلیارد ریال کاهش یافته است و مانده مطالبات معوق با رشد ۱۴۰۵ درصدی از مبلغ ۲۵۷ میلیارد ریال به ۳۸۶۷ میلیارد ریال رسیده است. جالب توجه آنکه مانده مطالبات مشکوک‌الوصول به عنوان خطرناک‌ترین نوع مطالبات برای شبکه بانکی استان نیز از مبلغ ۴۰۸ میلیارد ریال به ۶۴۳ میلیارد ریال و افزایش ۵۸ درصدی را داشته است.

در ادامه سهم هریک از سه نوع مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول از کل مطالبات غیرجاری استان در نمودار ۱۳-۷ نشان داده است.

نمودار ۶-۳۵. سهم مطالبات غیرجاری استان به تفکیک سال ۱۴۰۳

۱۳-۶. بررسی کارایی شبکه بانکی استان

در این گزارش به منظور بررسی میزان کارایی بانک‌ها از سه دسته شاخص کارایی عملکردی منابع و مصارف، شاخص کارایی شعب و شاخص کارایی بانکداری الکترونیک استفاده می‌شود.

جدول ۵-۳۵. داده‌های مربوط به کارایی شبکه بانکی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

شرح	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
تعداد شعب (شعبه)	۲۹۷	۳۳۷	۱۳,۵
تعداد پرسنل (نفر)	۳۰۱۱	۳۰۲۹	۰,۶
شاخص کارایی عملکرد منابع و مصارف			
نسبت تسهیلات به سپرده (درصد)	۱۱۰	۱۱۰,۵	۰,۵
شاخص کارایی شعب			
نسبت تسهیلات به شعب (میلیارد ریال)	۴۵۹	۵۶۲	۲۲,۴
نسبت سپرده به شعب (میلیارد ریال)	۴۱۹	۵۰۸	۲۱,۲
شاخص کارایی بانکداری الکترونیک			
تعداد دستگاه ATM	۹۱۷	۹۳۰	۱,۴
نسبت دستگاه های ATM به شعب	۳,۱	۲,۷	-۱۲

ماخذ: بانک مرکزی و بانک‌های استان

براساس جدول فوق، تعداد شعب بانکی استان از ۲۹۷ شعبه در سال ۱۴۰۲ به ۳۳۷ شعبه در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته و رشد ۱۳,۵ درصدی را تجربه کرده است. نسبت تسهیلات به سپرده‌ها در شبکه بانکی استان در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب ۱۱۰ و ۱۱۰,۵ درصد بوده است.

۱۳-۷. جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و ارائه توصیه‌های سیاستی

تسهیلات پرداختی به تفکیک بخش‌های اقتصادی استان، طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ را نشان می‌دهد با توجه به اطلاعات داده شده بیشترین مبلغ تسهیلات پرداختی طی سال ۱۴۰۳ متعلق به بخش خدمات، بازرگانی و صادرات با مبلغ ۱۴۹۰۸۷ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۳۸ درصد رشد را نشان می‌دهد. مجموع مانده مطالبات غیرجاری استان در سال ۱۴۰۳ مبلغ ۱۹۹۹ میلیارد ریال بوده که با رشد ۱۸۳ درصدی در سال ۱۴۰۳ به ۵۶۵۶ میلیارد ریال رسیده است. در سال‌های مورد بررسی میزان مطالبات سررسید گذشته با رشد منفی ۱۴ درصدی از مبلغ ۱۳۳۵ میلیارد ریال به ۱۱۴۶ میلیارد ریال کاهش یافته است و مانده مطالبات معوق با رشد ۱۴۰۵ درصدی از مبلغ ۲۵۷ میلیارد ریال به ۳۸۶۷ میلیارد ریال رسیده است. جالب توجه آنکه مانده مطالبات مشکوک‌الوصول به عنوان خطرناکترین نوع مطالبات برای شبکه بانکی استان نیز از مبلغ ۴۰ میلیارد ریال به ۶۴۳ میلیارد ریال و افزایش ۵۸ درصدی را داشته است.

ارائه راهکار و توصیه‌های سیاستی

پیشنهاداتی به منظور بهبود شرایط فعلی و افزایش منابع و اعتبارات استان به شرح ذیل ارائه می‌گردد:

شناسایی مزیت‌های نسبی استان و اعطای تسهیلات به سمت بخش‌های پیشرو برنامه‌ریزی دقیق و شفاف برای هدایت منابع و اعتبارات بانکی استان به سمت تولید

برنامه‌ریزی دقیق و شفاف برای هدایت منابع و اعتبارات بانکی استان به سمت تولید

نظارت بر پرداخت تسهیلات بصورت مرحله‌ای دستگاه‌های متولی

شناسایی مزیت‌های نسبی استان و اعطای تسهیلات به سمت بخش‌های پیشرو

استفاده از اعتبارات صندوق توسعه ملی جهت تامین اعتبار پروژه‌های واجد شرایط

الزام بانک‌ها به همکاری با تولیدکنندگان در خصوص امهال تسهیلات دریافتی

نظارت بر پرداخت تسهیلات بصورت مرحله‌ای دستگاه‌های متولی

تعیین تکلیف و واگذاری واحدهای به تملک درآمده توسط بانک‌ها جهت راه‌اندازی مجدد و به تبع آن کاهش مطالبات معوق

فصل چهاردهم

نرخ تورم و شاخص‌های قیمتی استان

خلاصه فصل

تورم به معنی افزایش سطح عمومی قیمت‌ها به صورت مستمر است. تورم یکی از مهم‌ترین موضوعات اقتصاد کلان می‌باشد که تداوم آن موجب صدمات جبران‌ناپذیری بر پیکره اقتصاد می‌شود به طوری که مهم‌ترین تاثیر تورم، بر توزیع درآمد و ثروت است. همچنین تورم با کاهش ارزش پولی ملی باعث کاهش قدرت خرید گردیده و با تاثیر بر بازرگانی خارجی موجب اخلاص در موازنه پرداخت‌ها می‌گردد. زیرا از یک سو به دلیل افزایش قیمت‌ها در داخل، میزان صادرات کاهش و از سوی دیگر مقدار واردات افزایش می‌یابد. در این فصل وضعیت تورم استان لرستان و کشور در سال ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ بررسی و علل تورم و راهکارهای کاهش آن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. میانگین نرخ تورم سالانه کشور در ۱۴۰۲ معادل ۴۰,۷ اعلام گردیده که با کاهش ۸,۲ درصدی به ۳۲,۵ درصد در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در این بازه نرخ تورم سالانه استان با کاهش ۱۳,۴ درصدی از ۴۴,۶ درصد به ۳۱,۲ درصد کاهش یافته است. نرخ تورم نقطه به نقطه کشور در سال ۱۴۰۲ معادل ۳۲,۳ درصد و در سال ۱۴۰۳ به ۳۷,۱ درصد افزایش یافته است. در این بازه تورم نقطه به نقطه استان از ۳۰,۷ درصد به ۳۸ درصد یافته است. مطابق بررسی‌های انجام شده، بالا بودن تورم در کشور و استان لرستان می‌تواند ناشی از عوامل مختلفی مانند عدم وجود نظام توزیع مناسب کالا و خدمات، بالا بودن حجم نقدینگی، تحریم‌های بین‌المللی بوده و مهم‌ترین راهکار برای کاهش تورم اصلاح ساختار نظام بانکی و کنترل قیمت‌ها می‌باشد.

۱۴-۱. سیاست‌های اقتصادی تورم و جهت‌گیری‌های استان

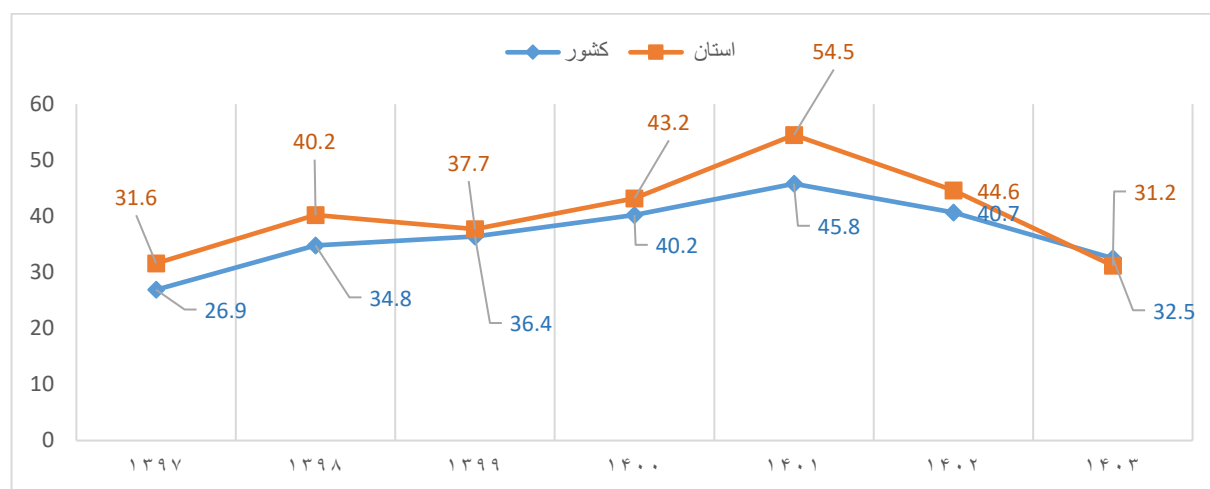
نرخ تورم از جمله متغیرهایی است که تقریباً به طور روزانه یکی از دغدغه‌های مردم هنگام تصمیم‌گیری برای دوره‌های کوتاه‌مدت و حتی بلندمدت می‌باشد و در حقیقت مردم و فعالان اقتصادی با نگاه به این متغیر معاملات آینده و انتظارات آتی خود را شکل می‌دهند. به عبارتی این متغیر نحوه رفتار فعالان در اکثر بازارها را تعیین می‌کند. از اینرو، اگر نرخ تورم به طور دائم حالت نوسانی داشته باشد به اقتصاد و تمام اجزایش شوک وارد می‌کند و ثبات در بازار را از بین می‌برد. دستیابی به یک اقتصاد پویای با ثبات، همواره یکی از اهداف هر جامعه‌ای به شمار می‌رود. در یک بازه زمانی ممکن است سیاست‌هایی در راستای کاهش تورم اعمال شود اما چندان موفقیت‌آمیز نباشد. عدم تناسب بین نرخ بهره و نرخ تورم، عدم سازگاری بین سیاست‌های پولی و مالی و ارزی می‌تواند علتی برای عدم ثبات رفتاری متغیر تورم محسوب گردد. آنچه اهمیت دارد این است که باید در جهت کنترل رشد نقدینگی و حفظ ثبات در بازار ارز و ممانعت از قیمت‌گذاری‌های دلخواه در اقتصاد و حرکت به سمت فعالیت‌های تولیدی مولد گام برداشت به نحوی که بتوان از نوسانات غیرعادی و ویرانگر قیمت‌ها در اقتصاد جامعه جلوگیری نمود. در استان لرستان نیز سیاست‌های مختلفی جهت بهبود وضعیت اقتصادی مردم و کنترل تورم اجرا گردیده است. از جمله سیاست‌های اقتصادی مقابله با تورم در استان می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- افزایش نظارت بر توزیع کالا
- توزیع کالاهای اساسی و اقلام ضروری جهت تنظیم بازار مصرف در قالب کالا برگ
- افزایش فروشگاه‌های زنجیره‌ای در راستای تغییر نظام توزیع کالا و خدمات
- مدیریت و کنترل نقدینگی در استان

۱۴-۲. بررسی وضعیت تحولات نرخ تورم و شاخص‌های قیمتی استان

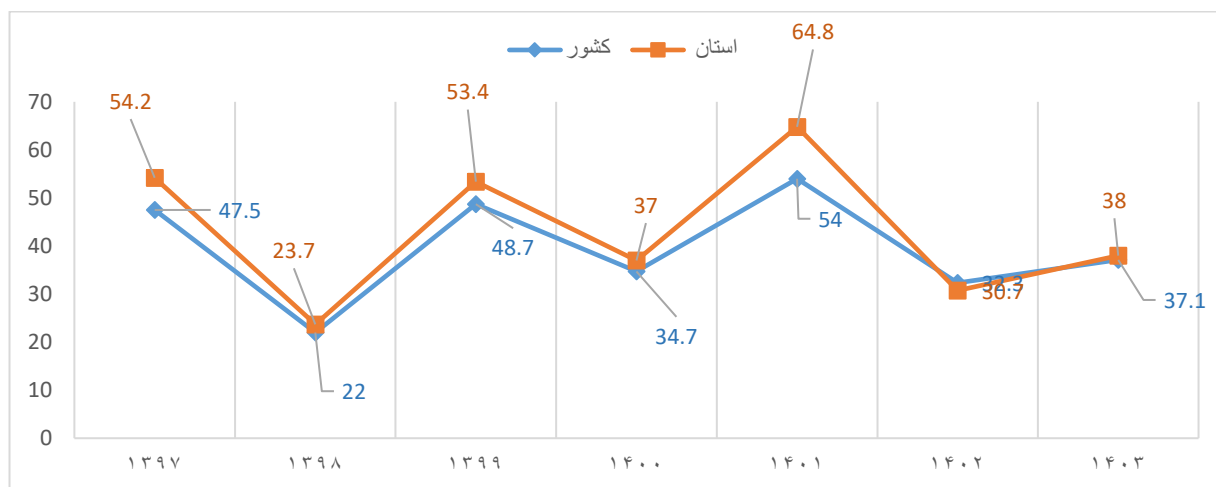
شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی معیار سنجش تغییرات قیمت کالاها و خدماتی است که توسط کل خانوارها اعم از شهرنشین و روستائین به مصرف می‌رسد. این شاخص به عنوان وسیله‌ای برای اندازه‌گیری سطح عمومی قیمت کالاها و خدمات مورد مصرف خانوارها و یکی از بهترین معیارهای سنجش تغییر قدرت خرید پول در داخل کشور، به شمار می‌رود. از اینرو محاسبه نرخ تورم برای اندازه‌گیری و تحلیل تغییر قدرت خرید پول و سایر شاخص‌های مذکور ضرورت دارد.

نرخ تورم سالانه استان طی سالهای ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۳ همیشه بیشتر از نرخ تورم کشور بوده است و بیشترین اختلاف نرخ تورم بین استان لرستان و کشور مربوط به سال ۱۴۰۱ بوده است.

نمودار ۱-۳۸. نرخ تورم سالانه استان و کشور در طی سالهای ۱۳۹۷-۱۴۰۳

نرخ تورم نقطه به نقطه استان طی سالهای ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۳ بیشتر از کشور بوده است. پایین‌ترین نرخ تورم نقطه به نقطه استان در بازه زمانی مذکور مربوط به سال ۱۳۹۸ با نرخ تورم ۲۳٫۷ درصد و بیشترین تورم نقطه به نقطه مربوط به سال ۱۴۰۱ با ۶۴٫۸ درصد بوده است. بیشترین تورم نقطه به نقطه در کشور مربوط به سال ۱۴۰۱ و ۵۴ درصد بوده است.

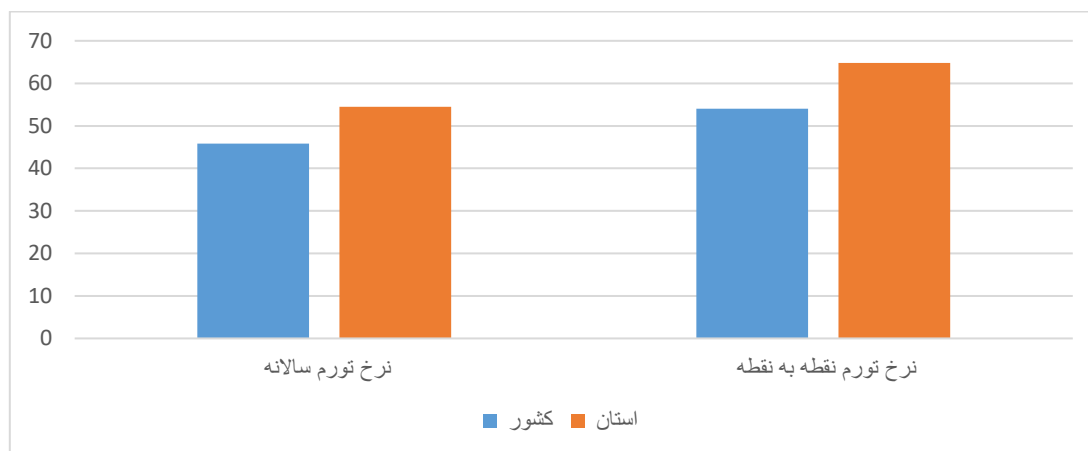
نمودار ۲-۳۸. نرخ تورم نقطه به نقطه استان و کشور در طی سالهای ۱۳۹۷-۱۴۰۳

میانگین نرخ تورم سالانه کشور در سال ۱۴۰۲ معادل ۴۰,۷ اعلام گردیده که با کاهش ۸,۲ درصدی به ۳۲,۵ درصد در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در این بازه نرخ تورم سالانه استان با کاهش ۱۳,۴ درصدی از ۴۴,۶ درصد به ۳۱,۲ درصد کاهش یافته است. نرخ تورم نقطه به نقطه کشور در سال ۱۴۰۲ معادل ۳۲,۳ درصد و در سال ۱۴۰۳ به ۳۷,۱ درصد به میزان ۴,۸ درصد افزایش یافته است. در این بازه نرخ تورم نقطه به نقطه استان از ۳۰,۷ درصد به ۳۸ درصد افزایش یافته است.

جدول ۱-۳۸. شاخص بهای کالا و خدمات و نرخ تورم استان و کشور طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳

واحد	۱۴۰۳	۱۴۰۲	عنوان	
-۸,۲	۳۲,۵	۴۰,۷	نرخ تورم سالانه	کشور
۴,۸	۳۷,۱	۳۲,۳	نرخ تورم نقطه‌ای	
-۱۳,۴	۳۱,۲	۴۴,۶	نرخ تورم سالانه	استان
۸,۷	۳۸	۳۰,۷	نرخ تورم نقطه‌ای	

ماخذ: مرکز آمار ایران

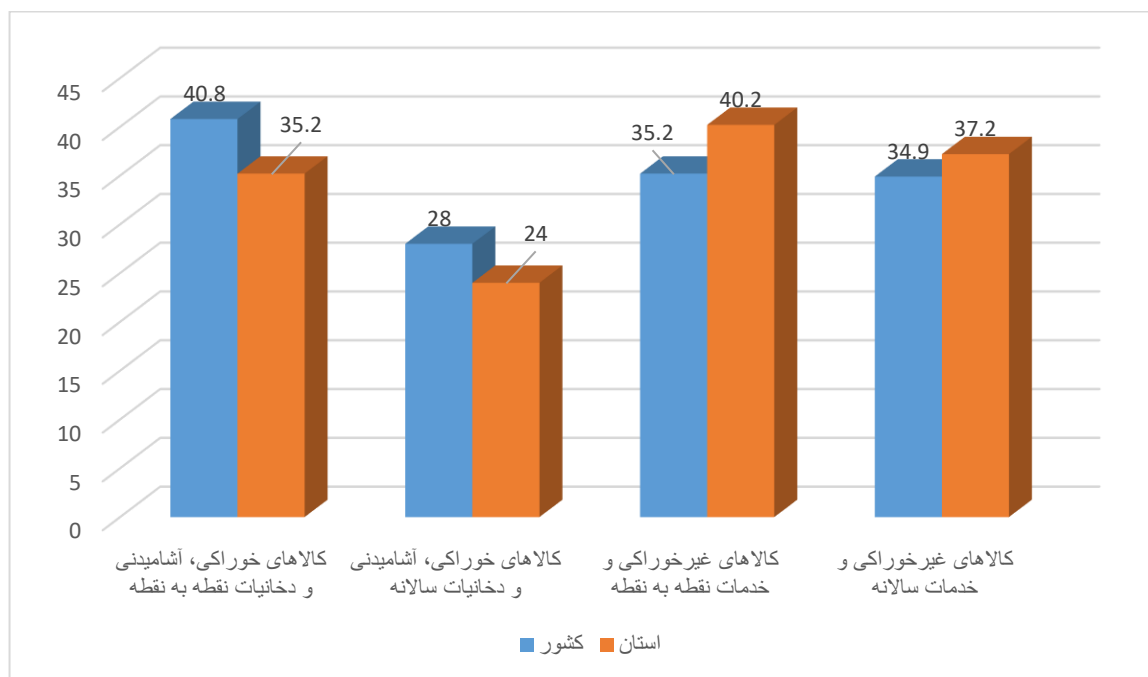
نمودار ۳-۳۸. نرخ تورم نقطه به نقطه استان و کشور در سال ۱۴۰۳

نرخ تورم سالانه گروه خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات در سال ۱۴۰۲ برای کشور ۴۱,۲ درصد بوده که با کاهش ۱۳,۲ واحدی به ۲۸ درصد در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در این بازه نرخ مذکور برای استان با کاهش ۲۱,۱ واحدی از ۴۵,۱ درصد به ۲۴ درصد رسیده است. اما نرخ تورم نقطه به نقطه گروه خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات در سال‌های مورد بررسی برای کشور از ۲۵,۲ درصد به ۴۰,۸ درصد و برای استان از ۲۵ درصد به ۳۵,۲ درصد کاهش یافته است. نرخ تورم سالانه گروه غیرخوراکی و خدمات در سال ۱۴۰۲ برای کشور ۴۰,۴ درصد بوده که با کاهش ۵,۵ واحدی به ۳۴,۹ درصد در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در این بازه نرخ مذکور برای استان با کاهش ۶,۹ واحدی از ۴۴,۱ درصد به ۳۷,۲ درصد کاهش یافته است. در سال ۱۴۰۳ نرخ تورم نقطه به نقطه کالاهای غیر خوراکی و خدمات برای کشور از استان کمتر بوده است بطوری که این نرخ برای کشور ۳۵,۲ درصد و استان ۴۰,۲ درصد بوده است.

جدول ۲-۳۸. نرخ تورم کالاهای خوراکی و غیر خوراکی استان و کشور سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	نقطه به نقطه		سالانه	
	(درصد)		(درصد)	
	۱۴۰۲	۱۴۰۳	۱۴۰۲	۱۴۰۳
کالاهای خوراکی، آشامیدنی و دخانیات	کشور	25.2	40.8	41.2
	استان	25	35.2	45.1
کالاهای غیرخوراکی و خدمات	کشور	36.1	35.2	40.4
	استان	35.6	40.2	44.1

مأخذ: مرکز آمار ایران و محاسبات کارشناسی

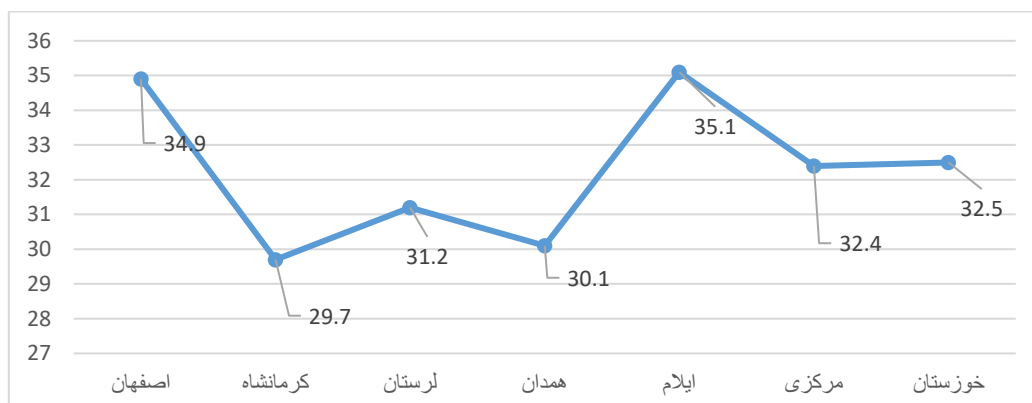
نمودار ۴-۳۸. نرخ تورم کالاهای خوراکی و غیر خوراکی در سال ۱۴۰۳

در بین استان‌های همجوار در سال ۱۴۰۳ استان ایلام با نرخ تورم سالانه ۳۵،۱ درصد دارای بیشترین تورم و استان کرمانشاه با ۲۹،۷ درصد دارای کمترین تورم بوده‌اند. استان لرستان با تورم ۳۱،۲ درصد جایگاه سوم را در بین استان‌های همجوار به خود اختصاص داده است. همچنین در سال مذکور بیشترین نرخ تورم نقطه به نقطه با ۳۹،۶ درصد مربوط به استان ایلام بوده و کمترین نرخ تورم نقطه به نقطه مربوط به استان کرمانشاه (۲۹،۷ درصد) بوده است. استان لرستان با نرخ تورم ۳۸ درصدی جایگاه سوم را در بین استانهای همجوار خود را دارد.

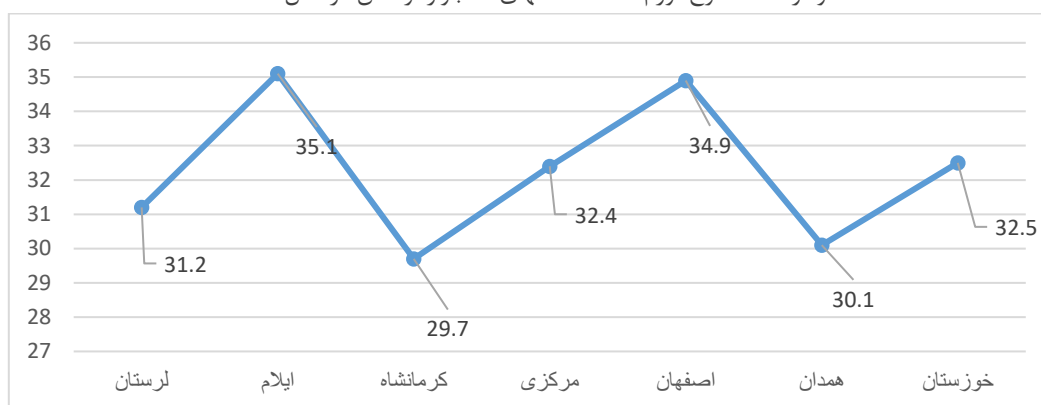
جدول ۳-۳۸. مقایسه نرخ تورم سالانه و نقطه به نقطه لرستان با استانهای همجوار در سال ۱۴۰۳

استان	سالانه	نقطه به نقطه
لرستان	۳۱،۲	۳۸
ایلام	۳۵،۱	۳۹،۶
کرمانشاه	۲۹،۷	۳۲،۸
همدان	۳۰،۱	۳۶،۸
مرکزی	۳۲،۴	۳۸،۸
اصفهان	۳۴،۹	۳۸،۴
خوزستان	۳۲،۵	۳۸،۷

ماخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۵-۳۸. نرخ تورم سالانه استانهای همجوار لرستان در سال ۱۴۰۳

نمودار ۶-۳۸. نرخ تورم نقطه به نقطه استانهای همجوار لرستان در سال ۱۴۰۳

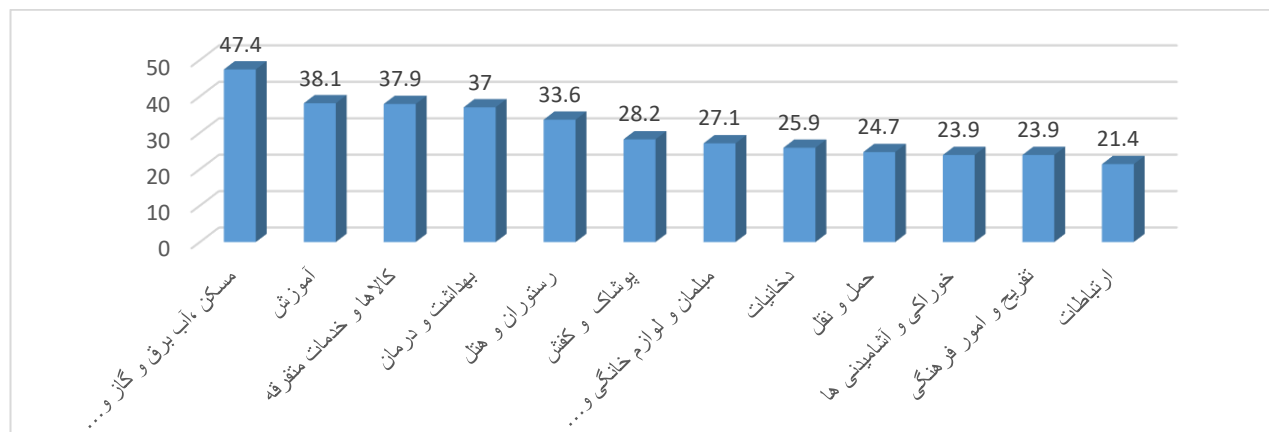
۱۴-۳. بررسی و تحلیل اجزاء شاخص های قیمتی

بر اساس گزارش مرکز آمار ایران، بررسی گروه‌های اصلی دوازده‌گانه کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای استان لرستان در سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد در بین گروه‌های کالایی در استان گروه مسکن و آب و برق و گاز و سایر سوخت‌ها با تورم ۴۷٫۴ درصد بیشترین تورم و ارتباطات با ۲۱٫۴ درصد کمترین تورم سالانه را داشته‌اند. کالا و خدمات متفرقه نیز با ۵۱٫۷ درصد بیشترین و ارتباطات با ۱۲٫۱ درصد کمترین تورم نقطه به نقطه را به خود اختصاص داده است.

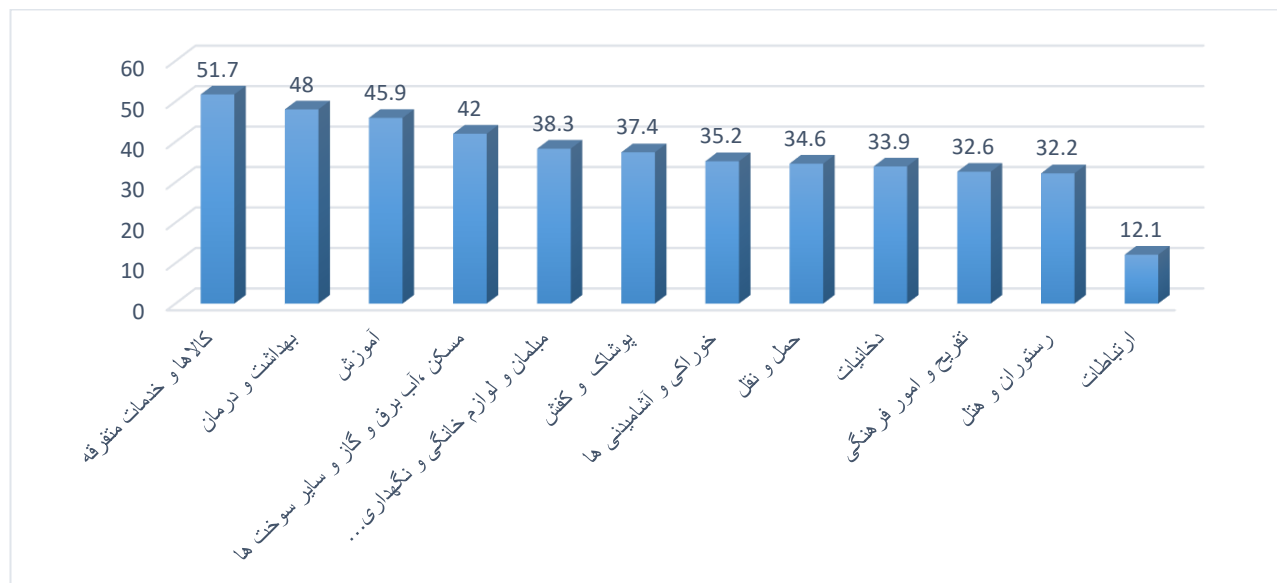
جدول ۴-۳۸. بررسی نرخ تورم گروه‌های کالایی اصلی استان در سال ۱۴۰۳

گروه‌های کالایی	نرخ تورم (درصد)	
	سالانه	نقطه به نقطه
خوراکی و آشامیدنی‌ها	۲۳,۹	۳۵,۲
دخانیت	۲۵,۹	۳۳,۹
پوشاک و کفش	۲۸,۲	۳۷,۴
مسکن، آب برق و گاز و سایر سوخت‌ها	۴۷,۴	۴۲
مبلمان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها	۲۷,۱	۳۸,۳
بهداشت و درمان	۳۷	۴۸
حمل و نقل	۲۴,۷	۳۴,۶
ارتباطات	۲۱,۴	۱۲,۱
تفریح و امور فرهنگی	۲۳,۹	۳۲,۶
آموزش	۳۸,۱	۴۵,۹
رستوران و هتل	۳۳,۶	۳۲,۲
کالاها و خدمات متفرقه	۳۷,۹	۵۱,۷

مأخذ: مرکز آمار ایران و محاسبات کارشناسی

نمودار ۷-۳۸. نرخ تورم سالانه گروه‌های کالایی استان در سال ۱۴۰۳

نمودار ۸-۳۸. نرخ تورم نقطه به نقطه گروه‌های کالایی استان در سال ۱۴۰۳

۴-۱۴. جمع بندی و توصیه‌های سیاستی در راستای مقابله با تورم

تورم به معنی افزایش سطح عمومی قیمت‌ها به صورت مستمر در اقتصاد است. در اقتصاد ایران تورم فقط یک منشا ندارد بلکه از مسیرهای متعدد تقویت می‌شود. همچنین راهکارهای مقابله با تورم در جهت حرکت به سمت تثبیت قیمت‌ها و تعدیل رفتارهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مردم با توجه به ساختار اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی کشور متفاوت است.

با توجه به نکات ذکر شده، پیشنهادهای ذیل جهت کاهش نرخ تورم ارائه می‌گردد.

• تلاش برای تثبیت نرخ ارز

ثبات قیمت‌ها در بازار از مهم‌ترین علل رونق تولید می‌باشد. در واقع با حرکت به سمت تثبیت نرخ ارز، نوسانات در تولید کاهش و زمینه ایجاد رشد اقتصادی فراهم می‌شود. در عوض اگر در بازار شاهد نوسانات و بی‌ثباتی‌های نرخ ارز باشیم انگیزه برای انجام فعالیت‌های دلالتی بیشتر می‌شود.

• کنترل نقدینگی

در اقتصاد، کنترل نقدینگی و پایه پولی از مهم‌ترین عوامل مبارزه با تورم می‌باشند. وجود سطحی از نقدینگی در جامعه برای انجام فعالیت‌های تولیدی و مصرفی ضروری می‌باشد، اما اگر این مقدار نقدینگی بیش از اندازه باشد موجب رکود در بخش تولید و افزایش تورم در جامعه می‌شود. لذا دولت باید هنگام کسری بودجه از خلق پول و گسترش پایه پولی و استقراض از بانک مرکزی خودداری کند چرا که این امر منجر به افزایش نقدینگی در جامعه و تورم می‌گردد.

- حمایت بیشتر از حوزه مسکن
بخش مسکن یکی از مهم‌ترین بخش‌هایی است که بر زندگی عامه مردم تاثیرگذار است. در کشور ایران این بخش چون ماهیت سرمایه‌ای دارد مستعد فعالیت‌های دلالی و واسطه‌گری است. لذا اگر بر عرضه و تقاضای مسکن نظارتی اساسی وجود نداشته باشد عرضه و تقاضای آن از حالت تعادلی خارج و زمینه بروز تورم و رکود ایجاد می‌شود.
- عدم اتخاذ سیاست‌های ناگهانی
اتخاذ سیاست‌های ناگهانی موجب افزایش قیمت‌ها می‌شود که در نهایت به نوسانات غیرمعمول در انتظارات تورمی منجر می‌شود. لذا در اقتصاد باید از شوک‌های قیمتی و یک دفعه‌ای قیمت‌ها جلوگیری شود.
- عدم تعیین دستوری قیمت‌ها و حرکت به سمت اقتصاد آزاد
در بازارهای رقابتی قیمت بر اساس عرضه و تقاضا تعیین می‌شود و لذا بازار دارای بالاترین کارایی است. در اقتصادی که قیمت‌ها به صورت دستوری تعیین شود زمینه بروز افزایش قیمت‌ها، کاهش تولید و سرمایه‌گذاری و رانت و شکل‌گیری بازار سیاه فراهم می‌شود. عدم کارایی این نحوه قیمت‌گذاری در دنیا نشان داده شده است.
- کاهش فعالیت‌های غیر مولد و حذف واسطه‌گری‌ها
فعالیت‌های غیر مولد منجر به تخریب بنیان‌های اقتصاد می‌شوند و علیرغمک بالا بودن حجم آنها در اقتصاد هیچ سهمی در تولید ناخالص داخلی ندارند. همچنین وجود واسطه‌گری‌های مخرب می‌تواند زمینه افزایش قیمت‌ها را فراهم نماید. بنابراین مقابله با چنین فعالیت‌هایی نقش مهمی در کاهش تورم دارد.
- تمرکز بر بهبود بنیان‌های تولیدی
تولید مهم‌ترین پیشران حرکت به سمت رشد و توسعه است. در کشورهایی که بنیان‌های تولیدی قوی وجود دارد رشد اقتصادی بیشتر و انگیزه حضور در فعالیت‌های غیر مولد کمتر است. همچنین رشدی که بر پایه تولید با پشتوانه قوی ایجاد شود پایدارتر و مستمرتر خواهد بود.

فصل پانزدهم

وضعیت مالی و بودجه‌ای

خلاصه فصل

بودجه در ساده‌ترین نگاه برنامه مالی دولت را طی یک سال آینده به تصویر می‌کشد. بدین ترتیب که در قالب یک تراز حسابداری، گزارشی از نحوه کسب درآمد و تامین منابع دولت را در یک طرف تراز و چگونگی انجام مصارف را در سوی دیگر تراز ارائه می‌دهد. البته اهمیت بودجه بیش از یک سند مالی است. درواقع انتخاب هزینه‌ها، شیوه و محل تامین مالی آن‌ها به نوعی چشم‌انداز عملکرد دولت‌ها را طی سال آینده برای سایر بازیگران اقتصادی روشن می‌کند؛ اما مهم‌تر از این، دولت‌ها با انتخاب درآمدها و هزینه‌ها، بسته به شرایط اقتصادی کشور با سیاستگذاری‌های مناسب در دوره اجرای قانون بودجه اقدام می‌کنند. از این بعد دولت به منظور رسیدن به اهداف کلان اقتصادی می‌تواند با توجه به ساختارهای موجود در اقتصاد و مشکلات جاری کشور اقدام به سیاستگذاری‌های خاص در قالب بودجه کند. به طور خاص، در سمت مصارف چگونگی صرف منابع کسب شده در بودجه تعیین می‌شود. ترکیب هزینه‌های جاری و عمرانی دولت به نوعی چشم‌اندازی از روند تشکیل سرمایه بخش دولتی که عمدتاً زیرساختی و زیربنایی است را روشن می‌کند. علاوه بر این تعمیق در اجزاء مصارف، سیاستگذاری‌های دولت در ابعاد مختلف حیات اقتصادی و اجتماعی آحاد افراد جامعه طی سال آینده را مشخص می‌کند. رشد و توسعه اقتصادی و توزیع عادلانه منابع همواره یکی از اهداف مهم کشورها محسوب می‌شود و تحقق آن مستلزم درونی‌سازی توسعه و همچنین توسعه پایدار کلیه مناطق یک کشور بر پایه ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های آن منطقه است. بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه دنیا تلاش دارند نظام بودجه‌ریزی خود را در یک فرایند بهبود یا تغییر به یک نظام عملکرد محور یا عملیاتی که در آن ارتباط بین اعتبارات بودجه‌ای و عملکرد دستگاه‌های اجرایی شفاف و قابل درک است، نزدیکتر و از این طریق پشتوانه اطلاعاتی معتبر و قابل اطمینانی برای تصمیمات بودجه‌ای دولت فراهم آورند. مهم‌ترین اهداف دولت‌ها رسیدن به رشد اقتصادی و فراهم کردن خدمات عمومی و تحقق عدالت اجتماعی است. برای تحقق این اهداف باید وظایف دولت‌ها در کنار وظایف مردم و نهادهای غیردولتی مشخص شود، ساختار دولت تعیین شود و برای تحقق اهداف برنامه‌ریزی شود.

براساس آمار در دسترس میزان درآمدهای عمومی استان در سال ۱۴۰۲ (عملکرد) معادل ۲۵۴۴۲ میلیارد ریال بوده که در سال ۱۴۰۳ به ۳۷۱۸۱ میلیارد ریال رسیده است. درصد تحقق درآمدهای عمومی استان در سال ۱۴۰۲ معادل ۱۰۹ درصد و در سال ۱۴۰۳ حدود ۹۱ درصد برآورد شده است. مهم‌ترین بخش درآمدهای عمومی استان درآمدهای مالیاتی بوده که در سال ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب معادل ۲۳۵۲۲ و ۳۴۶۲۴ میلیارد ریال بوده است. در سال ۱۴۰۳ بعد از درآمدهای مالیاتی درآمد حاصل از جرایم و خسارات، بیشترین سهم را در بین درآمدهای عمومی استان دارد. همچنین مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان در سال ۱۴۰۳ مبلغ ۲۱۹۹۰ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۴۸ درصد رشد داشته است. قابل ذکر است ۲۶ درصد آن از محل سه درصد نفت و گاز، ۳۵ درصد آن از طریق قانون استفاده متوازن از امکانات کشور، ۳۴ درصد از اعتبارات استانی و ۴ درصد اعتبارات ۰,۲۷ درصد ارزش افزوده (موضوع ماده ۹۴ قانون ارزش افزوده) و یک درصد آن از سایر منابع تامین گردیده است.

۱-۱۵. سیاست های اقتصادی مالی و بودجه ای و جهت گیرهای استان

بودجه: برنامه مالی دولت است که برای یک سال مالی تهیه و حاوی پیش بینی درآمدها و سایر منابع تامین اعتبار و همچنین برآورد هزینه‌ها برای انجام عملیاتی است که منجر به دستیابی به اهداف دولت می‌شود و شامل سه بخش به شرح ذیل است:

۱. بودجه عمومی دولت که شامل اجزای زیر است:

الف) پیش‌بینی دریافت‌ها و منابع تامین اعتبار که مستقیم و غیرمستقیم در سال مالی قانون بودجه به وسیله دستگاه‌ها از طریق حساب‌های خزانه داری کل گرفته می‌شود.
ب) پیش‌بینی پرداخت‌هایی که از محل درآمد عمومی یا اختصاصی برای اعتبارات جاری و عمرانی و اختصاصی دستگاه‌های اجرایی، می‌تواند در سال مربوطه انجام دهد.

۲. بودجه شرکت‌های دولتی و بانک‌ها شامل پیش‌بینی درآمد و دیگر منابع تامین اعتبار

۳. بودجه موسساتی که تحت عنوانی غیر از عناوین فوق در بودجه کشور منظور می‌شود.

۱۵-۲. بررسی وضعیت تحولات مالی و بودجه ای استان

آنچه در بودجه ۱۴۰۳ و سال‌های قبل مشاهده می‌شود کسری بودجه پنهان دائمی در قوانین بودجه است. این موضوع عمدتاً ناشی از بیش برآورد منابع پیش‌بینی شده و عدم انعطاف‌پذیری هزینه‌ها در صورت عدم تحقق منابع است. همچنین به جرئت می‌توان ادعا کرد یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های بودجه دولت وابستگی آن به درآمدهای نفتی است. این مسئله علاوه بر اینکه باعث تاثیرپذیری بودجه از نوسانات بازارهای جهانی نفت می‌شود، منابع دولت را به شدت از ناحیه روابط سیاسی بین‌المللی آسیب‌پذیر می‌کند؛ بنابراین توان کسب منابع دولت وابسته به بودن یا نبودن تحریم می‌شود و این مسئله آشکارا درآمدهای دولت را ناپایدار می‌کند. مهم‌ترین تحولات مالی و بودجه ای استان در سال ۱۴۰۳ به شرح ذیل می‌باشد:

- توجه به زیرساخت‌های عمومی،
- افزایش درآمدهای مالیاتی استان
- افزایش درآمدهای متفرقه استان
- تقویت بخش عمرانی استان
- تکمیل پروژه‌های نیمه تمام

۱۵-۳. بررسی و تحلیل کلی وضع مالی استان

۱۵-۳-۱. نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی

براساس محاسبات انجام شده نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی استان در سال ۱۴۰۲ برابر با ۲۷ درصد بوده که در سال ۱۴۰۳ به رقم ۴۰ درصد افزایش یافته است.

جدول ۱-۴۱. وضعیت مالی استان در طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲ (ارقام به میلیارد ریال)

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
درآمدهای مالیاتی استان	23522	34624	47
تولید ناخالص داخلی	*۸۷۴۱۸	*۸۷۴۱۸	-
نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی استان (درصد)	27	40	43

مأخذ: مرکز آمار ایران و معاونت نظارت مالی و خزانه معین استان

*آمار تولید ناخالص داخلی برای سال ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ تاکنون منتشر نشده و آمار سال ۱۴۰۰ لحاظ نموده است.

۱۵-۳-۲. ضریب برداشت

ضریب برداشت عبارت است از نسبت مصارف عمومی استان به درآمدهای عمومی. در سال ۱۴۰۲ ضریب برداشت استان معادل ۱۰۷ درصد بوده که با کاهش ۲ درصدی در سال ۱۴۰۳ به ۱۰۵ درصد رسیده است.

جدول ۲-۴۱. ضریب برداشت استان در سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲ (ارقام به میلیارد ریال)

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
مصارف عمومی	27206	39004	43
درآمدهای عمومی	25442	37181	46
ضریب برداشت	107	105	-2

مأخذ: معاونت نظارت مالی و خزانه معین استان

۱۵-۴. بررسی و تحلیل وضعیت منابع و مصارف عمومی بودجه استان

۱۵-۴-۱. منابع عمومی دولت

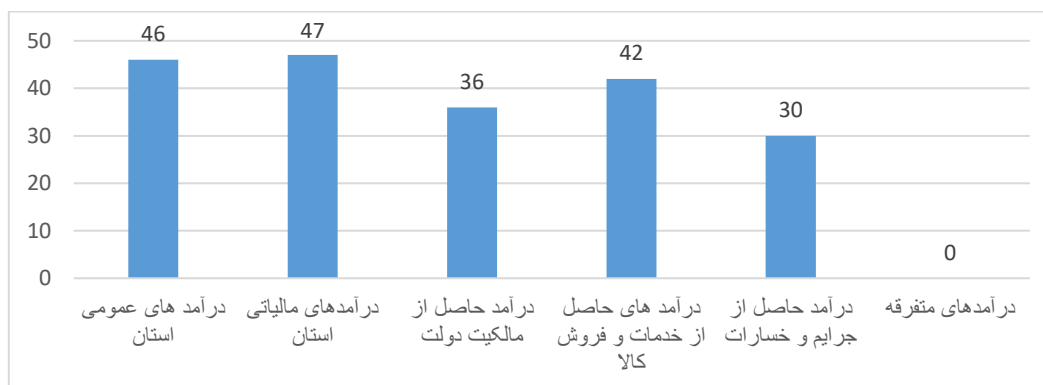
درآمدهای عمومی شامل درآمدهای حاصل از فروش نفت و گاز، مالیات و سایر درآمدهای مندرج در بودجه می‌باشد. در سطح استانی نیز درآمدهای عمومی شامل درآمدهای مالیاتی، درآمدهای حاصل از مالکیت دولت، درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا، جرایم و خسارات و درآمدهای متفرقه می‌باشد.

میزان درآمدهای عمومی استان در سال ۱۴۰۲ (عملکرد) معادل ۲۵۴۴۲ میلیارد ریال بوده که در سال ۱۴۰۳ به ۳۷۱۸۱ میلیارد ریال رسیده است. درصد تحقق درآمدهای عمومی استان در سال ۱۴۰۲ معادل ۱۰۹ درصد و در سال ۱۴۰۳ حدود ۹۱ درصد برآورد شده است. مهم‌ترین بخش درآمدهای عمومی استان درآمدهای مالیاتی بوده که در سال ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب معادل ۲۳۵۲۲ و ۳۴۶۲۴ میلیارد ریال بوده است. در سال ۱۴۰۳ بعد از درآمدهای مالیاتی درآمد حاصل از جرایم و خسارات، بیشترین سهم را در بین درآمدهای عمومی استان دارد.

جدول ۳-۴۱. منابع عمومی دولت در استان لرستان در سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال)

عنوان	۱۴۰۲		۱۴۰۳			
	مصوب	عملکرد	درصد تحقق	مصوب	عملکرد	درصد تحقق
درآمدهای عمومی استان	23248	25442	109	40712	37181	91
درآمدهای مالیاتی استان	22325	23522	105	38683	34624	90
درآمد حاصل از مالکیت دولت	6	11	183	7	15	214
درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا	541	440	81	707	626	89
درآمد حاصل از جرایم و خسارات	361	1468	407	1295	1915	148
درآمدهای متفرقه	15	1	7	20	1	5
واگذاری داراییهای سرمایه‌ای	0	0	0	15926	141	1

مأخذ: معاونت نظارت مالی و خزانه معین استان

نمودار ۱-۴۱. رشد عملکرد منابع عمومی دولت در سال ۱۴۰۳

۱۵-۴-۲. مصارف عمومی دولت

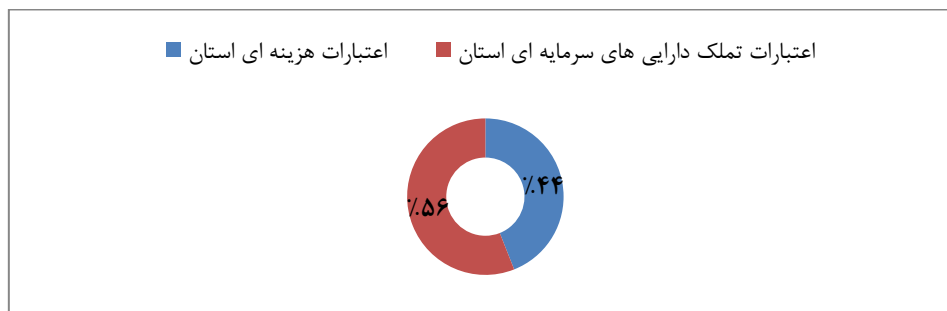
۱۵-۴-۲-۱. عملکرد اعتبارات استان به تفکیک تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و هزینه‌ای

مجموع اعتبارات استان در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۲۷۲۰۶ میلیارد ریال بوده که با افزایش ۴۳ درصدی به ۳۹۰۰۴ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در این بازه میزان اعتبارات هزینه‌ای استان با افزایش ۳۸ درصدی از ۱۲۳۲۴ میلیارد ریال به ۱۷۰۱۴ میلیارد ریال رسیده است. همچنین اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان با رشد ۴۸ درصدی از مبلغ ۱۴۸۸۲ میلیارد ریال به ۲۱۹۹۰ میلیارد ریال رسیده است. همچنین نسبت اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به هزینه‌ای استان در سال ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب ۱۲۱ و ۱۲۹ درصد برآورد شده است.

جدول ۴-۴۱. عملکرد اعتبارات استان در سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال)

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
اعتبارات هزینه‌ای استان	12324	17014	38
اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان	14882	21990	48
مجموع	27206	39004	43
نسبت اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به هزینه‌ای استان	121	129	7

مأخذ: معاونت نظارت مالی و خزانه معین استان

نمودار ۲-۴۱. سهم اعتبارات هزینه‌ای و سرمایه‌ای از مجموع اعتبارات استان در سال ۱۴۰۳

۱۵-۴-۲-۲. عملکرد اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به تفکیک محل تامین آن

مطابق جدول ۵-۱۵ مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان در سال ۱۴۰۳ مبلغ 21990 میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل 48 درصد رشد داشته است. قابل ذکر است 26 درصد آن از محل سه درصد نفت و گاز، 35 درصد آن از طریق قانون استفاده متوازن از امکانات کشور، 34 درصد از اعتبارات استانی و ۴ درصد اعتبارات ۰,۲۷ درصد ارزش افزوده (موضوع ماده ۹۴ قانون ارزش افزوده) و یک درصد آن از سایر منابع تامین گردیده است.

جدول ۵-۴۱. عملکرد اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به تفکیک سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال)

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد
استانی	4015	7367	83
سه درصد نفت و گاز	5911	5721	-3
اعتبارات ۰,۲۷ درصد ارزش افزوده (موضوع ماده ۹۴ قانون ارزش افزوده)	298	881	196
اعتبار موضوع بازپرداخت فروش اموال منقول و غیز منقول دولتی	58	101	74
قانون استفاده متوازن از امکانات کشور	4344	7631	76
اعتبارات موضوع ماده ۲۳ قانون نحوه رسیدگی به تخلفات جرائم رانندگی	4015	7367	83
واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نیمه تمام، تکمیل شده و آماده بهره برداری	136	162	19
سایر منابع	12	127	958
مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	14882	21990	48

مأخذ: معاونت نظارت مالی و خزانه معین استان

۱۵-۵. نتیجه گیری و توصیه های سیاستی

رشد و توسعه اقتصادی و توزیع عادلانه منابع همواره یکی از اهداف مهم کشورها محسوب می‌شود و تحقق آن مستلزم درونی‌سازی توسعه و همچنین توسعه پایدار کلیه مناطق یک کشور بر پایه ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های آن منطقه است. ایجاد تعادل بین مناطق مختلف کشور از نظر سطح توسعه، در چند دهه اخیر متخصصان، پژوهشگران و برنامه‌ریزان حوزه‌های اقتصادی و اجتماعی را به انحاء مختلف به خود مشغول ساخته و نموده‌های آن در برنامه‌های توسعه کشور قابل مشاهده است.

براساس آمار در دسترس میزان درآمدهای عمومی استان در سال ۱۴۰۲ (عملکرد) معادل ۲۵۴۴۲ میلیارد ریال بوده که در سال ۱۴۰۳ به ۳۷۱۸۱ میلیارد ریال رسیده است. درصد تحقق درآمدهای عمومی استان در سال ۱۴۰۲ معادل ۱۰۹ درصد و در سال ۱۴۰۳ حدود ۹۱ درصد برآورد شده است. مهم‌ترین بخش درآمدهای عمومی استان درآمدهای مالیاتی بوده که در سال ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب معادل ۲۳۵۲۲ و ۳۴۶۲۴ میلیارد ریال بوده است. در سال ۱۴۰۳ بعد از درآمدهای مالیاتی درآمد حاصل از جرایم و خسارات، بیشترین سهم را در بین درآمدهای عمومی استان دارد. همچنین مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان در سال ۱۴۰۳ مبلغ ۲۱۹۹۰ میلیارد ریال بوده که نسبت به سال قبل ۴۸ درصد رشد داشته است. قابل ذکر است ۲۶ درصد آن از محل سه درصد نفت و گاز، ۳۵ درصد آن از طریق قانون استفاده متوازن از امکانات کشور، ۳۴ درصد از اعتبارات استانی و ۴ درصد اعتبارات ۰,۲۷ درصد ارزش افزوده (موضوع ماده ۹۴ قانون ارزش افزوده) و یک درصد آن از سایر منابع تامین گردیده است.

پیشنهادهای و راهکارها

- توانمندسازی نهادهای دخیل در مسئله مالیات ستانی جهت انجام بهتر امور محوله
- ارائه آمار و اطلاعات شفاف و تعبیه سازوکارهای اصولی به منظور شناسایی جامعه هدف
- افزایش آگاهی نیروی انسانی در راستای ضرورت مسئله محوری بودن مسائل
- تدوین نظام نظارتی فراگیر، هماهنگ و روان در اجرای این نظام بودجه ریزی با هدایت و محوریت مجلس شورای اسلامی
- شناسایی پروژه‌های در حال اتمام یا نیمه تمام و تامین اعتبار پروژه های مذکور
- شناسایی پایه های جدید مالیاتی برای افزایش درآمدها
- به کارگیری شیوه های افزایش کارایی و اثربخشی عملکرد دولت بر مبنای بودجه عملیاتی
- در نظر گرفتن مشوق‌هایی خاص و تعریف بسته‌های تشویقی برای سرمایه گذاران داخلی و خارجی ویژه استان‌های کمتر توسعه یافته از جمله لرستان
- استفاده از قراردادهای مشارکت عمومی - خصوصی جهت ایجاد زیرساخت‌ها
- تقویت نظام درآمدی استان از طریق ایجاد منابع جدید درآمدی و بیشتر کردن سهم مالیات در بودجه

فصل شانزدهم

مالیاتی استان

خلاصه فصل

مالیات، قسمتی از درآمد یا دارایی افراد است که به منظور پرداخت مخارج عمومی و با هدف اجرای سیاست های مالی و حفظ منافع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی به موجب قانون و به وسیله اهرم های اداری و اجرایی توسط دولت از اشخاص حقیقی و حقوقی وصول می شود و به عنوان یکی از مهم ترین منابع درآمدی دولت به دو صورت مستقیم و غیر مستقیم وصول می گردد. از مهم ترین اهداف اخذ مالیات تامین قسمتی از مخارج دولت، توزیع عادلانه درآمد و ثروت در جامعه، فراهم آوردن رفاه عمومی و کنترل نرخ تورم در کشور می باشد. مالیات به عنوان سهم هر فرد حقیقی یا حقوقی از هزینه امکانات و کالاهای عمومی جامعه به عنوان ابزار مناسب توزیع مجدد درآمد بوده و یکی از عوامل تعیین کننده و اثر گذار بر بهبود شاخص توسعه انسانی است. از این رو اقتصاددانان وجود یک نظام مالیاتی کارآمد را برای تداوم رشد و توسعه اقتصادی ضروری می دانند و سیاست گذاران همواره در تلاش اند تا با طراحی نظام مالیاتی کارآمد و اصلاح آن، بستر را برای مشارکت حداکثر افراد جامعه در توسعه کشور فراهم سازند.

فصل حاضر به بررسی درآمدهای مالیاتی استان لرستان در سال های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ پرداخته است.

❖ میزان درآمدهای عمومی مصوب استان طی سال های مذکور به ترتیب ۲۳۲۴۸ و ۴۰۷۱۲ میلیارد ریال برآورد شده بود که در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۲۵۴۴۲ میلیارد ریال (معادل ۱۰۹ درصد) و در سال ۱۴۰۳ مبلغ ۳۷۱۸۱ میلیارد ریال (معادل ۹۱ درصد) درآمدهای پیش بینی شده محقق گردید.

❖ مجموع درآمدهای مالیاتی استان در سال های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب مبلغ ۲۳۳۸۲ میلیارد ریال و ۳۴۵۹۲ میلیارد ریال بوده و ۴۸ درصد نسبت به سال ۱۴۰۲ رشد داشته است.

❖ درآمدهای مالیاتی در سال های مورد بررسی ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب ۹۲ و ۹۳ درصد از کل درآمدهای عمومی استان را به خود اختصاص داده در سال های مذکور درآمدهای مالیاتی مستقیم به ترتیب ۶۴ و ۶۲ درصد و درآمدهای مالیاتی غیر مستقیم ۳۶ و ۳۸ درصد از کل درآمدهای مالیاتی استان را به خود اختصاص داده اند.

❖ میزان مالیات های مستقیم وصول شده در استان در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۱۵۰۷۷ میلیارد ریال بوده و با ۴۲ درصد رشد به مبلغ ۲۱۴۳۵ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته است در این بازه میزان مالیات های غیرمستقیم وصول شده از مبلغ ۸۳۰۵ میلیارد ریال به مبلغ ۱۳۱۵۷ میلیارد ریال رسیده و ۵۸ درصد رشد داشته است.

16-1. سیاست های مالیاتی و جهت گیری های استان

مالیات یکی از اجزاء اصلی منابع درآمدی دولت است. بر همین اساس همه ساله در تهیه لایحه بودجه سهم درآمدهای مالیاتی نسبت به سال قبل افزایش می یابد تا از این طریق مالیات بتواند جایگزین درآمدهای نفتی شود. در کشور ما درآمدهای نفتی در سال های قبل، صرف هزینه های جاری و عمرانی از جمله ایجاد زیرساخت های سرمایه گذاری برای تعدادی از استان های توسعه یافته کنونی گردیده است. حال با توجه به تحریم های اقتصادی و نیز اجرای سیاست های

کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، ایجاد زیرساخت‌ها نیز بستگی به درآمدهای عمومی استان‌ها دارد و از آنجا که مهمترین منبع درآمد استان لرستان درآمدهای مالیاتی است، لذا در راه تحقق درآمدهای مالیاتی، اداره کل امور مالیاتی استان لرستان، سیاست‌ها و جهت‌گیری‌های ذیل را اتخاذ نموده است:

- ارائه رویکرد تحول‌آفرینی نظام مالیاتی و اجرای برنامه‌هایی از قبیل هوشمندسازی، مبارزه با فرار مالیاتی و پیگیری معوقات مالیاتی، اجرای تبصره ماده ۱۰۰ و همچنین اهتمام بی‌دریغ کارکنان نظام مالیاتی و رعایت تکریم مودی مداری و حرکت در مسیر عدالت مالیاتی
- براساس رویکرد عدالت مالیاتی تمرکز دریافت مالیات بر اصناف با درآمدهای بالا و کاهش فشار و بعضاً بخشش مالیات اصناف کم درآمد بوده است.
- رویکرد دیگر نظام مالیاتی را می‌بایست حرکت به سمت هوشمندسازی مالیاتی و چرخش از ممیزمحوری به داده‌محوری و رسیدگی مبتنی بر اطلاعات واقعی و شفاف دانست.
- یکی دیگر از عوامل موفقیت سازمان امور مالیاتی در افزایش درآمدهای مالیاتی تمرکز بر شناسایی مودیان جدید و مبارزه با فرار مالیاتی می‌باشد.
- ساماندهی کارخوان‌ها

❖ راه‌اندازی سامانه مؤدیان و پایانه‌های فروشگاهی: اجرای تدریجی فراخوان‌های چندمرحله‌ای مؤدیان و لزوم صدور صورتحساب الکترونیکی و ارسال آن به سامانه مؤدیان در دستور کار این سازمان بوده است که با تصویب قانون تسهیل تکالیف مؤدیان در اجرای قانون پایانه‌های فروشگاهی، مواردی از قبیل:

❖ تغییر اجرای قانون توسط اشخاص حقوقی از ابتدای مهرماه ۱۴۰۳ و سایر مؤدیان از ابتدای دی‌ماه ۱۴۰۳،

❖ امکان بخشودگی ۱۰۰ درصدی جرائم سامانه مؤدیان تا پایان سال ۱۴۰۳،

❖ تهیه اظهارنامه برای مؤدیان توسط سازمان امور مالیاتی کشور و اصلاح آن توسط مودی،

❖ امکان پذیرش هزینه‌ها و اعتبارهای خارج از سامانه تا پایان سال ۱۴۰۳ در راستای ارتقای رضایتمندی و بهبود خدمات مؤدیان مدنظر قرار گرفته است.

- مبارزه هوشمند با فرار مالیاتی از طریق تدوین شاخص‌ها و معیارهای کشف تقلب و فرار مالیاتی، توسعه و تکمیل سامانه ابلاغ الکترونیکی اوراق مالیاتی و پیاده‌سازی آن در سراسر کشور، شناسایی سیستماتیک مؤدیان جدید مالیاتی با استفاده از ظرفیت موضوع ماده ۱۶۹ قانون مالیات‌های مستقیم و ماده ۱۱ قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان و اولویت دهی در رسیدگی و مطالبه مالیات این مؤدیان از دیگر اقداماتی است که در سازمان مالیاتی پیگیری می‌شود.

- سلب تکلیف ارسال فهرست صورتحساب الکترونیکی از مشمولین (در اجرای قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان) در صورت ثبت صورتحساب الکترونیکی در این سامانه.

- اجرای فرآیند صدور برخط گواهی موضوع ماده ۱۸۶ قانون مالیات‌های مستقیم؛
- اعلام تغییر مبنای محاسبات مالیاتی به وجوه واریزی به حساب‌های بانکی مودیان؛
- اعلام انواع الگوهای صورتحساب الکترونیکی؛
- آگاه‌سازی مودیان از اطلاعیه سازمان امور مالیاتی کشور در اجرای ماده ۲۷۲ قانون مالیات‌های مستقیم اصلاحی مصوب ۱۳۹۴/۰۴/۳۱
- اطلاع‌رسانی به اشخاص حقوقی درخصوص تمهیدات تسهیل‌گری ویژه با تأکید بر بخشودگی جرائم عدم صدور و ارسال به موقع صورتحساب الکترونیکی؛
- اطلاع‌رسانی به کلیه مالکان (اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی) دارای بیش از یک واحد مسکونی خالی موضوع ماده ۵۴ مکرر قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۹/۰۹/۰۵
- تبیین اعمال نرخ صفر مالیاتی به سود تقسیم‌نشده شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس و فرابورس
- صدور هشت مجوز فعالیت برای شرکت‌های معتمد مالیاتی؛
- ابلاغ آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۰ قانون حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان
- تدوین اظهارنامه برآوردی برای مودیان فاقد اظهارنامه و پرونده مالیاتی

16-2. بررسی وضعیت تحولات مالیاتی استان

بررسی درآمدهای مالیاتی استان لرستان در ۱۰ سال اخیر نشان می‌دهد که درآمدهای مالیاتی این استان از مبلغ ۱۹۴۹ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ به مبلغ ۲۳۲۸۹ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده و رشد ۱۱۰۰ درصدی را تجربه کرده است. دلیل رشد بالای درآمدهای مالیاتی استان علاوه بر تورم، آشنایی مردم با فرهنگ مالیات‌دهی، شناسایی پایه‌های جدید مالیاتی، الکترونیکی شدن بسیاری از تراکنش‌های مالی و مالیاتی، اجرای طرح جامع مالیاتی، قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان مالیاتی و بوده است. بالاترین رشد درآمدهای مالیاتی استان طی سال‌های مورد بررسی با ۶۸ درصد مربوط به سال ۱۴۰۰ و کمترین رشد با ۲٫۲- درصد مربوط به سال ۱۳۹۷ برآورد گردیده است در سال ۱۴۰۳ درآمدهای مالیاتی استان نسبت به سال قبل ۳۸ درصد رشد داشته است که مهم‌ترین دلیل آن شناسایی مودیان جدید و پیاده‌سازی نظام پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان در استان عنوان شده است. عمده‌ترین تحولات بخش مالیاتی استان در سال ۱۴۰۳ به شرح ذیل می‌باشد:

• بروز رسانی سامانه صدور صورتحساب الکترونیکی جهت ارسال مستقیم به سامانه مودیان

نظر به آنکه اشخاص حقوقی به جز اشخاص حقوقی موضوع ماده ۱۶ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۴۰۰ از تاریخ ۱۴۰۳/۰۱/۰۱ مکلف به رعایت مقررات قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان و صدور صورتحساب الکترونیکی و ارسال آن به سامانه مودیان خواهند بود، لذا مشمولین اجرای قانون مذکور می‌توانند با مراجعه به سایت Intamedia.ir امکان ارسال مستقیم اطلاعات صورتحساب الکترونیکی خود را به سامانه مودیان فراهم نمایند.

- **فراهم شدن امکان استفاده از شماره اقتصادی جدید برای مودیان**

در راستای اجرای قانون پایانه های فروشگاهی و سامانه مؤدیان و با عنایت به ماده (۶) آئین نامه اجرایی تبصره (۳) ماده (۱۶۹) قانون مالیات های مستقیم و ماده (۸) آیین نامه اجرایی ماده (۹۵) قانون مذکور، شماره اقتصادی جدید از تاریخ ۱۴۰۲/۰۵/۰۵ برای هر یک از پرونده های مالیاتی (اعم از پرونده های موجود و یا ثبت نام های جدید) توسط سازمان امور مالیاتی کشور تعیین و از طریق پیامک به مؤدیان محترم مالیاتی اطلاع رسانی گردیده است. لازم به ذکر است شماره های اقتصادی تخصیص یافته به مؤدیان از طریق درگاه ملی خدمات الکترونیک سازمان به نشانی my.tax.gov.ir نیز در دسترس می باشد.

- **تخصیص شماره اقتصادی جدید به فعالان اقتصادی**

سازمان امور مالیاتی کشور در راستای اجرای قانون پایانه های فروشگاهی و سامانه مؤدیان و با توجه به ضرورت تخصیص و بهره برداری از شماره اقتصادی و ماده (۶) آئین نامه اجرایی تبصره (۳) ماده ۱۶۹ قانون مالیات های مستقیم اقدام به تخصیص شماره اقتصادی جدید به فعالان اقتصادی نموده است. مؤدیان مالیاتی مکلفند از تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۱ برای صدور صورتحساب های فروش کالا و عرضه خدمات، قراردادهای و سایر اسناد مشابه از شماره اقتصادی جدید استفاده نمایند.

- **فراهم شدن امکان درج صورت حساب های ارسالی در کارپوشه ی مودیان**

در راستای اجرای قانون پایانه های فروشگاهی و سامانه مودیان و ارسال صورتحساب های الکترونیکی صادره از سوی شرکت های پذیرفته شده در بورس و فرابورس از تاریخ ۱۴۰۲/۰۸/۰۱ به سامانه مودیان، و متعاقب آن درج خودکار صورتحساب های ارسالی در کارپوشه خریداران (فعالان اقتصادی) و تداوم این روند، ضروریست مودیان محترم مالیاتی در اجرای مقررات تبصره بند(ب) ماده ۵ قانون پایانه های فروشگاهی و سامانه مودیان و با توجه به آثار مالیاتی مترتب با مراجعه به کارپوشه اختصاصی در سامانه مودیان، اقدام به بررسی و عکس العمل نسبت به صورتحساب های اعمال شده در کارپوشه خود نمایند.

- **فراهم شدن امکان ثبت اعتراض الکترونیکی به اوراق مالیاتی**

به منظور تسهیل فرآیند ثبت اعتراض به اوراق تشخیص مالیات از جمله اوراق تشخیص مالیات ناشی از تولید اظهارنامه برآوردی، مطالبه مالیات یا برگ اجرایی (مالیات مسکونی خالی، مالیات خودروهای گران قیمت و مالیات واحدهای مسکونی و باغ ویلاهای گران قیمت)، اعلام نتیجه رسیدگی و استرداد و آرای هیأت های حل اختلاف مالیاتی حسب مورد مؤدیان محترم مالیاتی می توانند ظرف مهلت های مقرر قانونی اعتراض خود را به صورت الکترونیکی از طریق پنجره واحد خدمات الکترونیکی سازمان امور مالیاتی کشور به نشانی my.tax.gov.ir از منوی "داشبورد مالیاتی" بخش "درخواست ها" و گزینه "ثبت اعتراضات و شکایات"، ارسال نمایند.

• تعیین قلم اطلاعاتی صورتحساب الکترونیکی

در اجرای قانون پایانه های فروشگاهی و سامانه مودیان و صدور صورتحساب الکترونیکی و ارسال آن به سامانه مودیان، سازمان جهت صدور صورتحساب الکترونیکی، قلم اطلاعاتی با عنوان "موضوع صورتحساب الکترونیکی" در نظر گرفته است که شامل موارد (صورتحساب الکترونیکی اصلی فروش، صورت حساب الکترونیکی اصلاحی، صورتحساب الکترونیکی ابطالی، صورتحساب الکترونیکی برگشت از فروش) می باشد.

• عملیاتی شدن صدور قبض تجمعی در سامانه مالیات تکلیفی پزشکان

در اجرای بند (ز) تبصره (۶) قانون بودجه سال ۱۴۰۲ و متناظر آن بند (ح) تبصره (۶) قانون بودجه سال ۱۴۰۰، امکان صدور قبوض تجمعی در سامانه مالیات تکلیفی پزشکان پیاده سازی شده است. از این پس مراکز درمانی می‌توانند با ثبت اطلاعات پرداخت پزشکان و با انتخاب عملیات صدور قبض تجمعی، بر اساس اطلاعات ثبت‌نام پزشکان محترم و پراکندگی آن در ادارات کل امور مالیاتی سراسر کشور، نسبت به صدور قبوض تجمعی اقدام نمایند و به واسطه ابزارهای پرداخت تعبیه شده در این سامانه نظیر پرداخت آنلاین از درگاه های مختلف، چک و ... پرداخت این قبوض را انجام دهند.

• صدور اطلاعیه به دریافت کنندگان سوخت از طریق سامانه سدف

سازمان امور مالیاتی کشور پس از دریافت اطلاعات از مراجع ذی ربط، به هنگام رسیدگی به پرونده مالیاتی مودیان اشخاص حقیقی و حقوقی که از طریق سامانه سدف (سامانه دریافت فرآورده های نفتی) سوخت دریافت نموده‌اند، میزان سوخت یارانه‌ای/غیریارانه‌ای مصرفی را بر اساس میزان تولید واقعی آنالیز نموده و ضمن بررسی موجودی سوخت آخر دوره واحد اقتصادی، چنانچه استفاده از سوخت دریافتی در فعالیت غیراصلی محرز شود، وفق مقررات قانون مالیات‌های مستقیم در این ارتباط اقدام خواهد نمود.

• دریافت مالیات از سوداگران ارزی

سوداگران ارزی که حسب اعلام بانک مرکزی و نهادهای نظارتی به خرید و فروش غیرمجاز ارز (خارج از شبکه بانکی و صرافی ها) اقدام کرده اند در راستای اجرای ماده ۱۶۳ قانون مالیات های مستقیم مشمول پرداخت مالیات علی الحساب بردرآمد می شوند.

• تخفیف مالیاتی به خیرین سازنده طرح‌های تملک دارایی

با موافقت نمایندگان مجلس شورای اسلامی تخفیف مالیاتی ۲۵ تا ۱۰۰ درصدی به عنوان دیون و اعتبار مالیاتی به خیرین سازنده طرح‌های تملک دارایی تعلق می گیرد.

• مشخص شدن تکالیف مالیاتی تولیدکنندگان دخانیات و نرخ محاسبه مالیات سیگار و تنباکو

براساس بخشنامه ابلاغی میزان مالیات هر نخ سیگار تولید داخل با نشان ایرانی مبلغ پانصد ریال، تولید داخل با نشان (برند) بین المللی یک هزار ریال و هر بسته پنجاه گرمی تنباکوی قلیان داخلی دویست هزار ریال می باشد. تولیدکنندگان دخانیات مکلفند مالیات متعلق را به صورت مجزا از بهای فروش کالا در صورتحسابهای فروش درج و از

خریداران وصول نمایند. بر اساس مفاد این دستورالعمل، تولیدکنندگان سیگار و تنباکوی قلیان ملزم به اجرای کلیه تکالیف از جمله صدور صورتحساب، وصول مالیات و... بوده و با مراجعه به درگاه ملی خدمات الکترونیک سازمان امور مالیاتی کشور به نشانی my.tax.gov.ir ضمن تسلیم فرم اظهار موضوع بند (ه) تبصره (۱۷) قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور حداکثر تا پایان ماه پس از تاریخ انقضای هر دوره مالیاتی منطبق با دوره مالیاتی موضوع ماده (۱) قانون مالیات بر ارزش افزوده مالیات متعلق را به حساب شماره ۴۰۰۱۰۰۱۰۰۳۰۱۸۴۸۷ نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تحت عنوان تمرکز وجوه درآمد موضوع ردیف ۱۱۰۵۱۵ جدول شماره (۵) قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور واریز نمایند. ضمناً صادرات انواع سیگار و تنباکوی قلیان داخلی به خارج از کشور، مشمول مالیات موضوع حکم بند (ه) تبصره ۱۷ قانون بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور نمی باشد.

• **اعلام فهرست تاییدیه کالاهای پذیرفته شده و به فروش رفته در بورس کالای مشمول بخشودگی**

مالیاتی

سازمان امور مالیاتی کشور فهرست تاییدیه کالاهای پذیرفته شده و به فروش رفته در بورس کالای مشمول بخشودگی مالیاتی موضوع ماده (۱۴۳) قانون مالیات‌های مستقیم را به ادارات کل امور مالیاتی سراسر کشور اعلام کرد.

• **ابلاغ دستورالعمل مشوق مالیاتی پیرامون سرمایه‌گذاری در حوزه پسماند**

سازمان امور مالیاتی کشور دستورالعمل مواد (۴) و (۵) قانون کمک به ساماندهی پسماندهای عادی با مشارکت بخش غیردولتی را جهت اجرا به ادارات کل امور مالیاتی سراسر کشور ابلاغ کرد.

اهم موارد قید شده در دستورالعمل :

* با توجه به ماده (۴) قانون کمک به ساماندهی پسماندهای عادی با مشارکت بخش غیردولتی مصوب ۱۳۹۹/۰۱/۲۰ مبنی بر «سرمایه‌گذاری در ایجاد و بهره‌برداری از تأسیسات تبدیل پسماند به انرژی، معاف از پرداخت مالیات می باشد.

* قراردادهای خرید تضمینی برق از تأسیسات مذکور و عوارض مندرج در ماده (۲) این قانون نیز مشمول این معافیت‌ها است.»

* در راستای ماده (۵) قانون مزبور مبنی بر «به منظور کمک به اجرای دقیق فرآیند اصولی مدیریت پسماند مالیات مستقیم کلیه فعالیت‌های مرتبط با مدیریت اجرائی پسماند شامل تفکیک از مبدأ، جمع‌آوری، پردازش، بازیافت، تولید انرژی و دفع یا نرخ صفر محاسبه می‌شود.»

* مطابق این دستورالعمل، اعمال نرخ صفر مالیاتی بابت هر یک از فعالیت‌های شش‌گانه شامل تفکیک از مبدأ، جمع‌آوری، پردازش، بازیافت، تولید انرژی و دفع مرتبط با مدیریت اجرایی پسماند عادی به صورت مجزا امکان‌پذیر است.

• **شناسایی فراریان مالیاتی با اجرای قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان**

با شکل‌گیری واحدهای بازرسی و مبارزه با فرار مالیاتی و پول‌شویی، تقویت تشکیلات بازرسی، بررسی تراکنش‌های بانکی، رسیدگی به گزارش‌های مردمی با راه‌اندازی سامانه دریافت گزارش فرارهای مالیاتی و نظارت در امر مبارزه با پول‌شویی در اداره کل امور مالیاتی صورت گرفته است تا از این طریق فراریان مالیاتی شناسایی شوند.

• برخط شدن مالیات ستانی از نقل و انتقال سهام غیر بورسی

مالیات نقل و انتقال سهام غیر بورسی از طریق درگاه ملی خدمات الکترونیک سازمان امور مالیاتی به صورت برخط و بدون نیاز به مراجعه حضوری انجام می‌شود. از ابتدای سال ۱۴۰۳ در دوره تحولی جدید در جهت تسهیل امور مودیان و بهبود محیط کسب و کار، از این به بعد مالیات نقل و انتقال سهام غیر بورسی از طریق درگاه ملی خدمات الکترونیک سازمان امور مالیاتی به صورت برخط و بدون نیاز به مراجعه حضوری انجام می‌شود. با الکترونیکی شدن مالیات نقل و انتقال سهام غیر بورسی علاوه بر کاهش زمان این فرآیند از چند روز به چند دقیقه، فعالان اقتصادی از سالانه بیش از ۲۰۰ هزار تردد و مراجعه حضوری بی‌نیاز شدند. براساس فرآیند دیده شده اشخاص حقیقی/حقوقی که به عنوان سهامدار یک شرکت درخواست نقل و انتقال سهام را از طریق اداره ثبت شرکت‌ها ثبت می‌نمایند و وضعیت درخواست آنها به مرحله پرداخت مالیات می‌رسد می‌توانند درخواست‌های مربوط به نقل و انتقال سهام خود را در پنجره واحد خدمات مالیاتی مشاهده نموده و اقدام به صدور پرداخت برخط قبض نمایند. از طرف دیگر بدیهی است که پس از پرداخت مالیات، اطلاعات پرداخت از قبیل شناسه، مبلغ قبض و همچنین تاریخ پرداخت برای اداره ثبت شرکت‌ها به صورت برخط ارسال می‌گردد.

۱۶-۳. درآمدهای مالیاتی استان

جدول ذیل میزان درآمدهای مالیاتی استان لرستان طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۳ را نشان می‌دهد.

جدول ۱-۴۴. درآمدهای مالیاتی استان طی سالهای ۱۳۹۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال)

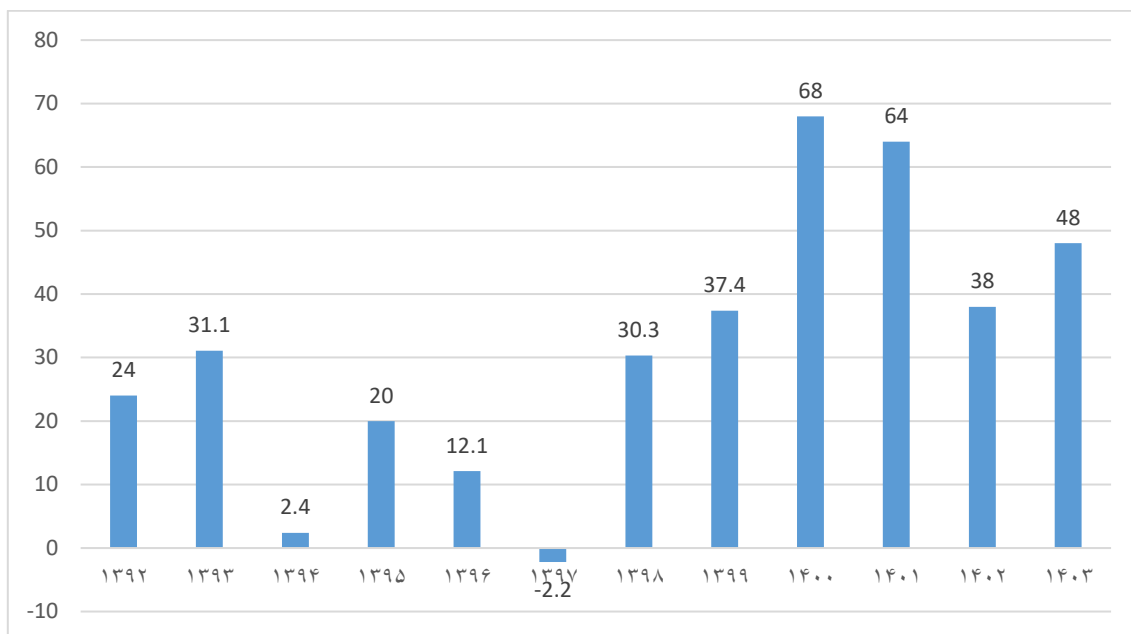
عنوان	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳
درآمدهای مالیاتی استان	۱۹۴۹	۲۵۵۶	۲۶۱۷	۳۱۴۱	۳۵۲۰	۳۴۴۳	۴۴۸۵	۶۱۶۳	۱۰۳۵۴	۱۶۹۹۳	۲۳۳۸۹	۳۴۵۹۲
درصد تغییرات	۲۴	۳۱,۱	۲,۴	۲۰	۱۲,۱	-۲,۲	۳۰,۳	۳۷,۴	۶۸	۶۴	۳۸	۴۸

ماخذ: مرکز آمار ایران و اداره کل امور مالیاتی استان

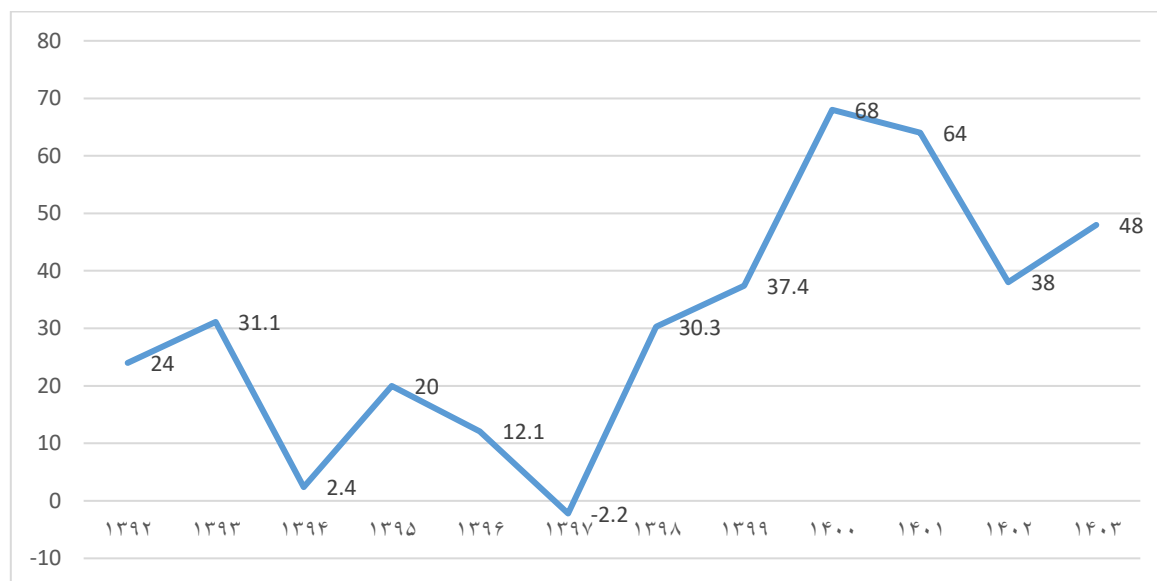
مطابق جدول فوق میزان درآمدهای مالیاتی استان از مبلغ ۱۹۴۹ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ به مبلغ ۳۴۵۹۲ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده و رشد ۱۶۷۵ درصدی را تجربه کرده است.

بالاترین رشد درآمدهای مالیاتی استان طی سالهای مورد بررسی با ۶۸ درصد مربوط به سال ۱۴۰۰ و کمترین رشد با ۲/۲- درصد مربوط به سال ۱۳۹۷ بوده است. در سال ۱۴۰۰ درآمدهای مالیاتی استان نسبت به سال قبل ۶۸ درصد

رشد داشته است که مهم‌ترین دلیل آن افزایش ضریب حقوق کارکنان بخش عمومی در دستگاه‌های اجرایی استان می باشد.

نمودار ۱-۴۴. درآمدهای مالیاتی استان طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۴۰۳

نمودار ۲-۴۴. روند رشد درآمدهای مالیاتی استان طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۴۰۳

۱۶-۴. بررسی و تحلیل عملکرد وصولی انواع درآمدهای مالیاتی استان

درآمدهای عمومی عبارت است از درآمدهای حاصل از فروش نفت، گاز و مالیات و سایر درآمدهای که در بودجه تحت این عنوان منظور می‌شود. مالیات یکی از مهم‌ترین منابع مالی برای تامین درآمدهای عمومی می‌باشد که به دو دسته مالیات مستقیم و مالیات غیر مستقیم تقسیم می‌شود. درآمدهای مالیاتی هزینه‌ای اجباری است که توسط یک نهاد دولتی (در سطح محلی، منطقه‌ای یا ملی) به منظور تأمین هزینه‌های مالی فعالیت‌های دولت، تعیین و دریافت می‌شود.

جدول ۲-۴۴. عملکرد درآمدهای عمومی و مالیاتی استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال)

عنوان	1402			1403			درصد تغییرات عملکرد
	مصوب	عملکرد	درصد تحقق	مصوب	عملکرد	درصد تحقق	
درآمدهای عمومی	۲۳۲۴۸	۲۵۴۴۲	109	۴۰۷۱۲	۳۷۱۸۱	91	46
درآمدهای مالیاتی	۲۲۳۲۵	۲۳۳۸۲	105	۳۶۳۵۸	۳۴۵۹۲	95	48
درآمد مالیات‌های مستقیم	۱۳۸۵۴	۱۵۰۷۷	109	۲۱۷۸۸	۲۱۴۳۵	98	42
درآمد مالیات‌های غیر مستقیم	۸۴۷۱	۸۳۰۵	98	۱۴۵۷۰	۱۳۱۵۷	90	58
سهم درآمدهای مالیاتی از درآمدهای عمومی	96	92	-	89	93	-	-
سهم مالیات‌های مستقیم از درآمدهای مالیاتی	62	64	-	60	62	-	-
سهم مالیات‌های غیرمستقیم از درآمدهای مالیاتی	38	36	-	40	38	-	-

مأخذ: اداره کل امور مالیاتی استان

مجموع درآمدهای عمومی مصوب استان (شامل درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدها) در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب ۲۳۲۴۸ و ۴۰۷۱۲ میلیارد ریال بوده که در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۲۵۴۴۲ میلیارد ریال (۱۰۹ درصد) و در سال ۱۴۰۳ مبلغ ۳۷۱۸۱ میلیارد ریال (۹۱ درصد) آن محقق شده است.

میزان رشد مجموع درآمدهای عمومی مصوب استان در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال قبل ۷۶ درصد بوده است در این بازه، عملکرد مجموع درآمدهای عمومی استان ۴۶ درصد رشد داشته است.

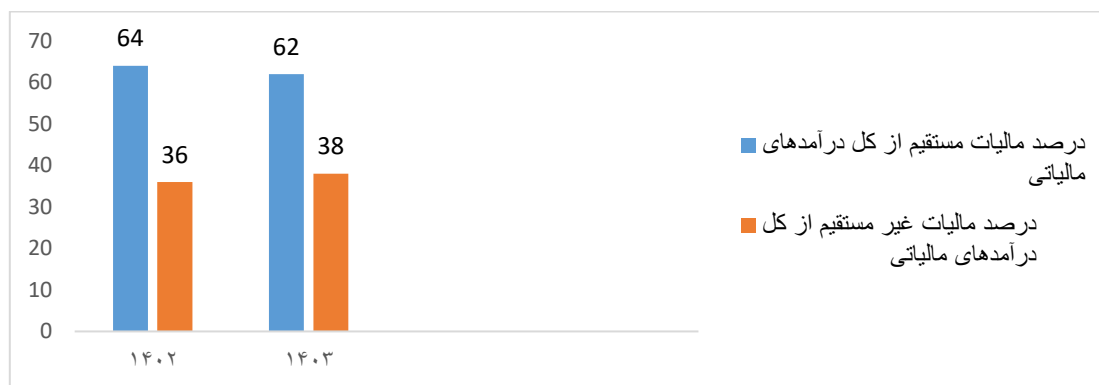
مجموع درآمدهای مالیاتی مصوب استان در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب ۲۲۳۲۵ و ۳۶۳۵۸ میلیارد ریال بوده که در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۲۳۳۸۲ میلیارد ریال (۱۰۵ درصد) و در سال ۱۴۰۳ مبلغ ۳۴۵۹۲ میلیارد ریال (۹۵ درصد) آن محقق شده است.

درآمدهای مالیاتی استان در سال‌های مورد بررسی به ترتیب ۹۲ و ۹۳ درصد از کل درآمدهای عمومی استان را به خود اختصاص داده اند.

میزان رشد درآمدهای مالیاتی مصوب استان در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال قبل ۶۳ درصد بوده است در این بازه عملکرد درآمدهای مالیاتی استان ۴۸ درصد رشد داشته است.

میزان مالیات‌های مستقیم وصول شده در استان در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۱۵۰۷۷ میلیارد ریال بوده که با ۴۲ درصد رشد به ۲۱۴۳۵ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در این بازه، میزان مالیات‌های غیرمستقیم وصول شده استان با ۵۸ درصد رشد از مبلغ ۸۳۰۵ میلیارد ریال به مبلغ ۱۳۱۵۷ میلیارد ریال افزایش یافته است.

در سال‌های مورد بررسی، درآمدهای مالیاتی مستقیم به ترتیب ۶۴ و ۶۲ درصد و درآمدهای مالیاتی غیرمستقیم ۳۶ و ۳۸ درصد از کل درآمدهای مالیاتی استان را به خود اختصاص داده‌اند.

نمودار ۳-۴۴. سهم درآمدهای مالیاتی مستقیم و غیر مستقیم از کل درآمدهای مالیاتی استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

۱۶-۴-۱. مالیات‌ها و اجزاء آن

مالیات مستقیم شامل مالیات بر درآمد، مالیات بر شرکت‌ها، مالیات بر سود، مالیات بر ثروت و امثال آن می باشد. این مالیات بطور مستقیم از درآمد یا دارایی افراد حقیقی و حقوقی اخذ می‌شود.

جدول ۳-۴۴. عملکرد درآمدهای عمومی و مالیاتی استان در طی سالهای ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال)

عنوان	1402			1403			درصد تغییرات
	مصوب	عملکرد	درصد تحقق	مصوب	عملکرد	درصد تحقق	
درآمدهای مالیاتی	۲۲۳۲۵	۲۳۳۸۲	۱۰۵	۳۶۳۵۸	۳۴۵۹۲	۹۵	۴۸
درآمد مالیات‌های مستقیم	۱۳۸۵۴	۱۵۰۷۷	۱۰۹	۲۱۴۳۵	۲۱۴۳۵	۹۸	۴۲
درآمد مالیات‌های غیرمستقیم	۸۴۷۱	۸۳۰۵	۹۸	۱۴۵۷۰	۱۳۱۵۷	۹۰	۵۸

مأخذ: اداره کل امور مالیاتی استان

مجموع درآمدهای مالیاتی استان در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب مبلغ ۲۳۳۸۲ میلیارد ریال و ۳۴۵۹۲ میلیارد ریال برآورد شده است. به تعبیری درآمدهای مالیاتی استان ۴۸ درصد نسبت به سال قبل رشد داشته اند. در سال ۱۴۰۲ میزان مالیات‌های مستقیم وصول شده در استان مبلغ ۱۵۰۷۷ میلیارد ریال بوده است و این مبلغ با ۴۲ درصد رشد به مبلغ ۲۱۴۳۵ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در این سالها میزان مالیات‌های غیرمستقیم وصول شده در استان با ۵۸ درصد رشد از مبلغ ۸۳۰۵ میلیارد ریال به مبلغ ۱۳۱۵۷ میلیارد ریال افزایش یافته است.

جدول ۴-۴۴. عملکرد اجزای درآمدهای مالیاتی مستقیم استان در طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (ارقام به میلیارد ریال)

عنوان	۱۴۰۲		۱۴۰۳		درصد تغییرات عملکرد
	مصوب	عملکرد	مصوب	عملکرد	
مالیات بر درآمد مشاغل	۲۲۹۸	۴۳۲۰	۵۶۶۱	۶۶۵۱	۵۴
مالیات بر درآمد حقوق	۳۸۲۱	۴۰۴۳	۵۸۱۴	۵۹۰۰	۴۶
مالیات بر درآمد املاک و مستغلات	۴۰۲	۳۸۶	۴۹۹	۳۸۶	۰
سایر					
مجموع مالیات بر درآمد استان	۶۹۳۸	۸۷۵۱	۱۱۹۸۷	۱۲۹۳۸	۴۸
مالیات بر ارث	۱۳۱	۱۵۹	۱۷۹	۱۸۴	۱۶
مالیات نقل و انتقالات سرقفلی	۶۰	۵۶	۵۷	۳۹۰	۵۹۴
مالیات نقل و انتقال سهام	۲۰۷	۴۳	۸۵	۱۸	-۵۸
مالیات نقل و انتقال املاک	۶۵۴	۶۲۷	۸۰۲	۴۴۷	-۲۹
حق تمبر و اوراق بهادار	۲۲۱	۱۷۷	۲۸۲	۲۱۳	۱۶
سایر	۶۵۴	۳۲	۷۳	۴۹	۵۳
مجموع مالیات بر ثروت	۱۹۲۷	۱۰۹۴	۱۴۷۸	۱۳۰۱	۱۹
مجموع مالیات مستقیم	۱۳۸۵۴	۱۵۰۷۷	۲۱۷۸۸	۲۱۴۳۵	۴۲

ماخذ: اداره کل امور مالیاتی استان

۱-۴-۱۶. مالیات بر درآمد

این نوع مالیات بر انواع درآمد اشخاص حقیقی و حقوقی وضع می‌گردد. در مالیات بر انواع درآمد هر یک از منابع متعدد درآمد شخصی (مانند حقوق، بهره پول، درآمد املاک، اجاره بهای مستغلات، درآمد حاصل از تصدی مشاغل آزاد و غیره) به طرق و نرخ‌های مختلف مشمول مالیات قرار می‌گیرند.

مطابق جدول ۴-۱۶ میزان مالیات بر درآمد استان در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۸۷۵۱ میلیارد ریال بوده که با رشد ۴۸ درصدی به ۱۲۹۳۸ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده و تحقق ۱۰۸ درصدی داشته است. از این رو بالاترین منبع وصول مالیات مستقیم استان در سال‌های مورد بررسی، مالیات بر درآمد بوده است. بطوریکه ۳۸ درصد از کل درآمدهای مالیاتی استان را به خود اختصاص داده است. در سال‌های مورد بررسی مهمترین منبع مالیات بر درآمد، مالیات بر درآمد مشاغل و پس از آن مالیات بر درآمد حقوق می‌باشد

۲-۴-۱۶. مالیات بر ثروت

مالیات بر ثروت بر انواع مختلف ثروت مانند مالیات بر املاک، ارث، سهام و غیره تعلق می‌گیرد. این نوع مالیات نیز همانند مالیات بر شرکت‌ها و مالیات بر درآمد در گروه درآمدهای مالیاتی مستقیم قرار می‌گیرند. درآمد مالیاتی مصوب استان از منبع مالیات بر ثروت، در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب ۱۹۲۷ و ۱۴۷۸ میلیارد ریال بوده که در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۱۰۹۴ میلیارد ریال (۵۷ درصد) و در سال ۱۴۰۳ مبلغ ۱۳۰۱ میلیارد ریال (۸۸ درصد) آن محقق شده است. میزان رشد عملکرد مالیات بر ثروت استان در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال قبل ۱۹ درصد گزارش شده است.

۲-۴-۱۶. مالیات‌های غیرمستقیم و اجزاء آن

مالیات غیرمستقیم مالیات‌هایی هستند که پرداخت‌کننده آن فرد معینی نیست و دارای قابلیت انتقال بالایی است. این نوع مالیات روی مصرف کالاها و فعالیت‌هایی وضع می‌شود که بطور غیر مستقیم بر روی درآمد مؤثر می‌باشند و شامل مالیات بر ارزش افزوده و مالیات بر واردات است. مالیات بر ارزش افزوده نوعی مالیات بر مصرف است که در زنجیره واردات، تولید و توزیع بر حسب درصدی از ارزش کالا و خدمات مشمول دریافت می‌شود.

جدول ۴-۵. عملکرد درآمدهای مالیاتی غیرمستقیم استان در طی سالهای ۱۴۰۱-۱۴۰۲ (ارقام به میلیارد ریال)

عنوان	1402			1403			درصد تغییرات عملکرد
	مصوب	عملکرد	درصد تحقق	مصوب	عملکرد	درصد تحقق	
مالیات بر کالا و خدمات	۵۵۱۵	۶۱۳۹	۱۱۱	۱۱۰۴۳	۹۱۹۶	۸۳	۵۰
	۲۹۵۶	۲۱۶۶	۷۳	۳۵۲۷	۳۹۶۱	۱۱۲	۸۳
مجموع مالیات غیر مستقیم استان	۸۴۷۱	۸۳۰۵	۹۸	۱۴۵۷۰	۱۳۱۵۷	۹۰	۵۸

مأخذ: اداره کل امور مالیاتی استان لرستان

- ❖ مجموع مصوب مالیات‌های غیرمستقیم استان در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۸۴۷۱ میلیارد ریال برآورد شده که ۹۸ درصد تحقق داشته و مبلغ ۸۳۰۵ میلیارد ریال مالیات وصول شده است. در سال ۱۴۰۳ میزان مصوب این نوع مالیات مبلغ ۱۴۵۷۰ میلیارد ریال بوده که با ۹۰ درصد تحقق، مبلغ ۱۳۱۵۷ میلیارد ریال وصول گردیده و نسبت به سال قبل، رشد ۵۸ درصدی را تجربه کرده است.
- ❖ میزان مصوب مالیات بر ارزش افزوده استان در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۵۵۱۵ میلیارد ریال بوده که ۱۱۱ درصد تحقق داشته و حدود ۶۱۳۹ میلیارد ریال مالیات وصول شده است. همچنین میزان مصوب این نوع مالیات در سال ۱۴۰۳ مبلغ ۱۱۰۴۳ میلیارد ریال بوده که با وصول ۹۱۹۶ میلیارد ریال، ۸۳ درصد محقق گردیده و نسبت به دوره قبل ۵۰ درصد رشد داشته است.
- ❖ در سال ۱۴۰۲، ۲۷ درصد و در سال ۱۴۰۳، ۲۸ درصد از کل مالیات وصول شده استان از منبع مالیات بر ارزش افزوده تامین شده است.
- ❖ میزان مصوب مالیات‌های غیرمستقیم از نوع سایر مالیات‌ها در استان در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۲۹۵۶ میلیارد ریال بوده که با ۷۳ درصد تحقق مبلغ ۲۱۶۶ میلیارد ریال مالیات وصول شده است. در سال ۱۴۰۳ مصوب این نوع مالیات‌ها به ۳۵۲۷ میلیارد ریال در نظر گرفته شده اما در پایان سال مبلغ ۳۹۶۱ میلیارد ریال معادل ۱۱۲ درصد محقق شده است. میزان رشد عملکرد سایر مالیات‌های غیرمستقیم استان در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال قبل ۸۳ درصد بوده است.

16-۵ جمع‌بندی و ارائه توصیه‌های سیاستی

مالیات‌ها منبع عمده درآمد برای هر اقتصاد هستند و می‌توانند ابزار قدرتمندی برای رشد اقتصادی باشند. مالیات علاوه بر آنکه از مهمترین منابع مالی برای تامین مخارج دولت می‌باشد یکی از ابزارهای سیاستی موثر در برقراری ثبات اقتصادی، تخصیص مجدد منابع اقتصادی و تعدیل نابرابری درآمد است. از این رو سطح مالیات‌ها باید به‌درستی تعیین شود تا با رشد اقتصادی هم‌جهت باشد. بی‌زلی و پرسون^۱ (۲۰۱۴) استدلال می‌کنند که کشورهای کم‌درآمد، مالیاتی بین ۱۰ تا ۲۰ درصد تولید ناخالص داخلی خود را جمع‌آوری می‌کنند و عمدتاً مابقی درآمد خود را از طریق فروش منابع خدادادی تامین می‌کنند و این درحالی است که این میانگین برای کشورهای پردرآمد بیش از ۴۰ درصد است.

مهم‌ترین مشکلات و چالش‌های پیش‌روی حوزه مالیاتی استان به شرح ذیل می‌باشد:

- عدم استفاده فعالان اقتصادی از دستگاه‌های کارتخوان به منظور کتمان درآمد و و در نتیجه فرار از پرداخت مالیات

^۱ (Besley & Persson, 2014)

- فرار مالیاتی و اجتناب از پرداخت مالیات (مانند عدم ثبت نام مودیان مشمول مالیات بر ارزش افزوده، کمتر از واقعیت نشان دادن مقدار فروش، نرخ‌های چندگانه مالیاتی و معافیت‌های متعدد نظام مالیات بر ارزش افزوده)
- بخش عمده‌ای از مطالبات معوق و انباشته در واحدهای اجرائیات اداره کل مالیاتی استان، مربوط به دارندگان کارت بازرگانی بوده که توسط افراد سودجو مورد استفاده قرار گرفته و پرونده آنها در مراجع قضایی مطرح و در دست رسیدگی می‌باشد.
- پیچیده و مبهم بودن قوانین مالیاتی که مانع از درک کامل جزئیات قوانین مالیاتی توسط مودیان و تصور و برداشت غلط نسبت به اخذ مالیات توسط آنها میشود
- بخش از مطالبات معوق و انباشته در واحدهای اجرائیات اداره کل مالیاتی استان مربوط به پیمانکارانی است که بدلیل عدم پرداخت صورت وضعیت، توسط دستگاه‌های دولتی موفق به پرداخت مالیات بر ارزش افزوده نشده و با استناد قانون بودجه، جرائم مالیاتی آنها نیز قابل مطالبه نمی‌باشد.
- با وجود استقبال و درخواست واحدهای تولیدی و پیمانکاران و غیره برای استفاده از ظرفیت تهاتر بدهی‌ها، که در تامین وصولی استان نقش بسزایی دارد. بدلیل منظور نشدن در درآمدهای مالیاتی استان امکان تهاتر وجود ندارد.
- وجود اشخاص و فعالان غیر واقعی و صوری و شرکت‌های کاغذی بدلیل عدم کنترل و نظارت هنگام ثبت و تأسیس به نام اشخاص مجهول الهویه و نهایتاً فعالیت اقتصادی در قالب این مجوزها که باعث فرار مالیاتی وعدم وصول حقوق حقه دولت می‌گردد.
- عدم توسعه فرهنگ مالیاتی مؤدیان که منجر به عدم انگیزه مؤدیان جهت پرداخت مالیات گردیده و می‌بایست از طریق اجرای برنامه‌های آموزشی و اطلاع رسانی از طریق رسانه‌های دیداری و شنیداری نسبت به افزایش فرهنگ مالیاتی اقدام گردد.
- تراکنش‌های بانکی: جهت رعایت عدالت مالیاتی و کاهش فاصله طبقاتی یکی از اصول منصفانه مالیاتی، وصول مالیات بر اساس درآمد می‌باشد و یکی از موارد با اهمیت جهت جلوگیری از فرار مالیاتی دسترسی ادارات امور مالیاتی به تراکنشهای بانکی با مبالغ بالا می‌باشد که در حال حاضر این امکان فراهم نمی‌باشد.
- عدم اجرای مفاد ماده ۱۶۹ مکرر قانون مالیات‌های مستقیم: دستگاه‌های اجرائی موضوع ماده ۵ قانون خدمات کشوری مکلف به ارائه اطلاعات پولی و مالی و معاملاتی از طریق سامانه ارسال اطلاعات موضوع ماده ۱۶۹ و ۱۶۹ مکرر قانون ذیربط می‌باشند که این تکلیف به طور کامل اجرا نمی‌شود و این امر موجب عدم دسترسی واحدهای مالیاتی به اطلاعات مؤدیان و در نتیجه عدم مطالبه و وصول مالیات واقعی و تضییع حقوق حقه دولت می‌گردد.

- تخصیص مالیات بر ارزش افزوده : نظر به به اینکه استان لرستان در دوره دفاع مقدس از مناطق مورد تعدی دشمن بوده و سرمایه‌گذاران راغب به سرمایه‌گذاری در این استان نبوده‌اند و دولت‌ها نیز در استان‌های مرزی اقدام به ایجاد طرح‌های صنعتی و تولیدی ننموده‌اند، در حال حاضر به دلیل کم بودن منابع ارزش افزوده، ظرفیت وصول مالیات و عوارض ارزش افزوده در استان پایین می‌باشد، از طرفی به دلیل ایجاد واحدهای تولیدی و صنعتی در برخی استان‌های برخوردار و خرید فعالین اقتصادی استان از واحدهای مذکور مالیات و عوارض موضوع قانون مالیات بر ارزش افزوده به حساب آن استانها منظور می‌گردد. لذا در صورت تخصیص مالیات و عوارض ارزش افزوده وصولی سازمان امور مالیاتی بر اساس شاخص جمعیتی و عدم توسعه یافتگی به استانها، این امر موجب افزایش درآمد های مالیاتی استان از محل منبع مالیات بر ارزش افزوده شده و بالتبع افزایش اعتبارات استان را در پی خواهد داشت.
- نظام پزشکی : اکثریت اعضای سازمان نظام پزشکی و کانون وکلاء استان لرستان علی‌رغم مشمولیت، از اجرای قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان و نصب دستگاه کارتخوان بانکی (POS) خودداری نموده و سازمان مذکور و کانون وکلاء هیچگونه نظارتی بر اجرای مصوبه فوق ندارد و این امر باعث سردرگمی بیماران و در نهایت نارضایتی مردم می‌گردد. و از طرفی به دلیل عدم دسترسی امور مالیاتی به وضعیت درآمدی آنها مالیات واقعی آنان مطالبه نمی‌گردد.
- برخی دستگاه‌ها و نهادهای دولتی به دلیل عدم اطلاع کامل و دقیق از قوانین و مقررات مالیاتی، موجب سردرگمی مودیان مالیاتی گردیده و به جای اینکه مودی را جهت دریافت اطلاعات صحیح به امور مالیاتی ارجاع دهند خود با اطلاعات ناقص باعث گمراهی مودی و در نتیجه تحمیل جرائم مالیاتی می‌گردد. و از طرفی اعمال نفوذ برخی مراجع و اشخاص ذی نفوذ موجب تأخیر در وصول مالیات مودیان مالیاتی می‌گردد.
- عدم همکاری برخی دستگاه‌های اجرائی درخصوص انجام عملیات اجرایی از جمله ثبت اسناد و املاک جهت توقیف ملک، مخابرات جهت مسدود نمودن تلفن، راهنمایی و رانندگی جهت توقیف خودرو و بانک‌ها جهت مسدود نمودن حساب مودیان بدهکار.
- کارت‌های بازرگانی: باتوجه به اینکه در سنوات گذشته برخی افراد سودجو اقدام به اخذ کارت بازرگانی به نام افراد ناآگاه و اکثراً تحت پوشش نهادهای حمایتی نموده‌اند، در حال حاضر معوقات زیادی مربوط به کارت‌های بازرگانی مذکور در واحدهای وصول و اجراء انباشت گردیده که باتوجه به اقدامات قضایی صورت گرفته و کندی روند رسیدگی به آنها، وصول مالیات آنها تاکنون میسر نگردیده است.
- برخی مصوبات ستاد تسهیل و رفع موانع تولید موجب تطویل در وصول مالیات می‌گردد. از جمله در خصوص مالیات بر ارزش افزوده که بر اساس اظهارنامه مالیاتی، مودی نسبت به اخذ آن از طرف معامله خود اقدام و از واریز آن به حساب‌های امور مالیاتی خودداری نموده و درخواست تقسیط بلند مدت آن (بعضاً ۶۰ ماهه) را دارند که این امر موجب تأخیر در وصول حقوق حقه دولت می‌گردد.

- عدم همکاری شهرداری های شهرهای بالای یکصد هزار نفر جمعیت استان در خصوص اجرای مفاد ماده ۷۷ قانون مالیات های مستقیم و ماده ۱۶۹ مکرر قانون مالیات های مستقیم مبنی بر ارائه اطلاعات مربوط به صدور پروانه ساخت و پایان کار املاک که باتوجه به این موضوع امکان مطالبه و وصول مالیات موضوع ماده ۷۷ برای این اداره کل میسر نمی باشد.

نتیجه گیری

مجموع درآمدهای عمومی مصوب استان شامل درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای استان در سال های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب ۲۳۲۴۸ و ۴۰۷۱۲ میلیارد ریال بوده که در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۲۵۴۴۲ میلیارد ریال (۱۰۹ درصد) و در سال ۱۴۰۳ مبلغ ۳۷۱۸۱ میلیارد ریال (۹۱ درصد) آن محقق شده است.

در سال های مورد بررسی درآمدهای مالیاتی به ترتیب ۹۲ و ۹۳ درصد از کل درآمدهای عمومی استان را به خود اختصاص داده اند.

در سال های مذکور، مجموع درآمدهای مالیاتی مصوب استان به ترتیب ۲۲۳۲۵ و ۳۶۳۵۸ میلیارد ریال بوده که در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۲۳۳۸۲ میلیارد ریال (۱۰۵ درصد) و در سال ۱۴۰۳ مبلغ ۳۴۵۹۲ میلیارد ریال (۹۵ درصد) آن محقق شده است.

بالاترین منبع وصول مالیات استان مربوط به مالیات بر ارزش افزوده است که در زمره مالیات های غیر مستقیم قرار دارد و در سال های مورد بررسی به ترتیب ۳۷ و ۳۸ درصد مالیات های استان از این منبع تامین شده است.

پس از مالیات بر ارزش افزوده مهم ترین منبع مالیاتی استان مالیات بر درآمد مشاغل و اشخاص حقوقی غیر دولتی که در زمره مالیات های مستقیم قرار دارد و در سال های مورد بررسی سهم این منبع از کل درآمدهای استان به ترتیب ۱۹ و ۱۷ درصد گزارش شده است.

بررسی ده ساله درآمدهای مالیاتی نشان می دهد که میزان درآمدهای مالیاتی استان از مبلغ ۱۹۴۹ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ به مبلغ ۳۴۵۹۲ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده و رشد ۱۶۷۵ درصدی را طی این سالها تجربه کرده است.

راهکارها و توصیه های سیاستی

- پیگیری رفع موانع اجرایی، الزامات و پیش نیازهای اجرای موثر برخی از قوانین و مقررات مانند مالیات خودرو و املاک لوکس و مالیات خانه های خالی؛
- رصد تراکنش های بانکی واردکنندگان کالا جهت شفافیت سازی میزان درآمد آنان؛
- نظارت دستگاه های ناظر بر صدور و تمدید کارت های بازرگانی جهت جلوگیری از سودجویی افراد؛
- بروزرسانی و رسیدگی به پرونده های مالیاتی علی الخصوص پرونده های فاقد اظهارنامه؛

- پایش اطلاعات سامانه ۱۶۹ و شناسایی افرادی دارای بیشترین حجم خرید و فروش و فاقد پرونده مالیاتی؛
- تلاش در راستای شناسایی مودیان جدید و تعامل با مودیان مالیاتی؛
- تاکید بر تعامل و همکاری دستگاههای دولتی جهت ارسال فهرست طلبکاران دولتی به منظور هماهنگی و راهنمایی لازم مودیان جهت بهره برداری از بخشنامه های مرتبط با تهاتر و وصول حقوق حقه دولت؛
- پیگیری جهت منظور نمودن ارقام تهاتر در درآمدهای استان؛
- اصلاح بخشنامه موضوع الزام بر پرداخت حداقل درصدی از پرداخت بدهی توسط مودی و سپس پذیرش درخواست تهاتر بدهی؛
- تلاش برای فرهنگ سازی و همکاری گسترده دستگاههای اجرایی از جمله عوامل اثرگذار بر تحولات بخش درآمدی
- بروز رسانی رسیدگی پرونده های مالیاتی علی الخصوص پرونده های فاقد اظهارنامه؛
- شفاف سازی و رفع ابهامات از طریق رسانه های جمعی برای دارندگان دستگاههای کارت خوان جهت بالابردن سطح آگاهی مودیان و جلوگیری از فرار مالیاتی؛
- ایجاد نرم افزارها و پایگاههای اطلاعاتی ماده ۷۷ بروز و هماهنگ مطابق با اطلاعات مورد نیاز سازمان مالیاتی به منظور اجرای ماده ۷۷ قانون مالیاتهای مستقیم؛
- پالایش اطلاعات سامانه ۱۶۹ و شناسایی مودیانی که بیشترین حجم خرید و فروش را دارند لکن پرونده مالیاتی ندارند؛
- ارسال پیامک به بدهکاران مالیاتی و یادآوری جرایم مالیاتی در خصوص عدم پرداخت مالیات؛
- اطلاع رسانی مداوم از طریق رسانه های جمعی در خصوص پایانه های فروشگاهی و نصب دستگاه کارتخوان؛
- شناسایی و تشکیل پرونده برای پیمانکاران ساختمانی که مشمول ماده ۷۷ گردیده اند و مطالبه مالیات از ایشان؛
- تاکید بر تعامل و همکاری دستگاههای دولتی جهت ارسال فهرست طلبکاران ادارات مالیاتی به منظور هماهنگی و راهنمایی لازم مودیان جهت بهره برداری از بخشنامه های مرتبط با تهاتر و وصول حقوق حقه دولت و نیز پیگیری مکاتبات لازم جهت منظور شدن ارقام تهاتر در درآمدهای استان و یا اصلاح بخشنامه والزام بر پرداخت حداقل درصدی از پرداخت بدهی توسط مودی و سپس پذیرش درخواست تهاتر بدهی؛
- گسترش خدمات الکترونیک و بروزرسانی خدمات از جمله ابلاغ الکترونیک و تسهیل فرآیندها برای مودیان و همچنین واحدیابی های هدفمند در راستای شناسایی مودیان جدید و ضمنا تساهل با مودی در کنار تلاش برای فرهنگ سازی و همکاری گسترده دستگاههای اجرایی از جمله عوامل اثرگذار بر تحولات بخش درآمدی خواهد بود.
- اطلاع رسانی مداوم از طریق رسانه های جمعی در خصوص پایانه های فروشگاهی و نصب دستگاه کارتخوان؛

- تاکید به دستگاهها و نهاد های استان جهت ارائه اطلاعات و پاسخ گویی به استعلامات ادارات مالیاتی و نیز ایجاد راهکارهای لازم جهت آماده سازی بانکهای اطلاعاتی به منظور شناسایی و دستیابی به اطلاعات درآمد و هزینه هر یک از مودیان؛

فصل هفتم

بازار کار استان

خلاصه فصل

یکی از مهم‌ترین موضوعات در بررسی و تحلیل تحولات ساختار اقتصادی جوامع، مسئله اشتغال است. امروزه این مسئله به لحاظ سیاست‌گذاری و همچنین تحلیل عملکرد سیاست‌ها و برنامه‌های اقتصادی، جایگاه ویژه‌ای پیدا کرده است. اصل 43 قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران چنین بیان می‌دارد که به منظور تامین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه‌کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران بر اساس ضوابط زیر استوار می‌شود.

- ✓ تامین نیازهای اساسی شامل مسکن، خوراک، پوشاک و غیره
- ✓ تامین شرایط و امکانات کار برای کلیه متقاضیان به منظور رسیدن به اشتغال کامل
- ✓ تنظیم برنامه اقتصادی کشور به صورتی که شکل و محتوا و ساعات کار چنان باشد که هر فرد علاوه بر تلاش شغلی، فرصت و توان کافی برای خودسازی معنوی، سیاسی و اجتماعی و شرکت فعال در مدیریت کشور و افزایش مهارت و ابتکار داشته باشد.

ایجاد اشتغال علاوه بر تامین سرمایه نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و نظارت دقیق‌تر بر اجرای آن است. تخصیص منابع و تسهیلات بانکی فارغ از نرخ سود، راهکار مناسبی برای توسعه و ایجاد اشتغال نمی‌باشد. نگاهی به تجربه سال‌های گذشته مانند اعطای تسهیلات به بنگاه‌های زودبازده نشان می‌دهد که تسهیلات مذکور باعث افزایش مطالبات بانک‌ها و عدم ایجاد اشتغال پایدار گردیده است. پیگیری برنامه‌هایی که منطبق بر شناسایی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های استان طراحی گردیده و به صورت منسجم توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در استان را دنبال کند، لازم و ضروری است. یکی از این طرح‌ها که در سطح کشور بدین منظور تدوین و به استان‌ها ابلاغ شده، طرح تکاپو می‌باشد. تکاپو مخفف توسعه کسب و کار و ایجاد اشتغال پایدار است. این طرح هم‌چنین با همکاری سازمان بین‌المللی یونیدو (سازمان توسعه صنعتی ملل متحد) و صندوق کارآفرینی امید اجرایی می‌شود. تمرکز این طرح بر روی اشتغال موجود و توسعه کسب‌وکارها برای تثبیت اشتغال و رسمی کردن مشاغل می‌باشد. زیرا تا زمانی که اشتغال‌های موجود رسمی و پایدار نباشند، نمی‌توان اشتغال جدید و پایدار ایجاد کرد. عمده گروه‌های مورد هدف طرح تکاپو کسب و کارهای غیر رسمی، روستایی، خانگی، خرد و کوچک و تجمعات کسب‌وکاری هستند. هر استانی شرایط اشتغال مختص به خود را دارد. اشتغال در استان لرستان به دو بخش قابل تقسیم می‌باشد؛ بخش اول بصورت عمومی شامل کل استان با محوریت کشاورزی و بخش دوم بصورت اختصاصی شامل شهرستان‌های خرم‌آباد، بروجرد، دورود، بخشی از ازنا و الیگودرز و دوره با محوریت صنعت و خدمات می‌باشد. لذا راهکارهای توسعه اشتغال پایدار مناطق نیز باید اختصاصی تعریف شود و در دو لایه نیازمند تحلیل است؛ لایه اول ظرفیت تاثیر کسب‌وکارهای محوری استان بر توسعه سایر رسته فعالیت‌ها است و در لایه بعدی تغییر مکانیزم‌های توسعه رسته فعالیت به منظور فعالسازی ظرفیت اشتغال مبتنی بر ویژگی‌های گروه‌های هدف می‌باشد. در سال ۱۴۰۳ نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر استان لرستان، ۴۱ درصد بوده که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل کاهش ۰٫۳ واحدی داشته است. مقایسه نرخ مشارکت استان لرستان و کل

کشور در سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که این رقم برابر با میانگین کشوری بیشتر بوده است. نرخ مشارکت اقتصادی از ۴۱,۳ درصد در سال ۱۴۰۲ به ۴۱ درصد در سال ۱۴۰۳ رسیده است. نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر استان لرستان در سال ۱۴۰۳ معادل ۱۱,۱ درصد بوده و نسبت به سال ۱۴۰۲ با نرخ بیکاری ۱۱,۹ درصد، کاهش یافته است. در سال ۱۴۰۳ در بین استانهای همجوار استان لرستان، بیشترین نرخ مشارکت اقتصادی با ۴۲ درصد مربوط به استانهای همدان و کرمانشاه بوده و کمترین نرخ مشارکت مربوط به استان ایلام با ۳۲ درصد بوده است. استان لرستان و خوزستان با ۴۱ درصد در رتبه دوم در بین استان های همجوار قرار دارند. استان کرمانشاه با نرخ بیکاری ۱۲,۹ درصد دارای بیشترین نرخ بیکاری در بین استانهای همجوار و استان ایلام با نرخ ۶,۶ درصد دارای کمترین نرخ بیکاری بوده است و استان لرستان با نرخ بیکاری ۱۱,۱ رتبه سوم در بین استانهای همجوار را دارد.

۱۷-۱. سیاست‌های ایجاد اشتغال و جهت‌گیری های استان

توجه به سطح رفاه جامعه از مهم‌ترین اهداف مهم دولت‌ها می‌باشد. در این میان اشتغالزایی و تلاش در راستای رفع معضل بیکاری مسیری است که از طریق آن می‌توان در راستای تحقق هدف فوق عمل کرد. کشور ایران به طور عام و استان لرستان به طور خاص، نیز از این قاعده مستثنی نیستند و در طول سال‌های گذشته تلاش زیادی در راستای ایجاد اشتغال و رفع بیکاری داشته‌اند اما با وجود تلاش‌های فراوان در تحقق امر فوق چندان موفق عمل نکرده‌اند و جامعه همچنان با بیکاری بالا در بین جوانان و فارغ التحصیلان دانشگاهی روبرو است. جهت موفقیت در این زمینه باید به همه بازارها توجه اساسی شود. با توجه به اینکه بین بازارهای مختلف تعامل وجود دارد لذا تغییر و تحول در یک بازار دیگر بازارها را هم تحت تاثیر قرار می‌دهد. یعنی اگر تمام سیاست‌های اعمالی در بازار کار مناسب اما وضعیت دیگر بازارها نامساعد باشد سیاست‌های اعمال شده منجر به ایجاد نتایج موثری نخواهند شد. در راستای تامین اشتغال در استان و رفع بیکاری برنامه‌های به شرح ذیل مد نظر بوده است:

- ❖ اشتغال حمایتی و توجه به تامین مالی خرد
- ❖ هدایت اعتبارات جهت توسعه صنایع کوچک و متوسط
- ❖ اجرای برنامه‌های فعال بازار کار از جمله طرح کارورزی فارغ التحصیلان
- ❖ تلاش در راستای رفع موارد مخل کسب و کار و تقویت خصوصی سازی
- ❖ اصلاح نظام آموزشی و مهارتی و توسعه کارآفرینی

۱۷-۲. بررسی وضعیت تحولات بازار کار استان

استان لرستان با وجود ظرفیت‌های فراوان موجود در حوزه‌های صنعت، کشاورزی و گردشگری متأسفانه از روند توسعه کشور عقب مانده و به همین دلیل با مسائل و مشکلات زیادی مواجه است که این موضوع در بلندمدت بحران عدم توازن در توسعه را ایجاد می‌کند. می‌توان از مهم‌ترین دلایل افزایش نرخ بیکاری استان به موارد زیر اشاره کرد:

- ❖ ضعف فرهنگ کارآفرینی در استان

- ❖ عدم تناسب بین آموزش‌ها و نیازهای بازار کار استان
 - ❖ عدم توسعه متوازن شهرستان‌های استان به لحاظ توزیع منابع و امکانات (این موضوع از عوامل مهم مهاجرت گسترده از سایر شهرستان‌ها به مرکز استان می‌باشد)
 - ❖ ضعف در فرهنگ مشارکت و تمایل به انجام کارهای گروهی
- به طور خلاصه مهم‌ترین تحولات بازار کار استان در سال ۱۴۰۳ به شرح ذیل می‌باشد:
- افزایش پرداخت تسهیلات خود اشتغالی و توجه به تامین مالی خرد
 - توجه اساسی به رفع موانع مخل محیط کسب و کار در راستای تقویت بخش خصوصی در استان
 - راه اندازی تعدادی از واحدهای نیمه فعال و تعطیل استان
 - افزایش مهاجرت از استان و خروج نیروی کار از استان

۱۷-۳. مهم‌ترین برنامه‌های دولت برای تولید و اشتغال در سال ۱۴۰۳

۱۷-۳-۱. نگاهی به انواع سیاست‌های بازار کار

یکی از مهم‌ترین منابع تولید برای هر جامعه، کمیت و کیفیت نیروی کار آن است. همچنین از دغدغه‌های اساسی برنامه‌های توسعه در کشور نیز، تلاش برای کاهش معضل بیکاری است که همواره از زمان تدوین برنامه‌های توسعه‌ای به عنوان یکی از اهداف مهم این برنامه‌ها مدنظر بوده است. ساختار جمعیتی خاص کشور و عرضه فراوان نیروی کار از یکسو و عدم تکافوی فرصت‌های شغلی موجود و نیز فقدان امکانات مناسب با ویژگی‌ها و نیازهای نیروی کار از سوی دیگر، امروزه بیکاری را به عنوان مهم‌ترین چالش اقتصادی، اجتماعی ایران درآورده، به نحوی که متغیرهای اقتصادی، اجتماعی دیگر را نیز تحت تاثیر خود قرار داده است. بازار کار در بین بازارهای چهارگانه اقتصاد (بازار سرمایه، بازار پول، بازار کالاها و خدمات و بازار کار)، در تنظیم روابط عرضه و تقاضای نیروی کار و تعادل در متغیرهای کلان اقتصادی، از جمله اشتغال جایگاه ویژه‌ای دارد. پیامدها و آثار مثبت فراوان اقتصادی-اجتماعی تعادل در بازار کار به نحوی است که مورد توجه اقتصاددانان، سیاست‌گذاران و سیاستمداران است و در این راستا نیز طی سال‌های اخیر در قالب برنامه‌های توسعه‌ای، جهت ایجاد تعادل نسبی در بازار کار کشور، طرح‌ها و سیاست‌های اشتغال‌زایی متعددی در قالب سیاست بازار کار تدوین و بعد از تصویب و اجرایی شده است.

۱۷-۳-۲. انواع سیاست‌های بازار کار

سیاست‌های اعمالی در بازار کار به چهار دسته کلی به شرح ذیل تقسیم می‌شوند:

سیاست‌های فعال بازار: این سیاست‌ها بطور مستقیم و غیر مستقیم به بهبود و کارکرد بازار کار منجر می‌شوند و هدف از اتخاذ آنها کاهش نرخ بیکاری یا ایجاد تعادل در بازار کار است. این سیاست‌ها به اصلاح سازوکارهای جستجوی شغل، آموزش بیکاران، ایجاد شغل بطور مستقیم و یا از طریق پرداخت یارانه و طرح‌های خود اشتغالی می‌پردازد. بنابراین،

ارتقای مهارت‌های نیروی کار از طریق آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، ارایه مشاوره شغلی به جویندگان کار و ارایه اطلاعات لازم و مناسب به کارفرمایان در خصوص تخصص‌ها و مهارت‌های جویندگان کار و پرداخت‌های یارانه دستمزد به عنوان اقدامات اجرایی سیاست‌های فعال بازار کار محسوب می‌شود.

سیاست‌های حمایتی و غیر فعال بازار کار: این سیاست‌ها مستقیماً برای بهبود زندگی بیکاران است و در قالب حمایت‌های مالی انجام می‌گیرد. این سیاست‌ها موضوعاتی مانند طرح‌های کمک به بیکاران اصلاح سیستم مقرری بیکاری، پرداخت یارانه افراد دارای دستمزد پایین، سیاست‌های مالیاتی یا کاهش در مالیات بر دستمزد ها را در بر می‌گیرد. هدف از اجرای این سیاست‌ها، کاهش فشارهای اجتماعی و سیاسی و حتی اقتصادی و کمک به تامین حداقل امنیت مردم می‌باشد و این سیاست‌ها مستقیماً به شاغل شدن فرد کمک نمی‌کند.

سیاست‌های تنظیم بازار کار: این سیاست‌ها از طریق تنظیم قوانین و مقررات به ایجاد انعطاف‌پذیری در بازار کار و تسهیل جریان ورود و خروج نیروی کار کمک می‌کنند. در این سیاست‌ها موضوعات هم‌چون چگونگی اشتغال، تغییر زمینه کار از طریق توجه به مشاغل پاره‌وقت و مشارکتی و مشاغل موقت نحوه تعیین دستمزد، حداقل دستمزد و باز نشستگی زود هنگام، سهم بیمه حق کارفرما، مورد توجه قرار می‌گیرد.

سیاست‌های کلان اقتصادی مؤثر بر اشتغال: این سیاست‌ها معمولاً از طریق افزایش تقاضای کل اقتصاد برای کالاها و خدمات، سطح تولید و به دنبال آن اشتغال را افزایش می‌دهند، سیاست‌های پولی، مالی، تجاری و ارزی به عنوان سیاست‌های اصلی آن قلمداد می‌شوند. افزون بر این، توسعه علم و فناوری در قالب ارتقای سرمایه انسانی و تحقیق و توسعه نیز به افزایش تولید و اشتغال منجر می‌شوند.

۱۷-۴- بررسی و تحلیل وضعیت شاخص‌ها و متغیرهای مرتبط با نیروی کار

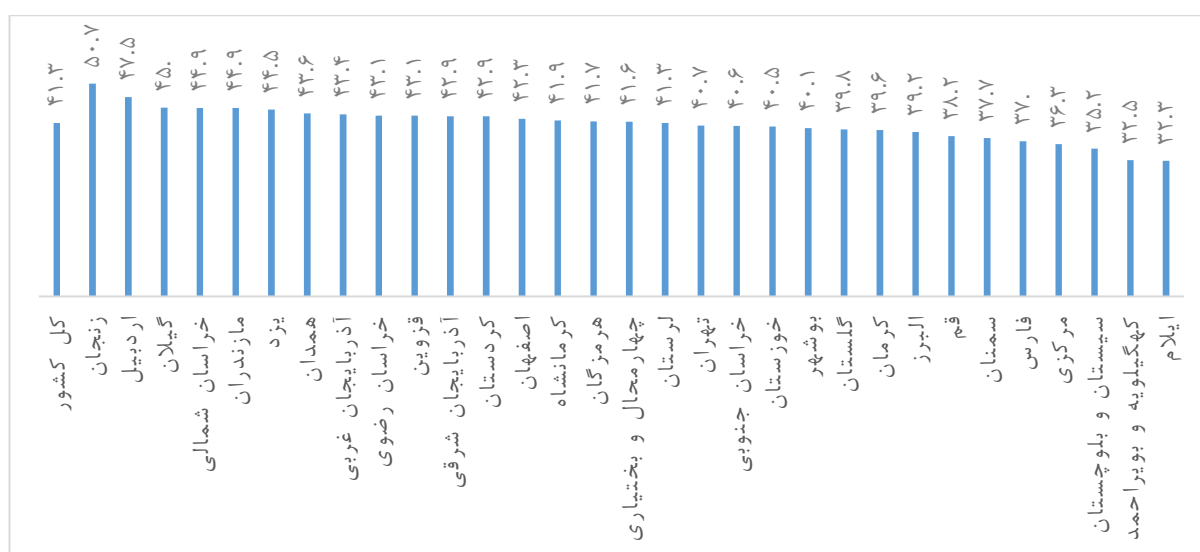
۱۷-۴-۱. نرخ مشارکت اقتصادی

نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت)، به معنی نسبت جمعیت فعال (شاغل و بیکار) به جمعیت در سن کار است. نرخ مشارکت اقتصادی کشور در سال ۱۴۰۳ برای شهروندان ۱۵ سال به بالا ۴۱ درصد بوده و میزان نرخ مشارکت اقتصادی استان با کشور برابر بوده است. استان زنجان با نرخ مشارکت 51 درصدی دارای بیشترین و استان ایلام با نرخ ۳۲ درصدی دارای کمترین نرخ مشارکت می‌باشد و استان لرستان با ۴۱ درصد در جایگاه پانزدهم استانهای کشور قرار دارد.

جدول ۱-۴۷. نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر کشور و استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳
کشور	۴۱,۳	۴۱
استان	۴۱,۳	۴۱
کشور	مرد	۶۸,۴
	زن	۱۴
استان	مرد	۷۰
	زن	۱۳,۲

ماخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۱-۴۷. نرخ مشارکت اقتصادی استانهای کشور در سال ۱۴۰۳

نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر مناطق شهری کشور در سال ۱۴۰۳ معادل ۴۰,۷ درصد بوده که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل ۰,۱ کاهش یافته است. نرخ مشارکت اقتصادی برای مردان کشور در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال قبل کاهش ۰,۴ درصدی داشته و از ۶۸,۴ به ۶۸ درصد رسیده است. همچنین نرخ مذکور برای زنان از ۱۴,۲ درصد در سال ۱۴۰۲ به ۱۴ درصد در سال ۱۴۰۳ کاهش یافته است.

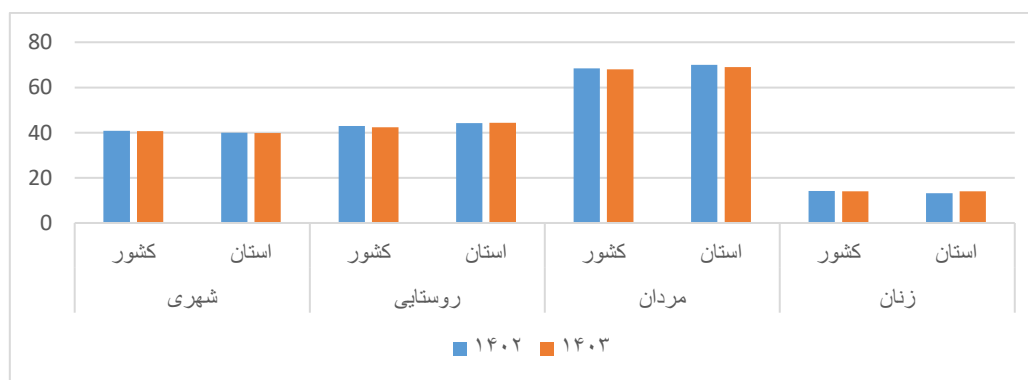
نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر مناطق شهری استان در سال ۱۴۰۳ معادل ۳۹,۸ درصد بوده که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل ۰,۲ واحد درصد کاهش داشته است. نرخ مشارکت اقتصادی برای مردان استان در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال قبل کاهش ۱ درصدی داشته و از رقم ۷۰ درصد به ۶۹ درصد کاهش یافته است. همچنین نرخ مذکور برای زنان استان از ۱۳,۲ درصد در سال ۱۴۰۲ به ۱۴ درصد در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته است. نرخ مشارکت اقتصادی سال ۱۴۰۳ مردان شهری استان از کشور کمتر بوده و برای زنان از میانگین کشور کمتر بوده است.

جدول ۲-۴۷. نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر کشور و استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳
شهری	کشور	۴۰,۳
	استان	۴۰,۸
روستایی	کشور	۴۲,۷
	استان	۴۲,۹
مردان	کشور	۶۸,۲
	استان	۶۸,۴
زنان	کشور	۱۳,۶
	استان	۱۴,۲

ماخذ: مرکز آمار ایران

نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر مناطق روستایی کشور در سال ۱۴۰۳ معادل ۴۲,۳ درصد بوده که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل کاهش ۰,۶ درصدی داشته است. همچنین نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر مناطق روستایی استان در سال ۱۴۰۳ برابر ۴۴,۳ درصد بوده که نسبت به سال قبل ۰,۱ درصد افزایش یافته است.

نمودار ۲-۴۷. نرخ مشارکت مناطق شهری و روستایی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

۱۷-۴-۲- نرخ بیکاری

عبارتست از نسبت جمعیت شاغل به کل جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر. بررسی نرخ بیکاری افراد ۱۵ ساله و بیشتر در کشور نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۳ نرخ بیکاری ۷,۶ درصد بوده که نسبت به سال قبل کاهش ۰,۵ درصدی داشته است. همچنین در سال مذکور نرخ بیکاری استان لرستان ۱۱,۱ درصد بوده که نسبت به سال قبل کاهش ۰,۸ درصدی را تجربه کرده است. بررسی وضعیت بیکاری استانهای کشور در سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد استان کرمانشاه با نرخ بیکاری

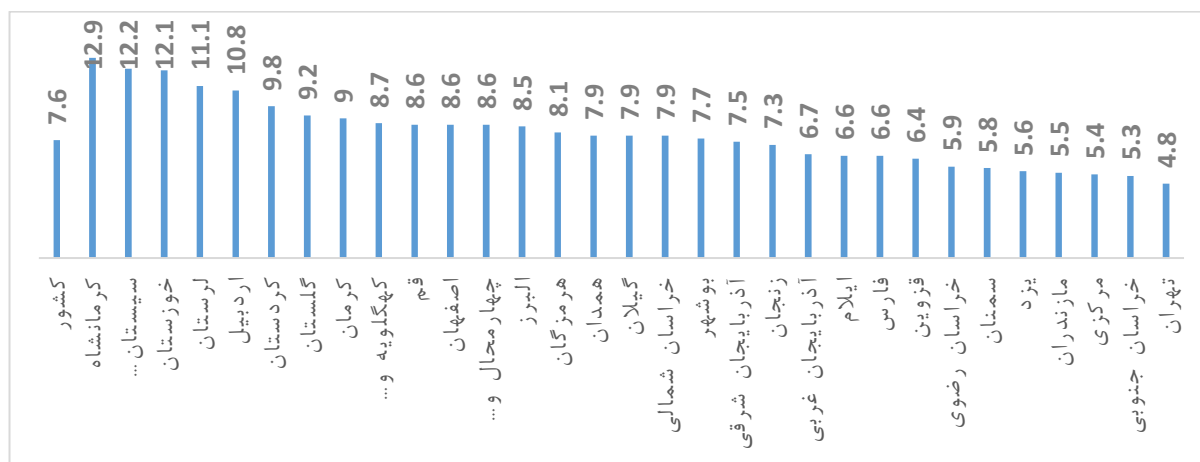
۱۲,۹ درصدی دارای بیشترین نرخ و استان تهران با ۴,۸ درصد دارای کمترین میزان بیکاری بوده است استان لرستان در جایگاه چهارم استانهای کشور قرار دارد.

نرخ بیکاری مردان کشور از ۶,۶ درصد در سال ۱۴۰۲ به ۶,۲ درصد در سال ۱۴۰۳ کاهش یافته است. نرخ بیکاری زنان نیز از ۱۵ درصد به ۱۴,۳ درصد در سال ۱۴۰۳ کاهش یافته است. همچنین نرخ بیکاری مردان استان از ۹,۶ درصد در سال ۱۴۰۲ به ۹ درصد در سال ۱۴۰۳ کاهش یافته است. نرخ بیکاری زنان نیز از ۲۳,۷ درصد به ۲۱,۵ درصد در سال ۱۴۰۳ کاهش یافته است. در سال ۱۴۰۳ نرخ بیکاری مردان و زنان از کشور بیشتر بوده است.

جدول ۳-۴۷. نرخ بیکاری کشور و استان لرستان طی سال های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (واحد: درصد)

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳
کشور	۸,۱	۷,۶
استان	۱۱,۹	۱۱,۱
مردان	کشور	۶,۶
	استان	۹
زنان	کشور	۱۵
	استان	۲۱,۵

ماخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۳-۴۷. نرخ بیکاری استانهای کشور در سال ۱۴۰۳

بررسی نرخ بیکاری نقاط شهری کشور نشان می دهد که نرخ بیکاری نقاط شهری کشور در سال ۱۴۰۳ برابر با ۸,۱ درصد بوده که نسبت به سال قبل ۰,۶ درصد کاهش یافته است. نرخ بیکاری نقاط شهری استان در سال مذکور برابر با ۱۲,۴ درصد بوده که نسبت به سال قبل ۱,۹ درصد کاهش داشته است.

جدول ۴-۴۷. نرخ بیکاری نقاط شهری و روستایی استان و کشور طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (واحد: درصد)

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳
شهری	کشور ۷,۸	۸,۱
	استان ۱۴,۳	۱۲,۴
روستایی	کشور ۵,۸	۵,۷
	استان ۶,۹	۸,۳

ماخذ: مرکز آمار ایران

بررسی نرخ بیکاری نقاط روستایی کشور نشان می‌دهد که نرخ بیکاری نقاط روستایی کشور در سال ۱۴۰۳ برابر با ۵,۷ درصد بوده که نسبت به سال قبل ۰,۱ درصد کاهش یافته است. نرخ بیکاری نقاط روستایی استان در سال مذکور برابر با ۸,۳ درصد بوده که نسبت به سال قبل ۱,۴ درصد افزایش یافته است.

نمودار ۴-۴۷. نرخ بیکاری مناطق شهری و روستایی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

۱۷-۴-۳. نسبت اشتغال

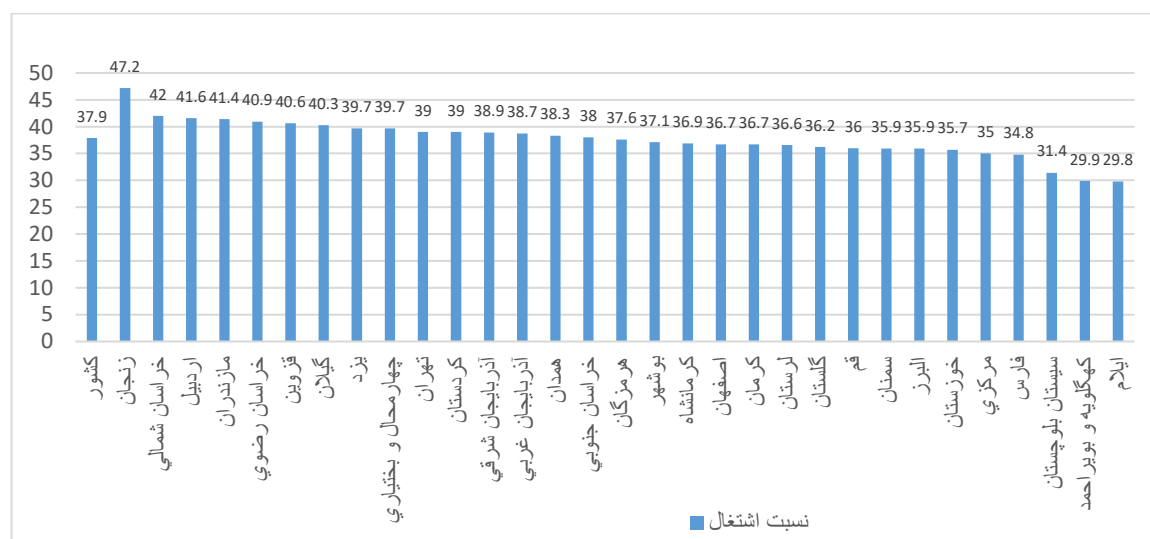
نسبت اشتغال عبارت است از نسبت جمعیت شاغل ۱۵ ساله و بیشتر به کل جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر، ضربدر ۱۰۰ و بیان‌کننده آن است که چند درصد از جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر شاغل هستند. نسبت اشتغال کشور در سال ۱۴۰۳ معادل ۳۷,۹ درصد و در سال ۱۴۰۲ نیز معادل ۳۷,۹ بوده است. در استان لرستان نسبت اشتغال در سال ۱۴۰۲ معادل ۳۶,۴ درصد و در سال ۱۴۰۳ معادل ۳۶,۶ درصد بوده که در نتیجه نسبت اشتغال استان از کشور پایین‌تر بوده است. در بین استانهای کشور در سال ۱۴۰۳ بیشترین نسبت اشتغال مربوط به استان

زنجان با ۴۷,۲ درصد و استان ایلام با ۲۹,۸ درصد کمترین میزان نسبت اشتغال را دارد و استان لرستان جایگاه بیست و یکم را در بین استانهای کشور بخود اختصاص داده است.

جدول ۵-۴۷. نسبت اشتغال جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر کشور و استان طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳
کشور	۳۷,۹	۳۷,۹
استان	۳۶,۴	۳۶,۶

ماخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۵-۴۷. نسبت اشتغال استانهای کشور در سال ۱۴۰۳

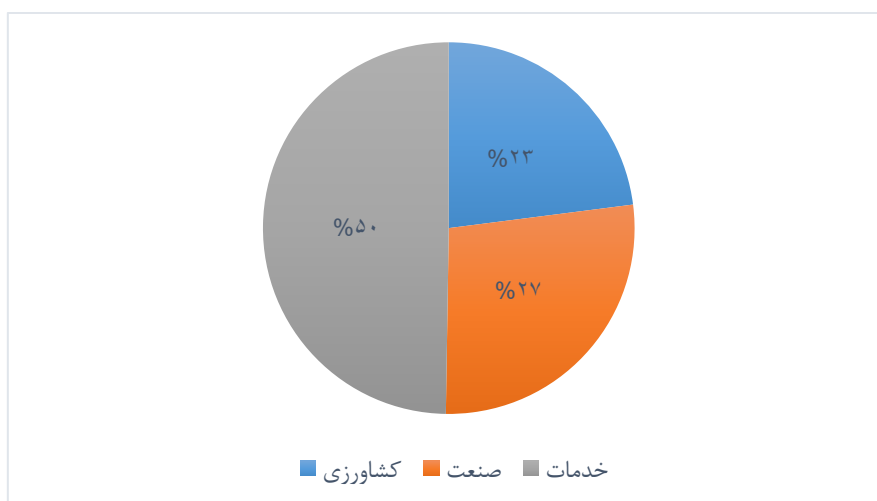
۱۷-۴-۴. توزیع شاغلان در بخش‌های اقتصادی

بررسی اشتغال در بخش‌های عمده اقتصادی نشان می‌دهد که در کشور در سال ۱۴۰۳ بخش خدمات با ۵۲,۷ درصد بیشترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است. در مراتب بعدی بخش‌های صنعت با ۳۳,۳ درصد و کشاورزی با ۱۳,۹ درصد قرار دارند. در استان لرستان بخش خدمات با سهم ۵۱,۴ درصد دارای بیشترین سهم و بخش‌های صنعت با ۲۶,۱ درصد و کشاورزی با ۲۲,۶ درصد در جایگاه‌های بعدی قرار دارند.

جدول ۴۷-۶. سهم اشتغال در بخش‌های اقتصادی استان و کشور طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

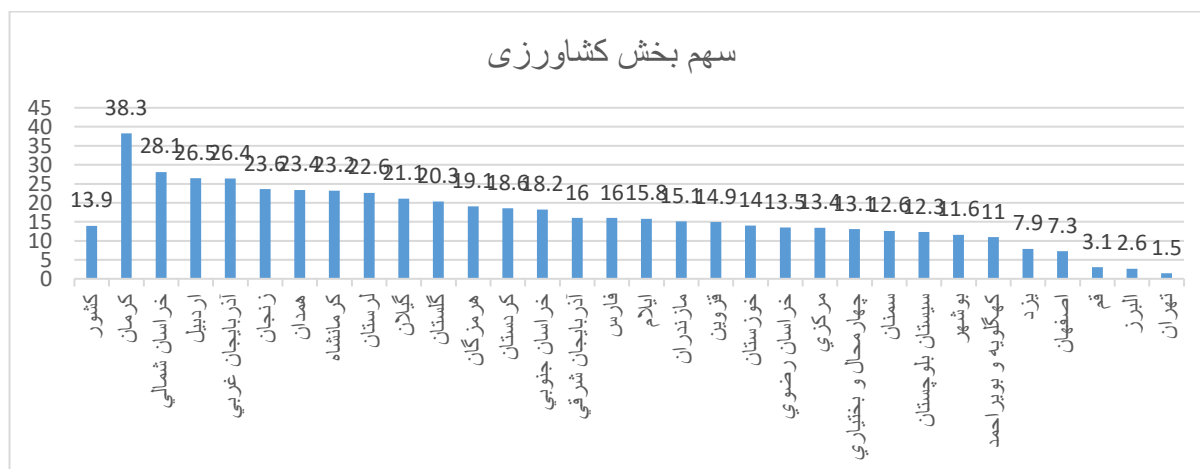
عنوان	۱۴۰۲	۱۴۰۳
کشاورزی	استان ۲۳	کشور ۲۲,۶
	کشور ۱۴,۴	استان ۱۳,۹
صنعت	استان ۲۷,۳	کشور ۲۶,۱
	کشور ۳۳,۷	استان ۳۳,۳
خدمات	استان ۴۹,۸	کشور ۵۱,۴
	کشور ۵۱,۹	استان ۵۲,۷

ماخذ: مرکز آمار ایران

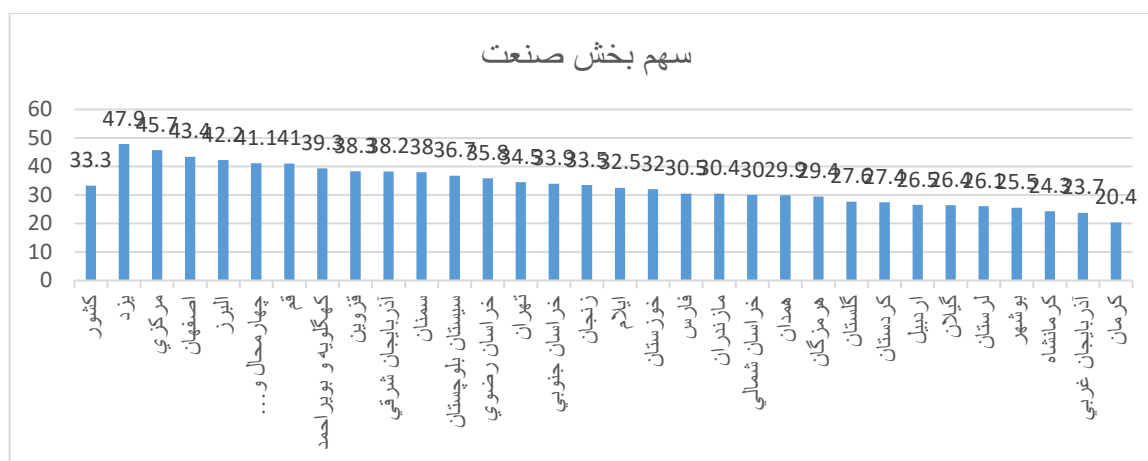
نمودار ۴۷-۶. سهم اشتغال در بخش‌های مختلف اقتصادی استان در سال ۱۴۰۳

سهم بخش کشاورزی از اشتغال استان در سال ۱۴۰۱ برابر با ۲۳ درصد بوده که از متوسط کشوری ۸,۶ درصد بیشتر می‌باشد. در این بخش استان کرمان با ۳۹,۷ درصد دارای بیشترین سهم بوده و جایگاه اول را به خود اختصاص داده است و استان تهران با سهم ۱,۷ درصدی در رتبه آخر قرار دارد. استان لرستان نیز در جایگاه هفتم استانهای کشور قرار دارد.

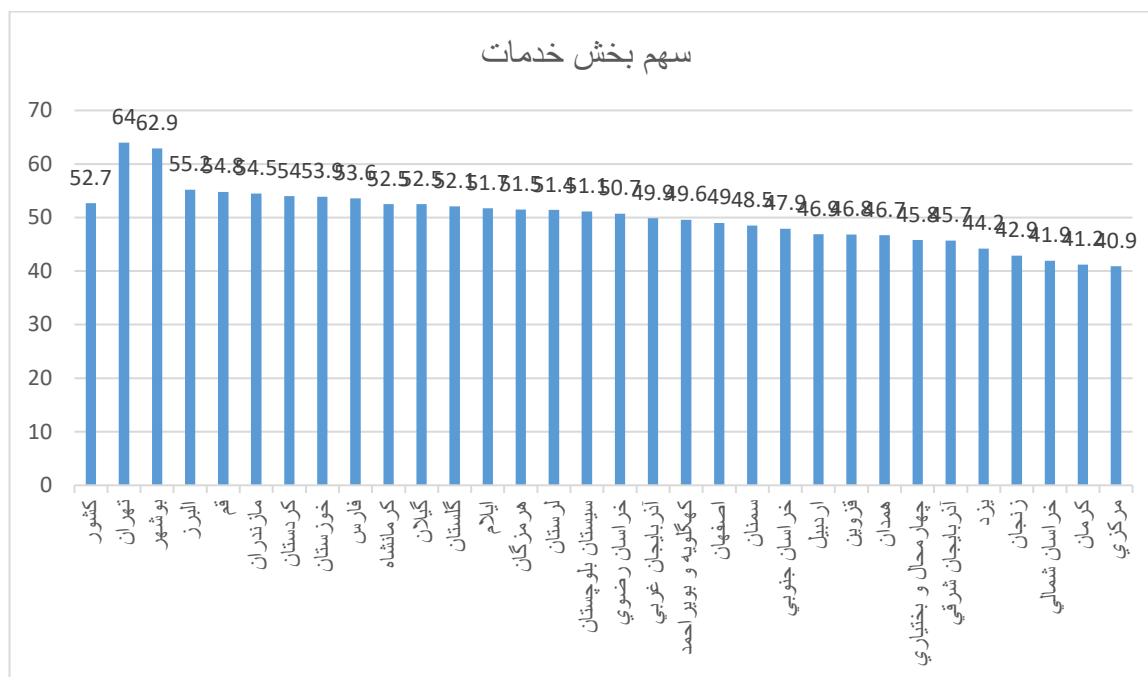
نمودار ۷-۴۷. سهم بخش کشاورزی از اشتغال در استانهای کشور در سال ۱۴۰۳

سهم بخش صنعت از اشتغال استان در سال ۱۴۰۳ برابر با ۲۶,۱ درصد بوده که از متوسط کشوری ۷,۲ درصد کمتر می باشد. در این بخش استان یزد با ۴۷,۹ درصد دارای بیشترین سهم در این بخش بوده و جایگاه اول را به خود اختصاص داده است و استان کرمان با سهم ۲۰,۴ درصدی در رتبه آخر قرار دارد. استان لرستان نیز در جایگاه بیست و هفتم استانهای کشور قرار دارد.

نمودار ۸-۴۷. سهم بخش صنعت از اشتغال در استانهای کشور در سال ۱۴۰۳

سهم بخش خدمات از اشتغال استان در سال ۱۴۰۳ برابر ۵۱,۴ درصد بوده که از متوسط کشوری ۱,۳ درصد کمتر می باشد در این بخش استان تهران با ۶۴ درصد دارای بیشترین سهم در این بخش بوده و جایگاه اول را به خود اختصاص داده است و استان مرکزی با سهم ۴۰,۹ درصدی در رتبه آخر قرار دارد. استان لرستان نیز در جایگاه چهاردهم استانهای کشور قرار دارد.

نمودار ۹-۴۷. سهم بخش خدمات از اشتغال در استانهای کشور در سال ۱۴۰۳

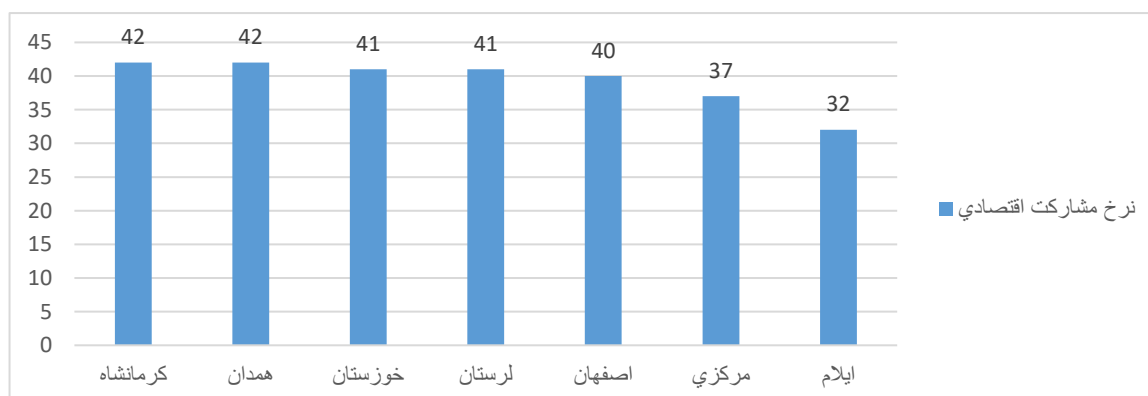
۱۷-۵. مقایسه استان لرستان با استانهای همجوار

در سال ۱۴۰۲ در بین استانهای همجوار استان همدان بیشترین نرخ مشارکت اقتصادی با ۴۳٫۶ درصد مربوط به استان همدان بوده و کمترین نرخ مشارکت مربوط به استان ایلام با ۳۲٫۳ درصد بوده و استان لرستان با ۴۱٫۳ درصد در جایگاه چهارم استانهای همجوار قرار دارد. استان کرمانشاه با نرخ بیکاری ۱۲٫۳ درصد دارای بیشترین نرخ بیکاری در بین استانهای همجوار و استان مرکزی با نرخ ۷ درصد دارای کمترین نرخ بیکاری بوده است و استان لرستان ۱۱٫۹ درصد رتبه دوم در بین استانهای همجوار را دارد

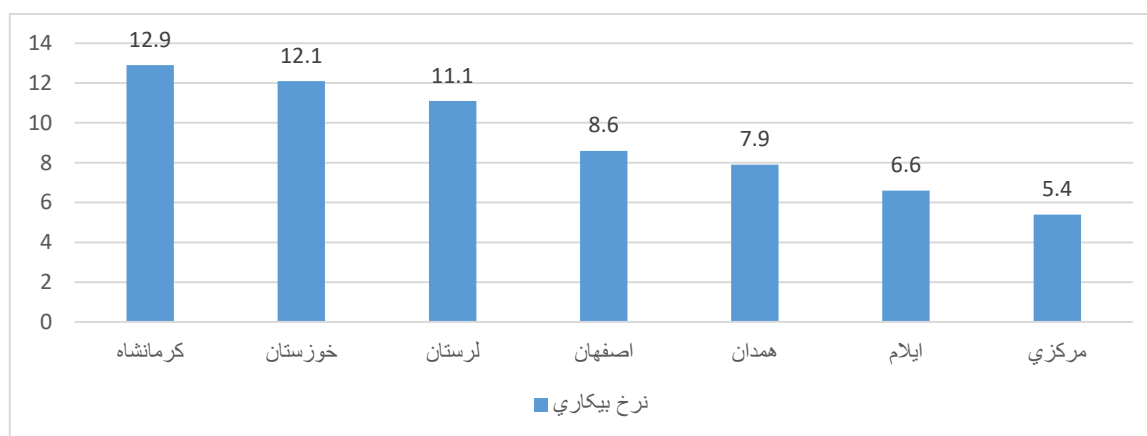
جدول ۷-۴۷. وضعیت شاخص های نیروی کار استان در مقایسه با استانهای همجوار در سال ۱۴۰۳

نام استان	نرخ مشارکت اقتصادی	نرخ بیکاری	سهم بخشهای اقتصادی از اشتغال		
			کشاورزی	صنعت	خدمات
اصفهان	۴۰	۸,۶	۷,۳	۴۳,۴	۴۹
خوزستان	۴۱	۱۲,۱	۱۴	۳۲	۵۳,۹
مرکزی	۳۷	۵,۴	۱۳,۴	۴۵,۷	۴۰,۹
کرمانشاه	۴۲	۱۲,۹	۲۳,۲	۲۴,۳	۵۲,۵
همدان	۴۲	۷,۹	۲۳,۴	۲۹,۹	۴۶,۷
لرستان	۴۱	۱۱,۱	۲۲,۶	۲۶,۱	۵۱,۴
ایلام	۳۲	۶,۶	۱۵,۸	۳۲,۵	۵۱,۷

ماخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۱۰-۴۷. نرخ مشارکت اقتصادی استانهای همجوار لرستان در سال ۱۴۰۳

نمودار ۱۱-۴۷. نرخ بیکاری استانهای همجوار لرستان در سال ۱۴۰۳

سهم بخش کشاورزی از اشتغال

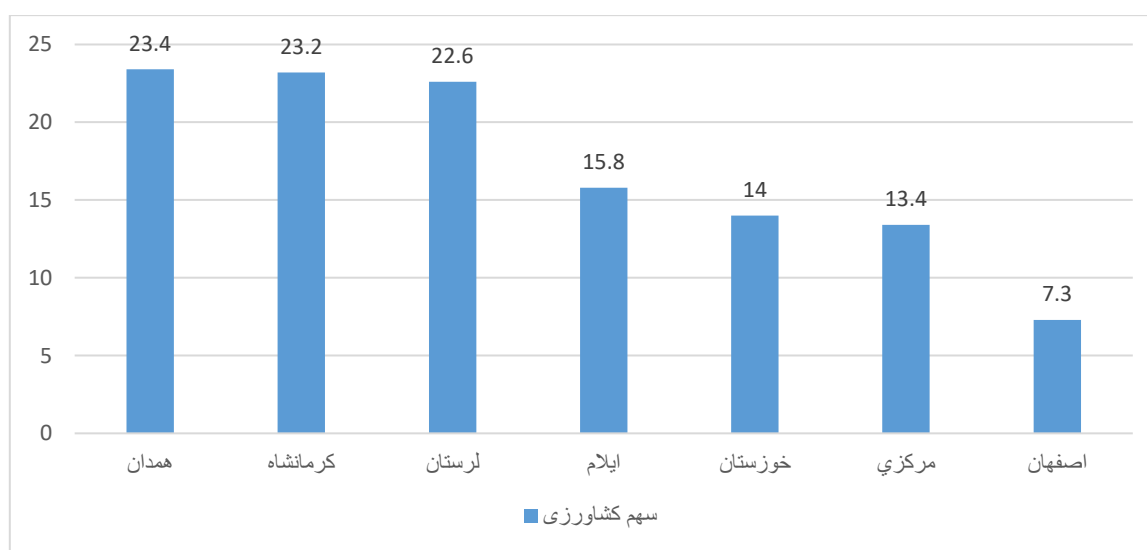
در سال ۱۴۰۳ سهم بخش کشاورزی از اشتغال استان همدان برابر ۲۳,۴ درصد و دارای بیشترین سهم بوده و استان اصفهان با سهم ۷,۳ درصدی بخش کشاورزی از اشتغال دارای کمترین سهم بوده است. بخش کشاورزی استان لرستان با سهم ۲۲,۶ درصد از اشتغال در جایگاه سوم استانهای همجوار قرار دارد.

سهم بخش صنعت از اشتغال

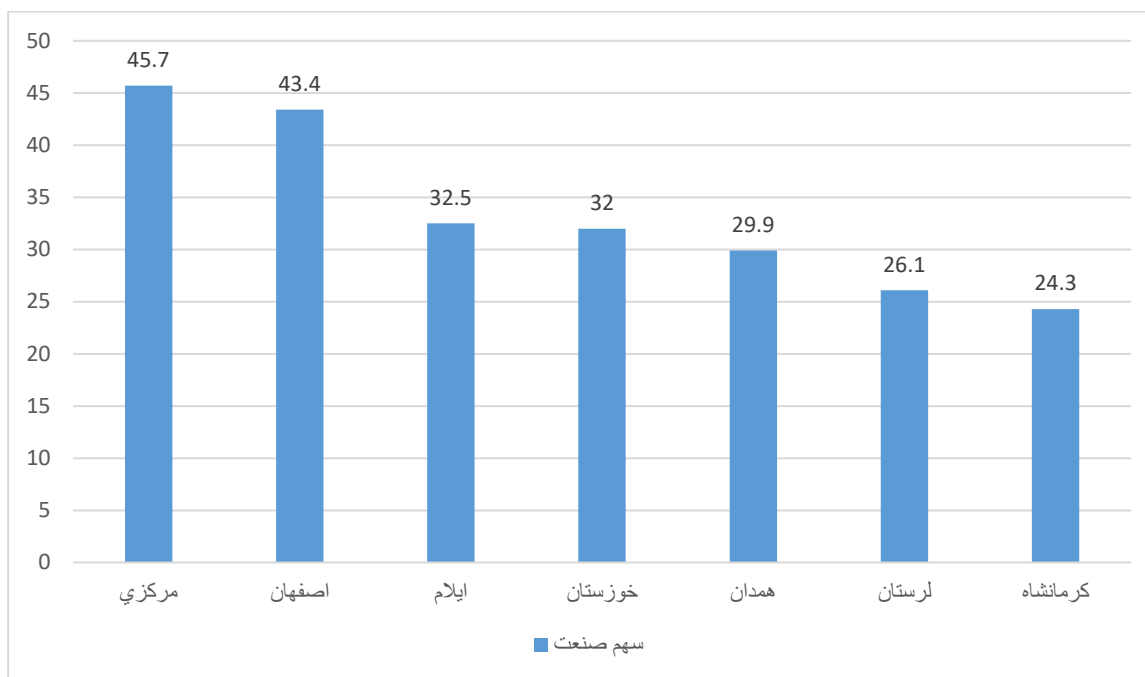
در سال ۱۴۰۳ سهم بخش صنعت از اشتغال استان مرکزی با ۴۵,۷ درصد دارای بیشترین سهم و در استان کرمانشاه این بخش با سهم ۲۴,۳ درصد دارای کمترین سهم در بین استانهای همجوار بوده و بخش صنعت استان لرستان با سهم ۲۶,۱ درصد در جایگاه ششم استانهای همجوار قرار دارد.

سهم بخش خدمات از اشتغال

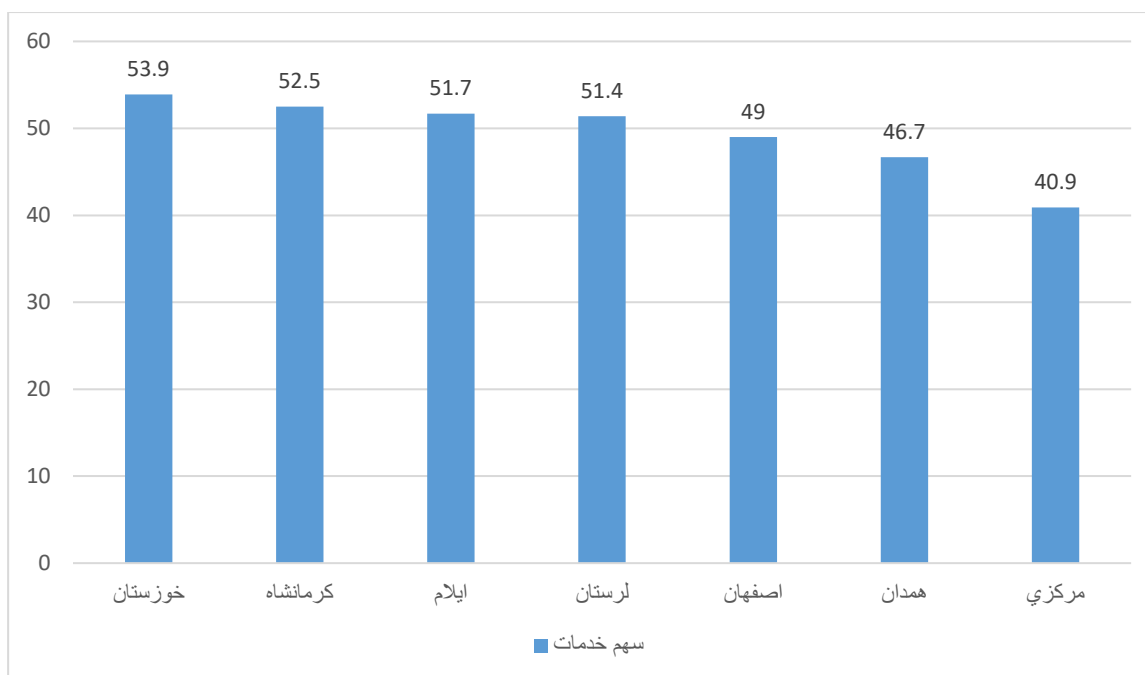
در سال ۱۴۰۳ سهم بخش خدمات از اشتغال استان خوزستان با ۵۳,۹ درصد دارای بیشترین سهم و در استان مرکزی این بخش با سهم ۴۰,۹ درصد دارای کمترین سهم در بین استانهای همجوار بوده و بخش خدمات استان لرستان با سهم ۵۱,۴ درصد در جایگاه چهارم استانهای همجوار قرار دارد.

نمودار ۱۲-۴۷. سهم اشتغال بخش کشاورزی استانهای همجوار لرستان در سال ۱۴۰۳

نمودار ۱۳-۴۷. سهم اشتغال بخش صنعت استانهای همجوار لرستان در سال ۱۴۰۳

نمودار ۱۴-۴۷. سهم اشتغال بخش خدمات استانهای همجوار لرستان در سال ۱۴۰۳

۱۷-۶. جمع بندی و ارائه توصیه های سیاستی

اشتغال به عنوان یک پدیده اقتصادی بسیار با اهمیت برای دولت‌ها، تاثیر مستقیمی بر سطح رفاه و زندگی افراد جامعه دارد. شواهد موجود حاکی از آن است که وضعیت بازار کار در کشور و استان لرستان چندان مناسب نیست. لذا توجه مسئولان در سطح ملی و استانی می‌تواند نقش مهمی در کاهش نرخ بیکاری داشته باشد. در سال ۱۴۰۳ نرخ بیکاری کشور معادل ۷,۶ درصد بوده که نسبت به سال قبل کاهش ۰,۵ درصدی را تجربه کرده است. همچنین در سال مذکور نرخ بیکاری استان لرستان ۱۱,۱ درصد بوده که نسبت به سال قبل ۰,۸ درصد کاهش یافته است. بررسی وضعیت بیکاری استانهای کشور در سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد استان کرمانشاه با نرخ بیکاری معادل ۱۲,۹ دارای بالاترین و استان تهران با ۴,۸ درصد دارای کمترین میزان بیکاری بوده است استان لرستان از این نظر در جایگاه چهارم استانهای کشور قرار دارد.

مهمترین چالش های بازار کار استان:

❖ بالا بودن بیکاری پنهان: این معضل به علت نامنظمی سیکل های تجاری ایجاد می شود. وقتی جامعه برای مدت طولانی درگیر رکود می شود پیدا کردن کار بسیار دشوار می شود و زمینه های ایجاد بیکاری پنهان را فراهم می کند.

❖ عدم تناسب نیازهای بازار کار با آموزش دیدگان دانشگاهی: شواهد موجود گویای آن است که در دانشگاه ها متناسب با نیازهای بازار کار به دانشجویان آموزش داده نمی شود، لذا گروه هدف بعد از فراغت از تحصیل با عدم تقاضا برای جذب نیروی کار مواجه می شوند. در چنین شرایطی تعادل میان نیروهای عرضه و تقاضا برقرار نمی شود.

❖ عدم تزریق به موقع تسهیلات بانکی به جامعه
عدم تزریق به موقع وام های بانکی و بدهکاری کارآفرینان تأثیر بسزایی در ایجاد وضعیت کنونی داشته اند. اساساً می توان گفت که خروج نقدینگی سپرده های بانکی از استان و سرمایه گذاری در سایر استان های کشور، میل به تولید و کارآفرینی را در استان کاهش و بیکاری را افزایش داده است.

❖ عدم انجام سرمایه گذاری های بزرگ در استان
متأسفانه سرمایه گذاری های بزرگ مقیاس (سرمایه گذاری های با توانایی بالا در ایجاد اشتغال مستقیم و پایدار و همچنین مقاوم در برابر تکان های داخلی و خارجی) در این استان صورت نگرفته است. عمده ی این سرمایه گذاری ها در حوزه ی معادن، صنایع غذایی و پوشاک است که عمدتاً نقش قابل ملاحظه ای در اشتغال زایی نداشته اند. اگر هم اشتغالی بوده به صورت غیر مستقیم و ناپایدار بوده است.

• بالا بودن ریسک کسب و کار و فعالیت تولیدی در استان

سرمایه‌گذاری‌هایی که تا به حال در استان لرستان صورت گرفته‌اند، بر مبنای «توان» و «ظرفیت» و «مزیت نسبی» استان نبوده‌اند. بی‌برنامگی درازمدت در حوزه‌های سرمایه‌گذاری لرستان دیده می‌شود، چرا که با حضور هر استانداری برنامه‌ها و اولویت‌های سرمایه‌گذاری در لرستان تغییر کرده است.

- وجود فعالیت‌های دلالتی در استان

فعالیت‌های دلالتی ماهیتاً عواملی ضد انگیزشی هستند و نیروی کار را از ادامه فعالیت منصرف می‌کنند. علت مضر بودن این عامل به سودها و منافع مالی و اقتصادی‌ای بازمی‌گردد که به واسطه عناصری کسب می‌شوند که نه تنها مولد و مبدع نیستند و اساساً نقش خاصی در ارائه خدمات ایفا نمی‌کنند، بلکه متأسفانه پایه‌های اقتصادی کشور و ظرفیت‌های اصیل تولیدی و صنعتی جامعه را نیز هدف قرار داده و آن را با خسارات و خسران وحشتناکی مواجه می‌سازند که در نهایت منجر به افزایش تورم و بیکاری می‌گردند. به عنوان نمونه در معاملات بخش مسکن استان، دلالت، واحدهای مسکونی را از مردم عادی خریداری و بعد از چند هفته و کمتر از یک ماه با قیمت بالاتر به دلال دیگری می‌فروشند و سپس این چرخه ادامه پیدا کرده تا جایی که این وضعیت موجب افزایش سرسام آور و افسارگسیخته قیمت مسکن در استان لرستان شده است.

- تمایل به شغل‌های دولتی

به دلیل نبود زیرساخت‌های مناسب در استان و سرکوب شدن انگیزه نیروی جوان برای ورود به فعالیت‌های کارآفرینی و سرمایه‌گذاری، تمایل به شاغل شدن در ادارات دولتی جهت درگیر نشدن با ریسک فعالیت‌های کارآفرینانه بیشتر شده است. از طرفی علیرغم بالا بودن تقاضا برای شغل‌های دولتی، دولت اعلام می‌کند که قادر به استخدام نیروی جدید نیست و حجم نیروی انسانی در دستگاهها و سازمان‌های دولتی بیش از حد سنگین شده است.

- افزایش سطح انتظارات و توقعات

این عامل موجب شده تا جوانان به هر شغلی تن ندهند و صرفنظر از نوع شغل، از کسب و کارهایی استقبال کنند که آسان و کم زحمت و دارای درآمد بالا باشد. این موضوع به شدت در بین نیروی کار استان مشاهده می‌شود و در واقع فرهنگ مدرک‌گرایی جای فرهنگ کار و مهارت‌آموزی را گرفته است و افراد انگیزه‌ای جهت کسب مهارت‌های حرفه‌ای را ندارند.

- عدم توجه به مزیت‌های نسبی در استان

یعنی در سرمایه‌گذاری‌هایی که تا به حال صورت گرفته، به جای تکیه بر ظرفیت‌های واقعی استان مانند دامداری، کشاورزی و گردشگری بر ظرفیت‌های مصنوعی مانند لاستیک‌سازی، پتروشیمی و... تأکید شده است. منظور از ظرفیت‌های واقعی، ظرفیت‌هایی است که با شرایط محیطی-جغرافیایی سازگار باشد و اشتغالی که متعاقب آن ایجاد می‌شود پایدار باشد. اما ظرفیت‌های مصنوعی با شرایط محیطی-جغرافیایی سازگاری ندارد و مبتنی بر مزیت‌های محلی بنا نشده است. برای مثال راه‌اندازی پتروشیمی استان لرستان اقدامی ضد

توسعه‌ای بوده است. لذا توجه به مزیت‌های نسبی این ویژگی مثبت و ارزشمند را داراست که به دنبال ایجاد اشتغال پایدار است و ثبات و رشد بلندمدت را تضمین می‌کند. اما مزیت‌های مصنوعی مانند لاستیک‌سازی، چون بر مبنای ظرفیت بالقوه استان لرستان نبوده‌اند هم‌اکنون یا تعطیل شده‌اند و یا کارآیی لازم را ندارند و به اصطلاح اقتصادی ضررده محسوب می‌شوند. علاوه بر این باید این را هم در نظر گرفت که هر کاری که بر مبنای مزیت مصنوعی صورت می‌گیرد، منابع طبیعی و اولیه را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد و عوارض و پیامدهای بلندمدت را برجای می‌گذارد. اما تکیه بر مزیت نسبی لرستان مانند توسعه دامداری‌های صنعتی در استان و ایجاد کارخانه‌های مکملی مانند کارخانه‌های لبنیات، کشتارگاه‌های عرضه گوشت و ... می‌تواند اشتغال‌پایداری که هیچ‌گونه پیامد زیست‌محیطی هم برای استان در پی ندارد را ایجاد کند.

راهکارها و توصیه‌های سیاستی

با توجه به اینکه استان لرستان طی سال‌های بعد از انقلاب همواره در ردیف استان‌های دارای بالاترین نرخ بیکاری کشور قرار داشته و برنامه‌های اجرا شده برای کاهش نرخ بیکاری استان مثمر ثمر واقع نشده، لذا پیشنهادات ذیل جهت کاهش نرخ بیکاری کشور و استان لرستان ارائه می‌گردد.

- شناسایی و ساماندهی کسب و کارهای کوچک و متوسط و اطلاع‌رسانی به مردم
- فرهنگ‌سازی در راستای ایجاد فرهنگ کار در بخش خصوصی
- ایجاد شغل جدید از طریق بنگاه‌های کوچک و متوسط و بخش‌های با رشد بالا
- حمایت از کارآفرینی و کارآفرینان و سرمایه‌گذاران
- بسترسازی برای افزایش مشارکت زنان در فعالیتهای اشتغالزایی تولیدی و خدماتی
- گسترش مشاغل خانگی
- برگزاری دوره‌های آموزشی و نشست‌های هم‌اندیشی با حضور کارآفرینان، سرمایه‌داران و مدیران تولید در استان به منظور ایجاد خوشه‌های تعاونی و کارگاه‌های شغلی، تکمیل مهارت‌های مورد نیاز تولیدات و بازار کار
- شناسایی توانمندی‌ها و مزیت‌های نسبی تولید مشترک بین استان لرستان و استان‌های همسایه و ایجاد زنجیره کامل تولید و فرآوری
- تلاش در راستای بهبود محیط کسب و کار و رفع موانع مغل کسب و کار
- اشاعه فرهنگ کارآفرینی
- اولویت‌دهی در اجرای طرح‌های دارای اشتغالزایی بالاتر
- فرهنگ‌سازی مصرف تولیدات داخلی در راستای رشد تولید و رونق بازار داخلی و حمایت از تولیدکنندگان و کارآفرینان استانی

فصل هجدهم

بهبود وضعیت فضای کسب و کار استان

خلاصه فصل

بهبود محیط کسب و کار یکی از مهم‌ترین اهداف دولت در هر جامعه‌ای محسوب می‌شود. در واقع با رونق کسب و کارها معضل بیکاری و رکود در جامعه تا حدودی بر طرف خواهد شد. یکی از مهم‌ترین نهادهای تاثیرگذار بر وضعیت محیط کسب و کار دولت است که می‌تواند با برنامه‌ریزی‌های اصولی در راستای کاهش بی‌ثباتی‌های سیاسی و حمایت از بخش خصوصی و در نهایت جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی به بهبود وضعیت اقتصادی جامعه کمک کند. بدین منظور پایش مستمر محیط کسب و کار به منظور شناسایی نقاط قوت و ضعف محیط فعالیت کارآفرینان و سرمایه‌گذاران می‌تواند نقش بسزایی در ایجاد محیطی با ثبات جهت فعالیت فعالان اقتصادی در حوزه کسب و کار داشته باشد. در گزارش حاضر وضعیت محیط کسب و کار استان طی سالهای ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ با کشور مقایسه گردیده است.

مطابق گزارش ارائه شده برای محاسبه شاخص محیط کسب و کار در ایران، شاخص ملی محیط کسب و کار از طریق انجام محاسبات بر روی ۷۰ نماگر که شامل ۲۸ مولفه پیمایشی و ۴۲ مولفه آماری که از عوامل مختلف و قابل احصای موثر بر اداره واحدهای تولیدی در ایران معرفی شده اند محیط کسب و کار استانهای کشور را مورد بررسی قرار میدهد. داده‌های این گزارش حاصل ادراک سنجی از فعالان اقتصادی زیر مجموعه سه اتاق بازرگانی، تعاون و اصناف از وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور است.

بر اساس پایش انجام شده فضای کسب و کار استان در سال ۱۴۰۲، عدد شاخص استان ۶،۰۹ بوده و میانگین کشوری این شاخص ۶،۰۵ تخمین زده شده است. رقم این شاخص برای استان در سال ۱۴۰۳ به عدد ۶،۱۱ افزایش یافته به نوعی وضعیت کسب و کار استان بدتر شده است.

با توجه به نتایج ارزیابی انجام شده توسط اتاق بازرگانی، صنایع و معادن ایران نامساعدترین مؤلفه‌های کسب و کار در استان در زمستان ۱۴۰۳ عبارتند از غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، دشواری تامین مالی از بانک‌ها، بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار، وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار، فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی و کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه و در دوره مذکور مؤلفه‌های مساعد محیط کسب و کار در استان لرستان به ترتیب عبارتند از محدودیت دسترسی به آب، نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول، محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل)، محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت و تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌ رغبتی به خرید محصولات ایرانی و کمبود تقاضا در بازار.

۱۸-۱. سیاست‌های مربوط به بهبود فضای کسب و کار و جهت‌گیری‌های استان

علی‌رغم اینکه فضای کسب و کار در کل کشور به صورت کلی سنجیده می‌شود، با این حال استان‌های کشور با توجه به مزیت‌ها و توانمندی‌های رقابتی خود از لحاظ فضای کسب و کار با هم متفاوت هستند. استان لرستان نیز با توجه به

پتانسیل‌های فراوان اقتصادی و سرمایه‌گذاری در صورتی که بتواند فضای مساعد کسب‌وکار را فراهم نماید، می‌تواند تاثیر بسزایی در رشد اقتصادی کشور ایفاء نماید. اقدامات راهبردی استان در راستای بهبود فضای کسب و کار به شرح ذیل می‌باشد:

برگزاری جلسات متعدد با بخش خصوصی استان جهت احصاء موانع و مشکلات آنها
ابلاغ مصوبات هیات مقررات‌زدایی مرتبط با دستگاه‌ها و پیگیری اجرای آن
پیگیری شکایات و درخواست مشاوره‌های ثبت شده در سامانه پیشخوان کسب‌وکار کشور تا رسیدن به پاسخ نهایی
تلاش برای اتصال تمام دستگاه‌های صادرکننده مجوز به درگاه ملی مجوزها
دریافت مستمر قوانین مخل کسب و کار از دستگاه‌های مرتبط با کسب و کار و ارسال به هیات مقررات‌زدایی
احصاء شناسایی و بروزرسانی فرصت‌های سرمایه‌گذاری در استان
تلاش مسوولین برای ایجاد زیرساخت‌های سرمایه‌گذاری
حضور منظم و موثر در جلسات شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی و پیگیری امور مربوط به موضوعات کسب و کار

تلاش در جهت جذب سرمایه‌گذاری خارجی
بازدید منظم از پروژه‌های سرمایه‌گذاری خارجی و پیگیری برای رفع موانع موجود
مهم‌ترین قوانین مرتبط با بهبود محیط کسب و کار در کشور به شرح ذیل می‌باشد:
ماده ۲۲ قانون برنامه ششم توسعه که در راستای توجه به خصوصی‌سازی در جامعه است.
سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی که توجه اساسی به تقویت بخش خصوصی در جامعه دارد.
قانون بهبود محیط کسب‌وکار که با هدف رفع موانع مخل کسب‌وکار تنظیم شده است.

۱۸-۲. بررسی وضعیت تحولات فضای کسب و کار استان

بر اساس ارزیابی انجام شده توسط مرکز پایش کسب و کار ایران، طی سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ محیط کسب و کار استان به ترتیب ۶،۰۹ و ۶،۱۱ بوده است. نتایج ارزیابی مولفه‌های کسب و کار استان و کشور نشان می‌دهد که وضعیت محیط کسب و کار استان در تابستان ۱۴۰۳ بهبود یافته و در زمستان سال مذکور نسبت به سایر فصول وضعیت نامساعدتری داشته است.

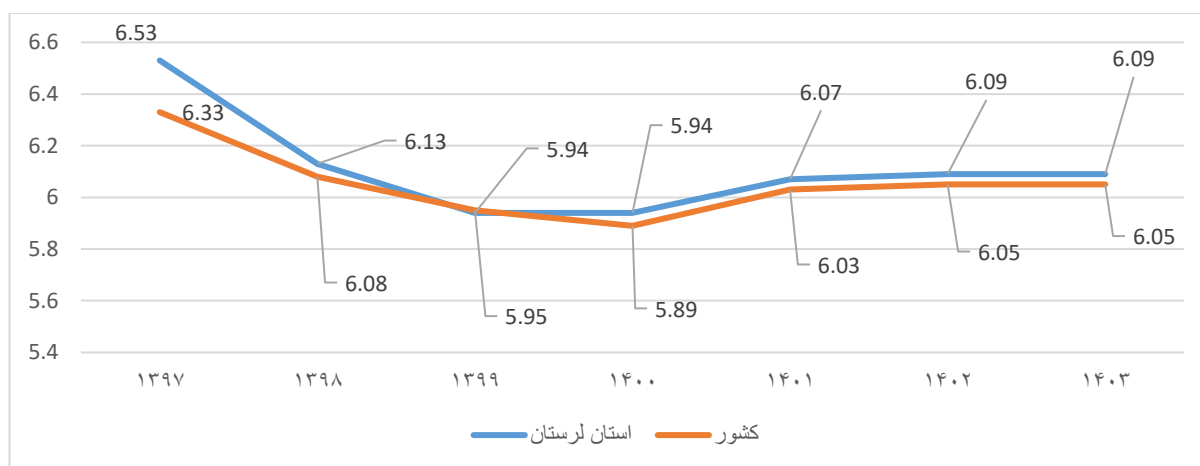
مهم‌ترین تحولات فضای کسب کار استان
شناسایی و اصلاح برخی از قوانین مخل کسب‌وکار
اجرای پروژه‌های اقتصاد مقاومتی در راستای تکیه بر توان داخلی و حمایت از تولید ملی
کاهش زمان صدور مجوزهای کسب‌وکار از طریق توسعه سامانه‌ها مرتبط با فضای کسب‌وکار

بررسی فضای کسب کار استان و کشور در سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد که در استان وضعیت محیط کسب و کار نسبت به سال قبل نامساعدتر شده است. برای فصل زمستان سال ۱۴۰۳ عدد شاخص مذکور در کشور ۶,۰۱ و در استان ۶,۱۱ و در فصل زمستان سال ۱۴۰۲ برای کشور ۶,۰۵ و برای استان ۶,۰۹ برآورد شده است.

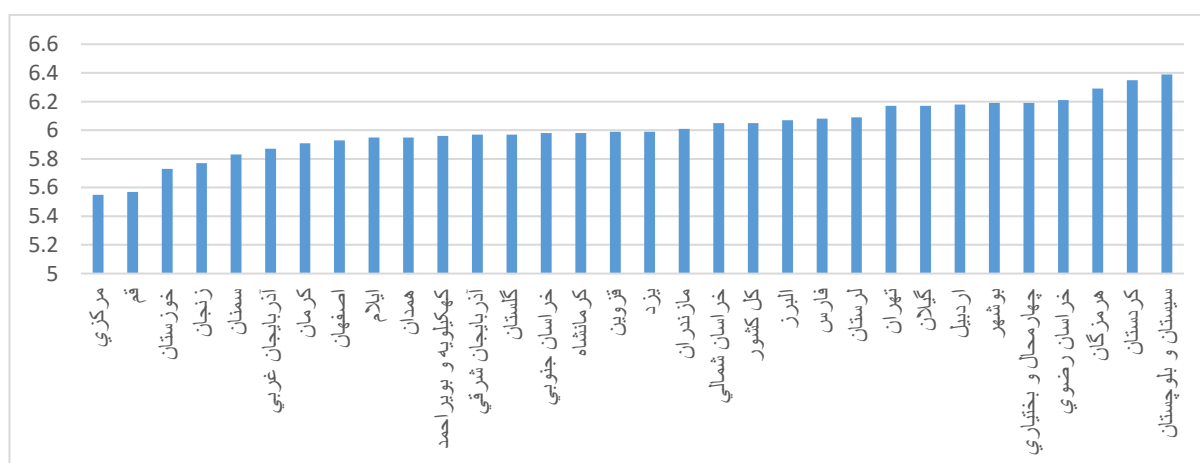
جدول ۵۰-۱. وضعیت محیط کسب و کار استان در مقایسه با متوسط کشوری طی سال‌های ۱۳۹۶-۱۴۰۲

عنوان	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳ زمستان
استان لرستان	۶,۵۳	۶,۱۳	۵,۹۴	۵,۹۴	۵,۹۴	۶,۰۷	۶,۱۱
کشور	۶,۳۳	۶,۰۸	۵,۹۵	۵,۸۹	۶,۰۳	۶,۰۵	۶,۰۱

ماخذ: پایش محیط کسب و کار

نمودار ۵۰-۱. وضعیت محیط کسب و کار استان در مقایسه با متوسط کشوری سال ۱۳۹۷-۱۴۰۳

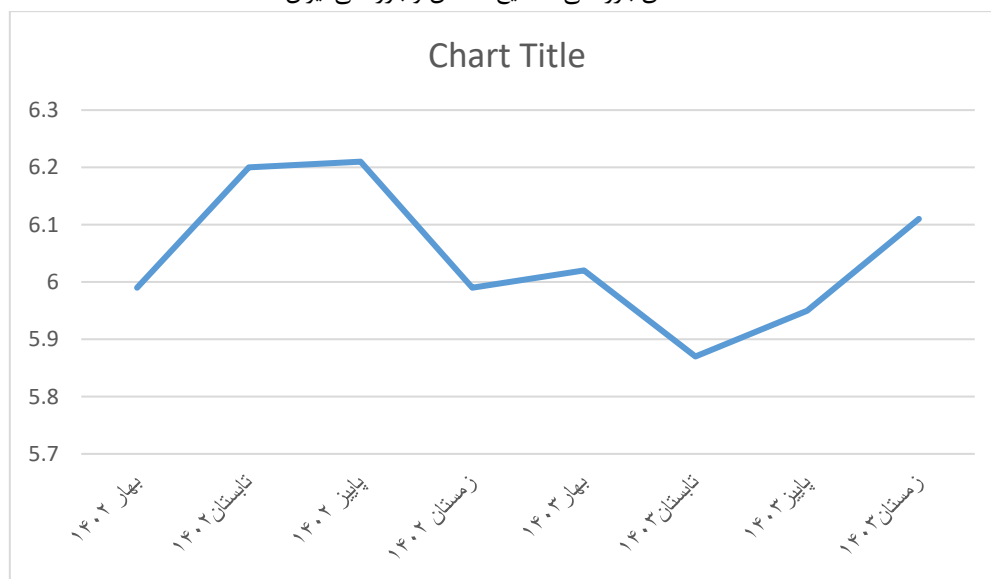
نمودار ۵۰-۲. وضعیت محیط کسب و کار استان‌های کشور در سال ۱۴۰۳

جدول ۱۸-۲ روند فصلی تغییر وضعیت محیط کسب و کار استان را نشان می‌دهد. بررسی‌ها نشان می‌دهد که هر چند وضعیت محیط کسب و کار در بعضی از فصول بهبود یافته است. اما در مجموع وضعیت محیط کسب و کار استان در سال ۱۴۰۲ نسبت به سال قبل بدتر شده است.

جدول ۲-۵۰. روند فصلی رتبه و امتیاز استان لرستان در بهبود محیط کسب و کار

سال	۱۴۰۲				۱۴۰۳			
فصل	بهار	تابستان	فصل	بهار	تابستان	فصل	بهار	تابستان
امتیاز	۵,۹۹	۶,۲	امتیاز	۵,۹۹	۶,۲	امتیاز	۵,۹۹	۶,۲
رتبه	۱۴	۲۲	رتبه	۱۴	۲۲	رتبه	۱۴	۲۲

ماخذ: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و بازرگانی ایران

نمودار ۳-۵۰. روند فصلی رتبه و امتیاز استان لرستان در بهبود محیط کسب و کار ۱۴۰۲-۱۴۰۳

۱۸-۳. بررسی و تحلیل وضعیت زیرشاخص‌های بهبود فضای کسب و کار استان

برای ارزیابی مولفه‌های محیط کسب و کار، به هر مولفه عددی بین ۰ تا ۱۰ داده می‌شود و ۱۰ نشان‌دهنده بدترین وضعیت در آن مولفه است و نهایتاً از همه مولفه‌ها میانگین‌گیری و عددی بین صفر تا ۱۰ به عنوان شاخص محیط کسب و کار هر استان اعلام می‌گردد. با توجه به نتایج ارزیابی انجام شده توسط اتاق بازرگانی، صنایع و معادن ایران، نامساعدترین مولفه‌های کسب و کار در استان در زمستان ۱۴۰۳ به شرح ذیل می‌باشند:

غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات

دشواری تامین مالی از بانک‌ها

بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار

وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به کی یا تعدادی از رقبا در بازار
فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
اما مساعدترین مولفه‌های پیمایشی کسب و کار استان در زمستان ۱۴۰۳ به شرح ذیل است: محدودیت دسترسی به آب
نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول، محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق،
گاز، گازوئیل)،
محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌ رغبتی به خرید محصولات ایرانی و کمبود تقاضا در بازار

جدول ۳-۵۰. شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مولفه های پیمایشی زمستان ۱۴۰۲

کشور	استان	عنوان مولفه (موانع محیط کسب و کار)
۳,۸۶	۴,۱۸	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۵,۹۵	۶,۲۴	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۵,۱۷	۴,۷۱	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده هایشان
۷,۱۸	۷,۱۲	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار
۸,۳۴	۸,۵۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶,۱۳	۶,۲۶	رویه‌های سختگیرانه ادار ه‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۴,۸۷	۵,۶۲	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۶,۳۳	۶,۶۲	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶,۱۶	۷,۳۴	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت ها و مؤسسات دولتی یا شبه دولتی در بازار
۶,۷۲	۶,۷۳	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۷,۶۸	۷,۵۸	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۶,۰۴	۵,۸۱	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵,۴۵	۵,۳۵	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل (جاده ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۶,۱۲	۶,۹۸	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶,۲۹	۷,۱۹	وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به کی یا تعدادی از رقبا در بازار
۴,۸۸	۵,۴۰	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۵,۹۱	۶,۳۸	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵,۲۰	۵,۷۵	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۶,۴۹	۶,۳۸	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
۶,۰۱	۶,۲۰	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵,۴۶	۵,۵۶	کمبود تقاضا در بازار
۵,۸۳	۵,۴۵	کمبود فناوری های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵,۹۲	۴,۷۹	کمبود نیروی کار ماهر
۴,۸۹	۴,۹۷	محدودیت های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۳,۹۲	۴,۵۲	محدودیت دسترسی به آب
۶,۱۳	۵,۸۶	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل)
۶,۲۶	۶,۵۹	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶,۱۹	۶,۱۸	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی

ماخذ: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و بازرگانی ایران

همانطور که در جدول ۱۸-۴ ملاحظه می‌نمایید نامساعدترین مولفه های کسب و کار برای استان و کشور در زمستان سال ۱۴۰۳ برای سه مورد مشابه می‌باشند که عبارتند از غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و

محصولات، دشواری تأمین مالی از بانک‌ها و بی‌ثباتی سیاست‌ها قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار می باشد.

جدول ۴-۵۰. نامساعدترین مولفه‌های فضای کسب و کار استان و کشور در زمستان ۱۴۰۳

کشور		استان		عنوان
رتبه	نمره	رتبه	نمره	
۱	۸,۳۴	۱	۸,۵۲	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۲	۷,۶۸	۲	۷,۵۸	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۳	۷,۱۸	۵	۷,۱۲	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۶	۶,۳۳	۸	۶,۶۲	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۸	۶,۲۶	۹	۶,۵۹	فساد و سوء استفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۷	۶,۲۹	۴	۷,۱۹	وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
۴	۶,۷۲	۷	۶,۷۳	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۱۱	۶,۱۶	۳	۷,۳۴	وجود رقابت غیر منصفانه شرکت‌ها و موسسات دولتی یا شبه دولتی در بازار

ماخذ: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و بازرگانی ایران

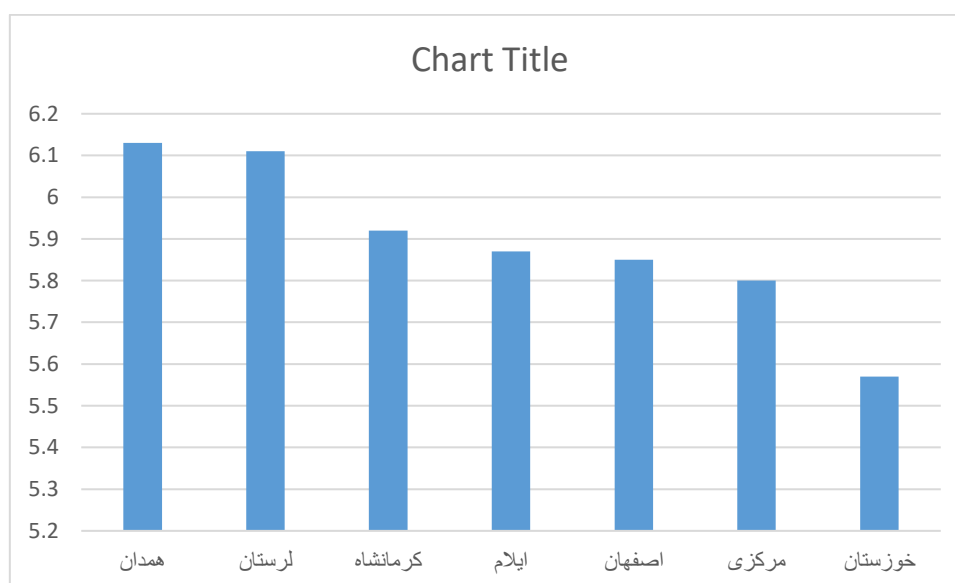
۱۸-۴. مقایسه محیط کسب کار استان لرستان با استه‌ای همجوار

در بین استانهای همجوار در سال ۱۴۰۳ بهترین وضعیت محیط کسب و کار با عدد ۵,۵۷ مربوط به استان خوزستان می باشد که از میانگین کشوری نیز پایین تر است کما اینکه استان لرستان با رقم ۶,۱۱ دارای وضعیت بدتری از نظر محیط کسب می باشد. استان لرستان در سال ۱۴۰۳ در جایگاه ۱۴ و در سال ۱۴۰۲ در جایگاه ۲۲ استانهای کشور بوده است.

جدول ۵-۵۰. وضعیت محیط کسب و کار استان در مقایسه با استانهای همجوار در سال ۱۴۰۳-۱۴۰۲

نام استان	۱۴۰۲		۱۴۰۳	
	نمره	رتبه	نمره	رتبه
اصفهان	۵,۹۳	۸	۵,۸۵	۲۲
خوزستان	۵,۷۳	۳	۵,۵۷	۳۱
مرکزی	۵,۵۵	۱	۵,۸	۲۳
کرمانشاه	۵,۹۸	۱۵	۵,۹۲	۱۹
همدان	۵,۹۸	۱۰	۶,۱۳	۱۲
لرستان	۵,۹۵	۲۲	۶,۱۱	۱۴
ایلام	۶,۰۹	۹	۵,۸۷	۲۰
کل کشور	۶,۰۵	-	۶,۰۱	-

ماخذ: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و بازرگانی ایران

نمودار ۴-۵۰. وضعیت محیط کسب و کار استانهای همجوار لرستان در سال ۱۴۰۳

۱۸-۵. جمع‌بندی و ارائه توصیه‌های سیاستی

یکی از راهکارهای توجه به بخش خصوصی در جامعه حرکت در راستای بهبود محیط کسب و کار می‌باشد. در کنار توجه به تقویت بخش خصوصی در اقتصاد باید به بافت و فضای حاکم بر استان‌های کشور نیز توجه اساسی شود. به عبارت دقیق‌تر، علی‌رغم اینکه فضای کسب و کار در کل کشور به صورت کلی سنجیده می‌شود، با این حال استان‌های کشور با توجه به مزیت‌ها و توانمندی‌های رقابتی خود از لحاظ فضای کسب و کار متفاوت می‌باشند. از اینرو سنجش و ارزیابی محیط کسب و کار استان‌ها به صورت مجزا می‌تواند در کمک به تنظیم سیاست‌های بهینه حائز اهمیت باشد.

با توجه به نتایج ارزیابی انجام شده توسط اتاق بازرگانی، صنایع و معادن ایران نامساعدترین مولفه‌های کسب‌وکار در استان در زمستان ۱۴۰۳ عبارتند از غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، دشواری تامین مالی از بانک‌ها، بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار، وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به کی یا تعدادی از رقبا در بازار، فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی و کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه و در دوره مذکور مولفه‌های مساعد محیط کسب‌وکار در استان لرستان به ترتیب عبارتند از محدودیت دسترسی به آب، نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول، محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل)، محدودیت های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت و تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی رغبتی به خرید محصولات ایرانی و کمبود تقاضا در بازار

پیشنهادهای ذیل جهت بهبود فضای کسب و کار استان ارایه می گردد:

راه‌اندازی سیستم پنجره واحد سرمایه‌گذاری به منظور تسهیل و تسریع در صدور مجوزها
هم‌راستسازی سیاست‌های پولی و مالی به منظور حمایت از بازار سرمایه
شناسایی و رفع موانع مغل کسب‌وکار
شناسایی و ساماندهی کسب و کارهای کوچک و متوسط و اطلاع رسانی به مردم
فرهنگ سازی در راستای ایجاد فرهنگ کار در بخش خصوصی
تلاش در راستای اجرایی کردن قوانین مناسب محیط کسب‌وکار
همکاری سیستم بانکی و بیمه‌ای جهت ارائه تسهیلات و حمایت از متقاضیان کسب‌وکارها
کاهش یا حذف بوروکراسی ناکارآمد در دستگاه‌هایی اجرایی صادرکننده مجوزهای کسب و کار
تقویت روحیه کارآفرینی از طریق معرفی کارآفرینان موفق

فصل نوزدهم

درآمد هزینه خانوار و توزیع درآمد استان

خلاصه فصل

توزیع درآمد و رفاه خانوار از جمله مباحث عدالت اقتصادی و اجتماعی است که بر اجرای عدالت در زمینه توزیع درآمد و مصرف بین خانوارها تأکید دارد و یکی از اساسی‌ترین مطالعات آماری است که بمنظور نیل به اهداف مختلف اقتصادی و اجتماعی صورت می‌پذیرد. متوسط درآمد سالانه خانوارهای شهری و روستایی یکی از شاخص‌های مهم اقتصادی است که توزیع ثروت و وضعیت معیشت اقشار مختلف جامعه را نشان می‌دهد. این شاخص از عوامل متفاوتی مانند سطح توسعه اقتصادی، نوع اشتغال، دسترسی به منابع و خدمات و سیاست‌های دولت تأثیر می‌پذیرد. در مناطق شهری، خانوارها معمولاً به فعالیت‌های صنعتی، خدماتی و تجاری اشتغال دارند و به دلیل دسترسی بیشتر به فرصت‌های شغلی و آموزشی، درآمد بالاتری نسبت به خانوارهای روستایی دارند. در مقابل، خانوارهای روستایی به دلیل محدودیت‌های شغلی، اقتصادی و زیرساختی، معمولاً درآمد کمتری کسب می‌کنند. در این فصل وضعیت درآمد، هزینه و توزیع درآمد خانوارهای شهری و روستایی استان مورد بررسی قرار گرفته است.

- براساس نتایج حاصله مقدار ضریب جینی مناطق شهری استان در سال ۱۴۰۳ عدد ۰,۳۵۴ و مقدار این شاخص در مناطق روستایی استان ۰,۲۷۷ تخمین زده شده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که وضعیت توزیع درآمد در مناطق روستایی استان نسبت به مناطق شهری مناسب‌تر می‌باشد.
- در سال ۱۴۰۳ متوسط هزینه‌های خانوارهای استان در مناطق شهری استان ۱۶۸۲ میلیون ریال و در مناطق روستایی ۱۱۳۷ میلیون ریال بوده است.
- نسبت هزینه‌های غیرخوراکی به خوراکی استان طی سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب برابر با ۲۰۰ و ۲۰۸ درصد تخمین زده شده است. افزایش نسبت هزینه غیرخوراکی به خوراکی در استان و کشور بعلا کاهش درآمد و افزایش تورم سال ۱۴۰۳ در مقایسه با سال ۱۴۰۲ بوده است.
- متوسط کل هزینه سالانه خانوارهای استان در مناطق شهری و روستایی در سال ۱۴۰۳ به ترتیب ۵۵,۵ و ۳۸ درصد افزایش یافته است.
- در سال ۱۴۰۳ متوسط درآمد کل یک خانوار شهری برای استان لرستان مبلغ ۲۳۲۴ میلیون ریال بوده و از این نظر لرستان دارای رتبه بیست و چهارم در بین استان‌های کشور است. در سال مذکور متوسط درآمد کل یک خانوار روستایی مبلغ ۱۴۱۲ میلیون ریال بوده استان لرستان به لحاظ شاخص مذکور جایگاه سی‌ام استان‌های کشور را به خود اختصاص داده است. در سال مورد بررسی میزان مازاد درآمد یک خانوار شهری و روستایی استان به ترتیب ۶۴۲ و ۲۷۵ میلیون ریال بوده است.

۱۹-۱. سیاست‌های اقتصادی در زمینه درآمد هزینه خانوار و توزیع درآمد استان

یکی از مهم‌ترین وظایف اقتصادی دولت‌ها، کنترل توزیع عادلانه درآمد است، به این ترتیب دولت‌ها باید به منظور کاهش نابرابری، چگونگی تغییرات درآمدهای افراد جامعه را با استفاده از ابزارهای موجود، تجزیه و تحلیل نمایند.

عوامل متعددی از جمله عوامل اقتصادی، اجتماعی و سیاست‌های پولی و مالی بر تغییرات توزیع درآمد جامعه در طول زمان مؤثر است. عواملی مانند سیاست‌های مالیاتی، مخارج دولت، نوع درآمد، تبعیض قیمت‌ها، کمک‌های انتقالی دولت، حداقل دستمزد، نرخ بیکاری، تسهیلات مالی برای افراد کم‌درآمد و غیره می‌توانند به نحوی تنظیم شوند که باعث افزایش درآمد فقرا و تعدیل درآمد ثروتمندان و گاه برعکس شوند. برای مثال تعبیه نظام مالیاتی خوش کارکرد یکی از ابزارهای سیاستی مؤثر در برقراری ثبات اقتصادی، تخصیص مجدد منابع اقتصادی و تعدیل نابرابری درآمد است.

برای تحقق توزیع عادلانه تر درآمدها در استان، استفاده از ابزارهای مختلفی به شرح ذیل ضروری به نظر می‌رسد:

- اعطایی تسهیلات و حمایت از مشاغل خانگی و روستایی
- معافیت‌های مالیاتی به مشاغل آزاد
- پرداخت یارانه و کمک هزینه معیشتی به خانوارهای دهک پایین جامعه
- پرداخت تسهیلات در قالب کارت‌های اعتباری
- پرداخت تسهیلات روستایی
- بخشش جرایم مربوط به تسهیلات پرداختی در سالهای قبل

۱۹-۲. بررسی وضعیت تحولات مرتبط با درآمد هزینه خانوار

بحث توزیع درآمد یکی از مهم‌ترین مباحث اقتصادی به شمار میرود و تولید ناخالص داخلی و رشد اقتصادی از عوامل مهم تاثیرگذار بر معیشت و توزیع درآمد خانوارهاست. افزایش تولید ناخالص داخلی به افزایش تولید ناخالص سرانه و در نهایت، افزایش درآمد خانوارها منجر می‌شود. ضریب جینی یکی از شاخص‌هایی است که نحوه توزیع درآمد بین اقشار جامعه را نشان می‌دهد. این شاخص عددی بین صفر و یک می‌باشد که هر چه به یک نزدیک‌تر باشد توزیع درآمد نابرابرتر و هر چه به عدد صفر نزدیک‌تر باشد توزیع درآمد عادلانه‌تر خواهد بود.

۱۹-۲-۱. تحلیل هزینه بودجه خانوار

۱۹-۲-۱-۱. خانوارهای شهری

در سال ۱۴۰۲ متوسط هزینه کل یک خانوار شهری کشور مبلغ ۲۰۶۵ میلیون ریال برآورد گردیده است. این شاخص با رشد ۵۳.۶ درصد به مبلغ ۲۰۶۵ میلیون ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در سال ۱۴۰۳ هزینه‌های خوراک و دکانی یک خانوار شهری کشور مبلغ ۶۳۷ میلیون ریال بوده و سهم ۲۴.۹ درصدی از متوسط هزینه کل یک خانوار را به خود اختصاص داده است. در این سال میزان هزینه‌های غیرخوراکی یک خانوار شهری کشور مبلغ ۲۰۵۶ میلیون ریال برآورد شده و سهم این شاخص از سبد یک خانوار شهری کشور ۷۶.۴ درصد بوده است. نسبت هزینه‌های

غیرخوراکی به خوراکی کشور طی در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب برابر با ۳۰۱ و ۵۰۰ درصد تخمین زده شده است.

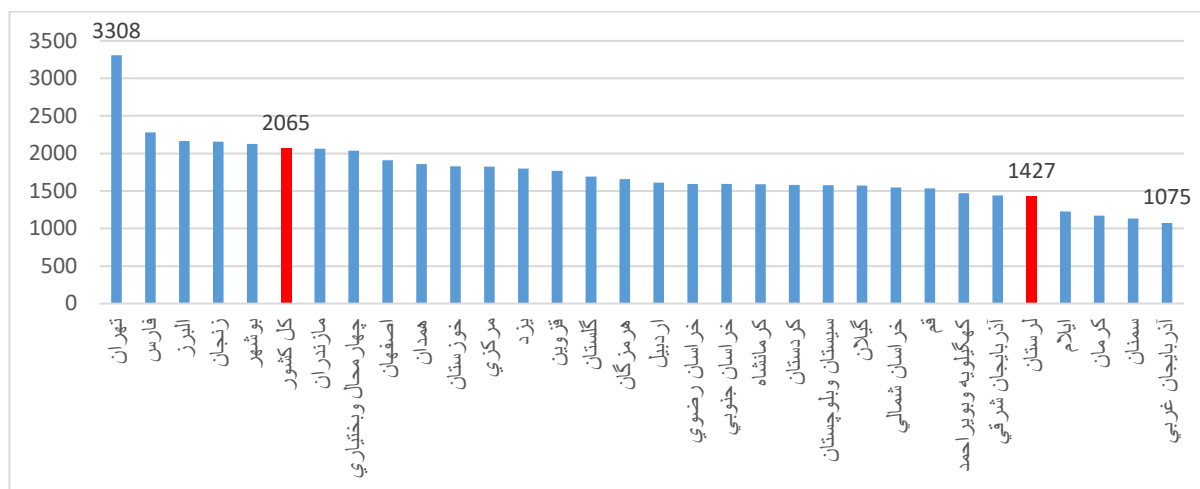
متوسط هزینه کل یک خانوار شهری استان در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۱۴۲۶ میلیون ریال برآورد گردیده که این شاخص با رشد ۵۵,۵ درصدی به مبلغ ۱۶۸۲ میلیون ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در سال ۱۴۰۳ هزینه‌های خوراکی و دخانی یک خانوار شهری استان مبلغ ۵۸۲ میلیون ریال بوده و سهم ۳۳,۳ درصدی از متوسط هزینه کل یک خانوار را به خود اختصاص داده است و استان جایگاه بیست هفتم استانهای کشور را بخود اختصاص داده است. در این سال میزان هزینه‌های غیرخوراکی یک خانوار استان مبلغ ۱۱۳۶ میلیون ریال برآورد شده و سهم این شاخص از سبد یک خانوار استان ۶۷,۵ درصد گزارش شده است لرستان از این نظر در رتبه بیست و ششم استان‌های کشور قرار گرفته است.

نسبت هزینه‌های غیرخوراکی به خوراکی استان طی سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب برابر با ۲۰۰ و ۲۰۸ درصد تخمین زده شده است افزایش نسبت هزینه غیرخوراکی به خوراکی در استان و کشور را می‌توان به علت تورم و افزایش قیمت مواد غذایی، کاهش درآمد و تغییر در الگوی مصرف در سال ۱۴۰۳ در مقایسه با سال ۱۴۰۲ بوده است.

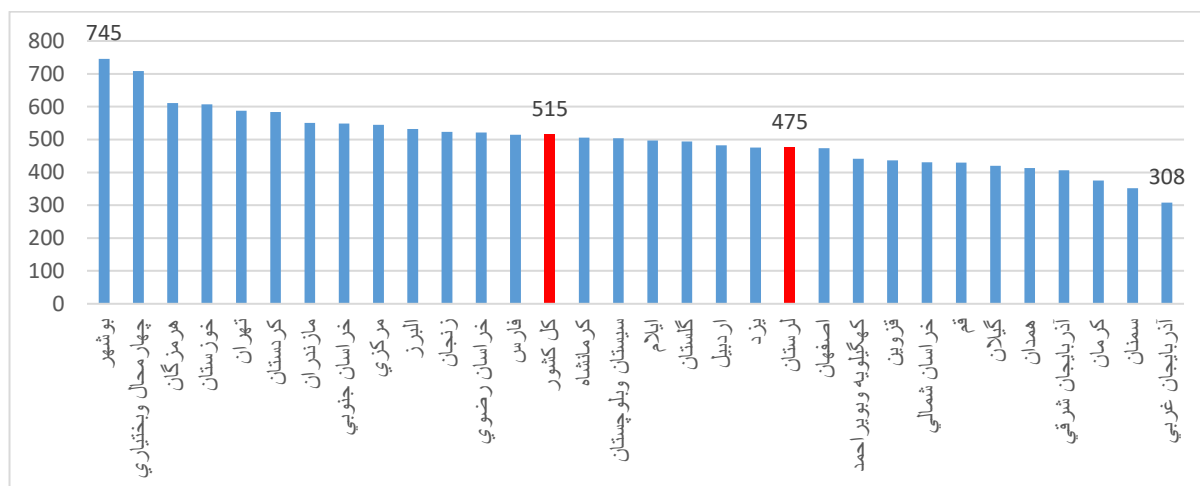
جدول ۵۳-۱- متوسط کل هزینه یک خانوار شهری استان و کشور طی سالهای ۱۴۰۳-۱۴۰۲ (میلیون ریال)

عنوان	کشور		استان		درصد رشد
	۱۴۰۲	۱۴۰۳	درصد رشد	۱۴۰۲	۱۴۰۳
متوسط کل هزینه های خوراکی و غیر خوراکی	2065	۲۶۹۳	۳۰	1426	۱۶۸۲
متوسط هزینه های خوراکی و دخانی	515	637	۳۶,۳	۴۷۵	۵۸۲
سهم از کل هزینه ها	۲۴,۹	۲۳,۶	-۹,۵	۳۳,۳	۳۲,۵
متوسط هزینه های غیر خوراکی	1550	۲۰۵۶	۵۵,۹	951	۱۱۳۶
سهم	۷۵,۱	۷۶,۴	۳,۶	۶۶,۷	۶۷,۵
نسبت هزینه غیر خوراکی به خوراکی (درصد)	301	۵۰۰	۱۴	۲۰۰	۲۰۸

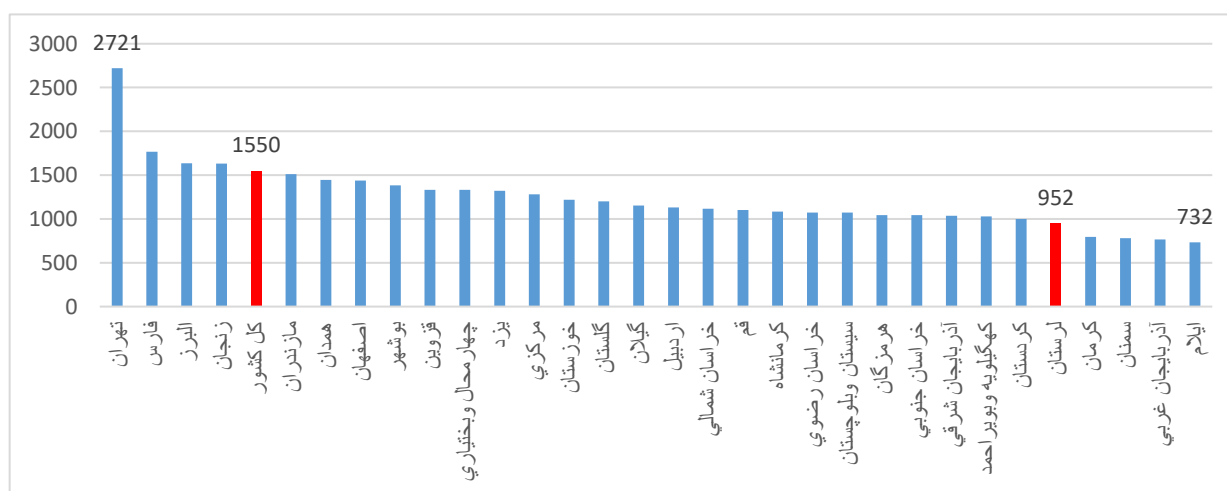
مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۱-۵۳- متوسط کل هزینه خانوار شهری استانهای کشور در سال ۱۴۰۳

نمودار ۲-۵۳- متوسط کل هزینه خوراکی و دخانی خانوار شهری استانهای کشور در سال ۱۴۰۳

نمودار ۳-۵۳- متوسط کل هزینه غیر خوراکی خانوار شهری استانهای کشور در سال ۱۴۰۳

۱۹-۲-۲. خانوارهای روستایی

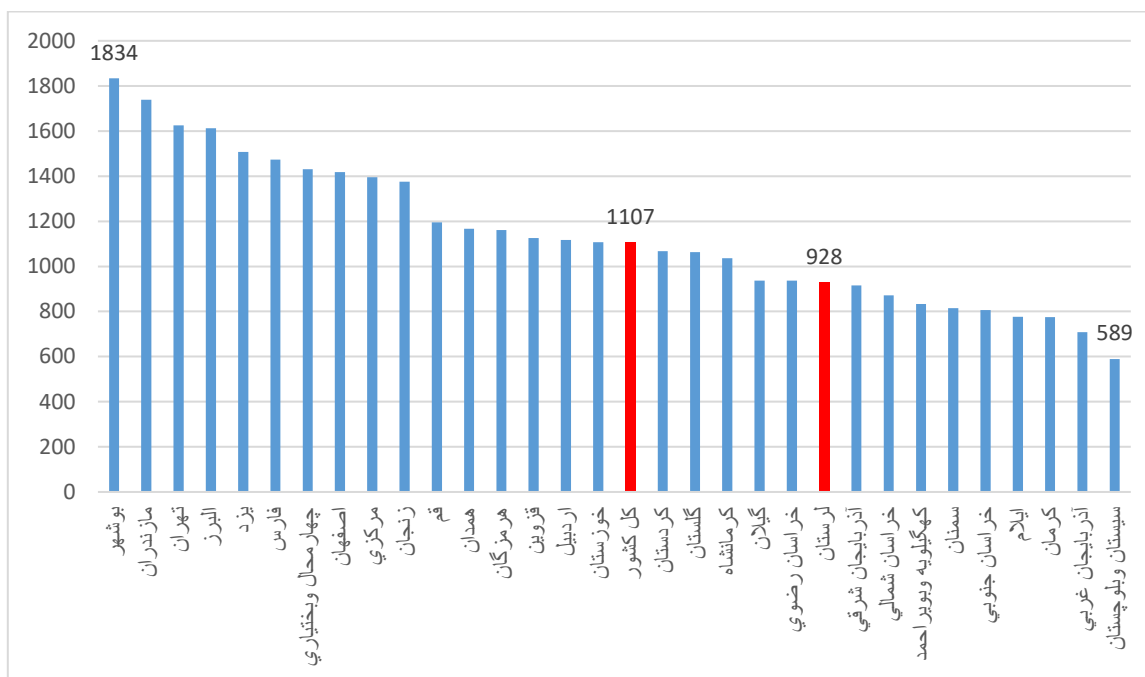
در سال ۱۴۰۲ متوسط هزینه کل یک خانوار روستایی کشور مبلغ ۱۱۰۷ میلیون ریال برآورد گردیده و این شاخص با رشد ۴۰ درصد به مبلغ ۱۴۴۶ میلیون ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در سال ۱۴۰۳ هزینه‌های خوراکی و دخانی یک خانوار روستایی کشور مبلغ ۵۸۲ میلیون ریال بوده و سهم ۳۷,۷ درصدی از متوسط هزینه کل یک خانوار را به خود اختصاص داده است. در این سال میزان هزینه‌های غیرخوراکی یک خانوار روستایی کشور مبلغ ۹۰۰ میلیون ریال برآورد شده و سهم این شاخص از سبد یک خانوار روستایی کشور ۶۲,۳ درصد بوده است نسبت هزینه‌های غیرخوراکی به خوراکی کشور طی در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب برابر با ۱۴۰ و ۱۵۳ درصد تخمین زده شده است.

متوسط هزینه کل یک خانوار روستایی استان در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۹۲۸ میلیون ریال برآورد گردیده و این شاخص با رشد ۳۸ درصدی به مبلغ ۱۱۳۷ میلیون ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است و جایگاه ۲۲ را در بین استانهای کشور بخود اختصاص داده است. در سال ۱۴۰۳ هزینه‌های خوراکی و دخانی یک خانوار روستایی استان مبلغ ۵۲۷ میلیون ریال بوده و سهم ۴۶,۴ درصدی از متوسط هزینه کل یک خانوار را به خود اختصاص داده است. در این سال میزان هزینه‌های غیرخوراکی یک خانوار استان مبلغ ۶۱۰ میلیون ریال برآورد شده و سهم این شاخص از سبد یک خانوار استان کشور ۵۳,۶ درصد بوده است لرستان از این نظر در رتبه بیست و ششم استان‌های کشور قرار گرفته و نسبت هزینه‌های غیرخوراکی به خوراکی استان طی در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب برابر با ۱۱۰ و ۱۰۳ درصد تخمین زده شده است. کاهش نسبت هزینه غیرخوراکی به خوراکی در استان بعثت افزایش تورم و کاهش قدرت خرید و تغییر در الگوی مصرف مردم بوده است.

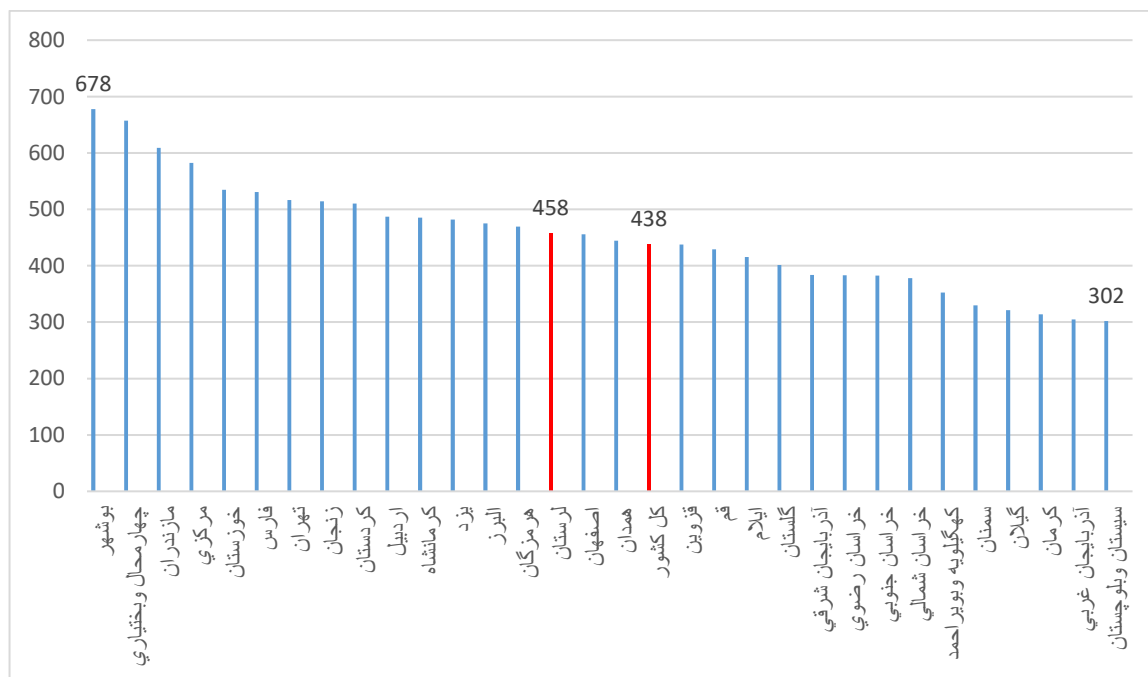
جدول ۲-۵۳. متوسط هزینه سالانه یک خانوار روستایی استان و کشور طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۴۰۲ (میلیون ریال)

عنوان	کشور		استان		درصد رشد
	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۲	
متوسط کل هزینه های خوراکی و غیر خوراکی	1107	1446	928	1137	22
متوسط هزینه های خوراکی و دخانی	438	582	500	527	42
سهم از کل هزینه ها	39,6	37,7	49,4	46,4	3
متوسط هزینه های غیر خوراکی	669	900	470	610	34
سهم	60,4	62,3	50,6	53,6	-3
نسبت هزینه غیر خوراکی به خوراکی	153	164	103	115	-7

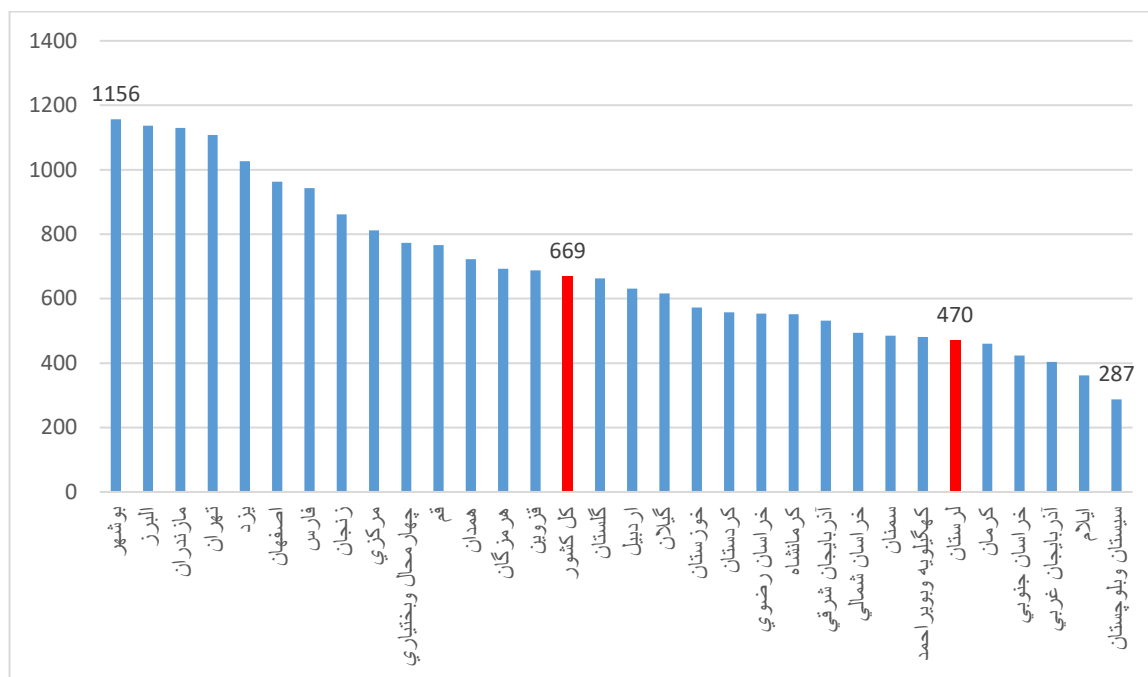
مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۴-۵۳. متوسط کل هزینه خانوارهای روستایی استان های کشور در سال ۱۴۰۳

نمودار ۵-۵۳. متوسط کل هزینه خوراکی و دخانی خانوارهای روستایی استان های کشور در سال ۱۴۰۲

نمودار ۵۳-۶. متوسط کل هزینه های غیرخوراکی خانوارهای روستایی استان‌های کشور در سال ۱۴۰۲

۱۹-۲-۲. تحلیل درآمد خانوارهای استان

۱۹-۲-۲-۱. متوسط درآمد سالانه خانوارهای شهری استان

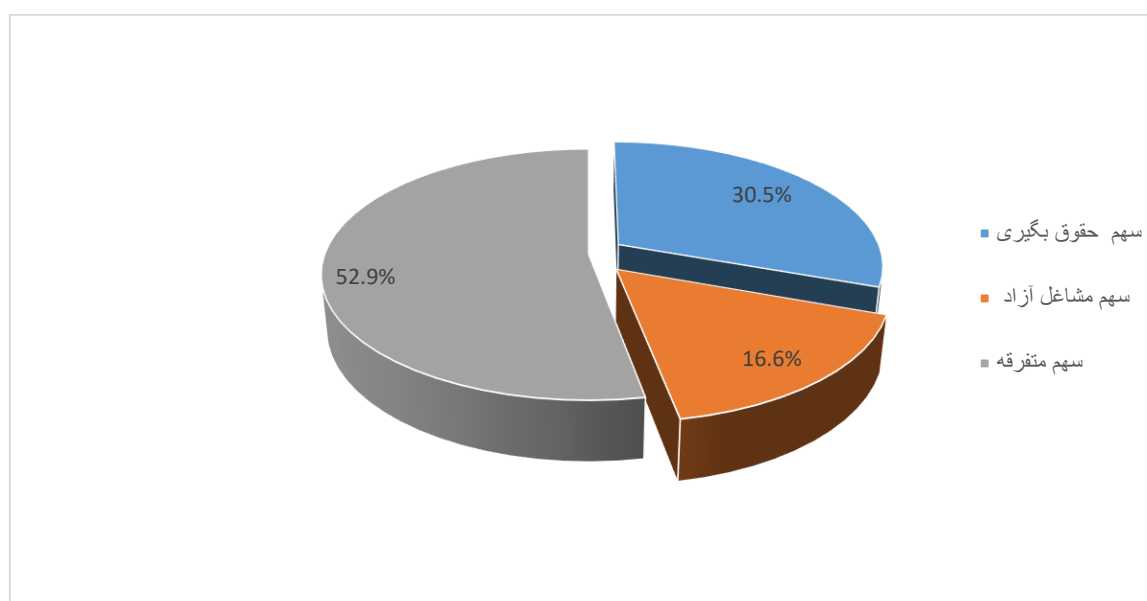
درآمد خانوارهای شهری کشور در سال ۱۴۰۳ به طور متوسط حدود ۳۴۳۱ میلیون ریال بوده که در مقایسه با سال ۱۴۰۲ حدود ۵۴ درصد افزایش داشته است. سال ۱۴۰۳ سهم درآمد از حقوق بگیری ۳۰,۵ درصد، سهم درآمد از مشاغل آزاد ۱۶,۶ درصد و سهم درآمدهای متفرقه ۵۲,۹ درصد بوده است.

درآمد خانوارهای شهری استان در سال ۱۴۰۳ به طور متوسط در حدود ۲۳۲۴ میلیون ریال بوده که در مقایسه با سال ۱۴۰۲، ۵۱ درصد افزایش داشته است. نگاهی به انواع منابع درآمدی خانوارهای شهری استان نشان می‌دهد در این سال سهم درآمد از حقوق بگیری ۳۹,۹ درصد، سهم درآمد از مشاغل آزاد ۱۵,۱ درصد و سهم درآمدهای متفرقه ۴۸ درصد بوده و این درآمدها نسبت به سال قبل به ترتیب ۶۴,۷۰ و ۳۹ درصد افزایش یافته است.

جدول ۳-۵۳. متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری استان بر حسب انواع منابع درآمدی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (میلیون ریال)

عنوان	کشور		استان		درصد رشد
	۱۴۰۲	۱۴۰۳	۱۴۰۲	۱۴۰۳	
جمع	۲۵۶۹	۳۴۳۱	۱۶۴۲	۲۳۲۴	۴۱
درآمد از حقوق بگیری	۷۶۵	۱۰۴۷	۵۰۷	۸۵۸	۶۹
سهم از مجموع درآمد	۲۹,۸	۳۰,۵	۳۰,۹	۳۹,۹	۶
درآمد از مشاغل آزاد	۴۳۵	۵۶۸	۲۷۹	۳۴۹	۲۵
سهم از مجموع درآمد	۱۶,۹	۱۶,۶	۱۷	۱۵,۱	-۱,۹
درآمدهای متفرقه	۱۳۶۹	۱۸۱۵	۸۵۶	۱۱۱۶	۳۰
سهم از مجموع درآمد	۵۳,۳	۵۲,۹	۵۲,۱	۴۸	-۴

مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۷-۵۳. ترکیب منابع تامین درآمد خانوارهای شهری در استان لرستان سال ۱۴۰۳

در سال ۱۴۰۳، در بین استان‌های کشور استان تهران با درآمد ۴۹۳۱ میلیون ریال دارای بیشترین درآمد و استان‌های ایلام با درآمد ۲۱۴۴ میلیون ریال را به خود اختصاص داده‌اند. به طوری که استان لرستان به لحاظ رتبه‌بندی در رتبه بیست و پنجم کشوری قرار دارد. متوسط درآمد یک خانوار مناطق شهری در استان تهران بیش از دو برابر یک خانوار مناطق شهری استان لرستان می‌باشد.

۱۹-۲-۲-۲. متوسط درآمد سالانه خانوارهای روستایی استان

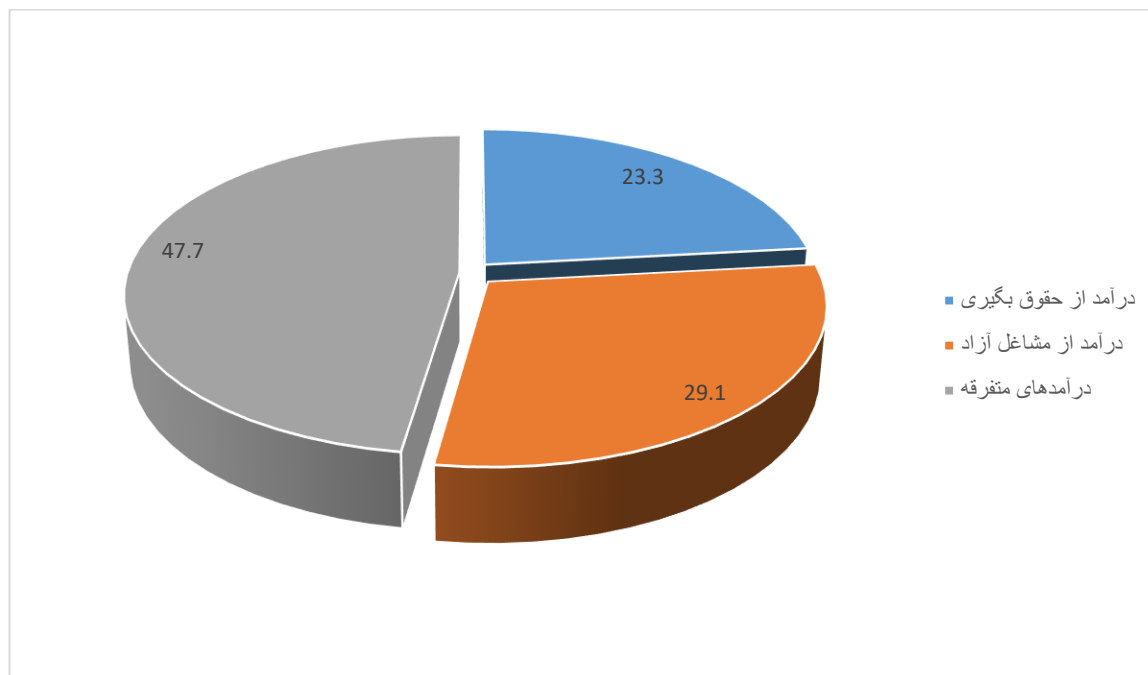
درآمد خانوارهای روستایی کشور در سال ۱۴۰۳ به طور متوسط حدود ۲۰۱۳ میلیون ریال بوده که در مقایسه با سال ۱۴۰۲، حدود ۵۱.۴ درصد افزایش را نشان می‌دهد. بررسی انواع منابع درآمدی خانوارهای روستایی کشور نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۳ سهم درآمد از حقوق‌گیری ۳۰،۲ درصد، سهم درآمد از مشاغل آزاد ۲۹،۳ درصد و سهم درآمدهای متفرقه ۴۰،۵ درصد بوده است و این درآمدها نسبت به سال قبل به ترتیب ۴۳،۲، ۴۷،۵ و ۶۱،۵ درصد افزایش یافته است.

همچنین درآمد خانوارهای روستایی استان در سال ۱۴۰۳ به طور متوسط حدود ۱۴۱۲ میلیون ریال بوده که در مقایسه با سال قبل ۴۷،۵ درصد افزایش داشته است. بررسی انواع منابع درآمدی خانوارهای روستایی استان نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۳ سهم درآمد از حقوق‌گیری ۲۳،۳ درصد، سهم درآمد از مشاغل آزاد ۲۹،۱ درصد و سهم درآمدهای متفرقه ۴۹،۴ درصد بوده است و این درآمدها نسبت به سال قبل به ترتیب ۱۵،۱، ۶۷،۶ و ۵۵،۳ درصد رشد داشته‌اند.

جدول ۴-۵۳. متوسط درآمد سالانه خانوار روستایی استان برحسب انواع منابع درآمدی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (میلیون ریال)

عنوان	کشور		استان		درصد رشد
	۱۴۰۲	۱۴۰۳	۱۴۰۲	۱۴۰۳	
جمع	۱۴۹۳	۲۰۱۴	۱۰۴۹	۱۴۱۲	۳۵
درآمد از حقوق‌گیری	۴۵۱	۶۳۲	۲۴۴	۳۷۱	۵۲
سهم از مجموع درآمد	۳۰،۲	۳۱،۴	۲۳،۳	۲۶،۲	-
درآمد از مشاغل آزاد	۴۳۷	۵۸۲	۳۰۵	۴۱۹	۳۷،۴
سهم از مجموع درآمد	۲۹،۳	۲۸،۹	۲۹،۱	۲۹،۷	-
درآمدهای متفرقه	۶۰۴	۷۹۹	۵۰۰	۶۲۲	۲۴،۴
سهم از مجموع درآمد	۴۰،۵	۳۹،۷	۴۷،۶	۴۴،۱	-

مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۸-۵۳. ترکیب منابع تامین درآمد خانوارهای روستایی استان لرستان در سال ۱۴۰۳

در بین استان‌های کشور استان یزد با درآمد ۳۳۶۹ میلیون ریال دارای بیشترین درآمد و استان‌های سیستان و بلوچستان با درآمد ۹۲۰ میلیون ریال و لرستان با درآمد ۱۴۱۲ میلیون ریال کمترین متوسط درآمد سالانه یک خانوار روستایی را در سال ۱۴۰۳ به خود اختصاص داده اند. به طوری که استان لرستان به لحاظ رتبه‌بندی در رتبه بیست و نهم کشوری قرار دارد.

۱۹-۳. بررسی و تحلیل وضعیت توزیع درآمد بین خانوارهای شهری و روستایی استان

۱۹-۳-۱. ضریب جینی مناطق شهری استان

ضریب جینی یکی از شاخص‌های است که نحوه توزیع درآمد بین اقشار جامعه را نشان می‌دهد. این شاخص عددی بین صفر و یک می‌باشد. هر چقدر عدد به یک نزدیکتر باشد توزیع درآمد نابرابر و هر چه به عدد صفر نزدیک‌تر باشد توزیع درآمد عادلانه‌تر خواهد بود. در واقع بالا بودن عدد این شاخص به معنای بالا بودن اختلاف طبقاتی در میان مردم است.

شاخص ضریب جینی در مناطق شهری کشور در سال ۱۴۰۲ عدد ۰,۳۸۲ بوده که با کاهش ۳,۶ درصدی به عدد ۰,۳۶۸ در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در این بازه شاخص ضریب جینی در مناطق روستایی کشور با کاهش ۱,۴ درصدی از عدد ۰,۳۵۸ به عدد ۰,۳۵۳ رسیده است که نشان می‌دهد توزیع درآمد در مناطق روستایی بهبود یافته ولی در مناطق شهری در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال ۱۴۰۲ توزیع درآمد عادلانه‌تر شده است.

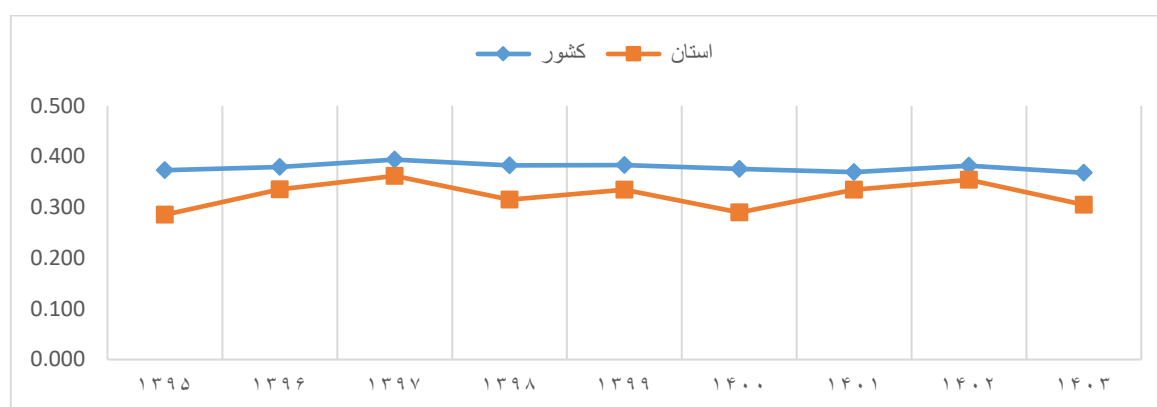
شاخص ضریب جینی در مناطق شهری استان در سال ۱۴۰۲ عدد ۰,۳۵۴ بوده که با کاهش ۱۵ درصدی به عدد ۰,۴۱۹ در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در این بازه شاخص ضریب جینی در مناطق روستایی استان با رشد ۹,۷ درصدی

از عدد ۰,۲۷۷ به عدد ۰,۳۰۴ رسیده است که نشان می‌دهد توزیع درآمدی در مناطق شهری استان بهتر شده ولی در مناطق روستایی استان در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال ۱۴۰۲ توزیع درآمد ناعادلانه‌تر شده است.

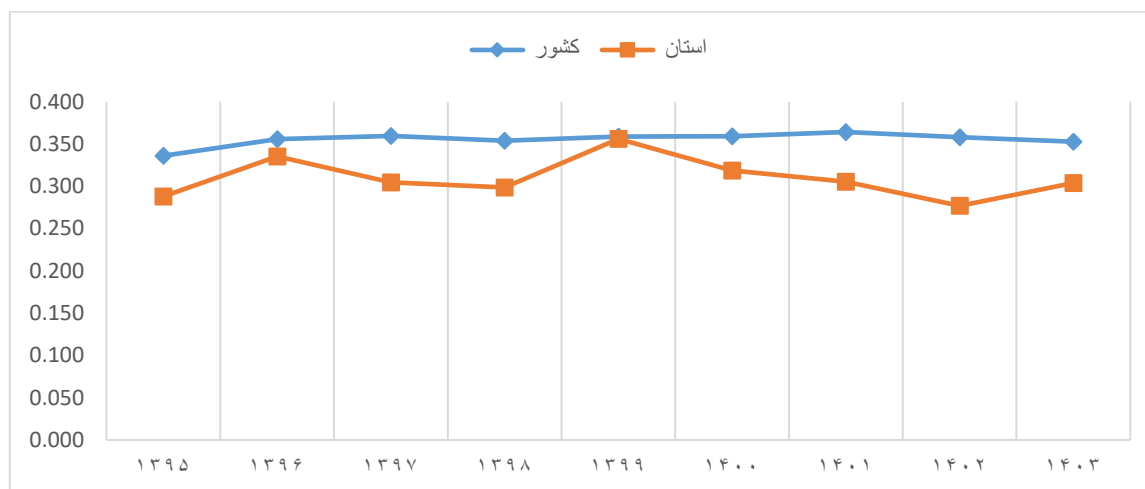
جدول ۵-۵۳. ضریب جینی مناطق شهری و روستایی کشور و استان طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۴۰۳

روستایی		شهری		سال
استان	کشور	استان	کشور	
0.288	0.336	0.285	0.373	1395
0.336	0.356	0.336	0.379	1396
0.419	0.360	0.362	0.394	1397
0.507	0.354	0.451	0.383	1398
0.356	0.359	0.335	0.384	۱۳۹۹
0.319	0.359	0.290	0.376	۱۴۰۰
0.419	0.364	0.335	0.370	۱۴۰۱
0.277	0.358	0.354	0.382	۱۴۰۲
0.304	0.353	0.419	0.368	1403

مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۹-۵۳. ضریب جینی در مناطق شهری استان و کشور طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۴۰۳

نمودار ۱۰-۵۳. ضریب جینی در مناطق روستایی استان و کشور طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۴۰۳

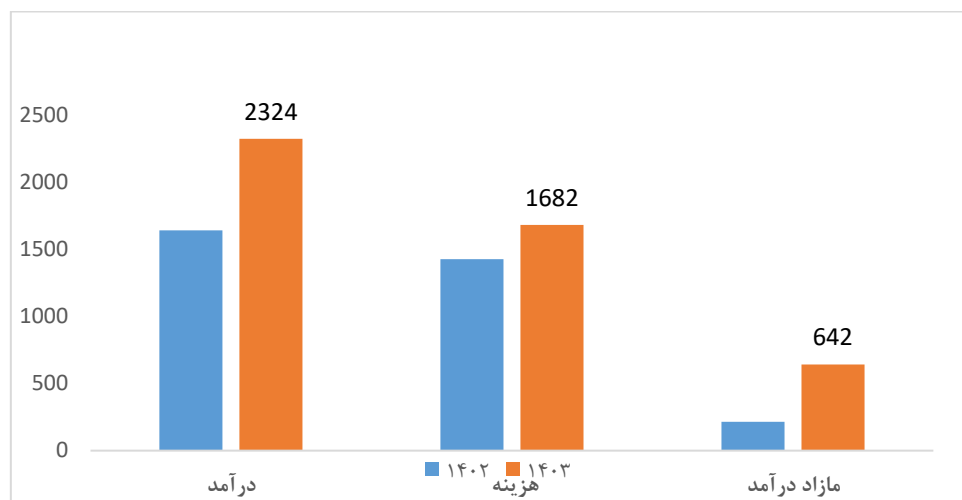
۱۹-۴. مازاد یا کسری بودجه خانوار شهری و روستایی استان

اختلاف بین درآمد و هزینه را مازاد یا کسری بودجه می‌گویند، اگر درآمد خانوار از هزینه بیشتر باشد مازاد بودجه ولی اگر هزینه‌های خانوار از درآمدهایش بیشتر باشد کسری بودجه وجود دارد. در جدول ذیل متوسط درآمد و هزینه یک خانوار شهری و روستایی استان ارائه شده است. بر اساس این اطلاعات متوسط درآمد اظهار شده یک خانوار شهری استان در سال ۱۴۰۳ برابر ۳۴۳۱ میلیون ریال و متوسط هزینه‌ها ۲۶۹۳ میلیون ریال بوده است که نسبت به سال ۱۴۰۲ به ترتیب ۱۳۶٫۹ و ۱۲۵٫۲ درصد رشد داشته‌اند. همچنین درآمد اظهار شده یک خانوار روستایی در سال ۱۴۰۳، برابر ۲۰۱۴ میلیون ریال و متوسط هزینه‌های آن ۱۴۴۶ میلیون ریال اعلام شده است که نسبت به سال ۱۴۰۲ به ترتیب ۱۱۰ و ۶۴٫۲ درصد رشد را نشان می‌دهند. بنابراین خانوارهای شهری و روستایی در سال مورد بررسی به ترتیب ۵۰۴ و ۳۸۶ میلیون ریال مازاد درآمد داشته‌اند.

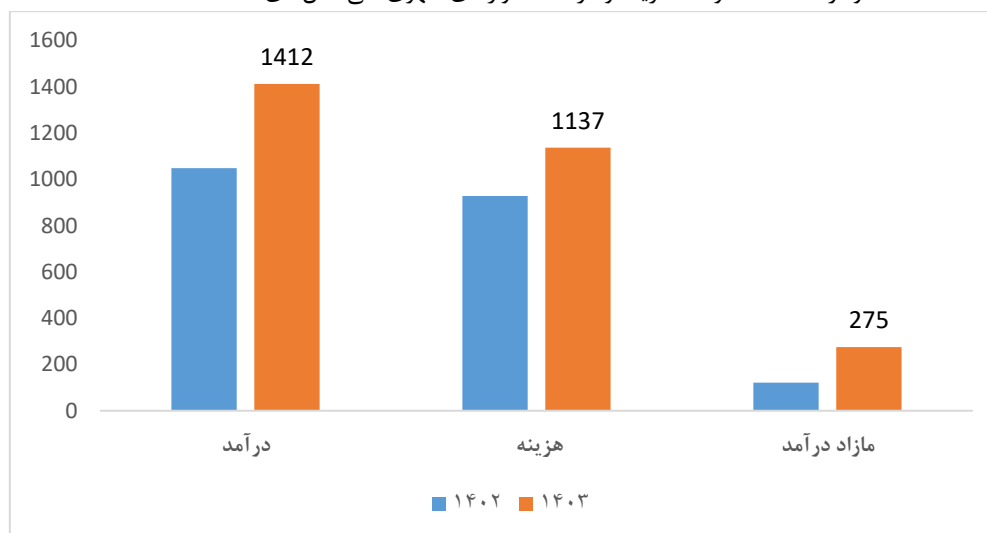
جدول ۶-۵۳. متوسط هزینه-درآمد کل و مازاد یا کسری بودجه خانوار (میلیون ریال)

شرح	شهری			روستایی	
	درآمد	هزینه	مازاد درآمد	درآمد	هزینه
۱۴۰۲	۱۶۴۲	۱۴۲۶	۲۱۶	۱۰۴۹	۹۲۸
۱۴۰۳	۲۳۲۴	۱۶۸۲	۶۴۲	۱۴۱۲	۱۱۳۷

مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۱۱-۵۳. متوسط هزینه و درآمد خانوارهای شهری طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

نمودار ۱۲-۵۳. متوسط هزینه و درآمد خانوارهای روستایی طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳

۱۹-۵. جمع‌بندی و ارائه توصیه‌های سیاستی

در سال ۱۴۰۳ متوسط درآمد کل یک خانوار شهری استان مبلغ ۲۳۲۴ میلیون ریال و متوسط هزینه کل یک خانوار شهری مبلغ ۱۶۸۲ میلیون ریال بوده و مازاد درآمد مبلغ ۶۴۲ میلیون ریال برآورد شده است. همچنین متوسط درآمد کل یک خانوار روستایی استان مبلغ ۲۰۱۴ میلیون ریال و متوسط هزینه کل یک خانوار روستایی مبلغ ۱۴۱۲ میلیون ریال بوده و مازاد درآمد مناطق روستایی مبلغ ۲۷۵ میلیون ریال تخمین زده شده است. همانگونه که آمارها نشان می‌دهند لرستان از لحاظ توزیع درآمد و هزینه جزو استان‌های محروم کشور قلمداد می‌شود. لذا در جهت توزیع عادلانه درآمدها و افزایش درآمد خانوارهای استان پیشنهادات ذیل ارائه می‌گردد:

پیشنهادهای

- ایجاد زیرساخت‌های اطلاعاتی جهت شناسایی اقشار ضعیف و محروم از نیازهای اولیه نظیر تغذیه، مسکن، بهداشت و حمل و نقل
- اصلاح فرایند و رویه‌های توزیع، تأمین، نظارت و
- کنترل قیمت کالاها و خدمات مصرفی به منظور تعدیل هزینه‌های خانوارهای شهری و روستایی
- گسترش اشتغال و ایجاد فرصت شغلی برای همه ی اقشار جامعه در مناطق شهری و روستایی
- تحت پوشش قرار دادن اقشار آسیب‌پذیر در مناطق شهری و روستایی و بالا بردن قدرت خرید آنها از طریق پرداخت‌های انتقالی
- اجرای سیاست‌های اقتصادی با هدف کاهش تورم و افزایش قدرت خرید مردم در شهرها و روستاها
- کاهش مالیات بر درآمد اقشار آسیب‌پذیر
- تلاش در جهت ایجاد اشتغال و کاهش فقر

منابع و مآخذ

- بانک مرکزی
- جهاد کشاورزی استان
- اداره تعاون کار و رفاه اجتماعی استان
- مرکز آمار ایران
- اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان
- گمرک استان
- سالنامه آماری بیمه
- بانکهای استان
- شرکت توزیع نیروی برق استان
- شرکت گاز استان
- اداره کل امور مالیاتی استان
- اداره کل فرودگاه‌های استان
- اداره کل صنعت معدن و تجارت استان